

EVEREST TRANSPORT INC.

We are Hiring

Company Drivers

For team 65 cents per mile+Safety Bonus.
For Single Driver Run 55 cents per mile.
For Team 65 cents per mile+safety bonus.
Call, Goldy Ph: 260-797-1122

BUYING OR SELLING A HOME IN MICHIGAN

734-330-7933
734-459-1010
gary@soldbysingh.com
soldbysingh.com

RE/MAX CLASSIC

7 Offices to better Serve YOU!
Plymouth • Novi • Canton • Farmington Hills
Milford • Commerce Twp • Bloomfield Hills

Gurjeet Singh (Realtor)

BEST REAL ESTATE PACKAGE

Home Buying & Selling in Michigan

Residential & Commercial Loans

Home Improvement & Renovation

Loans Available in 26 States
CALL 734.709.9200

Vikram Jit Singh
Loan Officer (NMLS# 1485377)
Sinar Mortgage (NMLS# 68437)

Malika Puri
Real Estate Agent

Nineteenth Year of Publication **ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ** **Price 50¢** **Email: punjabtimes1@gmail.com**
ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ **www.punjabtimesusa.com**

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 19, Issue 13, March 31, 2018 20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਪੰਜਾਬ ਬਜਟ: ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੱਲਾ ਝਾੜਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ): ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਦੂਜਾ ਬਜਟ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਸਾਸ਼ਨ ਪਿੱਛੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨਾ ਤਾਂ ਸੂਬੇ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਸਿਰ ਕਰ ਸਕੀ ਅਤੇ ਨਾ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਚੋਣ ਵਾਅਦੇ ਸਿਰੇ ਲਾਉਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਗੱਲ ਨਿਬੇੜ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਲੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਨਾ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਣ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦੂਜਾ ਬਜਟ 12539 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਘਾਟੇ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾਤੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਖਜ਼ਾਨਾ ਭਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਰਣਨੀਤੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਤੇ ਨੌਕਰੀਪੇਸ਼ਾ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਉੱਤੇ 200 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਵਿਕਾਸ ਟੈਕਸ ਲਾ ਕੇ ਨੁਕਸਾਨੀ ਜ਼ਰੂਰ ਸਹੇੜ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਟੈਕਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾਂ 'ਤੇ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 18 ਫੀਸਦੀ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਤੇ 5 ਤੋਂ 30 ਫੀਸਦੀ ਆਮਦਨ ਕਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਰਚਾਰਜ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਭਵਿੱਖੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੀ

ਸਵਾਲ ਉਠ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਨਵੇਂ ਕਰ (ਵਿਕਾਸ ਟੈਕਸ) ਤੋਂ ਸਾਲਾਨਾ 150 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਮਾਲੀਆ ਆਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਗਾਮੀ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੌਰਾਨ 1500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਵਾਧੂ ਮਾਲੀਆ ਜੁਟਾਉਣ ਦਾ ਟੀਚਾ ਮਿਥਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਗਾਮੀ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੌਰਾਨ ਖਰਚਿਆਂ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਦਾ ਪਾਤਾ ਪੂਰਨ ਲਈ 15545 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁਕ ਕੇ ਵੀ

ਮਾਲੀ ਘਾਟੇ ਦਾ ਖੱਪਾ ਪੂਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਸਰਕਾਰ ਸਿਰ 31 ਮਾਰਚ 2019 ਤੱਕ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਪੰਡ ਦਾ ਭਾਰ 2 ਲੱਖ 11 ਹਜ਼ਾਰ 523 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋਣਾ ਸੂਬੇ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਲਈ ਮਾਰੂ ਸੰਕੇਤ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਆਗਾਮੀ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਤਨਖਾਹਾਂ, ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ, ਵਿਆਜ, ਕਰਜ਼ੇ ਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਉੱਤੇ ਕੁਲ ਆਮਦਨ ਦਾ 88 ਫੀਸਦੀ ਖਰਚ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਿਆਂ 4250 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਬਜਟ ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਚਲਾਕੀ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਛਲੇ ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਲਈ 1500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖੇ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਰਕਮ ਵਿੱਚੋਂ ਸਰਕਾਰ 370 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੀ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕੀ। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੰਡੀ ਬੋਰਡ ਦੀ ਅਗਲੇ 10 ਸਾਲ ਲਈ ਆਮਦਨ ਗਹਿਣੇ ਧਰ ਕੇ ਬੈਂਕ ਕੋਲੋਂ 4650 ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਕਰਜ਼ੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਮੁਢਲੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਪਰ ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜਾਂ

ਨੂੰ ਕੋਈ ਖਾਸ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਇਸ ਵੇਲੇ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਉਜਾੜੇ ਦੇ ਰਾਹ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਬਜਟ ਅਜਿਹੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਨਣ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾਉਣੀ ਤਾਂ ਦੂਰ, ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਹੋਣ ਦਾ ਧਰਵਾਸ ਦੇਣ ਜੋਗਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਜਾੜੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਜਾ ਪਈ ਸਨਅਤ ਦੀ ਮੁੜ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਵੀ ਕੋਈ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਦਯੋਗਾਂ ਲਈ ਬਿਜਲੀ ਸਬਸਿਡੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬਜਟ 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਝਾਤ ਮਾਰਦਿਆਂ ਇਹ ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਅਸਾਸ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਾਅਦਿਆਂ ਅਤੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਹੇੜੀਆਂ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਹੀ ਲੱਗਣਾ ਸੀ; ਭਾਵ ਬਜਟ ਦਾ 87 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ 13 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 ਉੱਤੇ)

ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮੁੜ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਵੱਲੋਂ ਟਵਿਟਰ ਉੱਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਦੀਆਂ ਚੋਣ ਤਰੀਕਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੱਡਾ ਵਿਵਾਦ ਖੜ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ 'ਲੀਕ' ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਵੱਡੇ ਸਵਾਲ ਉਠ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਜਦੋਂ

ਮੌਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਫੇਸਬੁੱਕ 'ਤੇ ਡਾਟਾ ਲੀਕ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਹਿਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇੰਜ ਬਾਹਰ ਆਉਣੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਇਸ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 ਉੱਤੇ)

ਵਿਆਜ ਤਾਰਨ ਜੋਗੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਰਕਾਰ

ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ਾ ਅਗਲੇ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ 15 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਧ ਕੇ 2.11 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ 15ਵੇਂ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਅਗਲੇ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੌਰਾਨ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 15545 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਐਕਤਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਲਏ ਗਏ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਮੂਲ ਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤ 24870 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰੀਬ ਬਣਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਰਕਮ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਵਿਆਜ ਦੀ ਰਕਮ ਹੀ 16220 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਕਰਜ਼ਾ 15545 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਹੈ। ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਲਏ ਜਾ ਰਹੇ ਨਵੇਂ ਕਰਜ਼ੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਵਿਆਜ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਤਾਰਿਆ ਜਾਣਾ।

ਜੁਲਾਈ - ਅਗਸਤ 2018

High Season Sale

ਦਿੱਲੀ \$855
ਟੈਕਸ ਸਮੇਤ

734 838 9998

24 ਘੰਟੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ

WorldWide Travel
www.fly2world.com
866 66 INDIA
4 6 3 4 2

Fares shown are for July 10th to Dec 7th 2018 departure from Detroit and may change without notice. please call for more details. Other conditions apply.

COLDWELL BANKER

Thinking Real Estate?

Residential Brokerage

BUYERS we'll find the right home for you.
We have a common goal: Making you a homeowner.
SELLERS we know your local markets

Allow us to list your home for a quick sale.

GURDEEP KAHLON
224-409-4042
iShowHomes@yahoo.com

PRADEEP SINGH
847-322-5832
iShowHomes@Yahoo.com

20 S. Roselle Rd., Schaumburg, IL 60193

ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਅਪੀਲ

ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਪੈਲਾਟਾਈਨ)
 ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਬੋਰਡ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀ ਅਪਰੈਲ 2018 ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ
 ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਵੋਟ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਜਾਂ
 ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸੁਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕੇ

We seek your vote and support on April 1st, 2018 to serve on
 the board of Sikh Religious Society Chicago, Palatine
 Gurdwara Sahib to achieve below mentioned goals and to
 execute much needed reforms.

- ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗੀ, ਢਾਡੀ ਜਥੇ ਅਤੇ ਕਥਾਵਾਚਕ ਬੁਲਾਉਣੇ।
 Invite renowned Raagi/ Dhaadhi Jathas & Kathavaachaks.
- ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ।
 Connect our kids and youth with Sikh values.
- ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਮੈਡੀਕਲ ਕਲਿਨਿਕ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ।
 Expansion of medical clinic to serve the needy.
- ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨਵਿਆਉਣ ਨੂੰ ਆਸਾਨ ਬਣਾਉਣਾ।
 Easier Membership Renewal.
- ਲਾਇਬਰੇਰੀ 'ਚ ਵਿਦਿਅਕ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕਣੇ।
 Enhance library programs to promote learning & spiritual knowledge.
- ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਤਾਲਮੇਲ ਲਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਉਣੇ।
 Programs for Respect and Strong Relationship with Seniors.
- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਿਰਧ ਸਰੂਪ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ।
 Establish Shri Guru Granth Sahib Birdh Saroop Sewa Center.
- ਬੋਰਡ ਦੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਲਿਆਉਣਾ।
 Bring total Transparency in Board Work.

ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ
 #10

Gurpreet Singh
 Ph: 847-845-2025

ਕੰਵਰ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
 #12

Kanwar Harinder Singh
 Ph: 847-571-8193

ਸ਼ਿਵਇੰਦਰਜੀਤ (ਦਾਰਾ) ਸਿੰਘ
 #15

Shivinderjit (Dara) Singh
 Ph: 630-670-2819

ਦਾਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੀਮਤੀ ਵੋਟ ਦੇ ਕੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ ਜੀ

ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ

ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਬੋਰਡ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ

ਪਹਿਲੀ ਅਪਰੈਲ 2018 ਸਵੇਰੇ 8 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 4 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਫਤੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਪੂਰਨ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿਓ ਜੀ।

- ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਾ।
- ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਾਲਣਾ ਤਾਂ ਕਿ ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇ।
- ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦਿਨ-ਦਿਹਾਰ ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਉਣੇ।
- ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਸੰਗਤ ਤੱਕ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣੀਆਂ।
- ਗੁਰ ਮਰਿਆਦਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ।
- ਗੁਰਮਤਿ ਸਕੂਲ, ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਲਿਨਿਕ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਸੀਲੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨੇ।
- ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਇਨਟਰਨਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਹਿਤ ਜੋੜਨਾ।
- ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗਤ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਕਿ ਸੰਗਤ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈ ਸਕੇ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਕੀਮਤੀ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਸਕੇ।
- ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਮਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੱਲ ਲੱਭਣੇ।
- ਸਟੇਟ, ਫੈਡਰਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏਜੰਸੀਆਂ/ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਤ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ।
- ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ।
- ਸਾਡੀ ਟੀਮ ਦਾ ਸਿਰਫ ਵਾਅਦੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮਿਥੇ ਟੀਚੇ ਮੁਤਾਬਕ ਕੰਮ ਨਿਪਟਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਯਤਨ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਹੈ।

ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ

ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
#1

ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ
#3

ਜੈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ
#4

ਵਹੀਰ ਸਿੰਘ ਨਾਰੰਗ
#5

ਸਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸੰਧੂ
#7

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਟਕਰਾਅ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀਆਂ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਟਕਰਾਅ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਰਿਹਾ। ਅਕਾਲੀਆਂ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਕਈ ਵਾਰੀ ਝੜਪਾਂ ਹੋਈਆਂ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਈ ਵਾਰੀ ਟਕਰਾਅ ਦਾ

ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਕਾਲੀਆਂ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਇਸ ਮੌਕੇ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਵੀ ਤਿੱਖੀ ਬਹਿਸ ਤੇ ਝੜਪਾਂ ਹੋਈਆਂ।

ਮਹੌਲ ਬਣਿਆ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਭਾਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਉੱਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉਪਰ ਮੂੰਹ ਫੇਰਨ

ਅਕਾਲੀ ਵਿਧਾਇਕ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕੇ 90 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਖੇਤੀ ਕਰਜ਼ੇ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ 329 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਦੀਆਂ ਫੜ੍ਹਾਂ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ

ਜਦਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ, ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਅਤੇ ਆਭੂਤੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਲਏ 90 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਰਜ਼ੇ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਸਕੀਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਚਿਹਰੇ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਦੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਫੋਟੋ ਛਾਪੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਵੀ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਰਕੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਵੀ ਝੂਠਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਦਨ

ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ 1986 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕੁਰਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਨਾਲ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਨੇ ਸੱਚ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਮਗਰੋਂ 400 ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਰ ਘਰ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਦੇਣ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਤੋਂ ਮੁਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ।

ਅਕਾਲੀਆਂ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ 'ਤੇ ਰਲੇ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਕ ਬਿਰਧ, ਬਿਮਾਰ ਤੇ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਉੱਤੇ ਪਰਦਾ ਪਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਹਨ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੰਜਾਈ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਚੰਮ ਦੀਆਂ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਪਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਿੰਦਰ 'ਭਾਪਾ' ਤੇ ਪੁੱਛਾ, ਗਮਾਭਾ ਵਿਚ 1200 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਪਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਵਾਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੱਥ ਪਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਘਪਲੇਬਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤਪਨਾਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗਣ ਦਿੱਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਮੁਹਿੰਮ ਦੇ ਪੈਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਇਹ ਗੱਲ ਹੁਣ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਲੱਗੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹੀ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੱਤੇ। ਕੰਪਟਰੋਲਰ ਤੇ ਆਡੀਟਰ ਜਨਰਲ (ਕੈਗ) ਦੀ ਸਾਲ 2016-17 ਦੀ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਨਾਲਾਇਕ ਬਾਰੇ ਵੱਡੇ ਖੁਲਾਸੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜੇ 756 ਮੁਲਜ਼ਮ ਬਰੀ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 532 ਭਾਵ 70 ਫੀਸਦੀ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਨੁਕਸਦਾਰ ਗਵਾਹੀਆਂ ਕਾਰਨ ਦੋਸ਼ ਮੁਕਤ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰਾਂ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਜਾਂ ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਬੰਦੇ ਫੜ ਕੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ਾਖੋਰੀ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਘਟਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਿਹਾ।

ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਾਲ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਹਾਲਾਤ ਹੁਣ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ, ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਮਦ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕੰਮ-ਢੰਗ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ

ਕੈਗ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ 'ਤੇ ਉਠੇ ਸਵਾਲ

ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰੇ ਕੈਪਟਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਡਿਟ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਨਸ਼ੇ ਖਿਲਾਫ ਲੜਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਤਿਆਰੀ 'ਚ ਘਾਟ ਦੱਸੇ ਜਾਣ ਉੱਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਰਿਪੋਰਟ ਪੁਰਾਣੇ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਨਸ਼ੇ ਖਿਲਾਫ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਲਈ ਹਰ ਸਹੂਲਤ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਵਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸਪੈਸ਼ਲ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਠੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਆਈ। 'ਕੈਗ' ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਲ 2016-17 ਦੌਰਾਨ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੇਸਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ 23 ਤੋਂ 476 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਵਿਚ

ਪਰਖ ਲਈ ਭੇਜੇ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਸੈਪਲ ਇੰਨੇ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਬਾਣਿਆਂ ਅੰਦਰ ਪਏ ਰਹਿਣਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਛੇਤਛਾਤ ਹੋਣ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹਰ ਸਮੇਂ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਹ ਦੇਰੀ 33 ਫੀਸਦੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਬਰੀ ਹੋਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਈ। 'ਕੈਗ' ਰਿਪੋਰਟ ਇਹ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹਣ ਵਿਚ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਕੀਮ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 2014

ਸਾਬਕਾ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. 15 ਕਿਲੋ ਅਫੀਮ ਸਣੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

ਮੁਹਾਲੀ: ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ (ਐਸ.ਟੀ.ਐਫ.) ਵੱਲੋਂ ਜਿਲ੍ਹਾ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤਾਣਾ ਵਿਚ ਨਾਕਾ ਲਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ., ਡੇਰੇ ਦੇ ਮੁਖੀ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ 15 ਕਿਲੋ ਅਫੀਮ (ਤਰਲ) ਸਮੇਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਾਬਕਾ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਹਕੀਕਤ ਰਾਏ, ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਬਿਕਰਮ ਨਾਥ ਅਤੇ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ।

ਨੂੰ ਸਭ ਪਾਸੇ 'ਚਿੱਟਾ ਚਿੱਟਾ' ਕਰਨ ਬਦਲੇ ਵੋਟਰਾਂ ਹੱਥੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਰਾਰੀ ਮਾਰ ਪੈ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੋਣ ਰੈਲੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਟਕਾ ਸਾਹਿਬ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਅੰਦਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੂ ਖਾਧੀ ਸੀ।

ਭਾਰਤ 'ਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਹੱਦਾਂ ਟੱਪੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕੌਮੀ ਅਪਰਾਧ ਬਿਊਰੋ (ਐਨ.ਸੀ.ਬੀ.) ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਅਫੀਮ, ਹੈਰੋਇਨ ਤੇ ਕੋਨਾਬੀਜ਼ ਜਿਹੇ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ 300 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚੋਂ 2017 ਵਿਚ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਰਾਮਦਗੀ ਹੋਈ ਜੋ 3.6 ਲੱਖ ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਹੈ।

ਐਨ.ਸੀ.ਬੀ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ 2,551 ਕਿਲੋ ਅਫੀਮ (ਹੈਰੋਇਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੋਂ), 2,146 ਕਿਲੋ ਹੈਰੋਇਨ, 3,52,379 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਕੋਨਾਬੀਜ਼ (ਭੰਗ ਦੀ ਬੂਟੀ), 3,218 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਹਸ਼ੀਸ਼ (ਕੋਨਾਬੀਜ਼ ਰਾਈਨ) ਤੇ 69 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਕੋਕੀਨ (ਇਸ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਸਕਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ) ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 3.60 ਲੱਖ ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ, ਜਦਕਿ 2016 ਵਿਚ ਇਹ 3.01 ਲੱਖ ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਸੀ, 2015 ਵਿਚ 1 ਲੱਖ ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ, 2014 ਵਿਚ

1.1 ਲੱਖ ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਤੇ 2013 ਵਿਚ ਇਕ ਲੱਖ ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ 5 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਸਭ ਰਾਜਾਂ ਤੇ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਜ਼ਾ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਹਸ਼ੀਸ਼ ਤੇ ਕੋਕੀਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ 5 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ, 2017 ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਰਾਮਦਗੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੋਇਆਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਦਾ 2017 ਵਿਚ ਹੋਈ ਰਿਕਵਰੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮੇਲ ਨਹੀਂ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ 505.86 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਅਫੀਮ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜਸਥਾਨ 426.95 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਸੀ, ਜਦੋਂਕਿ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ 1,017 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਹੈਰੋਇਨ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 406 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਹੈਰੋਇਨ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ। ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ 78,767 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ

ਕੋਨਾਬੀਜ਼ ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ, ਜਦਕਿ 2017 ਵਿਚ ਉਤੀਸਾ 55,875 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਹੋਇਆ।

ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਸ਼ੀਸ਼ (ਜੋ ਚਰਸ ਵਜੋਂ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) 702 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਫੜਿਆ ਗਿਆ, ਜਦੋਂਕਿ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 625 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ 30 ਕਿਲੋ ਕੋਕੀਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ 21.83 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਜ਼ਬਤ ਹੋਈ। ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 2017 ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਅਫੀਮ ਮਨੀਪੁਰ, ਝਾਰਖੰਡ, ਬਿਹਾਰ, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਫੈਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੈਰੋਇਨ ਦੀ ਵੱਡੀ ਖੋਪ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਹੱਦ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਗੋਆ ਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਚਰਸ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਕੀਨ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ ਹੈ।

ਫਿਲਮ 'ਦ ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ' ਦੀ ਡੀ. ਵੀ. ਡੀ. 10 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ ਰਿਲੀਜ਼

ਲਾਸ ਵੇਂਜਲਸ (ਬਿਊਰੋ): ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਦੀ ਉਘੀ ਕੰਪਨੀ ਯੂਨੀਗਲੋਬ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੀਵਨ ਕਹਾਣੀ 'ਤੇ ਬਣੀ ਫਿਲਮ 'ਦ ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ' ਦੀ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਆਨ ਲਾਈਨ ਡਿਸਟ੍ਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਯੂਨੀਗਲੋਬ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮੋਹਰੀ ਸਥਾਨ ਰਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵੱਲੋਂ 'ਦ ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ' ਦੇ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਲਿਖਤੀ ਸਮਝੌਤੇ ਅਧੀਨ ਫਿਲਮ ਦੇ ਡਿਜੀਟਲ ਅਤੇ ਡੀ. ਵੀ. ਡੀ. ਰੂਪ 10 ਅਪਰੈਲ 2018 ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ 'ਦ ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ' ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਉਥੇ ਅਮਰੀਕਾ, ਯੂਰਪ ਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਉਘੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਟੀ. ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਦੇ ਫਿਲਮ ਸਮੀਖਿਅਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਬੇਹੱਦ ਸਰਾਹਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਇਸ ਨੇ ਬਾਕਸ ਆਫਿਸ 'ਤੇ ਚੋਟੀ ਦੀਆਂ 10 ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਉਘੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਸ਼ਬਾਨਾ ਆਜ਼ਮੀ ਤੇ ਗਾਇਕ ਸਤਿੰਦਰ ਸਰਤਾਜ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਸਰਾਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

'ਦ ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ' ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਕਵੀ ਰਾਜ ਨੇ ਯੂਨੀਗਲੋਬ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਉੱਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਖੀ ਮੌਕੇ ਆਨ ਲਾਈਨ ਤੇ ਡੀ. ਵੀ. ਡੀ. ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨਾ ਬੜਾ ਢੁਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਹੈ।

ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਜਸਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਯਤਨ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੱਕ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ, ਦੱਸਣ ਅਤੇ ਸੁਣਾਉਣ ਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਲੈ ਸਕਣ।

ਨਿਮਰਤਾ ਗੁਜਰਾਲ ਨੇ ਆਸ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖ 10 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ 'ਦ ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ' ਦੇ ਆਨ ਲਾਈਨ ਤੇ ਡਿਜੀਟਲ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਦੇਣਗੇ। 'ਦ ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ' ਡਿਜੀਟਲ ਤੇ ਡੀ. ਵੀ. ਡੀ. ਰੂਪ ਵਿਚ ਐਮਾਜ਼ੋਨ, ਆਈਟਿਊਨ, ਗੂਗਲ ਪਲੇਅ, ਸੋਨੀ ਪਲੇਅ ਸਟੋਰਜ਼, ਮਾਈਕਰੋਸਾਫਟ ਐਕਸ ਬਾਕਸ ਜਾਂ ਫਿਲਮ ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ www.TheBlackPrince.com ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵੀਹ ਵਿਧਾਇਕ ਬਹਾਲ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਅੰਦਰੂਨੀ ਖਾਨਾਜੰਗੀ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬੇਰੁਖੀ ਦੀ ਮਾਰ ਝੱਲ ਰਹੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਲੀ ਖਬਰ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ 20 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਲਾਭ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਰਾਹਤ ਦਿੰਦਿਆਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਨਾ ਸੁਣ ਕੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬੈਂਚ ਨੇ 79 ਸਫੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ 19 ਜਨਵਰੀ 2018 ਦਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਿਗਾੜ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਿਹਾ ਜੋ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗਤਬਤੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਜਬਾਨੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਖ਼ਾਸਕਰ ਭਰੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ 'ਆਪ' ਦੇ ਵੀਹ ਵਿਧਾਇਕ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਖੀਵੇ ਹੋ ਉਠੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ

ਸੰਸਦੀ ਸਕੱਤਰ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਕਰ ਕੇ ਲਾਭ ਦਾ ਦੋਹਰਾ ਅਹੁਦਾ ਮੰਨਦਿਆਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਤਤਕਾਲੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਮਾਮਲਾ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਤੋਂ ਮੈਂਬਰੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

'ਆਪ' ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੇ ਵੀਹ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਨਹਿਰਾਏ ਜਾਣਾ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਸਥਿਰ ਕਰਨ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ

ਸੱਚ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ: ਕੇਜਰੀਵਾਲ

ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੈ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚੁਣੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਿਲਕ ਨਗਰ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਉਪ ਚੋਣਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਣਗੇ।

'ਆਪ' ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸੌਰਭ ਭਾਰਦਵਾਜ ਨੇ ਫੈਸਲੇ ਮਗਰੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਤਕਾਲੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ 'ਆਪ' ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਰਾਮ ਨਿਵਾਸ ਗੋਇਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲੇ ਮਗਰੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਚੱਲ ਰਹੇ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਉਹ ਵੀਹ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇਣਗੇ।

ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਫੌਰੀ ਰਾਹਤ: ਕਾਂਗਰਸ

ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਜੈ ਮਾਕਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੋਹਰੇ ਲਾਭ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਮੁੜ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਗੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਤਹਿਤ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਮੁੜ ਸੁਣਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਮਗਰੋਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਗਲਤ ਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਇਹ ਫੌਰੀ ਰਾਹਤ ਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਜਾਂ ਫਿਰ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ। 'ਆਪ' ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਇਕਾਈ ਦੇ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਸੌਰਭ ਭਾਰਦਵਾਜ ਨੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ

ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਏ ਕੇ ਜਿਓਤੀ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਬਾਰੇ ਢਿੱਲ ਤੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਖਫਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਇਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ 12 ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਫਟਕਾਰ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਉਤੀਸ਼ਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਤੋਂ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕਪਾਲ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਏ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਨਿਯੁਕਤ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ, ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ, ਮਣੀਪੁਰ, ਮੇਘਾਲਿਆ ਤੇ ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਸਮੇਤ 12 ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੂਬੇ ਦੱਸਣ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਦੋਂ ਕਰਨਗੇ। ਲੋਕਪਾਲ ਅਤੇ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 63 ਮੁਤਾਬਕ ਹਰ ਸੂਬਾ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਛੋਟੇਪੁਰ ਨੇ 'ਆਪ' ਦੇ ਬਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਤੀਜੇ ਮੋਰਚੇ ਲਈ ਰਾਜੀ

ਬਠਿੰਡਾ: ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੇ ਮੁਆਫੀਨਾਮੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਗਰਮਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਬੇਸ਼ੱਕ ਟੁੱਟਣ ਤੋਂ ਬਚ ਗਈ, ਪਰ 'ਆਪ' ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਧਰਮਵੀਰ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇਪੁਰ ਤੀਜੇ ਮੋਰਚੇ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਹਨ।

'ਆਪ' ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ 'ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬ ਪਾਰਟੀ' ਦੇ ਮੁਖੀ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇਪੁਰ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੇ 'ਆਪ' ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੇ ਮੁਆਫੀਨਾਮਿਆਂ ਬਾਰੇ ਛੋਟੇਪੁਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਡਰ ਗਏ ਹਨ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਟਿੰਗ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਸੋਢੇਬਾਜ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਛੋਟੇਪੁਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਪੰਜਾਬ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਨੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਵੈਰ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਤੀਜੇ ਮੋਰਚੇ ਬਾਰੇ ਛੋਟੇਪੁਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤੀਜੇ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਹ ਧਰਮਵੀਰ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਤੀਜੇ ਮੋਰਚੇ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਰਾਜ ਸਭਾ 'ਚ ਵੀ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਹੋਈ ਭਾਜਪਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਸਦ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਸਦਨ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀਆਂ 59 ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਸਥਿਤੀ ਬਦਲ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 28 ਸੀਟਾਂ ਉਤੇ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਬਿਹਾਰ ਅਤੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਲਈ ਹੋਈ ਉਪ-ਚੋਣ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਇਹ ਜਿੱਤ ਬਹੁਤ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਬਹੁਮਤ ਵਿਚ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ 11 ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 69 ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 54 ਤੋਂ ਘਟ ਕੇ 52 ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਭਾ ਲਈ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੋਟਰ ਸਿਰਫ ਸਬੰਧਤ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਧਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੀ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਚੋਣ ਵਿਚ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਕ-ਇਕ ਵੋਟਰ ਦੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਵੋਟਿੰਗ ਨਾਲ ਬਸਪਾ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਭੀਮ ਰਾਓ ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਪਾ ਅਤੇ ਬਸਪਾ ਵਿਚਕਾਰ 25 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਇਕ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵੀ ਬਣੀ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਾਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਅਨਿਲ ਅਗਰਵਾਲ ਜਿੱਤ ਗਿਆ। ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਪਾ ਅਤੇ ਬਸਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਉਪ-ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਗੋਰਖਪੁਰ ਅਤੇ ਫੂਲਪੁਰ

ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਸੀਟਾਂ ਉਤੇ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ

ਸੀ ਪਰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਸਪਾ ਦੀਆਂ 5

ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ 2 ਸੀਟਾਂ ਚਲੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਧੱਕਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। 17 ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਰਾਜ ਸਭਾ ਲਈ ਚੋਣਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਾਲਾ ਸੂਬਾ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ 9 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਬਣਾਇਆ।

23 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ 7 ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ 26 ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਵੋਟਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਜਦਕਿ 10 ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ 33 ਸੀਟਾਂ ਉਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਰਵਿਰੋਧ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੰਸਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਕਈ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬਹੁਮਤ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਪਛੜ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੇ 7 ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਗਏ ਹਨ।

ਮਾਇਆਵਤੀ ਨੇ ਸੰਘ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਖਬਰਦਾਰ

ਲਖਨਊ: ਬਸਪਾ ਸੁਪਰੀਮੇ ਮਾਇਆਵਤੀ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਬਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਆਖੀ ਕਿ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਰਾਜ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਾਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਮਾਇਆਵਤੀ ਦਾ ਇਹ ਬਿਆਨ ਉਦੋਂ ਆਇਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਯਾਦਵ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਥਾ ਬੱਚਨ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਰੱਖੇ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈਵਾਲ ਬਸਪਾ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਾਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਇਆਵਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਸਪਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚਕਾਰ ਬਣੀ 'ਸਮਝ' ਉਤੇ ਇਸ ਹਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਬਸਪਾ ਇਸ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਫੂਲਪੁਰ ਅਤੇ ਗੋਰਖਪੁਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਉਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੀ ਹੈ।

ਚਾਰਾ ਘੁਟਾਲਾ: ਲਾਲੂ ਨੂੰ ਚੌਥੇ ਕੇਸ 'ਚ ਵੀ 14 ਸਾਲ ਕੈਦ

ਪਟਨਾ: ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਚਾਰਾ ਘੁਟਾਲੇ ਦੇ ਚੌਥੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਤਾ ਦਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨੂੰ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਤੇ 60 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਜਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਸੱਤ-ਸੱਤ ਸਾਲ ਕੈਦ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ। ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਵਾਰੋ-ਵਾਰੀ ਚੱਲਣਗੀਆਂ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਤੇ 30 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਜਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ 18 ਹੋਰਨਾਂ

ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਖੇਤਰੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਓ.ਪੀ. ਦਿਵਾਕਰ ਨੂੰ ਵੀ ਇੰਨੀ ਹੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਬਕਾ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਅਫਸਰ ਫੂਲਚੰਦ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਨੌਂ ਹੋਰ ਅਫਸਰਾਂ

ਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਤੇ 30-30 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਜਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਚਾਰਾ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੱਤ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਤੇ 15-15 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲੰਘੀ 19 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਦੁਮਕਾ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ 69 ਸਾਲਾ ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤੇ 18 ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜਗਨਨਾਥ ਮਿਸ਼ਰਾ ਤੇ 12 ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਇਸ ਵੇਲੇ ਰਾਚੀ ਦੇ ਰਾਜਿੰਦਰਾ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਵਿਚ ਇਲਾਜ ਅਧੀਨ ਹਨ।

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@live.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

For Emergency
Call anytime at

847-673-3825

Etihad, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

EARLY BIRD SALE!!!!

Domestic fares
available

INDIAN BAZAAR

334 S. Emerson Ave., GREENWOOD, IN 46143

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਗਰੋਸਰੀ ਤੇ ਮਿਠਾਈਆਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ

- ਖਾਣਾ ਸੁੱਧ ਵੈਸ਼ਨੋ, ਤਾਜ਼ਾ ਸਮੋਸੇ, ਚਾਟ, ਥਾਲੀ
- ਕੈਟਰਿੰਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
- ਵੱਡੇ ਆਰਡਰ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਰੇਟ
- ਤਾਜ਼ਾ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਹਰ ਵੀਰਵਾਰ

ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਸ਼ਨ
ਦਿਓ, ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ
ਹੀ ਆਓਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ
ਚੀਜ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਧੀਆ
ਕੁਆਲਿਟੀ 'ਚ ਅਤੇ ਵਾਜਬ
ਰੇਟ 'ਤੇ ਮਿਲੇਗੀ।

ਸੱਤੋ ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ-ਸਵੇਰੇ 9
ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ
ਲਈ 10% ਛੋਟ

Ph: 317-534-5151, 916-524-0045

Punjab TimesEstablished in 2000
19th Year in PublicationPublished every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388
Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com**Editor:**Amolak Singh Jammu
Astt. Editors:
Jaspreet Kaur
Kuljeet Singh**Photographer**Kamaljit Singh Virdi
Ph. 847-502-2703**Our Columnists**Ashok Bhaura
Tarlochan Singh Dupalpur
Baljit Basi
Major Kular**Corrpondents****Detroit, MI**Rajinder Syan
734-261-0936**New York**Iqbal S. Jabowalia
917-375-6395Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074**Distributed in:**California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky, Kansas.**ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ**
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 100 ਡਾਲਰ
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ**ਨੋਟ:** ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ
ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ
ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ
ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ
ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ
ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।**Disclaimer**The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.Sameway Punjab Times
does not necessarily endorses
the claims made in the
advertisements published in
Punjab Times.**All disputes subject to**
Chicago jurisdiction.**ਪੀ.ਐਨ.ਬੀ. ਨੂੰ ਘਪਲੇ ਕਾਰਨ**
14500 ਕਰੋੜ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ**ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ:** ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੰਸਦ
ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਚਾਲੂ ਮਾਲੀ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ
ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੌਮੀਕ੍ਰਿਤ ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ
(ਪੀ.ਐਨ.ਬੀ.) ਨੂੰ ਘਪਲੇ ਕਾਰਨ 14500
ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ।ਵਿੱਤ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਿਵ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸ਼ੁਕਲਾ ਨੇ
ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਘਪਲੇਬਾਜ਼ੀਆਂ
ਕਾਰਨ ਮਾਲੀ ਸਾਲ 2015-16 ਵਿਚ 341.03
ਕਰੋੜ, 2016-17 'ਚ 2633.82 ਕਰੋੜ
ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਮਾਲੀ ਸਾਲ 2017-18 ਵਿਚ (ਹੁਣ
ਤੱਕ) 14506.39 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ
ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵਰਣਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਘਪਲੇ
ਕਾਰਨ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕਸੂਤੀ ਫਸੀ ਹੋਈ ਹੈ।**ਜ਼ੈਨਬ ਦੇ ਹਥਿਆਰੇ ਦੀ**
ਸਜ਼ਾ-ਏ-ਮੌਤ ਬਰਕਰਾਰ**ਲਾਹੌਰ:** ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਬੱਚੀ ਜ਼ੈਨਬ ਨਾਲ
ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਦੇ
ਦੋਸ਼ੀ ਇਮਰਾਨ ਅਲੀ (23) ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ
ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ-ਏ-ਮੌਤ ਨੂੰ
ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਹਾਲ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਅਲੀ
ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਦੇ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਮਗਰੋਂ ਜਨਵਰੀ 'ਚ
ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।**ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਪਤਿਤ**
ਵੋਟਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਭਖਿਆ**ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ:** ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ
ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਪਤਿਤ
ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦੀ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨਾਲ
ਨਵਾਂ ਵਿਵਾਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੀਵਾਨ ਦੇ
ਲਗਭਗ 12 ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਆਨਰੇਰੀ
ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਨਾਂ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਦੇ ਕੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ
ਕਿ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 23-ਅ
ਤਹਿਤ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦੀ ਜਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ
ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ 25 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਪਈਆਂ ਵੋਟਾਂ
ਦੌਰਾਨ ਪਤਿਤ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਪੁਆਈਆਂ
ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ
ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਤਿਤ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ
ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵੱਲੋਂ
ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ
ਮਰਿਆਦਾ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ**ਬਾਲਗ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜੋੜਿਆਂ ਦੇ**
ਹੱਕ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਫੈਸਲਾ**ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ:** ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ
ਅੰਤਰ-ਜਾਤੀ, ਅੰਤਰ-ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਆਹੁਤਾ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਬੱਝਣ ਵਾਲੇ ਬਾਲਗਾਂ
ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਖਾਪ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਵਰਗੇ ਸਮੂਹਾਂ
ਦੇ ਦਖਲ ਨੂੰ 'ਬਿਲਕੁਲ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ' ਕਰਾਰ
ਦਿੱਤਾ ਹੈ।ਆਪਣੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਰਿਸ਼ਤੇ ਕਾਰਨ ਖਤਰੇ
ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਜੋੜਿਆਂ ਨੂੰ
ਭਾਰੀ ਰਾਹਤ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ
ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀਆਂ
ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੁਝ ਸੇਧਾਂ ਵੀ ਤੈਅ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।
ਬੈਂਚ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ
ਵੱਲੋਂ ਤੈਅ ਸੇਧਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ
ਢੁਕਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਤੱਕ ਅਮਲ ਵਿਚ
ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ
ਐਨ.ਜੀ.ਓ. ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਹਿਨੀ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਲੋਕ
ਹਿੰਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ 2010
ਵਿਚ ਜੋੜਿਆਂ ਦੇ ਅਣਖ ਲਈ ਕਤਲਾਂ ਖਿਲਾਫ
ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਬੁਧਾ ਖੜਕਾਇਆ ਸੀ।**ਭਾਰਤ ਅਜੇ ਵੀ ਸਾਫ ਪਾਣੀ**
ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ**ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ:** ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੱਤ ਦਹਾਕਿਆਂ
ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫਪਾਣੀ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸਕਿਆ। ਵਿਸ਼ਵ
ਜਲ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਜਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਹਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ
ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯੂਗਾਂਡਾ, ਨਾਈਜਰ, ਮੌਜ਼ੰਬੀਕ,
ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਜਿਹੇ ਮੁਲਕਾਂ
ਵਿਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹਨ ਜਿਥੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ
ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦੇ ਸਫਰ ਮਗਰੋਂ
ਵੀ ਸਾਫ ਪਾਣੀ ਮਿਲਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ।
ਵਾਟਰਏਡਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ
16.3 ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਸਾਫ ਪੀਣ ਵਾਲੇ
ਪਾਣੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਗਿਣਤੀ
ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵਧੀ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ
ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੂੰ 2022
ਤੱਕ ਹਰ ਘਰ ਸਾਫ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ
ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਟੀਚੇ
ਲਈ ਵਾਤਾਵਰਨ ਬਦਲਾਅ, ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ
ਪਾਣੀ ਦੇ ਡਿੱਗਦੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ
ਸਮੇਤ ਕਈ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ
ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ
ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਨ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰ ਕੇ ਮੌਸਮ
ਹੋਰ ਖਰਾਬ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਵੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ
ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਨਵੰਬਰ ਵਿਚ
ਭਾਰਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਿਹਾਤੀ ਜਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਚ
ਬਦਲਾਅ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਹਰ ਪਿੰਡ ਦੇ 90
ਫੀਸਦੀ ਘਰਾਂ 'ਚ 2022 ਤੱਕ ਪਾਣੀਆਂ ਰਾਹੀਂ
ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ
ਸਕੇ।ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਇਹ ਵੀ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ
ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ
ਮੁਲਕਾਂ- ਚੀਨ ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਾਲ 2000 ਤੋਂ
ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਪਾਣੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ
ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ 'ਚ 30
ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਇਆ
ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ
ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।**ਬੰਦੂਕ ਨੀਤੀ ਖਿਲਾਫ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਮੁਹਿੰਮ****ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ:** ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਬੰਦੂਕਾਂ
ਉੱਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਦੀ ਮੰਗ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ
ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਾਰਚ ਵਿਚ ਬਦਲ
ਗਏ। ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਫਲੋਰੀਡਾ ਦੇ ਸਕੂਲ 'ਚ
ਹੋਈ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਵਿਚ 17 ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ
ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਵਿਚ ਇਹ ਹੁਣ ਤੱਕ
ਦਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮਾਰਚ
ਨਿਕਲਿਆ। ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰਕਤ
ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਡੀ.ਸੀ. ਵਿਚ
ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਗੂ ਐਮਾ ਗੋਜ਼ਾਲੇਜ਼ ਨੇ ਭਾਸ਼ਣ
ਦਿੱਤਾ। ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੂਰੇ ਅਮਰੀਕਾ
ਵਿਚ 700 ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ, ਇਸ
ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਏਡਨਬਰਗ, ਲੰਡਨ, ਜਨੇਵਾ,ਸਿਡਨੀ, ਟੋਕੀਓ, ਮੁੰਬਈ ਸਮੇਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ
100 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦੂਕ ਕੰਟਰੋਲ ਦੀ ਮੰਗ
ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ।
ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ 'ਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ
ਸ਼ਾਮਲ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ
'ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰੋ ਨਾ ਕਿ ਬੰਦੂਕਾਂ
ਦੀ' ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਤਖਤੀਆਂ ਫੜੀਆਂ
ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਵ੍ਹਾਈਟ ਹਾਊਸ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਜੈਕ
ਪਾਰਕਿਨਸਨ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ
ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਮਤ ਵਾਲੇ
ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਆਪਣੇ
ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ
ਰਹੇ ਹਨ।**ਲੰਡਨ ਪੁੱਜੀ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੰਮੀ ਉਡਾਣ****ਲੰਡਨ:** ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਤੋਂ ਯੂ.ਕੇ. ਵਿਚਾਲੇ ਬਿਨਾਂ ਰੁਕੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਉਡਾਣ ਸਫਲਤਾ
ਪੂਰਵਕ ਹੀਥਰੋ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਉੱਤੇ ਉਤਰੀ। ਕਾਟਸ 9 (ਕਿਊ. ਐਫ. 9) ਆਪਣੇ ਤੈਅ ਸਮੇਂ ਤੋਂ 8
ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ 5.02 ਵਜੇ 17 ਘੰਟਿਆਂ ਦਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰਦਿਆਂ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇਹ ਉਡਾਣ
ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਪਰਬ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਸੀ। ਬੋਇੰਗ 787-9 ਡਰੀਮਲਾਈਨਰ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ
9226 ਮੀਲ ਦਾ ਇਹ ਸਫਰ 17 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।ਯੂ.ਕੇ. ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਲੰਮੀ ਉਡਾਣ ਜੋ ਗਰੂਡਾ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਅਨ ਰਾਹੀਂ ਹੀਥਰੋ ਤੋਂ ਜਕਾਰਤਾ
ਵਿਚਾਲੇ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਤੋਂ 24 ਫੀਸਦੀ ਲੰਮਾ ਰੂਟ ਹੈ। ਇਹ ਰੂਟ 7225 ਮੀਲ ਦਾ ਹੈ। ਪਰਬ ਤੋਂ ਲੰਡਨ
ਦਾ ਇਹ ਸਫਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਰੂਟਾਂ ਤੋਂ 3 ਘੰਟੇ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਡਨੀ ਅਤੇ ਮੈਲਬੋਰਨ
ਤੋਂ ਡੁਬਈ ਰਾਹੀਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਉਡਾਣਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਏਅਰਲਾਈਨ
ਵੱਲੋਂ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਤੋਂ ਨਿਊ ਯਾਰਕ 10315 ਮੀਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਮਾ ਸਫਰ ਏ 350-900
ਯੂ.ਐਲ.ਆਰ. ਨਵੇਂ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ 19 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਤੈਅ
ਕਰਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਹੈ।**ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮੁੜ**
ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ*(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)*ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਘੇਰਦਿਆਂ ਹਾਕਮ ਪਾਰਟੀ
ਨੂੰ 'ਸੁਪਰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ' ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ
ਸਮੇਂ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ
'ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਭੁਗਤਣ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ
ਉਠੇ ਹੋਣ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ
ਚੋਣ ਤਰੀਕਾਂ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਨੇ ਚੋਣ
ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ
ਸਨ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ 'ਆਪ' ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ
ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਟਹਿਰੇ
ਵਿਚ ਲਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਤੈਅਸ਼ੁਦਾ
ਚੋਣ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲੀਕ ਹੋਣਾ ਇਸ ਦੇ ਅਕਸ ਉੱਤੇ
ਇਕ ਹੋਰ ਧੱਬਾ ਹੈ। ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਚ 12 ਮਈ
ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਪੈਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸੂਬਾ ਭਾਜਪਾ ਲਈ
ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪੈਰ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਸਾਰਨ
ਲਈ ਅਹਿਮ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ
ਦੋਸ਼ ਲਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਚੋਣ ਜਿੱਤਣ ਲਈ
ਭਗਵਾ ਧਿਰ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।**ਪੰਜਾਬ ਬਜਟ: ਕੈਪਟਨ****ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੱਲਾ ਝਾੜਿਆ***(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)*ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ
ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਸੀਲਿਆਂ ਤੋਂ 9 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ
ਰੁਪਿਆ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।
ਅਜਿਹਾ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕਿਸ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਏਗੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ
ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤਾ ਪੈਸਾ
ਤਾਂ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਵਿਆਜ ਦੇਣ, ਤਨਖਾਹਾਂ, ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ
ਅਤੇ ਹੋਰ ਭੱਤੇ ਦੇਣ ਉੱਤੇ ਹੀ ਖਰਚ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।**ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਉਦਮੀ**
ਨੇ ਜਿੱਤਿਆ ਐਵਾਰਡ**ਲੰਡਨ:** ਉਘੇ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਉਦਮੀ
ਜੋਗਿੰਦਰ ਸੋਗਰ ਨੇ ਯੂਕੇ ਵਿਚ 'ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਹਸਤੀ
2018' ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਜਿੱਤਿਆ ਹੈ। ਕਾਰੋਬਾਰ 'ਚ
ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿਖਾਉਣ ਬਦਲੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।ਸ੍ਰੀ ਸੋਗਰ ਮਾਸਟਰਕਾਫਟ ਗਰੁੱਪ ਅਤੇ
ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆ ਭਵਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ
ਨੂੰ ਈਸਟਰਨ ਆਈ ਏਸ਼ੀਅਨ ਬਿਜ਼ਨਸ
ਐਵਾਰਡਜ਼ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ
ਮਿਲਿਆ। ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਸ੍ਰੀ ਸੋਗਰ ਨੇ ਕਿਹਾ
ਕਿ ਜੀਵਨ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾ ਭਾਰਤ
ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਯੂਕੇ
ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਹੋਟਲ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸ੍ਰੀ
ਸੋਗਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ
ਸਦਕਾ ਉਹ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।**ਨਾਟਕਕਾਰ ਔਲਖ ਦੀ ਧੀ ਦੀ**
ਭੇਤਭਰੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਮੌਤ**ਬਠਿੰਡਾ:** ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਰਹੂਮ ਨਾਟਕਕਾਰ
ਅਜਮੇਰ ਔਲਖ ਦੀ ਧੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਗਾਇਕ
ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਬਰਾੜ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੋਹਜਪ੍ਰੀਤ ਦੀ
ਭੇਤਭਰੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਸੂਤਰਾਂ
ਮੁਤਾਬਕ ਸੋਹਜਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਖੁਦ ਹੀ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ
ਲੀਲਾ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਪਰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ
ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਫੌਰੀ ਮਗਰੋਂ ਸੋਹਜਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ
ਇਥੇ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ
ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ।
ਔਲਖ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਅਜਮੇਰ ਔਲਖ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ
ਬੋਝੇ ਅਰਸੇ ਬਾਅਦ ਇਹ ਦੁਸਰਾ ਵੱਡਾ ਸਦਮਾ
ਲੱਗਾ ਹੈ। ਸੋਹਜਪ੍ਰੀਤ ਖੁਦ ਵੀ ਥੀਏਟਰ ਦੀ ਚੰਗੀ
ਅਦਾਕਾਰਾ ਸੀ।(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਵਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗਿੱਲ
ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ**ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ**ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ
ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ

ਜਾਸੂਸੀ ਮਾਮਲੇ ‘ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਜੰਗ ਹੋਈ ਹੋਰ ਤਿੱਖੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਡੇਟਾ ਨਸ਼ਰ ਦੀ ਸ਼ਬਦੀ ਜੰਗ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਸੂਸੀ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ‘ਬਿੱਗ ਬੌਸ’ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਸਮਿਤੀ ਇਰਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ‘ਛੋਟਾ ਭੀਮ’ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਾਸੂਸੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਕਮਰਾਨ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਉੱਤੇ ਡੇਟਾ ਚੋਰੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਦੋਸ਼ ਜੱਗ ਜਾਹਿਰ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਐਪ ਹਟਾ ਲਿਆ। ਉੱਜ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਈਟ ਖਰਾਬ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਟਵਿੱਟਰ ਉੱਤੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੋਦੀ ਦਾ ‘ਨਮੋ ਐਪ’ ਗੁਪਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਦੋਸਤਾਂ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸੰਪਰਕਾਂ, ਆਡੀਓ, ਵੀਡੀਓ ਅਤੇ ਲੋਕੇਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਜੀਪੀਐਸ ਰਾਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ (ਮੋਦੀ) ਬਿੱਗ ਬੌਸ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਸੂਸੀ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ 13 ਲੱਖ ਐਨ. ਸੀ. ਸੀ. ਕੈਡੇਟਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਐਪ ਡਾਊਨਲੋਡ ਕਰਨ

ਫੇਸਬੁੱਕ ਡਾਟਾ ਚੋਰੀ ਬਾਰੇ ਜ਼ਕਰਬਰਗ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਭੇਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਫੇਸਬੁੱਕ ਉੱਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਡਾਟਾ ਚੋਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰਤ ਤੱਕ ਹੰਗਾਮਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤਾਜ਼ਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਫੇਸਬੁੱਕ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ 3 ਸਾਲ ਤੋਂ ਪਤਾ ਸੀ। ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦੇ ਅਖਬਾਰ ‘ਦੀ ਗਾਰਡੀਅਨ’ ਨੇ 11 ਦਸੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਫੇਸਬੁੱਕ ਤੇ ਕੈਂਬ੍ਰਿਜ ਐਨਾਲਾਈਟਿਕਾ ਵਿਚਾਲੇ ਈਮੇਲ ਐਕਸਚੇਂਜ ਹੋਏ ਹਨ। ਫੇਸਬੁੱਕ ਦੇ ਫਾਊਂਡਰ ਮਾਰਕ ਜ਼ਕਰਬਰਗ ਨੇ ਗਲਤੀ ਭਾਵੇਂ ਮੰਨ ਲਈ ਹੈ, ਪਰ ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇ 3 ਸਾਲ ਤੋਂ ਜ਼ਕਰਬਰਗ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਉੱਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੀਤੀ।

ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਦਾ ਕੇਸ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਢੰਡਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਤਿੱਖੇ ਸਵਾਲ

ਮਾਛੀਵਾੜਾ: ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਮਾਗਮ ਚੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਮਸ਼ਵਰੇ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੰਡਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ਵੀ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਕਈ ਤਿੱਖੇ ਸਵਾਲ ਕਰ ਕੇ ਜਵਾਬ ਮੰਗੇ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਾਇਰਲ ਹੋਈ ਵੀਡੀਓ ਵਿਚ ਢੰਡਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਉੱਤੇ ਤਿੱਖਾ ਹਮਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਸ਼ਵਰਾ ਮੰਨ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ

ਆਉਂਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੈਂਬਰਿਜ ਐਨਾਲਾਈਟਿਕਾ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈਣ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਉਹ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

ਵਿਚਕਾਰ ਵਧ ਰਹੇ ਟਕਰਾਅ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹ ਦੀਵਾਨ ਚੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ ਵੀ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵੱਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਕਾਰਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ‘ਚ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਘਰ ਬੈਠਣ।

ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਭ ਧਿਰਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ। ਜੇ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਸਿੱਖ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਉਲਟ ਜਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ‘ਚ ਜਾ ਕੇ ਲਿਫਾਫੇ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇ। ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਢੰਡਰੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕਸਬਾ ਚੋਹਲਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾਂ ‘ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗ੍ਰੰਥ ਚੇਤਨਾ ਸਮਾਗਮਾਂ’ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਪਿੱਛੋਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦਵਾਰ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੇਵਾ ਦਲ, ਚੋਹਲਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਚੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।

ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਬਣੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਮੇਅਰ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਲੁਧਿਆਣਾ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸੀ ਕੌਂਸਲਰ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਛੇਵੇਂ ਮੇਅਰ ਵਜੋਂ ਚੁਣ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਡਿਪਟੀ

ਮੇਅਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਸ਼ਾਮ ਸੁੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਮੇਅਰ ਲਈ ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੀ.ਕੇ. ਮੀਨਾ ਨੇ ਨਵੇਂ ਚੁਣੇ ਗਏ ਕੌਂਸਲਰਾਂ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਸਹੁੰ ਚੁਕਾਈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਤ੍ਰਿਪਤ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਲਿਫਾਫਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਸ਼ਾਮ ਸੁੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ ਅਤੇ ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਪਰਚੀ ਕੱਢੀ। ਪਰਚੀ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਅਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ

ਸੰਧੂ ਦਾ ਨਾਂ ਕੌਂਸਲਰ ਮਮਤਾ ਆਸ਼ੂ ਤੇ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੀਟੂ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਨੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਹਾਊਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਕੌਂਸਲਰਾਂ ਨੇ ਰਾਕੇਸ਼ ਪਰਾਸ਼ਰ ਨੂੰ ਸਭਾਪਤੀ ਚੁਣਿਆ। ਮੇਅਰ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਨਗੇ। ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ 95 ਵਾਰਡਾਂ ਦੀ ਹੋਈ ਚੋਣ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ 62 ਸੀਟਾਂ ‘ਤੇ ਜਿੱਤ ਦਰਜ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਮਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ 11, ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ 10, ਲੋਕ ਇਨਸਾਫ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ 7, ਆਜ਼ਾਦ 4 ਅਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਕ ਸੀਟ ਮਿਲੀ ਸੀ।

ਸਿਆਚਿਨ ਵਿਚ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਦੌਰਾਨ 163 ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਜੰਗੀ ਮੈਦਾਨ ਸਿਆਚਿਨ ਗਲੇਸ਼ੀਅਰ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਫੌਜ ਦੇ 163 ਜਵਾਨ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਗੁਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਨਿਰਮਲਾ ਸੀਤਾਰਮਨ ਵੱਲੋਂ

ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਵਾਨਾਂ ‘ਚ ਛੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜੋ ਗਲੇਸ਼ੀਅਰ ਦੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰੀ ਕਰਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ।

ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਇਕ ਲਿਖਤੀ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕੀਤਾ। ਕਰਾਕੁਰਮ ਦੀ ਪਹਾੜੀਆਂ ‘ਚ ਸਥਿਤ ਸਿਆਚਿਨ ਗਲੇਸ਼ੀਅਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸਿਖਰਲੇ ਫੌਜੀ ਜ਼ੋਨ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਚ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਦੋ ਚਾਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਦੀਆਂ ‘ਚ ਬਰਫੀਲੇ ਤੁਫਾਨ ਤੇ ਵਿੰਗਾਂ ਦਾ ਡਿੱਗਣਾ ਇਥੇ ਆਮ ਗੱਲ ਹੈ ਤੇ ਤਾਪਮਾਨ ਮਨਫੀ 60 ਡਿਗਰੀ ਤੋਂ ਵੀ ਹੇਠਾਂ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲਈ ਰਣਨੀਤਕ ਪੱਖੋਂ ਅਹਿਮ ਇਸ ਗਲੇਸ਼ੀਅਰ ‘ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ 1984 ਤੋਂ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਲ 2008 ਵਿਚ 9 ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਜਾਨ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਜਦਕਿ ਸਾਲ 2009, 2010 ਤੇ 2011 ਵਿਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 13, 50 ਤੇ 24 ਫੌਜੀ ਡਿਊਟੀ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਅਗਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ (2012 ਤੋਂ 2014) ਵਿਚ ਇਹ ਅੰਕੜਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 12, 11 ਤੇ 8 ਸੀ। 2015 ਵਿਚ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਅੰਕੜਾ 11 ਜਦਕਿ 2016 ਤੇ 2017 ਵਿਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 20 ਤੇ ਪੰਜ ਫੌਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।

ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਨਿਰਮਲਾ ਸੀਤਾਰਮਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੰਨੀ ਉਚਾਈ ਉੱਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਮੌਸਮੀ ਹਾਲਾਤ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਸਾਜ਼ੋ ਸਾਮਾਨ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

Matrimonials

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Looking for a suitable beautiful educated US citizen/ green card holder girl, at least 5'-6" or more, for Sikh clean shaven handsome boy 40 yrs, 6', US born MBA. Owns family established business. Cast no bar. Contact: 513-546-7246

8-11

Saini Sikh clean shave boy, 28, 6', M.Sc. Bio Technology doing BDS in Chandigarh, seeks suitable well educated Saini/Jatt Sikh girl. Family well settled in the USA. Pl contact, Ph: 516-503-9541 or email: mohan1w34@gmail.com

4-11

Ramgariah family looking for a suitable Ramgariah match for their U. S. born son, Sr. Financial Analyst 34 years, 5'-10" Pl contact: jsnov1973@aol.com

12/4

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ

Match for Jatt Sikh Gill girl, 28 yrs, 5'-5", engineer in MNC, H1B Visa, Green Card in procesing, Lives in Bay Area, California. Preferance to doctor/ engeneer in Bay Area. Contact: hsgill.ado@gmail.com

11-14

Wanted US/Canadian citizen/green card holder boy for Jatt Sikh girl, fair complexion, 23 yrs, 5'-4" from Chandigarh, Bachelor of Dental Surgery, doing internship, only daughter, father retired sub inspector Chandigarh police. Contact, Ph: 765-760-0581 or 765-702-8255

10-13

Punjab Times
Ph: 847-359-0746
punjabtimesusa.com

To Advertise with Punjab Times Call: 847-359-0746

House for Sale in Chandigarh

HIG Independent duplex house around 9 marla in Sector 28 West, Chandigarh for sale. Please contact: Sunny 618-513-7645

ਕੱਰੀ ਸ਼ੈਫ, ਤੰਦੂਰੀਏ ਅਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਲੌਰਸ, ਕੈਨਸਸ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਕੱਰੀ ਸ਼ੈਫ, ਤੰਦੂਰੀਏ ਅਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਰਿਹਾਇਸ਼ ਤੇ ਖਾਣਾ ਫਰੀ; ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ

ਫੋਨ:316-305-1818, 918-576-1899

10-13

Desi Bazar

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143
Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

- FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
- FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

ਤੰਦੂਰੀਏ, ਡਿਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ ਅਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਤੰਦੂਰੀਏ, ਡਿਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ ਅਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 262-391-7666

12-13

UMA TRAVELS

2535 W. Devon Ave., Chicago, IL 60659

For Lowest Fares & Reliable Service

Call For Special Sale Fares

Call: 773-338-5603

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ‘ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਚੀ

ਬੰਗਾ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਦਾ ਤਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਵਿਚੋਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਅਲਾਮਤ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੋਂ ਪੁੱਟ ਦੇਣ ਲਈ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਿਹਾੜਾ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਡੈੱਪੋ (ਡਰੱਗ ਐਂਬਿਊਸ਼ਨ ਪ੍ਰੀਵੈਨਸ਼ਨ ਅਫਸਰ) ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿੱਚੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡੈੱਪੋ ਮੁਹਿੰਮ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ, ਮੁਹੱਲਿਆਂ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਸਮਰਪਤ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਨਾਲ ਜੋੜੇ ਜਾਣਗੇ ਜੋ ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਐਸ. ਟੀ. ਐਫ. ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਬਿਠਾਉਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਡੈੱਪੋ ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ 4.25 ਲੱਖ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਰਜਿਸਟਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬਣੀ ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਸਰਦਾਰ

‘ਮੁਹਾਲੀ ਅੱਡੇ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਕੇਂਦਰ ਕੋਲ ਚੁੱਕਾਂਗੇ’

ਕੈਪਟਨ ਮੁਹਾਲੀ ਦੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮੰਗ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਉਠਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਵੀ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਉਠਾਉਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਯਾਦਗਾਰ ਅਤੇ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਕੀਤਾ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੁੱਤ ਉੱਤੇ ਫੁੱਲ ਮਾਲਾ

ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਰਦਾਰ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਉੱਤੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ।

ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ: ਅਕਾਲੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿਆਸੀ ਤੀਰ

ਬੰਗਾ: ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਮੌਕੇ ਖਟਕੜ ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ‘ਪੋਲ ਖੋਲ੍ਹ ਰੈਲੀ’ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ। ਮੰਚ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਉੱਤੇ ਰੱਖਿਆ। ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਲ ਬਦਲ ਦੱਸਿਆ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਮੋਹਰ ਲਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਹਾਸੇਰੀਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਬੂਠ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਜ਼ੇ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਘਰ ਘਰ ਨੌਕਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਬੂਠ ਬੋਲ ਕੇ ਵੋਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ, ਉਵੇਂ ਹੁਣ ਸਟੇਜਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਪਾਉਣ ਦੀਆਂ ਬੁਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ

ਸਿਜਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੌਰਵਮਈ ਵਿਰਸੇ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨਿਖਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਬਕਾ ਵਜ਼ੀਰ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਨੇ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਮੰਤਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਸ਼ਬਦੀ ਵਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਰੱਜ ਕੇ ਮੰਦਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਦੇਵੇਂ ਮੰਤਰੀ ਅੱਜ ਉਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਸਹੁੰ ਖਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਚੁਣਕਲਿਆਂ/ਟੋਟਕਿਆਂ ਨਾਲ ਡੰਗ ਟਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਦੱਸਿਆ।

ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦਮਾਜਰਾ ਨੇ ਵੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ‘ਰਾਹੂ’ ਤੇ ‘ਕੇਤੂ’ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਰਾਹੂ ਤੇ ਕੇਤੂ ਦੇ ਵਤਨ ਨਾਲ ਘਰ ਉਜੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਵੇਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਉਜਾੜਾ ਹੋਣੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ।

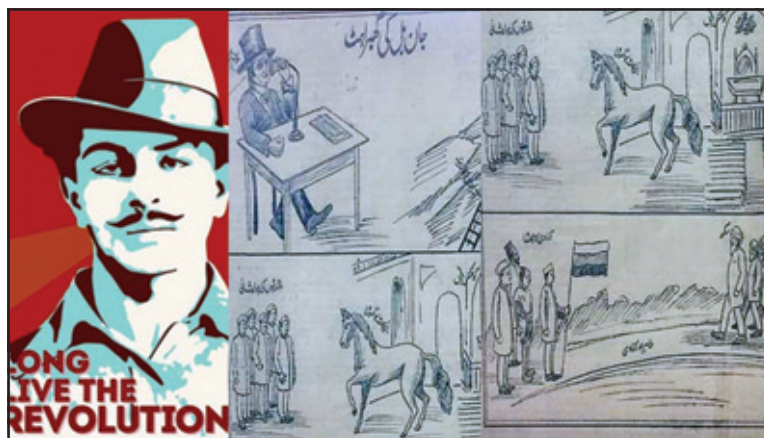
ਪਾਕਿਸਤਾਨ ‘ਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਸਬੰਧੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ

ਲਾਹੌਰ: ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਲਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ 86 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਸ ਦੇ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਰਿਕਾਰਡ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਲਾਏ ਜਾਏ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਲਾਹੌਰ ਸੈਂਟਰਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਰਾਜਸੀ ਕੈਦੀ ਐਲਾਨੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਏ-ਕਲਾਸ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲੈਣ ਲਈ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਹਨ ਪੀ. ਸਾਂਡਰਸ ਅਤੇ ਸਿਪਾਹੀ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਸਮੇਤ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਰਾਜਗੁਰੂ ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਬਾਰੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹੁਕਮ, ਕਾਲੇ ਵਾਰੰਟ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਉੱਤੇ ਲਟਕਾਉਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਬਾਰੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਦਰੋਗਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਨੁਮਾਇਸ਼ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੌਰਾਨ ਮੰਗਵਾਈਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਨਾਵਲ, ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸਾਹਿਤ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬ

ਟਰੈਜਿਡੀ (ਤ੍ਰਾਸਦੀ), ਜ਼ਖਮੀ ਪੰਜਾਬ, ਗੰਗਾ ਦਾਸ ਡਾਕੂ, ਸੁਲਤਾਨਾ ਡਾਕੂ, ਈਵੋਲੂਸ਼ਨ ਆਫ ਸਿਇਨ ਫੈਨ ਅਤੇ ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ ਸਿਇਨ ਫੈਨ ਆਦਿ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਰਾਵੀ ਰੋਡ ਉੱਤੇ ਸਥਿਤ ਫੈਕਟਰੀ, ਗਵਾਲ ਮੰਡੀ ਆਬਾਦੀ ਅਤੇ ਮੁਜੰਗ ਚੁੰਗੀ ਦੇ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਘਰ ਅਤੇ ਮਿਕਲਿਓਡ ਰੋਡ ਸਥਿਤ ਕਸ਼ਮੀਰ ਬਿਲਡਿੰਗ ਸਮੇਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਟਲਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਵੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਸਾਥੀ ਰੁਪੌਸ ਰਹਿਣ ਸਮੇਂ ਰਹੇ। ਉਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਵਿਚ ਡੀ.ਏ.ਵੀ. ਕਾਲਜ ਲਾਹੌਰ (ਹੁਣ ਇਸਲਾਮੀਆ ਕਾਲਜ, ਸਿਵਲ ਲਾਈਨਜ਼) ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਰਜਿਸਟਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸਾਂਡਰਸ ਨੂੰ ਡੀ.ਏ.ਵੀ. ਕਾਲਜ ਅੰਦਰੋਂ ਅੱਠ ਵਾਰ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਕ

ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਆਜ਼ਾਦ ਨੇ ਇਕ ਗੋਲੀ ਸਿਪਾਹੀ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਰੀ, ਜੋ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਜਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਕੇਸ ਫਾਈਲਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ

ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ 24-25 ਵਾਰ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਰਿਪਬਲੀਕਨ ਫੌਜ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੇਵ ਤੇ ਸ਼ਿਵਰਾਮ ਰਾਜਗੁਰੂ ਸਬੰਧੀ ਚੱਲੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ 457 ਗਵਾਹ ਭੁਗਤਾਏ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੰਸ ਰਾਜ ਵੇਹਰਾ, ਜੈ ਗੋਪਾਲ, ਪੀ.ਐਨ. ਗੋਸ਼ਟੇ ਮਨਮੋਹਨ ਬੈਨਰਜੀ ਦੀ ਜੁੱਡਲੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਵਜੋਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ‘ਚ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਸਮੇਂ ਅੱਥਰੂਆਂ ‘ਤੇ ਕਾਬੂ ਨਾ ਰੱਖ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਲਾਹੌਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ ਮੁਹੰਮਦ ਅਕਬਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਹਮਦਰਦੀ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਆਪਣੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਭੁਗਤਣਾ ਪਿਆ।

ਯੂਰਪ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਇਕ ਘੰਟਾ ਅੱਗੇ

ਪੈਰਿਸ: ਗਰਮੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਯੂਰਪ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਇਕ ਘੰਟਾ ਅੱਗੇ ਹੋ ਗਈਆਂ। ‘ਡੇਅ ਲਾਈਟ ਸੇਵਿੰਗ ਟਾਈਮ’ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਂਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਰਚ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਰਾਤ ਦੇ ਦੋ ਵਜੇ ਘੜੀਆਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਇਕ ਘੰਟਾ ਅੱਗੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਦੇ ਦੋ ਵਜੇ ਹਨ ਤਾਂ ਘੜੀਆਂ ਉੱਤੇ ਸਮਾਂ ਦੇ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਨਾਲ ਸੂਰਜ ਦੇ ਚੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਅਸਤ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਇਕ ਘੰਟਾ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਭਾਰਤੀ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਫਾਸਲਾ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਅਕਤੂਬਰ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਐਤਵਾਰ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਘੜੀਆਂ ਇਕ ਘੰਟਾ ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟਾਂ ਦੇ ਪੰਜੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਪੰਜਾਬ

ਬਠਿੰਡਾ: ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟਾਂ ਦੇ ਪੰਜੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਸ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਰਾਕ ਘਟਨਾ ਵੀ ਇਸ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਧੰਦੇ ਦੇ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕੀ। ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਹੁਣ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਏਜੰਟਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਨਸ਼ਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚੋਂ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਮੁਲਕ ਭਰ ਵਿਚ 520 ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਏਜੰਟਾਂ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ 90 ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਏਜੰਟ ਹਨ ਅਤੇ 86 ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਏਜੰਟਾਂ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਦੂਸਰੇ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 82 ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਏਜੰਟ ਸ਼ਨਾਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਉਗਲ ਉਠੀ ਹੈ।

ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਨਸ਼ਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਵੀ 26 ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਏਜੰਟ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ 13, ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ 14, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਕ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੱਠ, ਬਿਹਾਰ ਦੇ 12, ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ 71 ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਦੋ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਏਜੰਟ ਸ਼ਨਾਖਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਰੈਵਲ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ

ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਐਕਟ 2012’ ਤਹਿਤ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟਾਂ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕੀਤੀ ਗਈ

ਹੈ। ਐਕਟ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਹੁਤੇ ਏਜੰਟਾਂ ਨੇ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਹਾਲੀ ਵਿਚ 26 ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਏਜੰਟ ਸ਼ਨਾਖਤ ਹੋਏ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਭੇਡ ਦਰਜਨ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਏਜੰਟਾਂ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਹੋਈ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਲੰਧਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਜ਼ੀਰਕਪੁਰ, ਪਟਿਆਲਾ, ਰੋਪੜ, ਬਠਿੰਡਾ ਆਦਿ ਵਿਚ ਵੀ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਏਜੰਟ ਹਨ। ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਏਜੰਟਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਿਰਫ 1180 ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟਾਂ ਨੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕਰਵਾਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ 287 ਏਜੰਟਾਂ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਹੋਈ ਹੈ। ਮਾਨਸਾ ਜਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਏਜੰਟ ਰਜਿਸਟਰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਚ ਇਕ, ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਦੋ ਰਜਿਸਟਰਡ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਹਨ। ਇਵੇਂ ਜਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ 134, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ 122, ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ 84, ਬਰਨਾਲਾ ਵਿਚ 27, ਮੋਗਾ ਵਿਚ 25, ਮੁਕਤਸਰ ਵਿਚ 12,

ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਚ 5 ਤੇ ਕਪੂਰਥਲਾ ਵਿਚ 68 ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟਾਂ ਨੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕਰਵਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਏਜੰਟਾਂ ਖਿਲਾਫ ਲੰਬੇ ਫੇਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਚ 1342 ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਪੁੱਜੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਂਦਰ ਨੇ 1206 ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ‘ਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਏਜੰਟਾਂ ਖਿਲਾਫ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਇਰਾਕ ਦੁਖਾਂਤ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਉੱਤੇ ਦੂਹਰੀ ਮਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਰਾਕ ‘ਚ 39 ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਪਿੱਛੋਂ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੂਹਰੀ ਮਾਰ ਝੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ ਲਈ ਦਰ-ਬਦਰ ਭਟਕ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਉਹ ਮਾਲੀ ਦਿੱਕਤਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਦੋ-ਚਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਡੇਰੇ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਧੱਕੇ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ

ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾ ਮਿਲਣ ‘ਤੇ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਹਨ।

ਇਸੇ ਕਵਾਇਦ ਵਿਚ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਔਜਲਾ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਵਿਚ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਅਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਰਵੱਈਏ ਉੱਤੇ ਅਫਸੋਸ

ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿਰਫ 5 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਲਗਾਉਣੀ ਮੰਦਭਾਗਾ ਹੈ।

ਜਾਖੜ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ‘ਮਨ ਕੀ ਬਾਤ’ ਵਿਚ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਹਮਦਰਦੀ ਦਾ ਇਕ ਵੀ ਲਫਜ਼ ਨਾ ਕਹੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਅਫਸੋਸਜਨਕ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਨਾਲ ਵੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰ ਕੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਸਰਬ-ਸੰਸਾਰੀ ਅਹਿਮੀਅਤ

ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬੜੇ ਮਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਹ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ। ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਅਨੇਕ ਗਿਆਨਵਾਨ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਬਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਅਤੇ ਸਰਬਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਸਰਬ-ਸੰਸਾਰੀ ਮਹਾਨਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਜੇ ਵੀ ਮਨ ਵਿਚ ਭਰਮ ਪਾਲ ਰਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਧਰਮਾਂ ਬਾਰੇ

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 91-98156-98451

ਬਹਿਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਫੌਰੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਤਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਯਕੀਨਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਮੁੱਚੀ ਲੋਕਾਈ ਦੇ ਗੁਰੂ ਹਨ। ਵੈਦਿਕ ਫਿਲਾਸਫੀ ਸਮੇਤ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਵਿਆਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਉੱਤੇ ਲਾ ਕੇ ਪਰਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨੇਮ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜੀ ਨੇਮਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭਰਮਜਾਲ ਅਤੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਦਾ ਪੂਰੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹਰ ਸਿੱਖ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰੇ। ਇਸ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਤਕ ਸੀਮਤ ਨਾ ਰੱਖੇ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਵਿਚ ਅਪਨਾਏ। ਇਸ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਾਏ। ਪਰ ਇਸ ਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖਾਂ ਤਕ ਸੀਮਤ ਰੱਖਣਾ ਇਕ ਵਡਾ ਗੁਨਾਹ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚਲੇ ਆਤਮਕ ਸੱਚ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਕੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੋਈ ਵੀ ਧਾਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੇ ਪਾਰਖੂ ਸੰਪਾਦਕ

ਹਰ ਸਿੱਖ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰੇ। ਇਸ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਤਕ ਸੀਮਤ ਨਾ ਰੱਖੇ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਵਿਚ ਅਪਨਾਏ। ਇਸ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਾਏ। ਪਰ ਇਸ ਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖਾਂ ਤਕ ਸੀਮਤ ਰੱਖਣਾ ਇਕ ਵਡਾ ਗੁਨਾਹ ਹੈ।

ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹੇ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਭਗਤ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬਾਣੀ ਬਾਹਰ ਵੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਰਫ ਓਹੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਉੱਤੇ ਪੂਰੀ ਉਤਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੱਟਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭੱਟਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇ ਤਕ ਵੀ ਮਰਾਸੀਆਂ ਵਾਲਾ ਸੰਕਲਪ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਉੱਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਕਿੱਤੂ-ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਲਿਖਤ/ਰਚਨਾ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਜਦਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਅਤੇ ਬੜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪੁਰਖ ਸਨ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਉੱਤੇ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਉਤਰੀ।

ਯਕੀਨਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦੇ ਅਨੁਭਵੀ (ਆਤਮਕ) ਗਿਆਨ ਦਾ ਖਜਾਨਾ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਪਰ ਅਜੋਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਢੰਗ, ਇਸ ਵਿਚ ਦਰਜ ਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਵੰਡਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਣ ਦੀ ਜਾਚ ਵੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬਾਕਾਇਦਾ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਵਿਚਲੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਨਕਾਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚਲੇ ਕਿਸੇ ਮਨ-ਕਲਪਿਤ 'ਰਬ' ਬਾਰੇ ਬੁਣੇ ਸਾਰੇ ਭਰਮਜਾਲ ਤੇ ਭੇਖ ਦਾ ਪੂਰੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਖੰਡਨ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਬਾਨੀ ਪ੍ਰਤੀ ਕੋਈ ਮੰਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਨਹੀਂ

ਵਰਤਣੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਹਿਬਰਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਆਤਮਸਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਭਾਵਅਰਥ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਵਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਅਜੋਕੇ ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸਾਰਾ ਗਿਆਨ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਸਵੈਚੇਤਨਾ ਭਾਵ ਸਮਾਜੀ ਚੇਤਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਟੱਲ

ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦੀ ਜੁਗਤ ਦਸਦਾ ਹੈ।

ਅਜੋਕੇ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸਮੁੱਚੇ ਗਿਆਨ 'ਤੇ ਇਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸੱਚ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਢੰਗ ਜ਼ਰੂਰ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ, ਜਗਤੁ ਜਲੰਦਾ ਰਖਿ ਲੈ

ਅਜੋਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ 'ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ' ਦੇ ਅਧੂਰੇ ਬੋਲ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਨ ਸੱਚ 'ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ ਆਕੀ ਰਹੇ ਨਾ ਕੋਇ' ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਤੁਕ ਵਿਚ ਆਕੀ ਦਾ ਭਾਵਅਰਥ ਰਾਜ ਤੋਂ ਆਕੀ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਹੁਕਮੁ ਭਾਵ ਕੁਦਰਤੀ ਨੇਮਾਂ ਤੋਂ ਆਕੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਦਾ ਮੰਤਵ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਸੀਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਉਂਤਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੋ ਸਕੇ।

ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜੀ ਨੇਮਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਅਪਨਾ ਕੇ ਹੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਸੁਖੀ ਤੇ ਸਹਿਜ ਜੀਵਨ ਜੀਵਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਡਾਕਟਰ ਵਲੋਂ ਦੱਸੇ ਗਏ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰੇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉੱਤੇ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਨੂੰ ਦਾਅ ਉੱਤੇ ਲਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਪਣੀ ਚੇਤਨਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵੀ ਮਨ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗਿਆਨ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਮਾਜੀ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਨੰਦ

ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ॥
ਜਿਤੁ ਦੁਆਰੈ ਉਬਰੈ
ਤਿਤੈ ਲੈਹੁ ਉਬਾਰਿ॥ (ਪੰਨਾ 853)
ਰਬੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਜੋਦਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ! ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹਉਮੈ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਸੜ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਲੈ!

ਯਕੀਨਨ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਚੰਬੜੀਆਂ ਭਿਆਨਕ ਅਲਾਮਤਾਂ ਅਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਜੰਗਾਂ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਇਕ ਰਾਹ ਗੁਰਮਤਿ ਵੀ ਦਸਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਇਕ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨਾ ਹੈ,

ਜਿਥੇ ਹਰ ਮਾਈ-ਭਾਈ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਭਿੰਨ-ਭੇਦ ਦੇ, ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਜਾਤੀ ਉਚ-ਨੀਚ ਦੇ, ਇਸ ਬੇਅੰਤ-ਅਸੀਮ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰਤਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦਿਆਂ ਜਾਣੇ ਹੋਏ ਕੁਦਰਤੀ ਨੇਮਾਂ (ਹੁਕਮੁ) ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸਵੈਸੰਜਮੀ (ਸਦਾਚਾਰੀ) ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਵੇ ਅਤੇ ਹੱਥੀਂ ਕਿਰਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸਮੂਹ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਰਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਵੰਡ ਛਕਣ ਦੇ ਨੇਮ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਤਰਕਸੰਗਤ ਮਨੁੱਖੀ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰੇ। ਸਰਬਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਫੈਲਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸਰਬਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰੰਤਰ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹਿਣਾ, ਇਹੀ ਸਿੱਖ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਹੈ। 'ਹਲੇਮੀ ਰਾਜ' ਅਤੇ 'ਬੇਗਮਪੁਰਾ' ਸਮਾਜ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ ਇਹੀ ਰਾਹ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹੀ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਹੈ।

ਅਜੋਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ 'ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ' ਦੇ ਅਧੂਰੇ ਬੋਲ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਨ ਸੱਚ 'ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ ਆਕੀ ਰਹੇ ਨਾ ਕੋਇ' ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਤੁਕ ਵਿਚ ਆਕੀ ਦਾ ਭਾਵਅਰਥ ਰਾਜ ਤੋਂ ਆਕੀ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਹੁਕਮੁ ਭਾਵ ਕੁਦਰਤੀ ਨੇਮਾਂ ਤੋਂ ਆਕੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਦਾ ਮੰਤਵ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਸੀਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਉਂਤਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੋ ਸਕੇ।

ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਰਿਖੀ ਮੁਨੀ
ਸੰਕਰੁ ਇਦੁੰ ਤਪੈ ਭੇਖਾਰੀ॥
ਮਾਨੈ ਹੁਕਮੁ ਸੋਹੈ ਦਰ ਸਾਚੈ
ਆਕੀ ਮਰਹਿ ਅਫਾਰੀ॥ (ਪੰਨਾ 991)
ਭਾਵ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਉਸ ਕਰਤਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੁ, ਸ਼ਿਵਜੀ ਤੇ ਇੰਦਰ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਰਿਖੀ, ਮੁਨੀ, ਤਪੀ ਭਿਖਾਰੀ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਓਹੀ ਸੋਭਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮੁ (ਦਸਤੂਰ) ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮੁ ਤੋਂ ਆਕੀ ਭਾਵ ਬਾਗੀ ਆਪਣੇ ਅਫਰੇਵੇਂ (ਹਉਮੈ) ਨਾਲ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

###

ਸਿਆਸਤ 'ਤੇ ਭਾਰੂ ਹੁੰਦਾ ਧਰਮ: ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ

ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਲੋਕਤੰਤਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕਤੰਤਰ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਧਰਮ ਆਧਾਰਤ ਬਣਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਇਹ

ਡਾ. ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਰਾਠੌਰ
ਫੋਨ: 91-75892-33437

ਵਿਚਾਰ ਗਲਤ ਹੀ ਸਾਬਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਮੂੰਹ-ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕ-ਪੱਖੀ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਭ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਧਰਮ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਵਾਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਥੇਰ, ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਅਸਲ ਤਾਕਤ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਵਿਸ਼ਾ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਅਜਿਹੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਲੋਕ-ਵਿਕਾਸ

ਦੀ ਗੱਲ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਨਿਰਮੂਲ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਪਿੱਛੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿੱਠਭੂਮੀ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਕਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਕਦੀ ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ। ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਨੋ-ਬਿਰਤੀ ਆਪਣਾ ਮੁਨਾਫਾ ਭਾਲਣ ਦੀ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੱਦਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਵੱਧ

ਦਰੁਸਤੀ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਯਕੀਨਨ, ਭਾਰਤੀ ਜਨਮਾਨਸ ਦੀ ਸੋਚ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣਾ ਮੁਨਾਫਾ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ? ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਚੁਸਤ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦਰੁਸਤੀ ਨਾਲ ਸਮਝ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿਚ ਧਰਮ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿਚ ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਧਰਮ ਹਾਵੀ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ

ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਨਿਕਲਣਗੇ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਹੱਕ, ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਵਿਚ ਡਰ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਅਕਸਰ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦੇ-ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਖੁਦ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਸਮਾਜ ਦਾ

ਵਿਕਾਸ ਵੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਅਸਲ ਮਕਸਦ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਢਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਲਈ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਵਿਚ ਮਸ਼ਗੂਲ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਇਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣ ਅਤੇ ਮੁਢਲੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਤੇ ਜਲਦ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਢਲੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਬਹੁਤ

ਜਲਦ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਹ ਲੋਕ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸੋਚ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਅੱਗੂਣਾ/ਘਪਲਿਆਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਮ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਲਈ ਮੁਢਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਜੁਝਦੇ ਰਹਿਣ। ਮੱਧਵਰਗੀ ਭਾਰਤੀ ਵੋਟਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਲਈ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਵਾਲਾ ਥੰਮ੍ਹ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇ। ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦਾ ਇਹੀ ਮੂਲ ਮੰਤਵ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ

ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਹਿੱਤ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਮੂਲ ਧੁਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰਾਜ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਸਮਝ ਕੇ ਗੁੰਮਰਾਹ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਧਰਮ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣਾ

ਅਜੋਕਾ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਧਰਮ ਪ੍ਰਤੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ 'ਤੇ ਤੌਲ ਕੇ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਕਿ ਆਮ ਭਾਰਤੀ ਵੋਟਰ ਇਸ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਸਮਝ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਚੁਪ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਖਤਰਨਾਕ ਰੁਝਾਨ ਹੈ।

ਧਰਮ ਦਾ ਸਿਆਸਤ ਉੱਤੇ ਭਾਰੂ ਹੋਣਾ ਸਿਰਫ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਲਈ ਹੀ ਖਤਰਨਾਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਸਮਾਜ ਲਈ ਵੀ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਕੁਝ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਧਰਮ ਦਾ ਮੂਲ ਮਨੋਰਥ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਤੱਵ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜੋਕਾ ਸੰਦਰਭ

'ਧਰਮ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੈ' ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਮ ਜਨਮਾਨਸ ਇਸ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਲਈ ਚੁਸਤ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਮੋਹਰਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਇਸ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਮੌਕਾ ਮੰਨਦਿਆਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਭਰਮਜਾਲ ਵਿਚ ਉਲਝਾਈ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਭਲੀਭਾਂਤ ਸਮਝੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਝੱਲਣੇ ਪਏ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਇਹ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ, ਉਦੋਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਨਮੋਸ਼ੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਰਾਜ ਲਈ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਹ ਨਤੀਜੇ ਕੁਝ ਵਕਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਕਤ ਵਿਚ ਮਾੜੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੋ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਮਿਲਗੋਭਾ ਬਹੁਤ ਖਤਰਨਾਕ ਰੁਝਾਨ ਹੈ। ਸਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦਾ ਮੂਲ ਮਨੋਰਥ ਗੁਆਚ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਸਿਆਸਤ ਹਰ ਵਕਤ ਆਪਣਾ ਮੁਨਾਫਾ ਸੋਚਦੀ ਹੈ, ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਮੂਲ ਮਨੋਰਥ ਰਾਜ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਆਮ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਇਸ ਸੱਚ ਨੂੰ ਕਦੋਂ ਸਮਝਣਗੇ? ਇਹ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਕੁੱਖ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 31 ਮਾਰਚ 2018

ਬਜਟ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਮੁਹਾਰਨੀ

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦੂਜਾ ਬਜਟ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਸਗੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਮਦਨ ਕਰ ਭਰ ਰਹੇ ਵਰਗ ਉੱਤੇ 2400 ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਦਾ ਹੋਰ ਬੋਝ ਲੱਦ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ, ‘ਖਜਾਨਾ ਖਾਲੀ ਹੈ’ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੰਨ ਪੱਕ ਗਏ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਤਰ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ। ਆਰਥਕ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਹੋਰ ਨੁਕਤਾ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ, ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਆ ਲੈ ਦਿਓ, ਦੇਖਣਾ ਪੈਸਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਰੋੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਸਾਰਾ ਮਸਲਾ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੰਮਾਂ-ਕਾਰਾਂ ਲਈ ਵੀ ਪੈਸੇ ਦਾ ਜੁਗਾੜ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਵੀ ਔਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕੋਈ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਕੰਮ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਦੋ ਸਾਲ ਸਰਕਾਰ ਡੰਗ-ਟਪਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਸਾਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ-ਕਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਉਲੀਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਸਿਰਫ ਇਕ ਸਾਲ ਹੀ ਬਚਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਇਕ ਸਾਲ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਜਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸਮੇ ਵਾਲਾ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਕਰਾਮਾਤ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਸਮੇ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਾ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ। ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਤਰਕ ਸੀਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸੰਕਟ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਕਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਭਾਰਨਾ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਇਹ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਗੂ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਸੁਰਖਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਚੋਣ ਵਾਅਦਿਆਂ ਦੀ ਪੰਡ ਦਾ ਬੋਝ ਵੀ ਹੈ।

ਉਂਜ ਇਸ ਬਜਟ ਦਾ ਇਕ ਅਹਿਮ ਨੁਕਤਾ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦਾ ਅਰਥਚਾਰਾ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਚੁੱਕੇ ਕਦਮ ਹਨ। ਇਹ ਕਦਮ ਭਾਵੇਂ ਨਿਗੂਣੇ ਹੀ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਇਕ ਵਾਰ ਰਾਹ ਤਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਹੀ ਹੈ। ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਘਾਟ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਜੂਝ ਰਹੀਆਂ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੀ ਆਰਥਕਤਾ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡੁੱਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉੱਤੇ ਫੀਸਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਭਾਵੇਂ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨਵੀਂ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧਾਰਨ ਘਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਉਚ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਉਂ ਉਹ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਪਛੜਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਖਜਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੂੰ 50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਰਾਂਟ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਆਰਥਕ ਮਦਦ 33 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 42.6 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ; ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ; ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਵੈਟਰਨਰੀ ਐਂਡ ਐਨੀਮਲ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ; ਗੁਰੂ ਰਵੀਦਾਸ ਆਯੁਰਵੈਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਲਾਅ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀਆਂ ਗਰਾਂਟਾਂ ਵਿਚ ਛੇ ਫੀਸਦੀ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਂਜ, ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ ਖਜਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਨਿਗੂ ਪੈਣੋਂ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਬੇਹੱਦ ਮੰਦਾ ਹਾਲ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੀ ਖਬਰਸਾਰ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਕੂਲ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਅਸਿੱਧਾ ਫਾਇਦਾ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਖੁੰਭਾਂ ਵਾਂਗੂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਹੋਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੱਗ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਕੂਲ ਵੀ ਉਚ ਸਿੱਖਿਆ ਵਾਂਗ ਆਮ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਤਲਬ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਰਗ ਦੇ ਬੱਚੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਦੌੜ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਹੀ ਬਾਹਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜਾ ਪੱਖ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਾਸੇ ਉਕਾ ਹੀ ਸੋਚਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਨਾਅਹਿਲੀਅਤ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਜਦੋਂ ਦਹਾਕੇ-ਡੇਢ ਦਹਾਕੇ ਬਾਅਦ ਆਉਣਗੇ, ਉਦੋਂ ਹਾਲਾਤ ਹੋਰ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹੋਣਗੇ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨੇ ਸਭ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਕਾਰਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਚੋਣਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਐਲਾਨ ਨਾਲ ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਚਿਰਕੋਣੀ ਮੰਗ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਸਿਫਤੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਬੰਦ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਇਕ ਪਾਸਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜੇ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਵਧਾ-ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਲੱਗੇਗਾ ਪਰ ਇਹ ਹੈ ਸੱਚ, ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਨਵੇਂ ਆਗੂ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਬਣਾਉਣਗੇ ਤਾਂ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਨੂੰ ਰਤਾ ਕੁ ਠੱਲ੍ਹ ਪੈਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਉਜਾਗਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੌਲੀ ਜਵਾਨੀ, ਗੈਰ-ਦਿਆਨਤਦਾਰ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਹੱਥੋਂ ਹਾਲੇ ਬੇਹਾਲ ਹੋਏ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਲੀਹ ਉੱਤੇ ਲੈ ਆਉਣਾ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਵਾਪਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੌਰਾਂ ਅੰਦਰ ਕਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਸ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਗਿਣਤੀ-ਮਿਣਤੀ ਵਿਚੋਂ ਕੀਤਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨਵੇਂ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹੇਗਾ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਸਲਾਹ ਸੁਣਿਓ ਜੀ!

ਔਰਬਿਟ ਸੀ ਦਰੜਦੀ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ, ਨੰਨ੍ਹੀ ਛਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛੀ ਨਾ ਵਾਤ ਸੀ ਜੀ।
ਦਸ ਸਾਲ ਦਾ ਦੌਰ ਸੀ ਜਾਰ-ਸ਼ਾਹੀ, ਛਾਈ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਤ ਸੀ ਜੀ।
ਲੋਕ ਅਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੁਖਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ, ਲੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਸੋਗਤ ਸੀ ਜੀ।
ਥਾਂ ਤੀਸਰੇ ਧੱਕ ਕੇ ਵੇਟਰਾਂ ਨੇ, ਮਸਾਂ ਮਸਾਂ ਹੀ ਪਾਈ ਨਿਜਾਤ ਸੀ ਜੀ।
ਭੁੱਲੀ ‘ਸੇਵਾ’ ਨਾ ਥੋਡੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ, ਲੱਗੇ ਉਦੋਂ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਨਾ ਛੇੜੀਏ ਜੀ।
ਪੋਲ ਖੋਲ੍ਹਣੇ ਛੱਡ ਦਿਓ ਲਵੇ ਸੋਟਾ ਪੀੜ੍ਹੀ ਆਪਣੀ ਥੱਲੇ ਉਹ ਫੇਰੀਏ ਜੀ!

ਸਮਾਜਿਕ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ‘ਇਕ ਪਿੰਡ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੁਹਿੰਮ’

ਦੇਰ ਨਾਲ ਹੀ ਸਹੀ, ਆਖਰਕਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਵੰਡੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਰਹੇ ਪਿੰਡਾਂ, ਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾਤਾਂ ਅਤੇ ਧੜੇਬੰਦੀਆਂ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦਿਖਾਉਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਦੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਸਦਕਾ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰ ਕੇ ਪਿੰਡਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਅਤੇ ਮਿਲਵਰਤਨ ਵਧਾਉਣ, ਜਾਤਾਂ-ਪਾਤਾਂ ਅਤੇ ਬਿਰਾਦਰੀਆਂ ਦੀ ਵਿਥ ਖਤਮ ਕਰਨ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰਥਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਏਕਤਾ ਲਈ ‘ਇਕ ਪਿੰਡ, ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਲਹਿਰ’ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਹਿਤ

ਤਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੁੱਟਰ
ਫੋਨ: 91-98780-70008

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤਹਿਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ, ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ, ਖੇਡ ਕਲੱਬਾਂ ਜਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ, ਕੀਰਤਨ ਸਿਖਲਾਈ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਰਗੇ ਸਦ-ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਵਰਤਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਵਾਲੇ ਪਸੰਗ ਵਿਚ ਬਿਹਤਰ ਸੰਕਲਪ ਹੈ। ਲਹਿਰ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ ਜਗਰਾਉਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ 15 ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਹੋਈ, ਜਿਥੇ ਇਕੋ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਅਤੇ ਧੜੇਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਪਿੰਡ ਧੁੜਕੋਟ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਦੋ ਤੋਂ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੀ ਬਹੁਮੁਖੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ, ਪੰਥ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਕੇਵਲ ਧਰਮ ਸਥਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ-ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਧੁਰਾ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਮੂਲ ਮਕਸਦ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ ਦੇ ਕਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ, ਬਹੁਮੁਖੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇਉਂ ਹੈ: ‘ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਉਹ ਪਵਿਤਰ ਸਥਾਨ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਸਕੂਲ, ਆਤਮ-ਜਗਿਆਨਾ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਗਿਆਨ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਆਚਾਰਜ, ਰੋਗੀਆਂ ਲਈ ਸ਼ਫਾਖਾਨਾ, ਭੁੱਖਿਆਂ ਲਈ ਐਨਪੂਰਨਾ, ਇਸਤਰੀ ਜਾਤ ਦੀ ਪੱਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲੋਹਮਈ ਦੁਰਗਾ ਤੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਘਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।’

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਮਰਿਯਾਦਾਬੱਧ ਪ੍ਰਚਾਰ ਭਾਵੇਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਲਈ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ, ਯਾਤਰੂਆਂ ਲਈ ਰਿਹਾਇਸ਼, ਭੁੱਖਿਆਂ ਲਈ ਲੰਗਰ, ਲੋੜਵੰਦ ਬਿਮਾਰਾਂ ਲਈ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣਾ ਇਸ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੰਸਥਾਗਤ ਉਦੇਸ਼ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਕ ਕੜੀ ਦਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਸੰਕਲਪਹੀਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਮੁਢਲੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ

ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਦੇਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ (ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਨੈਤਿਕ ਗੁਣ) ਧਾਰਨ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਅਗਾਂਹ ਆਦਰਸ਼ਕ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

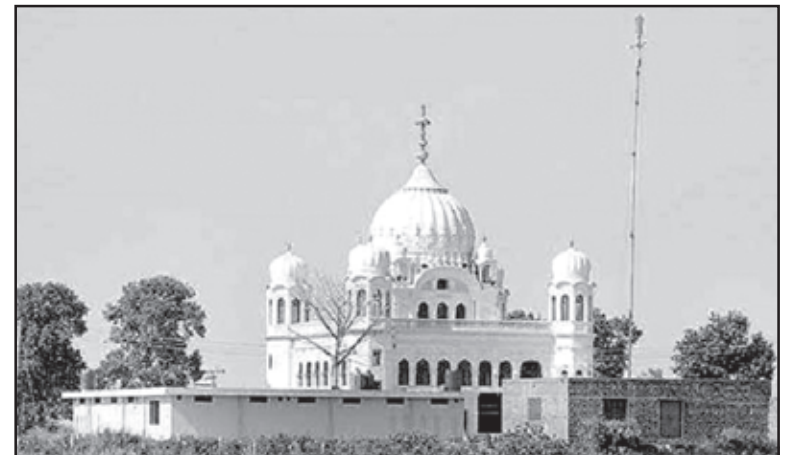
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਲੋਕ, ਜੋ ਕਦੇ ਸਕੂਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗਏ, ਉਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਖਣੀ-ਪੜ੍ਹਨੀ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸਿੱਖਦੇ ਸਨ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਭਾਈਚਾਰੇ, ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਸਦਭਾਵਨਾ ਦਾ ਵੀ ਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਫੈਸਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਭਾਈ-ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਜ਼ਾਮਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪਿੰਡਾਂ, ਨਗਰਾਂ ‘ਚ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਭਾਵੇਂ ਸਾਡੀ ਸਮਾਜਿਕ ਬਣਤਰ ਵਿਚ ਡੂੰਘਾ ਧਸਿਆ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਅਹੁਦਿਆਂ ਅਤੇ ਚੌਧਰਾਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਤਾਂ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਖੋਡਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਜਾਣਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ‘ਰੱਬੀ ਏਕਤਾ’ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਡੇ ਸਰਬਰਾਹ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਬ ‘ਇਕ’ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਉਸੇ ‘ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ’ ਦੀ ਸਿਰਜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਚਾਰੇ ਵਰਣਾਂ, ਜਾਤਾਂ ਤੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ

ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਕਿਰਾਏ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿਚ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਨਿੱਜੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਉਸਾਰਨ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਾਫੀ ਅਰਸਾ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵੀ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕੋ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੋਣ ਸਬੰਧੀ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਅਵੇਸਲੀ ਬਣੀ ਰਹੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਇਸ ਅਵੇਸਲੇਪਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਖਾਰਕਬਾਦ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ‘ਇਕ ਪਿੰਡ, ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੁਹਿੰਮ’ ਦੀ ਅਜੋਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੂਰਨ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਮਾਣ-ਮਰਿਯਾਦਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵੀ ਬਿਹਤਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਬਹੁਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸਵੇਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੇਲੇ, ਨਿਤਨੇਮ ਜਾਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸੁੱਖ-ਆਸਨ ਵੇਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅੰਦਰ ਭਾਈ ਜੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬਹੁਤੇ ਬਾਈ ਗਿਆਨਵਾਨ, ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ, ਸੂਝਵਾਨ ਤੇ ਕਾਬਲ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦੀ ਵੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੈ। ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕੋ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਕਥਾ ਵਾਚਕ ਅਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਕਾਬਲ, ਗਿਆਨੀ, ਸੁਲਝੇ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਸਿਖਿਅਤ ਰੱਖ ਸਕਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਸੇਵਾ ਫਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ, ਤਾਂ

ਹੀ ਜੋਤ ਜਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ 6 ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜਾਤਾਂ, ਧਰਮਾਂ ਤੇ ਖਿੱਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ 15 ਭਗਤਾਂ, 11 ਭੱਟਾਂ, ਸੂਫੀ ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਕਰ ਕੇ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਨਾਯਾਬ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਰਣ ਵੰਡ ਸੋਚ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪਧਰ ‘ਤੇ ਧਸੀ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਚੌਧਰ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤਾਂ ਕੀ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨਘਾਟ ਤੱਕ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਵੰਡ ਲਏ ਹਨ। ਚੌਧਰਾਂ ਖਾਤਰ ਹੁਣ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਜਾਤ-ਪਾਤਾਂ,

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਮਰਿਯਾਦਾਬੱਧ ਪ੍ਰਚਾਰ ਭਾਵੇਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਲਈ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ, ਯਾਤਰੂਆਂ ਲਈ ਰਿਹਾਇਸ਼, ਭੁੱਖਿਆਂ ਲਈ ਲੰਗਰ, ਲੋੜਵੰਦ ਬਿਮਾਰਾਂ ਲਈ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣਾ ਇਸ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੰਸਥਾਗਤ ਉਦੇਸ਼ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਕ ਕੜੀ ਦਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਸੰਕਲਪਹੀਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜੋ ਸਾਡੇ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਕਰ ਸਕਣ।

ਪਿਛਲੇ ਸਮਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਵੇਸਲਾਪਨ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਕਈ ਥਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਸ਼ਾਰਟ ਸਰਕਟ ਕਾਰਨ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪਾਂ ਦੇ ਅਗਨ ਭੇਟ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ। ਜੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਿਯਾਦਾਬੱਧ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਬਿਹਤਰੀਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋ ਸਕਣਗੇ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਸਥਾ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਸੰਕਲਪ ਵੱਲ ਸੋਧਿਤ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਬਹੁਪੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਦਾ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਬਣੇਗੀ। ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਨੂੰ ‘ਗਰੀਬ ਦਾ ਮੂੰਹ’ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕੋ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਚੜਾਵਾ ਇਕੋ ਥਾਂ ਇਕੱਠਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਦਸਵੰਧ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸ ਚੜਾਵੇ ਦੀ ਗਰੀਬਾਂ, ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ, ਸਿੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ ਤੇ ਧਰਮ-ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਜਿਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਲਈ ਸਦਵਰਤੋਂ ਹੋ ਸਕੇਗੀ। ਅਜਿਹੀ ਲਹਿਰ ਜਿਥੇ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ‘ਸਰਬ-ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ’ ਅਤੇ ‘ਰੱਬੀ ਏਕਤਾ’ ਵਾਲੇ ਫਲਸਫੇ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਮਾਜਿਕ ਏਕਤਾ ‘ਚ ਵੀ ਵੱਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਸਰਗਰਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਚੋਣ ਵਾਅਦੇ ਛੂ-ਮੰਤਰ

ਅਵਾਮ ਦੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਵਿਰੋਧੀ ਰੌਅ ਦਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਭਰਮਾਉ ਚੋਣ ਵਾਅਦੇ ਕਰ ਕੇ ਸੱਤਾ ਉਪਰ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵਾਅਦਾਖ਼ਿਲਾਫ਼ੀ ਕਰਨਾ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਤਮਾਮ 'ਮੁੱਖਧਾਰਾ' ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਖੂਬੀ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਇਸੇ ਸਚਾਈ ਉਪਰ ਮੋਹਰ ਲਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਗੁਟਕਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸਹੁੰ ਖਾਧੀ ਸੀ ਕਿ 4 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਨਸ਼ਾ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। 48 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 91-94634-74342

ਹੈ। ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਵੀ ਵੱਡਾ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰ ਸੀਖਾਂ ਪਿਛੇ ਡੱਕਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਨਸ਼ੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰੇਆਮ ਵੇਚੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਾਲਾ ਚੋਣ ਵਾਅਦਾ ਇਕ ਸਾਲ ਬੀਤਣ ਪਿਛੋਂ 'ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਜਕੜ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ' ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦਰਅਸਲ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਸੋਸ਼ੇਬਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਕਤ ਟਪਾਉਣ ਦੀ ਹੈ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਮੂਲ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਹੋਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਸ਼ੇ ਰੋਕਣ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਸਪੈਸ਼ਲ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਬਣਾਈ, ਹੁਣ ਡੈਪੋ (ਡਰੱਗ ਅਬਿਊਜ਼ ਪ੍ਰਵੈਨਸ਼ਨ ਆਫੀਸਰ, ਭਾਵ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਰੋਕੂ ਅਫ਼ਸਰ) ਨਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਗਈ ਹੈ। 23 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਕੈਪਟਨ ਵਲੋਂ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀਆਂ ਵਲੋਂ 'ਡੈਪੋ' ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਸਮਾਗਮ ਰਚਾ ਕੇ ਖ਼ੁਦ ਸਹੁੰ ਖਾਧੀ ਗਈ ਅਤੇ 'ਡੈਪੋ' ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਹਜ਼ੂਮਾਂ ਨੂੰ ਸਹੁੰ ਚੁਕਾਈ ਗਈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਡੈਪੋ' ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਉਪਰ ਹੁਣ ਤਕ ਸਵਾ ਚਾਰ ਲੱਖ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਭਰਤੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਲੁਕੋਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਹੈ ਕਿ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਨੱਲੂ ਠੋਸ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਪਵੇਗੀ

ਜੋ ਕੈਪਟਨ ਕੋਲ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਮੂਲ ਵਜ੍ਹਾ ਘੋਰ ਮਾਯੂਸੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਘੋਰ ਸਮਾਜੀ-ਆਰਥਕ ਸੰਕਟ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਨਾਲ ਹੈ। ਜੇ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤਾਂ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਨਸ਼ੇ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾ ਕਿਸੇ ਅਖੌਤੀ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਨਾ ਐਸੇ ਅਖੌਤੀ ਵਾਲੰਟੀਅਰਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਇੱਛਾ ਤੇ ਠੋਸ ਨੀਤੀ ਦਰਕਾਰ ਹੈ।

ਘਰ ਘਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਪੱਕੀ ਨੌਕਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਨਿੱਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦ ਕੇ 'ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੇਲੇ' ਲਾਉਣ ਤਕ ਸੀਮਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੇਲਿਆਂ' ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪੋਲ ਵੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ। ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੇਲਿਆਂ ਦੇ ਸੁੰਨੇ ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣ ਦੇ ਇਸ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਜੋ ਨਵਾਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਰਕਾਰੀ ਬਰਮਲ ਪਲਾਂਟ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਬਾਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਖੋਹ ਰਹੀ ਹੈ। 15000 ਕੱਚੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ਰਤ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪੱਕੇ ਹੋਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਗਲੇ 3 ਸਾਲ ਲਈ 30000 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਮੌਜੂਦ ਤਨਖ਼ਾਹ ਦੀ ਬਜਾਏ 10300 ਰੁਪਏ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਹਾਲੀਆ ਬਜਟ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਸੀਸਾ ਹੈ। ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ ਜੋ ਰਾਜਕੋਸ਼ੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਗਲੇ ਮਾਲੀ ਸਾਲ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਮਾਲੀਆ 73812 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਖਰਚਾ 86351 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋਵੇਗਾ, ਭਾਵ ਸਾਲਾਨਾ 12539 ਕਰੋੜ ਦਾ ਘਾਟਾ। ਸੂਬੇ ਸਿਰ ਲੱਗਭਗ ਦੋ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ ਜੋ ਮਾਲੀ ਸਾਲ 2018-19 ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਦੋ ਲੱਖ ਸਾਢੇ ਗਿਆਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ। ਕੁਲ ਆਮਦਨ ਦਾ 87 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਤਨਖ਼ਾਹਾਂ ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਦੇਣ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਵਿਆਜ ਤੇ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕੈਪਟਨ ਦਾ 'ਕਰਜ਼ਾ ਕੁਰਕੀ ਖ਼ਤਮ, ਫ਼ਸਲ ਦੀ ਪੂਰੀ ਰਕਮ' ਦਾ ਚੋਣ ਵਾਅਦਾ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਤੋਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਪੰਜ ਏਕੜ ਤੱਕ,

ਫਿਰ ਢਾਈ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਲੱਖ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਤੱਕ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿੰਨ ਵਰਗਾਂ-ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕ, ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਕ ਤੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ 'ਚ ਵੰਡ ਕੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੁੰਗੜ ਗਿਆ। ਜੂਨ 2017 ਵਿਚ ਕੁਲ ਸਾਢੇ ਸਤਾਰਾਂ ਲੱਖ ਖੇਤੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ 10.5 ਲੱਖ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ 9500

ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ੇ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਅੰਕੜਾ ਵੀ ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਕੇਵਲ 5.63 ਲੱਖ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤਕ ਸੀਮਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹਾਲੀਆ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੇਵਲ 3.18 ਲੱਖ ਕਿਸਾਨ ਹੀ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆ ਸਕਣਗੇ। ਕਰਜ਼ੇ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹਨ; ਲੇਕਿਨ ਸਰਕਾਰ ਦਹਿ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਸਮਾਗਮ ਉਪਰ ਰੋੜ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ। 7 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਮਾਨਸਾ ਵਿਚ ਮਾਲਵਾ ਦੇ ਪੰਜ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਚੁਣੇ 10 ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਦੇ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ 46000 ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ 167.39 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ 14 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਨਕੋਦਰ ਵਿਖੇ ਪੰਜ ਹੋਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ 30365 ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ 162 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 2018-19 ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਲਈ ਮਹਿਜ਼ 4250 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਨਿਤਾਏ ਹਿੱਸੇ ਦਲਿਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਦਾ

ਰਸਮੀ ਬਿਆਨ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਧਰਨੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਕਰਨੇ ਪਏ, ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

‘ਘਰ ਘਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ’ ਯੋਜਨਾ ਲਈ ਮਹਿਜ਼ 20 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਫੰਡ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹਰ ਬਲਾਕ ਵਿਚ ਇਕ 'ਸਮਾਰਟ ਸਕੂਲ' ਲਈ 50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹੀ ਹਾਲ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਦਿਹਾਤੀ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਲਈ ਮਾਲੀ ਮਦ 88 ਫੀਸਦੀ ਵਧਾਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਜਟ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਤੇ ਲਫ਼ਾਜ਼ੀ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ ਹੈ। ਉਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੋਨਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਉਪਰ ਡੂੰਘੇ ਮਾਲੀ ਸੰਕਟ ਕਾਰਨ ਸਵਾਲੀਆ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲੱਗ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅੰਦੋਲਨ ਉਠ ਰਹੇ ਹਨ। 229 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ 300 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਯਕਮੁਸ਼ਤ ਗਰਾਂਟ ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਜਟ ਵਿਚ 50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਐਲਾਨ ਬੇਮਾਇਨਾ ਹੈ। ਘਾਟੇ ਦਾ ਜੁਗਤ ਕਰਨ ਲਈ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਫੀਸਾਂ ਵਧਾਏਗਾ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੋਰ ਭੈੜੀ ਬਣਦੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਨੀਤੀ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ, ਕਮਜ਼ੋਰ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਗਿਆਨ ਦੀ ਕੁਆਲਿਟੀ ਨੂੰ ਖ਼ੋਰਾ ਲੱਗਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਖਰਚੇ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ/ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਦੇ ਖਰਚ ਨੂੰ ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚੀ ਵਿਚ ਸ਼ਮਾਹ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਹਿਤ ਲਈ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਵਰਤਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮੂਲੀ ਰਾਜਕੋਸ਼ੀ ਵਸੀਲੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ, ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਗੁੰਡਾ ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਖਣਨ ਰਾਹੀਂ ਧਾਤਵੀ ਲੁੱਟਮਾਰ ਘਟਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਧੇਗੀ। ਮਾਲੀਆ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੱਕਾ ਟੈਕਸ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ

ਪਾਇਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਕੋੜਮੇ ਨੇ ਦਸ ਸਾਲ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਲੁੱਟਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਜਾਇਦਾਦਾਂ/ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਦੀ ਪਤਤਾਲ ਕਰਵਾ ਕੇ ਬੇਹਿਸਾਬੀ ਕਮਾਈ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਾਲੀਆ ਬਜਟ ਵਿਚ ਮਾਲੀ ਵਸੀਲੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ 'ਵਿਕਾਸ ਟੈਕਸ' ਥੋਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਮਦਨ ਕਰ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਤਮਾਮ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ, ਵਪਾਰੀਆਂ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਉਪਰ ਇਕ ਹੋਰ ਟੈਕਸ ਹੈ; ਭਾਵ ਢਾਈ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਉਪਰ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 2400 ਰੁਪਏ ਨਵਾਂ ਟੈਕਸ ਦੇਵੇਗਾ। ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਆਲਮੀ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਅਨ ਵਿਕਾਸ ਬੈਂਕ ਤੋਂ 8 ਫੀਸਦੀ ਸਸਤੇ ਵਿਆਜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇਹ ਟੈਕਸ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਮਾਜੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਲਈ 1235 ਕਰੋੜ ਫੰਡ ਦਰਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੁਟਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਫਾਰਮਾਂ/ਸੇਵਾਵਾਂ ਉਪਰ ਇਕ ਹੋਰ ਲੈਵੀ ਲਾਈ ਜਾਣੀ ਹੈ।

ਰੇਤ ਬਜ਼ਰੀ ਉਪਰ ਸਿਆਸੀ ਧੜਵੇਲਾਂ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀਆ ਅਜਾਰੇਦਾਰੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖ਼ਾਸ ਚਹੇਤੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਰਾਣਾ ਗੁਰਜੀਤ ਦਾ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਦਨਾਮੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਰੇਤ ਘੁਟਾਲਾ ਦੰਦ ਕਥਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਚ ਗੁੰਡਾ ਟੈਕਸ ਦਾ ਖ਼ੁਲਾਸਾ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਹੇਠ ਲੁੱਟਮਾਰ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤ ਦਾ ਆਹਲਾ ਨਮੂਨਾ ਹੈ। ਮਹਿਜ਼ ਖਣਨ ਦੇ ਅਜਾਰੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਹੀ ਬਦਲੇ ਹਨ, ਮਾਰਧਾਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਇਹੀ ਹਾਲ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਉਪਰੋਂ ਬਾਦਲਕਿਆਂ ਦੀ ਅਜਾਰੇਦਾਰੀ ਤੋੜਨ ਅਤੇ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਫੇਰਬਦਲ ਐਨਾ ਕੁ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਦਲਕਿਆਂ ਦੇ 'ਹਲਕਾ ਇੰਚਾਰਜਾਂ' ਦੀ ਥਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ 'ਅਣਐਲਾਨੇ ਹਲਕਾ ਇੰਚਾਰਜਾਂ' ਲੈ ਲਈ ਹੈ।

ਇਹ ਹੈ ਜੋ 'ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪੰਜਾਬ, ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ' ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਲੇਸਮੈਂਟ ਦੀ ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪੱਤਰ ਵੰਡ ਕੇ ਚੋਣ ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰਮ ਤਾਂ ਸਿਰਜ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਹਕੀਕੀ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਇਹ ਕਦਮ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਹਨ। ਨਾਲੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਾਤੇ ਭੁਗਤਾਉਣਾ ਨੈਤਿਕਤਾ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਗ਼ਲਤ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਥੋਧ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਕਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਪੈਸਾ ਉਜਾੜ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਹਨ

ਨਿਰਮਲ ਸੰਧੂ

ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਮਾਅਰਕੇ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਪੈਸਾ ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣਾ ਨਿੱਜੀ ਅਕਸ ਉਭਾਰਨ ਅਤੇ ਗ਼ਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਦੇ ਗੁਣ, ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਬਾਦਲਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਲਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਜ਼ਾਰਤੀ ਸਾਥੀਆਂ ਜਾਂ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੀ ਵੀ ਜ਼ਰੋਰਤ ਨਹੀਂ ਪਈ ਕਿ ਉਹ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸ ਸਕੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਦੀ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਅਕਸ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੰਵਾਰ ਸਕਣਗੀਆਂ।

ਜਦੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਗਿਣਾਉਣ ਲਈ ਪੱਲੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾਉਣ ਲਈ ਗੱਪਾਂ ਦੀ ਓਟ ਹੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਤਕਾਲੀ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ 2013 ਅਤੇ 2015 ਵਿਚ ਦੋ ਨਿਵੇਸ਼ਕ ਮਹਾਂਸੰਮੇਲਨ ਕਰਵਾਏ ਸਨ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 63,000 ਕਰੋੜ ਤੇ 1.13 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਖ਼ੂਬ ਨਸ਼ਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਿਥੇ ਰਹਿ ਗਿਆ? ਜੇ ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੂੰ

ਕਿਥੇ ਗਈ ਊਰਜਾਵਾਨ ਕਪਤਾਨੀ

ਹੀ ਆਪਣਾ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੀਅ ਸਦਕੇ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੇਟਰ ਇਹ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਉਹ ਬਾਦਲਾਂ ਦੇ ਉਹੀ ਸਿਆਸੀ ਦਾਅਪੇਚ ਜਾਂ ਅਸਫ਼ਲ ਨੀਤੀਆਂ ਅਪਨਾਉਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਖ਼ੁਦ ਬਾਦਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਫਾੜੀ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ।

ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪਹਿਲੇ ਇਕ ਸਾਲ ਦਾ ਇਮਾਨਦਾਰਾਨਾ ਮੁਲੰਕਣ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: “ਅਸੀਂ 800 ਦਿਹਾਤੀ ਸਕੂਲ ਤੇ 1647 ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫ਼ਤ ਬਿਜਲੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਟੈਕਸ, ਬਿਜਲੀ ਦਰਾਂ ਅਤੇ ਬੱਸਾਂ ਦਾ ਭਾਤਾ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸਾਨ ਸਾਨੂੰ ਮੁੜ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ। ਅਸੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਡਾਕਟਰ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਤੱਜ ਕੇ ਬਾਦਲਾਂ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਚੁਣ ਲਈ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਬਿਜਲੀ ਸਬਸਿਡੀ ਅਦਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪੀ.ਐਸ.ਪੀ.ਸੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਮੁੜ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਤੇ ਸ਼ਗਨ ਸਕੀਮ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ, ਨਾ ਲੋੜਵੰਦ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਫ਼ਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਮਾਰਟ ਸਿਟੀ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਲਈ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਤਨਖ਼ਾਹਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ।”

ਇਕ ਸਾਲ ਲੰਘਣ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਜੇ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਪੱਖੋਂ ਮੁਲਕ ਭਰ ਵਿਚ ਪੱਛੜ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਲੀਹ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ। ਬਾਦਲਾਂ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਅਤੇ ਸਨਅਤ ਨੂੰ ਸਸਤੀ ਬਿਜਲੀ ਜੋੜ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੋਰ ਉਲਝਾ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਬੈਂਕ

ਉਧਾਰ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਲੋੜ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਚੌਕੰਨੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਲਈ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਖਰਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੋਹ-ਭੰਗ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਤਾਰੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਸ਼ਾਇਦ ਹਕੀਕਤ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਲਾਉਣ ਤੇ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਬਜਟ ਨਾਲ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੈ। ਸੀਮਿਤ ਵਸੀਲਿਆਂ ਨਾਲ ਜਿੰਨਾ ਕੁਝ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਲੋਕ ਉਸ ਖ਼ਾਤਿਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਇਮਾਨਦਾਰਾਨਾ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਡਿਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨੌਕਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਲਈ ਫਾਰਮ ਭਰਨ ਦੀਆਂ ਝੂਠੀਆਂ ਤਸੱਲੀਆਂ ਨਾਲ ਲੋਕ ਸਗੋਂ ਭੜਕਣਗੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਜੀਦਾ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤਿਵਾਦ ਅਤੇ ਫਿਰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਇਸ ਪਾਸੇ ਖ਼ਾਸ ਤਵੱਜੋ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਸਿਖਰ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਠਿੰਡਾ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਉਥੇ ਦਰਜਾ ਚਾਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੀਆਂ 9 ਅਸਾਮੀਆਂ ਲਈ 6 ਹਜ਼ਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੋਸਟ ਗਰੈਜੂਏਟ ਤੇ ਇੰਜਨੀਅਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਉਸ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਖਾਲਾ ਜੀ ਦਾ ਵਾਤਾ ਨਹੀਂ, ਜਿਥੇ ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਭੱਠਾ ਬੈਠ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਆਰਥਿਕ ਖੇਤਰ ਚੌਫਾਲ ਡਿੱਗਿਆ ਪਿਆ ਹੈ।

ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਕਮਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਖੂਬੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਕ ਚੰਗੀ ਕ੍ਰਿਕਟਰ ਜਾਂ ਭਲਵਾਨ ਨੂੰ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਬਣਾਉਣਾ ਚੰਗਾ ਸੁਨੇਹਾ ਤਾਂ ਹੈ, ਪਰ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਹਰਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਨਵਜੋਤ ਕੌਰ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰ

ਦੇਵੇਗੀ। ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਤਨਖ਼ਾਹ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਵੀਂ ਪਨੀਰੀ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਅਤੇ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਵਰਤਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਣੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਤਕ ਲਗਾਤਾਰ ਤਨਖ਼ਾਹ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਮਰ ਭਰ ਲਈ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਨਵੀਂ ਪਨੀਰੀ ਦੀ ਕੋਚਿੰਗ ਲਈ ਹੀ ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰੇ, ਵੱਖਰੇ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨਘਾਟ ਅਤੇ ਐਂਟਰੀ ਗੇਟ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਟੇਡੀਅਮ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਵੱਲੋਂ ਪਾਇਆ ਸਮਾਜਿਕ ਪਾਤਾ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਪੁਲ ਉਸਾਰ ਕੇ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਾਲਜ ਸਿੱਖਿਆ ਉੱਤੇ ਅਸੀਂ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਸਿਖਲਾਈ ਉੱਤੇ ਲੋੜ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਖਰਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਗਰੈਜੂਏਟ, ਪੋਸਟ ਗਰੈਜੂਏਟ ਤੇ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ. ਆਮ ਗਿਣਤੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਪੈਂਦਾ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਔਸਤਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਉੱਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੁਣ ਬੇਅਸ ਤੇ ਮਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨਅਤਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਡੱਕਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀਮਿਤ ਵਸੀਲੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਵਧ-ਫੁੱਲ ਰਹੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਿਹੜੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਤੇ ਕਰ ਅਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਕੱਲੀਆਂ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ

ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਰੱਥ, ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੇਜ਼ ਤਰਾਰ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਮੁਕਤ ਅਤੇ ਦਖਲ ਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਰਹਿਣਯੋਗ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਝਾਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਢਿਚਕੂ ਢਿਚਕੂ ਕਰਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਤੇ ਘੜਮੱਸ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੂਰ ਹੀ ਭੱਜਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਧੀਮੀ ਚਾਲੇ ਤੁਰ ਜਾਂ ਸੁੰਗੜ ਰਹੇ ਵਿਕਾਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਬੇਹੱਦ ਮੰਦਤਾ ਹਾਲ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਵੱਲ ਤਬਦੀਲ ਹੋਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੰਡੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਵਿਚੋਲੇ ਅਤੇ ਆੜ੍ਹਤੀਏ ਵਧ-ਫੁੱਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰਜੀਹੀ ਏਜੰਡਾ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਯਥਾ-ਸਥਿਤੀ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੂਝ ਬੈਠਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿਸਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਘੰਟਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਤਕਰੀਬਨ 100 ਫ਼ੈਸਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਹ ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੁਣ ਉਡੰਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਖ਼ਾਸ ਤਬਦੀਲੀ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਫੇਰਬਦਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਉਮਰ ਵਾਲਾ ਪੱਖ ਵੀ ਹੈ। ਠਾਠਾਂ ਮਾਰ ਰਹੀ ਨੌਜਵਾਨੀ ਵਾਲੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 89 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੀ ਥਾਂ 75 ਸਾਲ ਦੇ ਬਿਰਧ ਦੇ ਹੱਥ ਆ ਗਈ। ਨਵੀਂ ਸੋਚ ਜਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਵੇਂ ਤਰੀਕਾਕਾਰ ਲਈ ਉਹੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦਰਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਨਵੇਂ ਖਿਆਲਾਂ ਅਤੇ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਤਾਘ ਰੱਖਦੀ ਹੋਵੇ। ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਨਾਲ ਲਬਾਲਬ ਜਿਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਜ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ: ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਅਮਲ ਦੀ ਮਿਤੀ 23 ਕਿ 24 ਮਾਰਚ?

ਹਰ ਸਾਲ ਜਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸੁਖਦੇਵ ਤੇ ਰਾਜਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਨ 23 ਮਾਰਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ-ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਨਤਕ ਰੋਹ ਤੋਂ ਡਰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਸਜ਼ਾ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਮਿਥੀ ਤਰੀਕ 24 ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 23 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਚਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੋਚੀ ਸਮਝੀ ਯੋਜਨਾ ਅਨੁਸਾਰ 23 ਮਾਰਚ 1931 ਦੀ ਸ਼ਾਮੀਂ 7 ਵਜੇ ਹੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ

ਡਾ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ
ਫੋਨ: 91-94170-49417

ਅਮਲ 'ਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਇਉਂ ਵਾਪਰਿਆ:

‘ਲਾਹੌਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਮੁਕੱਦਮਾ’ ਸੁਣ ਰਹੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ 7 ਅਕਤੂਬਰ 1930 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਅਮਲ ਲਈ 27 ਅਕਤੂਬਰ 1930 ਦਾ ਦਿਨ ਮਿਥਿਆ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਨੂੰ ਅਪੀਲ: ਲਾਹੌਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਲਈ ਬਣੀ ਡਿਫੈਂਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ-ਲਾਲਾ ਦੁਨੀ ਚੰਦ, ਡਾ. ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਭਾਰਗੋ ਆਦਿ ਦਾ ਯਤਨ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਉਤੇ ਦਬਾ ਬਣਾ ਕੇ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਬਦਲਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਪਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਪੀਲ ਪਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਅਪੀਲ ਸਜ਼ਾ ਵਿਰੁਧ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਨ ਲਈ ਹੋਵੇਗੀ, ਤੇ ਦੂਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਮੌਕਾ ਵੀ ਮਿਲੇਗਾ; ਤਾਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਤਜਵੀਜ਼ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਪਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਫਾਂਸੀ ਲਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਤਰੀਕ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਉਣ ਤੱਕ ਅੱਗੇ ਪੈ ਗਈ। ਕੌਂਸਲ ਨੂੰ ਪਾਈ ਗਈ ਅਪੀਲ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜ ‘ਲਾਰਡਜ਼’ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ। ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੋਂ 12 ਫਰਵਰੀ 1931 ਨੂੰ ਸੁਣਾਏ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਦਰਖਾਸਤ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਸਜ਼ਾ ਉਤੇ ਅਮਲ ਅੱਗੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਵਕੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚਾਰਾਜੋਈ: 16

ਫਰਵਰੀ 1931 ਨੂੰ ਦੋ ਵਕੀਲਾਂ-ਜੀਵਨ ਲਾਲ ਬਲਜੀਤ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਲਾਲ ਨੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਅਤੇ ਫਾਂਸੀ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੰਗਾਰਿਆ ਕਿਉਂ ਜੋ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਦੀ ਮਿਥੀ ਪਹਿਲੀ ਤਾਰੀਖ ਬੀਤ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਉਸੇ ਦਿਨ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਕਤਾ ਫੜਿਆ।

23 ਦਸੰਬਰ 1929 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਵਾਇਸਰਾਇ ਦੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਨੂੰ ਬੰਬ ਨਾਲ ਉਡਾਉਣ ਦੀ ਅਸਫਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ‘ਤਾਜ ਬਨਾਮ ਕੁੰਦਨ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ’ ਉਨਵਾਨ ਅਧੀਨ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਸੁਣਵਾਈ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਵਾਰ ਵਾਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ। ਇਸ ਲਈ ਬਚਾਉ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਵਕੀਲਾਂ ਸ਼ਾਮ ਲਾਲ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰਾਂ ਨੇ 16 ਫਰਵਰੀ 1931 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਦਰਖਾਸਤ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਸਚਾਈ ਉਤੇ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਨੂੰ ਸਫਾਈ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਲਤਵੀ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਦਰਖਾਸਤ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ 17 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ, “...ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਪਾਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸਜ਼ਾ ਰੋਕਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਦਰਖਾਸਤ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਹਿਤ ਉਸ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।” ਨਤੀਜਨ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਦਰਖਾਸਤ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਸਮਝੀ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ 16 ਫਰਵਰੀ 1931 ਨੂੰ ਹੀ ਜੀਵਨ ਲਾਲ ਬਲਜੀਤ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਲਾਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਤੇ ਫਾਂਸੀ ਨੂੰ ਜ਼ਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 491 ਅਧੀਨ ‘ਨਾਜਾਇਜ਼ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੀ ਪੜਤਾਲ’ (ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ) ਦੁਆਰਾ ਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੰਗਾਰਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸੀ ਕਿ ‘ਇਕ ਤਾਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਦੀ ਮਿਥੀ ਪਹਿਲੀ ਤਰੀਕ ਬੀਤ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦੀ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਹੋਂਦ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਜ਼ਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 381, 389 ਅਤੇ 400 ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਤ ਦੇ ਵਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਸੇ

ਜੱਜ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵਗੈਰਾ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਵਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਗਲਤ, ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ, ਨਾਜਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਅਖਤਿਆਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇਗਾ।”

ਜਸਟਿਸ ਭਿਡੇ ਨੇ ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ 24 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਰੱਖੀ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣ ਤੱਕ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਉਤੇ ਅਮਲ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਪੈ

ਗਿਆ ਪਰ 24 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਜਸਟਿਸ ਭਿਡੇ ਵੱਲੋਂ ‘ਨਾਜਾਇਜ਼ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੀ ਪੜਤਾਲ’ (ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ) ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਅਝਿਕਾ ਤਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਇਸ ਹੀ ਦਿਨ ਵਾਇਸਰਾਇ-ਹਿੰਦ ਨੂੰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਥਾਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਪ੍ਰਤੀ-ਬੇਨਤੀ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਅਮਲ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਵਾਇਸਰਾਇ ਨੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਦੀ ਜਨਤਕ ਅਪੀਲ 17 ਮਾਰਚ 1931 ਨੂੰ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਅਝਿਕਾ ਨਾ ਰਿਹਾ।

ਸਜ਼ਾ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ: ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 17 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲ ਭੇਜੀ ਤਾਰ ਨੰਬਰ 797-ਐਸ. ਰਾਹੀਂ ਸਜ਼ਾ ਉਤੇ ਅਮਲ ਸੋਮਵਾਰ 23 ਮਾਰਚ 1931 ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਾ ਲੈ ਜਾਣ ਅਤੇ ਜੇ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ। ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ

ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਫਲਸਰੂਪ 18 ਮਾਰਚ 1931 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਾਪਸੀ ਤਾਰ ਰਾਹੀਂ ਸੂਚਨਾ ਭੇਜੀ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਨੂੰ 23 ਮਾਰਚ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਸੱਤ ਵਜੇ ਫਾਂਸੀ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਖਬਰ 24 ਮਾਰਚ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਹੀ ਲੱਗੇਗੀ।

ਨਵੀਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚਾਰਾਜੋਈ: ਇਹ ਬੜੇ ਹੀ ਤਣਾਉ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸਨ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਹਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ

ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਕੋਈ ਨਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਜੋ 23 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਨੇ ਇਸ ਸਾਰੇ ਘਟਨਾ ਕ੍ਰਮ ਬਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਭੇਜਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਇਆ ਕਿ ਜੇ ਦੋਵੇਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਰੱਦ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਣਾਈ ਯੋਜਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਜੇ ਜਸਟਿਸ ਭਿਡੇ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖ ਲਿਆ ਤਾਂ ਗੜਬੜ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਅਤੇ ਫਾਂਸੀ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਤਰੀਕ ਦੱਸਿਆ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।

ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬੀਤੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ: ਆਖਰ 23 ਮਾਰਚ ਦਾ ਦਿਨ ਵੀ ਆਣ ਚੁੱਕਾ। ‘ਨਾਜਾਇਜ਼ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੀ ਪੜਤਾਲ’ (ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ) ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਜਸਟਿਸ ਸਰ ਐਲਨ ਬਰਾਡਵੇ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਜਾਹਨਸਨ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਬਦਰੀ ਦਾਸ ਵਕੀਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਸੁਣਵਾਈ ਪਿੱਛੋਂ 3 ਵਜੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਦੂਜੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਜਸਟਿਸ ਭਿਡੇ ਨੇ ਕੀਤੀ, ਜੀਵਨ ਲਾਲ ਕਪੂਰ ਵਕੀਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵੀ ਰੱਦ ਹੋ ਗਈ। ਦੋਵਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉਤੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਆਖਰੀ ਅਝਿਕਾ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ 23 ਮਾਰਚ 1931 ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਸੱਤ ਵਜੇ ਫਾਂਸੀ ਲਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਉਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੋ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਸੀ, ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਪਰ ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਹਨ।

ਭੁਲੇਖੇ ਦਾ ਕਾਰਨ: ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਅੰਤਿਮ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨ ਲਈ 23 ਮਾਰਚ 1931 ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਾਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ ਕਿ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਦੂਜੀ ਇਹ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਮੈਨੂਅਲ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਵੇਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਥਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ; ਕਿਉਂ ਜੋ 23 ਮਾਰਚ ਦੇ ਤੀਜੇ ਪਹਿਰ ਤੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਾਪਰਿਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਆਮ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਉਤੇ ਅਮਲ ਲਈ 24 ਮਾਰਚ ਦਾ ਦਿਨ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀਆਂ ਜਦ ਕਿ ਅਸਲੀਅਤ ਉਪਰ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਕਈ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸਬਕ ‘ਆਪ’ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਬਾਰੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਲਾਭ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਤੋਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਦੇ 21 ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਤੀਬਰਤਾ ਨਾਲ ਉਡੀਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ ‘ਆਪ’ ਦਾ ਸਾਹ ਸੌਖਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਭਾਜਪਾ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚਦੀ ਪਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਲੇ ਵੀ ਓਸੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਗੇ ਕਦੇ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ, ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਵਾਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਂਜ ਵੀ ਗੱਲ ਕਿਤੇ ਤਾਂ ਮੁੱਕਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਿਆਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਦਾ ਜ਼ਿਮਾ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲੈਣ ਅਤੇ ਫਿਰ ਰਾਤ-ਦਿਨ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਡੀਕਣ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਠੀਕ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗਾ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਕਈ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲਿਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾ ਰਹੇ ‘ਆਪ’ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਇਸ ਲਈ ਗਲਤ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਧਿਰ (ਆਪ) ਦਾ ਪੱਖ ਸੁਣੇ ਬਿਨਾ

ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਖਿਲਾਫ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੇਸ ਦੀ ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ‘ਆਪ’ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਮੁੱਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਣਗੋਲੇ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਵਾਲਾ ਢੰਗ ਵਰਤਿਆ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਕੰਨੀ ਕਤਰਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਗਾਹੁਣ ਦੇ ਰਾਹ ਵੱਲ ਤੁਰੀ ਰਹੀ ਸੀ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਜਿਸ ਮੁਖੀ ਕੋਲ ਕੇਸ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਲਟਕਾ ਛੱਡਿਆ ਤੇ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਉਤੇ ਸਹੀ ਪਾਈ ਸੀ। ਫਾਈਲ ਤਾਂ ਬੜੇ ਚਿਰ ਦੀ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਪਈ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਗੁਜਰਾਤ ਕੇਡਰ ਦਾ ਇਹ ਸਾਬਕਾ ਆਈ. ਏ. ਐਸ. ਅਫਸਰ ਕਿਸੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਸੀ ਜੋ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕੋਲੋਂ ਪਾਸ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੀ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਝੋਕ ਦਿੱਤੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚਦੇ ਪਏ ਹਨ।

ਦੂਜਾ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਗਲਤ, ਕੀ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕੋ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਗੁਨਾਹ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਸਾਰੇ ਪਾਰਟੀ-ਸਾਫ ਸਨ? ਪੰਜਾਬ

ਵਿਚ ਇੱਕ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਦੋ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਹੋ ਗੁਨਾਹ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਤੇਈ ਵਿਧਾਇਕ ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਕੁਰਸੀ ਤੋਂ ਉਠਾਉਣੇ ਪਏ ਸਨ। ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਤੇ ਭਾਜਪਾ-ਦੋਹਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਹੋ ਪਾਪ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦਬਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੈ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਸਿਰਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਖੋਹੀ ਗਈ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਭ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਨੁਕਤਾ ਵਰਤਦਿਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਜਦੋਂ ਛੇ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹੁਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸੁੱਚੇ ਮੂੰਹ ਘਰੀਂ ਪਰਤਣਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੀ ਵੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਮੁਹਾਵਰਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਤਬੋਲੇ ਦੀ ਬਲਾਅ, ਵਛੇਰੇ ਦੇ ਗਲ ਪਈ।’ ਸਵਾ ਸੌ ਸਾਲ ਤੱਕ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਬਚ ਗਈਆਂ ਤੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦਾ ਜਲੂਸ ਕਢਵਾ ਬੈਠੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਦੂਜੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਆਪੋ ਵਿਚ ਅੱਖ ਮਿਲਾ ਕੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਦਫਤਰ ਵਰਤ ਲਿਆ ਸੀ।

ਤੀਜਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ, ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਜੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ, ਉਹ

ਸਹੀ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਇੱਕੋ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰ ਦੀ ਪੋਸਟ ਹੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵਿਭਾਗੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ, ਸਿਰਫ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਅਟੈਚ ਹੋਇਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹੜੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇੱਕੋ ਇੱਕੀ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰ ਦੀ ਕਲਗੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ? ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲੀ, ਦਫਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਨਖਾਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਲਾਭ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ?

ਕੋਈ ਹੋਰ ਇਹੋ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਣਾ ਤੇ ਅਗਲੇ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਜੋਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡਣਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਹੁਦੇ ਨਾਲ ਤਨਖਾਹ, ਭੱਤੇ ਵਗੈਰਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਵੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲਾਭ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਸਤਕ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਇਕੱਲਾ ਸਤਕਾਂ ਵਾਲਾ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ ਨੁਕਸ ਕੱਢਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ, ਓਧਰ ਦਾ ਸੀਵਰੇਜ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

■ **ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ**
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਏਨੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਕੰਮ ਰੋਕ ਕੇ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਜਿਸ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੂੰ ਲੇਬਰ ਦਾ ਖਰਚਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਾਲ ਸੜਕਾਂ ਉਤੇ ਡੰਪ ਕਰਨ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੇਣੇ ਪੈਣੇ ਹਨ, ਉਹ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਅਜਿਹੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਾਂਝ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਫਾਈਲ ਕਲੀਅਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਧੇ ਦੋਸ਼ ਭਾਵੇਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗੇ, ਚਰਚਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਫੋਕੀ ਦੁਸ਼ਣਬਾਜ਼ੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ।

ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਤਾਜ਼ਾ ਫੈਸਲਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਬਾਬੂਆਂ ਲਈ ਵੀ ਝਟਕਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਪੱਲਾ ਬਚਾ ਕੇ ਚੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਵੀ, ਕਿ ਸਰੀਕ ਦੇ ਘਰ ਜੰਮਿਆ ਮੁੰਡਾ ਮਾਰਨ ਲਈ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਜਾਈਦਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਝਟਕਾ ਤੇ ਵੱਡਾ ਸਬਕ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲਈ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਕੰਮ ਇਸ ਨਵੀਂ ਧਿਰ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਗਲਤ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਅਮਰੀਕੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਪੁਰਸਕਾਰ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਸ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਬਾਰੇ ਚੇਤਨਾ ਫੈਲਾਉਣ ਦੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਆਪੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਖਾਤਰ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਸਰਬੋਤਮ ਅਮਰੀਕੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਚਾਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਆਮ ਗੁਆਂਢੀ ਤੇ ਆਮ ਅਮਰੀਕੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਪੀਆਰਵੀਕ ਯੂਐਸ ਐਵਾਰਡ 2018 ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਸਨਅਤ ਦਾ ਆਸਕਰ ਵੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹੈ। ਅਪਰੈਲ ਮਹੀਨੇ ਨਿਰਸਵਾਰਥ ਸੰਸਥਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਿੱਖ ਕੰਪੇਨ ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ. ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਉਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਫਰਤੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਧਰਮ ਪ੍ਰਤੀ ਚੇਤਨਾ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਵਿਗਿਆਪਨ ਮੁਹਿੰਮ 'ਵੁਈ ਆਰ ਸਿੱਖਜ਼' ਵਿੱਚੀ ਗਈ ਸੀ।

ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਐਫਪੀ1 ਸਟੈਟਿਸ਼ੀਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਨੇਪਰੇ

ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ. ਦੇ ਬਾਨੀ ਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਸਲਾਹਕਾਰ ਰਾਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਹਰ ਉਸ ਸ਼ਖਸ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਸਫਲ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਤੇ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਲੋਕ ਚੇਤਨਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਧੱਕੇ ਧੋੜਿਆਂ, ਵਿਤਕਰੇ ਤੇ ਨਫਰਤੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਲਈ 13 ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਜੁਟਾਏ ਗਏ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਯੋਗਦਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸੀ।

ਲੰਡਨ: ਫੁਰੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਦੀ ਮੌਤ

ਲੰਡਨ: ਸਾਊਥਾਲ ਵਿਚ ਫੁਰੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ 48 ਸਾਲਾ ਸਿੱਖ ਨੇ ਦਮ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਬਲਬੀਰ ਜੌਹਲ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਇਕ ਲੋਜਿਸਟਿਕਸ ਯੋਜਨਾਕਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਤੇ ਸਲੋਅ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਾਸੀ ਸ਼੍ਰੀ ਜੌਹਲ ਉਤੇ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

Sistar Mortgage

Minimizing Cost, Maximizing Investment
www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer (NMLS 353442)
Residential & Commercial Loans

(734) 330-8859 Mobile

(586) 802-7385 Fax

Balbir.Grewal@SistarMortgage.com

Loans Available In Most States!

*Refinance up to 125% value of the house.

•Residential Loans (Purchase, Refinance & Cash Out Refinance). •Self Employed and H1 Visa •Jumbo loans •Commercial Property With Business or Business Only. •Business Equity Line of Credit. •Multi Unit Investment Property.

Madan Khatri

Want to Buy/Sell Homes, THs, Condos!

Call Madan Khatri

Ph: 847-530-1550

www.PropertyZoo.com

CALL TO BUY/SELL HOME TODAY!

Top Producer at the office in 2011-2013-2014

*****A Broker who can work with you from Beginning to End, Call Now!!!*****

BHHS American Heritage

1010 Rohwing Road, Elk Grove Village, IL

Personalized Service-Committed To Quality

Solutions Financial Mortgage Company

Purchase & Refinance Your Home Loans

ਆਪਣਾ ਘਰ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਘਰ ਉਪਰ ਲੋਨ ਰੀਫਾਇਨਾਂਸ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

Cell 312-608-0006

1701 E. Lake Avenue #280, Glenview, IL 60025- Office: 847-834-0100 Fax: 847-834-0106

AMRIK P. SINGH
Mortgage Loan Originator
NMLS # 232904

Illinois Residential Mortgage Licensee.

Email: asingh@solutionsfn.com
Web: www.solutionsfn.com

Michigan Truck Driving School

6405 Middlebelt Road, Romulus, MI 48174

ਸਭ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਨਵਾਂ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

***ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ**

***3-4 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ**

Raj Jamarai **Cell:734-644-1010** Office:734-747-4298

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ

Now Open

1480 N State Road 1, Cambridge City, IN 47327. **Indiana 70**

Diesel/Gas **Exit 137**

ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਭਰਾਵਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ

ਇਥੇ ਮੰਜਿਆਂ ਉਪਰ ਬੈਠਕੇ ਖਾਓ-ਪੀਓ ਅਤੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੋ... ਸਵਾਦ ਅਤੇ ਮਾਹੌਲ, ਜਿਵੇਂ ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਘਰ ਦੀ...

ਸਹੂਲਤਾਂ

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ
ਸਸਤਾ ਡੀਜ਼ਲ
Liquor, Beer & Wine
truck repair, new showers, scale.

Free Buffet over 100 gallons
open 6am to midnight

Phone: 765-478-6300

ਡਾ. ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੇ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚੁਣ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁੜ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੁਮਾਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਨਰੇਰੀ ਸਕੱਤਰ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰੇ ਧਨਰਾਜ ਸਿੰਘ ਧੜੇ ਨੂੰ ਕਰਾਰੀ ਹਾਰ ਮਿਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦਾ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਿਆ। ਰਾਜ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠਾ ਧੜੇ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੁਮਾਲਿਆਂ ਵਾਲਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਵਾਸਤੇ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਚੋਣ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਡਾ. ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 152 ਵੋਟਾਂ, ਰਾਜ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠਾ ਨੂੰ 142 ਅਤੇ ਧਨਰਾਜ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 65 ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ।

ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਚੋਣ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 160 ਵੋਟਾਂ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 157 ਅਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 41 ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਆਨਰੇਰੀ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਉੱਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੁਮਾਲਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ ਦਰਮਿਆਨ ਫਸਵਾਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 158 ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ ਨੂੰ 155 ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਜਦਕਿ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਘੇਰੇ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਪਸਾਰ: ਡਾ. ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ

ਨਵੇਂ ਚੁਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੀਵਾਨ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਘੇਰੇ ਦੇ ਹੋਰ ਪਸਾਰ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇਣ ਅਤੇ ਮੁੜ ਦਾਖਲਾ ਫੀਸ ਨਾ ਲੈਣ ਸਬੰਧੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਤਿਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਮੁੜ ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਨਾਲ ਛੇੜਖਾਨੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨਾ ਵਾਪਰੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੱਢਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਮੁਤਾਬਕ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇਗੀ।

ਚਾਵਲਾ ਸਿਰਫ 46 ਵੋਟਾਂ ਹੀ ਲੈ ਸਕੇ। ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦੇ 511 ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ 363 ਨੇ ਵੋਟਾਂ ਪਾਈਆਂ। ਤਕਰੀਬਨ 5-6 ਪਤਿਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ। ਵੋਟਾਂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਥੇ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸਮੂਹ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਿਛਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਰਦਾਸ ਮਗਰੋਂ ਵੋਟਾਂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਰੰਭ ਹੋਈ, ਜੋ 1.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 5.30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹੀ।

ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮਗਰੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਡਾ. ਐਸ.ਪੀ. ਸਿੰਘ, ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਲਾਲਪੁਰਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਵੋਟਾਂ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਜੇਤੂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੱਢਾ ਦੀ ਵਾਇਰਲ ਹੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗੀ ਵੀਡੀਓ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਇਹ ਸੰਕਟ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜੋ ਇਸ ਚੋਣ ਨਾਲ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਜ਼ਮੀਨਦੋਜ ਪਾਣੀ ਦਾ ਡਿੱਗਦਾ ਪੱਧਰ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ

ਪਟਿਆਲਾ: ਪੰਜਾਬ ਦੀ 72 ਫੀਸਦੀ ਖੇਤੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਟਿਊਬਵੈੱਲਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 14.5 ਲੱਖ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਠੋਸ ਨੀਤੀ ਉੱਤੇ 70 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਲਗਵਾ ਦਿੱਤੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਟੀਚਾ ਇਕ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕਈ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਤਾਂ ਉਥੇ ਲੱਗ ਗਏ, ਜਿਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਮਸਾਂ 10-15 ਫੁੱਟ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਪਾਣੀ ਨਿਰੰਤਰ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਝੋਨੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਨਿਰੰਤਰ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗਣਾ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਅੰਕੜਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਮੁਕੇਰੀਆਂ, ਹਾਜ਼ੀਪੁਰ, ਦਸੂਹਾ ਤੇ ਟਾਂਡਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਅੰਦਰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ 59.25 ਮੀਟਰ ਤੇ ਇਕ ਸਾਲ ਅੰਦਰ ਭਾਵ ਜੂਨ 2016 ਤੋਂ ਜੂਨ 2017 ਤੱਕ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ 1.88 ਮੀਟਰ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਡਿੱਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਪੜ ਦੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਨਰਪੁਰ ਬੇਦੀ 'ਚ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ 32.59 ਅਤੇ ਇਕ ਸਾਲ 'ਚ 1.14 ਮੀਟਰ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਏ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਸਬੰਧੀ ਬਣੇ ਪਾਰਟੀਸ਼ਨ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ

ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਪੁੱਜੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਥੇ ਯਾਤਰੂ ਬੁੱਕ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਲਈ ਪੁੱਜੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਿਕਰਮਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ, ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵੱਲੋਂ ਸਿਰੋਪਾ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਪਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਿਆ। ਉਪਰੰਤ ਸੂਚਨਾ ਕੇਂਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੁਨਹਿਰੀ ਤਸਵੀਰ, ਸਿਰੋਪਾਉ ਤੇ ਲੋਈ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਸੈੱਟ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਖਰੀ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਗਿਲੇ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਵੱਲੋਂ ਟੈਂਕੀ ਤੋਂ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਿਆ ਇਕ ਪੱਤਰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਸਕੱਤਰੇਤ ਨੂੰ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਬੰਦ ਸਿੱਖ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਵੀ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ, ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ।

ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਮੌਤ ਅਜਾਈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗੀ: ਜਥੇਦਾਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਭੁਗਤ ਚੁੱਕੇ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਬੇਵਕਤ ਚਲਾਣੇ ਉੱਤੇ ਅਫਸੋਸ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਮੌਤ ਅਜਾਈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਾਤਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅੰਨੀ-ਬੋਲੀ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਤਿੱਖਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਆਰੰਭਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਤਰ ਦੇ ਅਖੀਰ

ਮਾਰ ਕੇ ਜਾਨ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

‘ਚ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ‘ਤੇ ਆਪਣਾ ਭਰੋਸਾ ਬਣਾਉ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਦਿਵਾਓ। ਜੇਕਰ ਆਪ ਨੇ ਹੁਣ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਦਾਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 17 ਮਾਰਚ 2018 ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਗਏ ਇਸ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਸਖਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਪੱਤਰ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਹੀ 20 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਟੈਂਕੀ ਤੋਂ ਛਾਲ

ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲਾਂ ਕਰ ਕੇ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਵਾਸਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਅਤੇ ਲੰਮੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਬੰਦ, ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪੈਰੋਲ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਹੋ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠਣਾ ਨਸੀਬ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਨਾਂ 'ਤੇ ਜੁੱ ਨਾ ਸਰਕੀ। ਹੁਣ ਵੀ ਉਹ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣਾ ਰੋਸ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਟੈਂਕੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੀ।

ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਬਾਰੇ ‘ਕਬੂਲਨਾਮੇ’ ਉੱਤੇ ਘਿਰਿਆ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਖਿਲਾਫ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਸੀਡੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ

ਜਵਾਬ ਮੰਗ ਲਿਆ ਹੈ। ਪੱਤਰ ‘ਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਮੁਲਜ਼ਮ

ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮੌਕੇ ਉੱਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਬੂਲੀ ਹੈ। ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਗੀਤਾ ਮਿੱਤਲ ਤੇ ਜਸਟਿਸ ਅਨੂ ਮਲਹੋਤਰਾ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਜਨਹਿੰਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ‘ਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਉਹ ਪੱਤਰ ਬਾਰੇ ਆਪਣਾ ਸਟੈਂਡ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੇ। ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਕੇਸ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ 12 ਅਪਰੈਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਵਾਬ ਮੰਗੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਪੱਤਰ ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਫਾਉਂਟੇ ਦੀ ਰਾਜ ਨਗਰ ਇਲਾਕੇ ‘ਚ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ 1984 ਨੂੰ ਮਾਰੇ ਗਏ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ 5 ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੇਸ ‘ਚ ਪੱਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀਡੀ ਵੀ ਭੇਜੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲੰਗਰ ‘ਤੇ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਮੁਆਫ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਦੁਰਗਿਆਣਾ ਮੰਦਿਰ ਸਮੇਤ 5 ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਰਸਦ ਤੋਂ ਸੂਬਾਈ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ‘ਚ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਭਾਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਧੰਨਵਾਦ ਦੇ ਮਤੇ ਉੱਤੇ ਚੱਲਦੀ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦਿੰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਘੇਰਿਆ ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਟੈਕਸ ਮੁਆਫ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਕੈਪਟਨ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਪੱਤਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਲੰਗਰ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਭੇਜ ਕੇ ਕੇਂਦਰੀ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਜਨਵਰੀ ਤੱਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਲਗਭਗ 2 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਟੈਕਸ ਵਜੋਂ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਭੇਜ ਕੇ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਰਸਦ ਨੂੰ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਦੇ ਘੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਲੰਗਰ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ‘ਚ ਬਿਨਾ ਭੇਦ ਭਾਵ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਛਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਲੰਗਰ ਦੀ ਰਸਦ ਨੂੰ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਕੌਸਲ ਅੱਗੇ ਲੰਗਰ ਵਸਤਾਂ ‘ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਨਾ

ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੰਗਰ ਉੱਤੇ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਮੁਆਫ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਉੱਤੇ ਦਬਾਅ ਬਣਾਉਣ ਲਈ

ਰੇਡੀਓ 'ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ' ਦੀ 6ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ

ਪਟਿਆਲਾ (ਬਿਊਰੋ): ਰੇਡੀਓ 'ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ' ਦੀ 6ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮੌਕੇ 'ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਅਜੋਕਾ ਮੀਡੀਆ'

ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੇਸ਼ਾਂ, ਧਰਮਾਂ, ਜਾਤਾਂ, ਨਸਲਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ-ਮਰਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਾਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਗਿਆ। ਅਜੋਕੇ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਆਲਮੀ ਇਨਕਲਾਬ ਵਿਚ

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ

ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਏਰੀਏ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਉਪਰਾਲੇ ਵਜੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਰੇਡੀਓ 'ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ' ਹੁਣ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਜ਼ਰੀਏ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਸੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਸਮੇਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲੋਕਪ੍ਰਿਅ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਡਾ. ਧਰਮਵੀਰ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ ਅਤੇ ਫੇਰ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚੋਂ ਨਾਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮੁਲਕਾਂ, ਧਰਮਾਂ, ਜਾਤਾਂ ਅਤੇ ਨਸਲਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਦੇਖਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਰਸਮੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦਿਆਂ ਰੈਡ ਕਰਾਸ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਉ ਕੇਂਦਰ, ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਓਂ

ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵੱਧ ਰਹੀ ਵਧਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬੇ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ।

ਸਥਾਨਕ ਥਾਪਰ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿਚ ਰੇਡੀਓ 'ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ' ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਰਵਣ

ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਓਂ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੈਡ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਰਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਇਸ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਰੇਡੀਓ ਹੋਸਟ ਸੁਖਨੈਬ ਸਿੱਧੂ ਨੇ 'ਰੇਡੀਓ ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ' ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਸਫਰ ਬਾਰੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣ ਨਾਲ ਕੀਤੀ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ

ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਦੇ ਡੀਨ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਮੀਡੀਆ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮਨੁੱਖ ਹੱਥੋਂ ਹੁੰਦੀ ਲੁੱਟ ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਖਿਲਾਫ ਮੀਡੀਆ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੱਤਰਕਾਰ ਬਲਦੇਵ ਪੰਨੂ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਡੀ.ਪੀ.ਆਰ.ਓ. ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਡਮੁੱਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹਾਜ਼ਰ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਈ। ਹੋਰ ਕਈ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹੈਪੀ ਭਗਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਾਵਿ ਨਾਟਕ 'ਬੁਝਾਰਤਾਂ' ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ।

ਰੇਡੀਓ 'ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ' ਦੇ ਹੋਸਟ-ਸੁਖਨੈਬ ਸਿੱਧੂ ਨੇ 'ਸਿੱਧੂ ਲਾਈਵ', ਅਮਨਦੀਪ ਬੇਦੀ ਨੇ 'ਅਮਨ ਲਾਈਵ', ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਚਹਿਲ-ਸੰਦੀਪ ਚਹਿਲ ਨੇ 'ਪੰਜਾਬ ਲਾਈਵ', ਅਮਨ ਬੇਦੀ ਨੇ 'ਜਜ਼ਬਾਤ ਦਿਲਾਂ ਦੇ', ਹੈਪੀ ਭਗਤ ਤੇ ਕਿਰਨ ਨੇ 'ਰਵਾਨਗੀ', ਕਿਰਨਜੀਤ ਰੋਮਾਣਾ ਤੇ ਰੇਡੀਓ 'ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ' ਦੇ ਮੁਖ ਕਰਤਾ-ਧਰਤੀ ਸਰਵਣ ਟਿਵਾਣਾ

ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਨੂੰ, 'ਧਰਤੀ ਦਾ ਪੁੱਤ' ਪੁਰਸਕਾਰ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੋਅਰ, 'ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਰਾਖਾ' ਪੁਰਸਕਾਰ ਬਲਵੀਰ ਚੋਟੀਆ ਅਤੇ 'ਹਿੰਮਤੀ ਧੀ' ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਕਾਰਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ।

ਇਸ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੌਰਾਨ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿਬੀਆ ਅਤੇ ਸੁਖਵੀਰ ਕੌਰ

ਨੇ 'ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ', ਸੰਦੀਪ ਮਹਿਰਾ ਨੇ 'ਰੰਗਲੇ ਬੋਲ', ਜੀਤ ਕੱਦੋ ਨੇ 'ਪੰਜਾਬੀ ਢੋਲ', ਗੁਰਬਚਨ ਮਾਨ ਨੇ 'ਸਾਡੇ ਮਸਲੇ ਸਾਡੀਆਂ ਸਾਂਝਾਂ' ਅਤੇ ਪਰਮਜੀਤ ਬਾਨ ਨੇ ਖਬਰਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਡਾ. ਹਰਕੀਰਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨਕਦ ਰਕਮ ਐਸ.ਜੀ.ਬੀ. ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ, ਧਾਮ ਤਲਵੰਡੀ ਖੁਰਦ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਭਾਈ ਘਨੱਈਏ ਦੇ ਵਾਰਸ' ਪੁਰਸਕਾਰ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਜੱਸੀ, 'ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਵਾਰਸ' ਪੁਰਸਕਾਰ ਵੀਰਪਾਲ ਕੌਰ ਤੇ ਪਵਨਦੀਪ ਕੌਰ, 'ਝੱਖੜ 'ਚ ਬਲਦਾ ਚਿਰਾਗ' ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਹੇਸ਼ ਇੰਦਰ ਖੋਸਲਾ, 'ਚਿਰਾਗਾਂ ਦਾ ਰਾਖਾ' ਪੁਰਸਕਾਰ ਮੋਹਨ ਸ਼ਰਮਾ ਤੇ ਡਾ.

ਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਲੋਕ ਅਰਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪਟਵਾਰੀ, ਦਵੀ ਸਿੱਧੂ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਿਸ਼ੀਸਿੱਧੀ, ਜਰਨੈਲ ਘੁਮਾਣ, ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਲੀ, ਬਲਵੀਰ ਜਲਾਲਾਬਾਦੀ, ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਖੀਵਾ, ਘੁਣਤਰੀ ਜਗਸੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਜਾਸਮੀਨ ਚੋਟੀਆ, ਗਾਇਕ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰ ਫਤਿਹ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ, ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਸੰਧੂ, ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਬਠਿੰਡਾ, ਨਵਰੀਤ ਸਿਬੀਆ, ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਸਚਵਿੰਦਰ, ਹਰਬਿੰਦਰਜੀਤ ਜੱਸੋਵਾਲ, ਨਾਮਦੇਵ ਸਿੱਧੂ, ਸੱਤਪਾਲ ਸਿਬੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਕੋਲਿੰਕਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹਿਯੋਗ ਰਿਹਾ।

ਸਿੱਖ ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਨੇ ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀਤੀ ਸਮੁਲੀਅਤ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਇਲੀਨਾਏ ਹੋਲੋਕਾਸਟ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ, ਸਕੋਕੀ ਵਿਚ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ-ਗੋਸ਼ਟੀ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਗੋਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਇਲੀਨਾਏ ਤੋਂ ਸੈਨੇਟਰ ਡਿਕ ਡਰਬਿਨ, ਡਾ. ਅਜ਼ੀਮ ਇਬਰਾਹਿਮ ਅਤੇ ਡਾ. ਜਾਹੇਰ ਸਾਹਲਉਲ ਸਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਿਆਮਾਰ (ਬਰਮਾ) ਜਾਂ ਕੇ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਮੁਸਲਿਮ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਦੀ ਤਰਸਯੋਗ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਚਾਨਣ ਪਾਇਆ।

ਸੈਨੇਟਰ ਡਰਬਿਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਦੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਯੂਨਾਈਟਡ ਨੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣੇ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਵੱਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕੇ ਗਰਭਵਤੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ 4-5 ਘੰਟੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀਆਂ ਲੈਣ ਲਈ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਲਈ ਕਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲੈਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਕ ਮਿਆਮਾਰੀ ਔਰਤ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵਸਤਾਂ ਵੇਚ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸਮਾਨ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਬਾਹਾਂ ਸਾੜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਹ ਹਾਲ ਸੈਨੇਟਰ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਮਰੀਕਨ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ 'ਤੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਜਿਥੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦੇਣ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟਾ ਕੇ ਅੱਧੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਐਨ. ਜੀ. ਓ. ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਾਣ ਲਈ ਖੱਜਲ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕ ਹੁਣ ਨਾ ਘਰ ਦੇ ਰਹੇ, ਨਾ ਘਾਟ ਦੇ। ਕਈ ਤਾਂ ਉਥੇ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁਲਕ ਨਹੀਂ।

ਡਾ. ਸਾਹਲਉਲ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਰਿਫਿਊਜੀ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਗਏ। ਉਹ ਮੈਡ-ਗਲੋਬਲ ਵਲੋਂ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ

ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਕਰੀਬ 250 ਮਰੀਜ਼ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵੇਖੇ। ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ 50% ਬੱਚੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ-ਲਿਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਵਸੀਲਾ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਕੋਲ ਪੜ੍ਹ-ਲਿਖ ਕੇ ਸਭਿਅਕ ਹੋਣ

ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਸੀਨੀਅਰ ਡਿਕ ਡਰਬਿਨ ਨਾਲ

ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹਰਖ ਮਾਰੇ ਉਹ ਲੋਕ ਗਲਤ ਰਸਤੇ ਹੀ ਚੱਲਣਗੇ! ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਰਹਿਮਤ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਖਿੜ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਡਾ. ਸਾਹਲਉਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਵਾਪਿਸ ਪਰਤਣਾ ਨਾ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੰਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹਾਸਿਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਦਾਦੇ-ਨਾਨੇ ਦਾ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਵਗੈਰਾ। ਉਥੇ ਆਦਮੀ ਤਾਂ ਨਾਂਮਾਤਰ ਹੀ ਬਚੇ ਹਨ। ਜਿਸਮਾਨੀ ਲੁੱਟ ਸ਼ੱਚੇਅਮ ਹੋਈ। ਨੌਬਲ ਇਨਾਮ ਜੇਤੂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੂਈ ਕੋਏ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ। ਉਧਰ, ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵਿਤੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਚੀਨ, ਰੂਸ ਜਾਂ ਯੂ. ਐਨ. ਓ. ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਟਵੀਟ ਕਰਨ 'ਤੇ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਗਲਤ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ 65 ਮਿਲੀਅਨ

ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਮਿਲੀਅਨ ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਦਾ ਵਤਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਸੈਂਟਰ ਵੀ ਹੈ।

ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਾਇਮ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਰੂਸ, ਚੀਨ ਤੋਂ ਮਦਦ ਮੰਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਮਸਲਾ ਪਿਛਲੇ ਕੋਈ 4-5 ਸਾਲ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਨਾਲ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਹਮਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਕੰਨ 'ਤੇ ਜੂ ਨਾ ਸਰਕੀ ਤਾਂ ਭਾਬੜ ਮੱਚ ਉਠੇ। ਅੱਜ ਇਹ ਕਹਿਰ ਰੋਹਿੰਗਿਆ 'ਤੇ ਢਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਦੀ ਦੂਜੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਵੀ ਵਾਪਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਉਂਗਲ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਸੈਨੇਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਲਿੰਟਨ-ਓਬਾਮਾ ਸਮੇਂ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੰਭਲਾ ਜਰੂਰ

ਮਾਰਿਆ ਪਰ ਹੋਰ ਠੋਸ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਲੋਕ ਝੰਡੇ ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਦੇ ਮੁਤ ਵਸੋਥੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ।

ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੀ ਜਦੋਂਜਹਿਦ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਨਰ ਵਸੋਥੇ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਦੀ ਦਾਦ ਦੇਣੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਿਟਲਰ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਤੇ ਨਾਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਜਮੀਨ 'ਚ ਬਾਕਸ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਹਰ ਯਾਤਰੀ ਪੁਲਾਘ ਪੁੱਟ ਕੇ ਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਤੇ ਦੂਜੀ ਵਿਸ਼ਵ ਜੰਗ ਦੀ ਯਾਦ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੀ ਹੈ, ਕਹਿਰ ਦੀ ਹੱਦ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਆਤਮਾ ਤਤਪ ਉਠਦੀ ਹੈ। ਕਮਜ਼ੋਰ ਤਬੀਅਤ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਸਹਿ ਹਨ ਤੇ ਬਾਕੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਲਈ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ।

OM Transportation Inc. & Nand Freight Brokerage

Plainfield, IL

Owner Operators & Company Drivers Wanted

Valid CDL Class A License For Local, Regional & OTR Work.

Van & Reefer

Manminder Heer 630-709-5331

Onkar Heer 630-396-0777

omtrans1@yahoo.com

ਫਿਲਮ 'ਸੂਬੇਦਾਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ' ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦਾ ਇੱਕ ਨਾਮੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹੈ। 'ਅੰਗਰੇਜ਼', 'ਨਿੱਕਾ ਜੈਲਦਾਰ', 'ਚੱਕ ਜਵਾਨਾ', 'ਨਿੱਕਾ ਜੈਲਦਾਰ-2' ਵਰਗੀਆਂ ਚਰਚਿਤ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ 6 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੇ ਜਨਮ ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਸੂਬੇਦਾਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ' ਲੈ ਕੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਆਮ ਫਿਲਮਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਿਮਰਜੀਤ ਵਿਚ ਨਿੱਤ-ਨਵੇਂ ਤਜਰਬੇ ਕਰਨ ਦਾ ਜੋਰਾ ਹੈ। ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਧੂੜਕੋਟ

ਸੁਰਜੀਤ ਜੱਸਲ
ਫੋਨ: 91-98146-07737

ਰਣਸੀਹ (ਨੇੜੇ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ-ਮੋਗਾ) 'ਚ ਜੰਮਿਆ-ਪਲਿਆ ਸਿਮਰਜੀਤ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਦਿਨੀਂ ਉਸ ਨੇ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੇ ਕਈ ਨਾਮੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕਾਂ-ਅਨੀਸ਼ ਬਖਸ਼ੀ, ਅਨਿਲ ਦੇਵਗਣ, ਰੋਹਿਤ ਸ਼ੈਟੀ ਤੇ ਸਵਰਗੀ ਮਨੋਜ ਪੁੰਜ ਨਾਲ ਬਤੌਰ ਸਹਾਇਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।

ਕਲਾਤਮਕ ਸੋਚ ਅਤੇ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਾ ਸਿਮਰਜੀਤ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਪ੍ਰਤੀ ਬਹੁਤ ਸੰਜੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਫਿਲਮ 'ਸੂਬੇਦਾਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ' ਜ਼ਰੀਏ ਆਪਣੇ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਨਾਇਕ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਫਿਲਮੀ ਪਰਦੇ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇਦਾਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੋਗਾ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮਾਹਲਾ ਕਲਾਂ ਦਾ ਜੰਮਪਲ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ 1962 ਦੀ ਚੀਨ ਜੰਗ ਵਿਚ

ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀਤਾ। ਪੇਸ਼ ਹਨ, ਸਿਮਰਜੀਤ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਕੁਝ ਅੰਸ਼:

ਮਨੋਰੰਜਕ ਫਿਲਮਾਂ ਪਿਛੋਂ ਅਚਾਨਕ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਸਿਨੇਮਾ ਵੱਲ ਕਿਵੇਂ?
-ਸਿਨੇਮਾ ਸਿਰਫ ਮਨੋਰੰਜਨ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਕਰਦਾ ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਮੈਸੇਜ ਵੀ ਦੇਵਾਂ। ਸੂਬੇਦਾਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਜਿਹੇ ਯੋਧਿਆਂ ਦੇ ਚੌਰਾਹਿਆਂ 'ਚ ਬੁੱਤ ਤਾਂ ਲਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੀਆਂ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਮੈਂ ਮੋਗੇ ਲੋਕੋਂ ਇਸ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਬੁੱਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਧਾਰਤ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਕਿਵੇਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ?

-ਆਮ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਚੁਣੌਤੀ ਭਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਬਣਨ ਵਾਲੀ

ਫਿਲਮ ਦੀ ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਵੇਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਤਹਿ ਤੱਕ ਜਾਣ ਲਈ ਡੂੰਘੀ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਪੇਪਰ ਵਰਕ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਫਿਲਮਾਂਕਣ, ਐਡੀਟਿੰਗ, ਫਿਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੱਕ ਹਰ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ

ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਬਜਟ ਵੀ ਆਮ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਮਾਤਾ ਅਜਿਹੀ ਫਿਲਮ 'ਤੇ ਪੈਸਾ ਲਾਉਣਾ ਵੱਡਾ ਰਿਸਕ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਸਹਿਯੋਗ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।

ਕੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਸਿਰਫ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਕਰੇਗੀ ਜਾਂ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵੀ?

-ਮੋਗਾ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮਾਹਲਾ ਕਲਾਂ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਪਰਮਵੀਰ ਚੱਕਰ ਵਿਜੇਤਾ (ਸ਼ਹੀਦੀ ਉਪਰੰਤ) ਸੂਬੇਦਾਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਤੇ ਬਣੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਰਦੇ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੂਬੇਦਾਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇੱਕ ਉਹ ਯੋਧਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ 1962 ਦੀ ਭਾਰਤ-ਚੀਨ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਦੇ

ਸਿਰਫ 25 ਜਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਬਰਮਾ ਵਿਚ ਚੀਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਫੌਜੀਆਂ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਜਵਾਨ ਮਰਦੇ ਦਮ ਤੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਧਰਤੀ ਲਈ ਲੜਦੇ ਰਹੇ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਉਸ ਮਹਾਨ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਤੇ ਭਾਵੁਕਤਾ ਨਾਲ ਜੋੜੇਗੀ। ਉਂਜ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਰੁਮਾਂਸ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਕੁਝ ਫਿਲਮਾਂ ਵਾਂਗ ਇਹ ਪੁਰਾਤਨ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਵੀ ਜੋੜੇਗੀ। ਫਿਲਮ 'ਅੰਗਰੇਜ਼' ਵਾਲੀ ਮਾਤੋਂ (ਅਦਿੱਤੀ ਸ਼ਰਮਾ) ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਕ ਇਸ ਫਿਲਮ 'ਚ ਗਿੱਪੀ ਗਰੇਵਾਲ ਨਾਲ ਵੇਖਣਗੇ।

ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਕਈ ਨਵੇਂ ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨਾਮੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਣ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਕਾਰਨ?

-ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਮੁਤਾਬਕ ਅਜਿਹੇ ਬਹੁਤ ਕਿਰਦਾਰ ਸਨ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਏ। ਗਿੱਪੀ ਗਰੇਵਾਲ ਨੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਦਿੱਤੀ ਸ਼ਰਮਾ, ਸਰਦਾਰ ਸੋਹੀ, ਨਿਰਮਲ ਰਿਸ਼ੀ, ਗੁੱਗੂ ਗਿੱਲ, ਰੌਸ਼ਨ ਪ੍ਰਿੰਸ, ਕਰਮਜੀਤ ਅਨਮੋਲ, ਹਰੀਸ਼ ਵਰਮਾ, ਬਨਿੰਦਰ ਬਨੀ, ਰਾਜਵੀਰ ਜਵੰਧਾ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਬਿੱਲਾ, ਜੌਰਡਨ ਸੰਧੂ ਸਮੇਤ ਅਨੇਕਾਂ ਰੰਗ-ਮੰਚ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਹਿੱਸਾ ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਕੁਝ ਸੂਟਿੰਗ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਦਕਿ ਬਾਕੀ ਲੋਹ ਲੰਦਾਖ ਦੀਆਂ ਬਰਫੀਲੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਵਿਚ। ਭਾਰਤ-ਚੀਨ ਜੰਗ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਲਗਭਗ 14,000 ਫੁੱਟ ਦੀਆਂ ਉਚੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ੋਖਮ ਨਾਲ ਫਿਲਮਾਏ ਗਏ ਹਨ।

ਮੁਲਾਕਾਤ

ਫਿਲਮ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੈ?

-ਇਹ ਫਿਲਮ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਨਿੱਕੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਜਦ ਵੀ ਮੈਂ ਮੋਗੇ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਸੂਬੇਦਾਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੁੱਖ ਚੱਕ 'ਚ ਲੱਗੇ ਬੁੱਤ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਖਿਆਲ ਮੇਰੇ ਜ਼ਿਹਨ 'ਚ ਆਉਂਦੇ। ਇਸ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੈਂਦਾ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ

ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

'ਤੇ ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਸੀ ਜੋ ਹੁਣ ਪੂਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਫਿਲਮ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨਾ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਾਂਭਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਸਲ ਨਾਇਕਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਵਿਚੋ ਵਿਚ ਦੀ' ਰਿਲੀਜ਼

ਜਲੰਧਰ (ਬਿਊਰੋ): ਪਿਛਲੇ ਕਰੀਬ ਚਾਰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਪੱਤਰਕਾਰ ਤੇ ਲੇਖਕ ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਗੀਤਕ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਕਰੀਬ 450 ਸਫਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਵਿਚੋ ਵਿਚ ਦੀ' ਇਥੇ ਪ੍ਰੈਸ

ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ।

ਉਘੇ ਹਾਸਰਸ ਕਲਾਕਾਰ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਘੁੱਗੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਭੌਰਾ ਦਾ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਬਾਕਮਾਲ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਪਾਸ ਸਾਧਾਰਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਲਾਤਮਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹੁਨਰ ਹੈ। 'ਵਿਚੋ ਵਿਚ ਦੀ' ਪੁਸਤਕ ਦੋ ਸੌ

ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਜਿਸ ਵੀ ਕਲਾਕਾਰ ਲਈ ਲਿਖ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਦੀ ਬੱਲੇ ਬੱਲੇ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਜਾਦੂਗਰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੈਸ ਕਲੱਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਲਖਵਿੰਦਰ ਜੌਹਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਰੌਚਕ ਵੀ ਹੈ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵੀ ਅਤੇ ਗਾਇਕਾਂ ਦੇ ਆਮ ਅੱਖ

ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਦੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਮੀਰ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਮੀਰ ਸ਼ੈਲੀ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਗਾਇਕ ਰਸ਼ਪਾਲ ਰਸੀਲਾ ਤੇ ਮੋਹਣੀ ਰਸੀਲਾ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੀਤਕਾਰ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ, ਹਰਮੀਤ ਅਟਵਾਲ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਗਾਇਕਾ ਸੋਨਾ ਵਾਲੀਆ, 'ਸਹਾਇਤਾ' ਦੇ ਡਾ. ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਵਾਰਿਸ, ਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਪੰਨੂ, ਸੰਗਤ ਰਾਮ, ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੀਰਾ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਲਮ, ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸਹਿਗਲ, ਆਤਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਬਲੂ, ਪ੍ਰੈਸ ਕਲੱਬ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਦੇ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਆਖਰ ਵਿਚ ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਨੇ

ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਗਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਤੱਕ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ ਤੱਕ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਢਾਡੀਆਂ, ਕਵੀਸ਼ਰਾਂ, ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ, ਗੀਤਕਾਰਾਂ, ਸਾਜ਼ਿਦਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਐਚ. ਐਮ. ਵੀ. ਸਮੇਤ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਆਮ ਅੱਖ ਤੋਂ ਦੂਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ 'ਚ ਇੰਨ-ਬਿੰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੁਰਬੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਨਿਮਾਣੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਲੋਪਕੇ ਭਰਾਵਾਂ-ਲਖਵੀਰ ਤੇ ਰਜਿੰਦਰ ਨੇ ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਦੀ ਰਚਨਾ 'ਬੰਦਿਆ ਜੇ ਬੰਦਾ ਬਣਨਾ ਈ, ਕੰਮ ਬੰਦਿਆਂ ਵਾਲੇ ਕਰਿਆ ਕਰ' ਗਾ ਕੇ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤਕ ਰੂਹ ਦਿੱਤੀ।

ਪੁਸਤਕ 'ਵਿਚੋ ਵਿਚ ਦੀ' ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮਾਣਕ, ਡਾ. ਲਖਵਿੰਦਰ ਜੌਹਲ, ਜਰਨੈਲ ਘੁਮਾਣ, ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ, ਸਰਦੂਲ ਸਿਕੰਦਰ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਘੁੱਗੀ, ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ, ਦੀਪਕ ਬਾਲੀ ਤੇ ਹੋਰ।

ਕਲੱਬ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸੀਨੀਅਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਅਜੀਤ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸੰਪਾਦਕ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮਾਣਕ, ਹਾਸਰਸ ਕਲਾਕਾਰ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਘੁੱਗੀ, ਗਾਇਕ ਸਰਦੂਲ ਸਿਕੰਦਰ ਤੇ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ, ਸੰਗੀਤਕ ਉਦਯੋਗ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹੇ ਜਰਨੈਲ ਘੁਮਾਣ, ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਮੰਚ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਦੀਪਕ ਬਾਲੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਕਲੱਬ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਲਖਵਿੰਦਰ ਜੌਹਲ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ।

ਪੁਸਤਕ ਲੋਕ ਅਰਪਣ ਕਰਦਿਆਂ ਸਤਨਾਮ ਮਾਣਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਇਤਿਹਾਸ ਤਾਂ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਵਿਚੋ ਵਿਚ ਦੀ' ਜ਼ਰੀਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਗੀਤਕ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਵਡਮੁੱਲਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਗਾਇਕਾਂ 'ਚ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਵਿਚਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਸਰਲ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਸਫਲ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਭੌਰਾ ਨੂੰ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਲਈ ਸ਼ੁੱਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ

ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਗੀਤਕ ਯੁੱਗ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦੀ ਰਹੇਗੀ।

ਗਾਇਕ ਸਰਦੂਲ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਦੀ ਭਰਾਵਾਂ ਵਰਗੀ ਸਾਂਝ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਗਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕਰੀਬ ਤੋਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ, ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਅਤੇ ਪਰਦੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਭਾਲੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਬਿਓਰਾ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਗਿਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਗਾਇਕਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਘਰਾਂ 'ਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀਆਂ ਰਜਿਸਟਰੀਆਂ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਸਾਂਝੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਅਮੀਰ ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਪੁਸਤਕ ਹੋਵੇਗੀ।

ਕਰੀਬ ਚਾਰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸੰਗੀਤ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹੇ ਜਰਨੈਲ ਘੁਮਾਣ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਭੌਰਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਦਿਆਂ

ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਰੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਵੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਜਲੰਧਰ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੈਂ ਹੀ ਸਫਲ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਕਾਰਨ ਸਮਾਗਮ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੂਆ ਕੇ ਗਏ ਗਾਇਕ ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ ਨੇ ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਦੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਵਿਚ ਦੀ ਜਾਂ ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਵਿਚ ਦੀ ਗੁਜ਼ਰਦੇ ਹੋਏ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਸਭ ਹਾਲਾਤ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸਮੇਂ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਸ ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਵਿਚ ਦੀ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਪੁਸਤਕ ਵਡਮੁੱਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਲਮਬੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਮੰਚ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਦੀਪਕ ਬਾਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਭੌਰਾ ਨੂੰ ਤੀਹ ਸਾਲ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕਾਂ ਲਈ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ ਵਾਂਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਗਬਾਣੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਸੰਪਾਦਕ

ਹਲਵਾਈ ਤੇ ਹੈਲਪਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਹਿਊਸਟਨ (ਟੈਕਸਸ) ਵਿਚ ਇੱਕ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਮਿਠਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰੀਗਰ ਅਤੇ ਹੈਲਪਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਬੰਦੇ ਲਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 713-884-9547
ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 832-724-1635

ਡਾ. ਸਿੰਥੀਆ ਮਹਿਮੂਦ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਪਹੁੰਚੇ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਦਾਦ ਦੇਣੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਪੱਲਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਉਪਰ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸੰਕਟ ਆਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜੂਨ 1984 ਦਾ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੋਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਵਾਂਗ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਵਿਤਕਰਾ ਹੁੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ ਪਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਦਵਾਨ ਡਾ. ਸਿੰਥੀਆ ਮਹਿਮੂਦ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਡੂੰਘਾ

ਸਿੱਧ ਝੱਜ ਨੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਚਿੰਨ ਭੇਟ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਗਏ ਅਤੇ ਸਟਾਫ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਮੀਡੀਆ ਰੂਮ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤੀ। ਡਾ. ਸਿੰਥੀਆ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਟਰਾਵਿਸ ਵੀ ਸੀ। ਉਪਰੰਤ ਲੰਗਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਛਕਿਆ ਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਸਿੰਥੀਆ ਆਇਓਵਾ ਸੈਂਟਰਲ ਕਾਲਜ, ਪੈਲਾ (ਆਇਓਵਾ) ਵਿਚ ਐਂਥਰੋਪਾਲੋਜੀ (ਕਲਚਰ) ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਫਰੈਂਕ ਮੂਰ ਚੇਅਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚਾਲੇ

ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਗਟਾਏ।

ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡਾ. ਸਿੰਥੀਆ ਮਹਿਮੂਦ ਨੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਗਰੁਪ ਨਾਲ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ। ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਰੋਪਾਓਂ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਥਾਨਕ ਸਿੱਖ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ ਨੇੜਿਓਂ ਜੁੜੇ ਰਹੇ ਮੇਜਰ ਗੁਰਚਰਨ

ਕਸ਼ੀਦਗੀ ਬਾਰੇ ਕਾਫੀ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼, ਕਸ਼ਮੀਰ ਮਸਲੇ ਅਤੇ ਅਯੁਧਿਆ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਕਸ਼ੀਦਗੀ ਤੋਂ

ਇਲਾਵਾ ਉਤਰ ਪੂਰਬ ਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। 1992 ਵਿਚ ਉਹ ਭਾਰਤ ਗਏ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਤਿਵਾਦ ਅਤੇ ਸੰਕੀਰਣਵਾਦ ਉਤੇ ਕਾਫੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮਾਹਿਰ ਵੀ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡਾ. ਸਿੰਥੀਆ ਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ।

ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਵਿਚ ਡਿਨਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪਤਵੰਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਇਸ ਫੇਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਯੁਵਾ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਮਦਦਗਾਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿੱਧ ਨੇ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਡਾ.

ਸਿੰਥੀਆ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜਸਵੀਰ ਕੌਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਨੀਰਵ ਮੋਦੀ ਦੇ ਬੰਗਲੇ ਵਿਚੋਂ 21 ਕਰੋੜ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਜ਼ਬਤ

ਮੁੰਬਈ: ਪੀ.ਐਨ.ਬੀ. ਘੁਟਾਲੇ ਦੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਤੇ ਹੀਰਿਆਂ ਦੇ ਕਰੋੜਪਤੀ ਵਪਾਰੀ ਨੀਰਵ ਮੋਦੀ ਦੇ ਮੁੰਬਈ ਸਥਿਤ ਬੰਗਲੇ ਵਿਚੋਂ ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਨੇ ਕੀਮਤੀ ਪੁਰਾਤਨ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਗਹਿਣੇ, ਘੜੀਆਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਅਤੇ ਐਮ. ਐਫ. ਹੁਸੈਨ ਦੀਆਂ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ ਫੜੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 26 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ।

ਅੰਬਾਨੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਮੁਕੇਸ਼ ਅੰਬਾਨੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਲੜਕੇ ਆਕਾਸ਼ ਦਾ ਵਿਆਹ ਉਸ ਦੀ ਜਮਾਤਣ ਸ਼ਲੋਕਾ ਮਹਿਤਾ ਨਾਲ ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ਼ਲੋਕਾ ਹੀਰਾ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਰਸਲ ਮਹਿਤਾ ਦੀ ਛੋਟੀ ਧੀ ਹੈ। ਗੋਆ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਪਰਿਵਾਰ ਜੁੜੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਥੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਤਰੀਕ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ।

Singh Tax & Accounting Services LLC.

Individual & Business Taxes, Accounting, Payroll & Financial Consulting Services.

File your taxes on time, Tax planning, start new business, to resolve tax related matters with IRS. Free consultation for tax matters. Translation from Punjabi to English and Notary Services.

ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ 'ਚ ਟਰਾਂਸਲੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

Ph:248-982-2036

Fax:616-855-5575

Office Locations

38969 Cheshire Dr., Northville, MI 48167
38565 Joy Rd., Westland, MI 48185
744 Gramsie Rd, Shoreview, MN 55126

Mohan Singh M.COM,
MBA (Finance), ACA
Master in Taxation.
IRS Enrolled agent,
Notary Public

Email : jhand_mohan@yahoo.com; or info@SinghTaxServices.com
For More Detail check our web site at :www.SinghTaxServices.com

India Palace

Restaurant - Fine Indian Cuisine

4213 Lafayette Road, Indianapolis, IN (Ph:317-298-0773)
(Just North of Georgetown and Lafayette Roads)

UNDER NEW MANAGEMENT

Open Daily Lunch Buffett 11 am to 3 pm

Dinner

Monday-Friday 4:30 pm to 10 pm
Saturday Dinner 2:30 pm to 10 pm
Sunday Dinner 2:30 pm to 9:30 pm

**Banquet Hall Available
Up to 650 People**

We do private party's & catering at your home or business.

Call, Lakhvir S. Johal

Ph: 317-709-7800

www.indianpalaceindy.com

ਕੋਲੰਬਸ, ਓਹਾਇਓ ਵਿਚ ਡੀਜ਼ਲ ਮਕੈਨਿਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

- *ਜੇ ਸੈਮੀ ਟਰੱਕਾਂ ਤੇ ਟਰੇਲਰਾਂ ਦੀ ਰਿਪੇਅਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ
- *ਛੋਟੀ-ਮੋਟੀ ਤੇ ਵੱਡੀ ਰਿਪੇਅਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ
- *ਆਇਲ ਚੇਂਜ ਅਤੇ ਬਰੇਕਾਂ ਵਗੈਰਾ ਜਿਹੇ ਗੱਡੀਆਂ ਦੇ ਰੁਟੀਨ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ
- *ਗੱਡੀਆਂ ਦੇ ਕਲਪੁਰਜਿਆਂ ਦੇ ਟੈਸਟ ਲਈ ਡਾਇਗਨਾਸਟਿਕ ਟੂਲ ਵਰਤ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ
- *ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਗੱਡੀ ਮੋੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਆਲਿਟੀ ਇੰਸਪੈਕਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ

ਯੋਗਤਾਵਾਂ:

- *ਟਰੱਕ ਅਤੇ ਟਰੇਲਰ ਮਕੈਨਿਕ ਵਜੋਂ ਤਜਰਬਾ ਹੋਵੇ
- *ਵੈਲਿਡ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਹੋਵੇ
- *ਸਮੇਂ ਦਾ ਪਾਬੰਦ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਬਾਰੀਕੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ
- *ਜਲਦ ਕੰਮ ਨਿਬੇੜਨ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਨਾਲ ਨਿਭ ਸਕੇ

ਡੀਜ਼ਲ ਮਕੈਨਿਕ ਵਜੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਦਾ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤਜਰਬਾ ਹੋਵੇ

ਅਸੀਂ ਨਵੇਂ ਥਾਂ ਸੈਟਲ ਕਰਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਾਂਗੇ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

ਹਰਦੀਪ ਫੋਨ: 856-562-0052

ਨਵਦੀਪ ਫੋਨ: 614-949-4672

ਨਤਾਸ਼ਾ ਨੇ ਜਿੱਤਿਆ 'ਬੇਏਰੀਆ ਮਿਸਿਜ਼ ਬਿਊਟੀ ਖਿਤਾਬ'

ਮਿਸ਼ੀਗਨ (ਦਲਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ): ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨਤਾਸ਼ਾ ਕੌਰ ਨੇ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦਾ 'ਬੇਏਰੀਆ ਮਿਸਿਜ਼ ਬਿਊਟੀ ਖਿਤਾਬ'

ਜਵਾਬ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਦੌਰ ਗਰੈਂਡ ਫਨੈਲੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ 31 ਸਾਲਾ ਨਤਾਸ਼ਾ ਕੌਰ, ਜੋ ਕੁਝ ਦੇਰ ਤੋਂ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ, ਨੇ ਇਹ ਖਿਤਾਬ ਜਿੱਤ ਲਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਨਾ ਕੇਵਲ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਸਿਰ ਵੀ ਉਚਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਨਤਾਸ਼ਾ ਦੀ ਇਸ ਉਪਲਬਧੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਯੂ ਟੀ. ਵੀ.' ਵਲੋਂ ਇਕ ਖਾਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਕੇ ਲਾਈਵ ਟੈਲੀਕਾਸਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਕੁਝ ਵੱਖਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਚਾਹਤ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਦੱਸ ਦੇਈਏ ਕਿ ਨਤਾਸ਼ਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਮਿਸ ਕੈਲਮਜ਼ੂ (ਮਿਸ਼ੀਗਨ) ਰਹਿ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਨਤਾਸ਼ਾ ਕੌਰ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿੱਲੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਦਗੀ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਤਾਲੀਮ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ, ਜਿਥੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਤਾਸ਼ਾ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਾਫੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦੀ ਤੇ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ।

ਇਹ ਖਿਤਾਬ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਤਾਸ਼ਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬਦਲਾਓ ਲਿਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਪਤਨੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਮਾਂ, ਕਦੀ ਵੀ ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਨਤਾਸ਼ਾ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਖਿਤਾਬ ਜਿੱਤਣ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। 'ਕੁੜੀ ਪੜ੍ਹਾਓ, ਕੁੜੀ ਬਚਾਓ' ਦੇ ਨਾਅਰੇ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹਰ ਮਾਂ-ਪਿਓ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਯੋਗ ਤੇ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇਣ, ਨਾ ਕਿ ਕੇਵਲ ਮੱਲੋਜੋਰੀ ਕਰਨ। ਨਤਾਸ਼ਾ ਕੌਰ ਹੁਣ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਇਕ ਅੰਬੈਸਡਰ ਵਜੋਂ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰੇਗੀ।

ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਬਾਲੀਵੁਡ ਈਵੈਂਟਸ' ਤਹਿਤ 28 ਫਰਵਰੀ 2018 ਨੂੰ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ 15 ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਤਿੰਨ ਰਾਊਂਡ ਸਨ। ਪਹਿਲੇ ਵਿਚ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਸਵਾਲ-

ਸੁਪਨੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਯੋਗ ਤੇ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇਣ, ਨਾ ਕਿ ਕੇਵਲ ਮੱਲੋਜੋਰੀ ਕਰਨ। ਨਤਾਸ਼ਾ ਕੌਰ ਹੁਣ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਇਕ ਅੰਬੈਸਡਰ ਵਜੋਂ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰੇਗੀ।

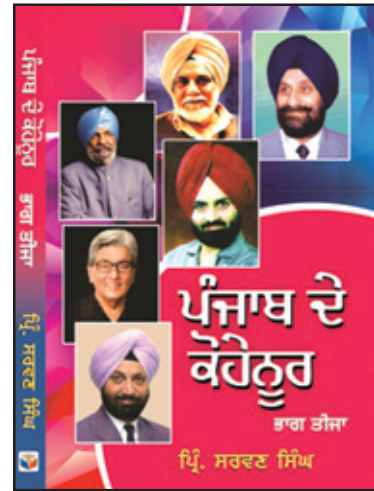
ਪ੍ਰਿ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਹੇਨੂਰ' ਭਾਗ ਤੀਜਾ ਰਿਲੀਜ਼

ਮੁਕੰਦਪੁਰ (ਬਿਊਰੋ): ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਕਾਲਜ ਮੁਕੰਦਪੁਰ ਦੀ ਇਕ ਸਾਹਿਤਕ ਮਿਲਣੀ ਵਿਚ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪੁਸਤਕ 'ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਹੇਨੂਰ-ਭਾਗ ਤੀਜਾ' ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੇ 272 ਪੰਨਿਆਂ ਉਤੇ ਅਜਮੇਰ ਔਲਖ, ਵਰਿਆਮ ਸੰਧੂ, ਇਕਬਾਲ ਮਾਹਲ, ਕਵੀਸ਼ਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧਾਂ, ਇਕਬਾਲ ਰਾਮਵਾਲੀਆ ਤੇ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸੰਧੂ ਬਾਰੇ ਲੰਮੇ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ ਉਲੀਕੇ ਗਏ ਹਨ।

'ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਹੇਨੂਰ' ਪੁਸਤਕ ਲੜੀ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤਕ 22 ਪੰਜਾਬੀ ਹੀਰਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨੀਨੁਮਾ ਸ਼ਬਦ ਚਿੱਤਰ ਛਪ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਦੇ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੇ ਰੰਗ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਛਪੀ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਮੇਰੇ ਵਾਰਤਕ ਦੇ ਰੰਗ' ਵਿਚ ਵਿਖਾਏ ਹਨ। ਉਹ ਪੁਸਤਕ ਪੀਪਲਜ਼ ਫੋਰਮ ਬਰਗਾਤੀ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਡਾ. ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਨੇ ਅਮਰਦੀਪ ਮੇਲਾ-

ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਅਮਰ ਘੋਲੀਆ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਿ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਬਣਾਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮ 'ਕਲਮ ਦਾ ਸਫਰ' ਵੀ ਵਿਖਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਅਮਰ ਘੋਲੀਆ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਪ੍ਰਿ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਰਚਨਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਬਾਰੇ ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜੋ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ ਮੰਤਰ ਮੁਗਧ ਹੋ ਕੇ ਸੁਣੀਆਂ।

ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਕੋਰਸ ਵਿਚ ਲੱਗੀਆਂ ਪ੍ਰਿ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਘੋਖਵੇਂ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਕੇ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦਾ ਰੰਗ ਚਾੜ੍ਹਿਆ। ਮੰਚ ਉਤੇ ਅਮਰਦੀਪ ਕਾਲਜ ਦੇ ਬਾਨੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ, ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਰਜਵੰਤ ਕੌਰ ਸੰਧੂ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ, ਪ੍ਰਿ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਿ. ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪ੍ਰਿ. ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ, ਜਦ ਕਿ ਸਰੋਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਥਾਨਕ ਲੇਖਕ, ਅਮਰਦੀਪ ਕਾਲਜ ਤੇ ਅਮਰਦੀਪ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਟਾਫ

2017 ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ।

'ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਹੇਨੂਰ' ਦੇ ਤਿੰਨੇ ਭਾਗ ਸੰਗਮ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼, ਸਮਾਣ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸੇ

ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪਤਵੰਤੇ ਸੱਜਣ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸੰਗੀਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਪ੍ਰੋ. ਸ਼ਮਸ਼ਾਦ ਅਲੀ ਨੇ ਨਿਭਾਈ।

ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਖਰੀਦਣਾ ਹੈ, ਯਾਦ ਰੱਖੋ

ਰਾਜ ਸਿਆਨ

Your Neighborhood Realtor

Raj Syan

Buying Selling
Investing Renting

Cell: 734-725-9380
734-890-1767

RajSyan@realestateone.com
www.rajsyan.com

217 W. Ann Arbor Rd., Ste.# 102,
Plymouth, MI 48170

Raj Syan, Realtor

TRUCK STOP 40

SAYRE, OK 73662

ਰੋਟੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ
ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਕੈਸ਼ੀਅਰ ਦੀ
ਲੋੜ ਹੈ

ਮਕੈਨਿਕ
ਅਤੇ
ਮਕੈਨਿਕ
ਹੈਲਪਰ ਦੀ
ਲੋੜ ਹੈ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

ਫੋਨ: 832-512-7172
580-447-9366

ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਦੀ ਪੀੜੀ ਕਿੱਥੇ ਗੁਲਾਬ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਤਾਂ ਗੁਲਾਬ ਹੈ ਰੋਜ਼ ਤੇ ਮਹਿਬੂਬ ਗੁਲਾਬ ਜਾਂ ਗੁਲਾਬੇ ਨਹੀਂ, ਰੋਜ਼ੀ ਹੈ। ਪਰ ਜ਼ਰਾ ਠਹਿਰੇ...!

ਗੁਲਾਬ ਨੂੰ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਪੌਰਾਣਿਕ ਕਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੇ ਜਗਤ ਦੇ ਪਾਲਣਹਾਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕਮਲ ਅਤੇ ਗੁਲਾਬ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਫੁੱਲ ਸੁਹਣੇਰਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਡਟ ਕੇ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਧਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਕਦੇ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਫੁੱਲ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸੋ ਉਸ ਨੇ ਕਮਲ ਨੂੰ ਸੁਹਣੇਰਾ ਦੱਸਿਆ। ਜਦ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੂੰ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਫੁੱਲ ਦਿਖਾਇਆ ਤਾਂ ਚਕਾਚੌਂਧ ਹੋਇਆ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਂਤੜੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣਾ ਪਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ 108 ਛੋਟੀਆਂ ਤੇ 1008 ਵੱਡੀਆਂ ਪੱਖਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਗੁਲਾਬ ਤੋਂ ਲਕਸ਼ਮੀ ਨਾਂ ਦੀ ਦੇਵੀ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਦੁਲਹਨ ਬਣੀ। ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਹੁਸਨ, ਰੰਗਤ ਅਤੇ ਨਜ਼ਾਕਤ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਗੁਲਾਬ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਕਥਾ ਤੋਂ ਇਉਂ ਵੀ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਫੁੱਲ ਬਹੁਤ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੋਵੇਗਾ।

ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਪੌਦਾ ਭਾਵੇਂ ਕਰੋੜਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਖੁਦਰੋਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਗਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕੋਈ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਅੱਜ ਕੁਝ ਇਕ ਪੱਖਤੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪੱਖਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਭਰਪੂਰ ਗੁਲਾਬ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਚਿੱਟੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਾਲੇ ਤੱਕ, ਦਰਜਨਾਂ ਰੰਗ ਹਨ। ਬਨਸਪਤੀ-ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਕਈ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ-ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਅਜਿਹਾ ਘੜਮੋਸ਼ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੀਕ ਗੁਲਾਬ ਦੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਡਾ ਆਸ਼ਾ ਗੁਲਾਬ ਸ਼ਬਦ ਵੱਲ ਹੈ।

ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਫੁੱਲ ਇਸਤਰੀ-ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵਜੋਂ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਧਾਰਮਕ ਸ਼ਰਧਾ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਫੁੱਲ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਅੰਗੇ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਪਰੇ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਜਾਵਟ ਵਜੋਂ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿਚ ਫੁੱਲ ਉਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਲਦਸਤੋਂ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਆਪਣੀ ਨਾਸਾਂ-ਖੋਲ੍ਹ ਮਹਿਕ ਕਾਰਨ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਫੁੱਲ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿੰਦਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਲਾਬ ਤੋਂ ਗੁਲਕੰਦ, ਗੁਲਾਲ, ਅਤਰ ਫਲੇਲ, ਅਰਕ ਗੁਲਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਪਯੋਗੀ ਵਸਤਾਂ ਅਤੇ ਔਸ਼ਧੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਣੀਆਂ ਮਹਾਰਾਣੀਆਂ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਨਹਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ।

ਰੋਜ਼ ਅਤੇ ਗੁਲਾਬ

ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਵਲੋਂ ਗੁਲਾਬ ਦੀ ਏਨੀ ਮੰਗ ਕਾਰਨ ਰੋਮਨ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਧ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਲਾਬ ਉਗਾਉਣ 'ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। 17ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੌਰਾਨ ਯੂਰਪ 'ਚ ਗੁਲਾਬ ਨੂੰ ਮੁਦਰਾ ਵਜੋਂ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਗੁਲਾਬ ਤੋਂ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ, ਗੁਲਾਬਾ, ਗੁਲਾਬੂ, ਗੁਲਾਬੋ ਆਦਿ ਨਾਂ ਵੀ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ,

“ਮੈਂ ਮਾਝੇ ਦੀ ਜੱਟੀ ਗੁਲਾਬੂ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ।” ਗੁਲਾਬ ਦਾਸ ਨਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨਿਰਮਲੇ ਸਾਧੂ ਹੋਏ ਹਨ। ਗੁਲਾਬ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦਾ ਮਨਪਸੰਦ ਸ਼ਬਦ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ਿਅਰਾਂ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਜੜਤ ਨੂੰ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਰੂਪਕ ਨਾਲ ਪੁਸਤੁਤ ਕੀਤਾ ਹੈ,

ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਸੱਜਣਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਅਜਬ ਬਹਾਰ ਦਾ ਜੋੜਿਆ ਏ। ਫਿਕਰਾ ਜੋੜ ਕੇ ਖੂਬ ਦਰੁਸਤ ਕੀਤਾ ਨਵਾਂ ਫੁੱਲ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਤੋੜਿਆ ਏ। ਬਹੁਤ ਜੀਵ ਦੇ ਵਿਚ ਤਦਬੀਰ ਕਰ ਕੇ ਫਰਹਾਦ ਪਹਾਤ ਨੂੰ ਫੋੜਿਆ ਏ। ਸਭਾ ਵੀਣ ਕੇ ਜੋਬ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਹਾ ਇਤਰ ਗੁਲਾਬ ਨਚੋੜਿਆ ਏ।

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ‘ਹੱਟ ਮਹਿਕ ਦੀ’ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਫੁੱਲ ਨਾ ਤੋੜਨ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਔਰਤ ਜਾਤੀ ਦਾ ਚਹੇਤਾ ਸ਼ਾਇਰ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਭਲਾ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਦਾ,

ਮੈਨੂੰ ਤੇਰਾ ਸ਼ਬਾਬ ਲੈ ਬੈਠਾ ਰੰਗ ਗੋਰਾ ਗੁਲਾਬ ਲੈ ਬੈਠਾ।

ਗੋਰਾ ਗੁਲਾਬ? ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ। ਗੁਲਾਬ ਭਾਵੇਂ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਗੁਲਾਬੀ ਗੁਲਾਬ ਹੀ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਗੁਲਾਬੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੀ ਪਿੰਕ (Pink) ਹੈ। ਖੈਰ, ਤਿੰਨ ਗੱਲਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਸ ਤੇ ਸ਼ਬਾਬ

ਨਾਲ ਤੁਕਾਂਤ ਦਾ ਮਸਲਾ ਵੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਕਵੀ ਦੀ ਕਲਮ ਨੂੰ ਕੌਣ ਫੜ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਗੁਲਾਬ ਫੁੱਲ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਈ, ਹੁਣ ਜ਼ਰਾ ਗੁਲਾਬ ਸ਼ਬਦ ਵੱਲ ਆਈਏ। ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਹੋਰ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਫਾਰਸੀ ਵਲੋਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਲ+ਆਬ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁੱਲ ਦਾ ਅਰਥ ਫੁੱਲ ਹੈ ਤੇ ਆਬ ਦਾ ਪਾਣੀ। ਫਾਰਸੀ ਤੇ ਅੱਗੇ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਵੀ ਭਾਵੇਂ ਗੁਲ ਸ਼ਬਦ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਫੁੱਲ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਗੁਲਾਬ ਲਈ ਵੀ ਰੂੜ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਂਜ਼ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਗੁਲਾਬ ਨੂੰ ਆਮ ਕਰਕੇ ਗੁਲ ਸ਼ਬਦ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਦੇ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ, ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਲਾਬ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੀਵੇ ਆਦਿ ਦੀ ਬੋਤੀ ਦੇ ਉਤਲੇ ਜਲੇ ਹੋਏ ਭਾਗ ਨੂੰ ਗੁੱਲ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ‘ਦੀਵਾ ਗੁੱਲ ਹੋ ਜਾਣਾ’ ਮੁਹਾਵਰੇ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਸਤਿਆਨਾਸ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਚਿਲਮ ਵਿਚ ਜਲ ਚੁਕੇ ਤਮਾਖੂ ਦੀ ਸਵਾਹ ਨੂੰ ਵੀ ਫੁੱਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਅਸਥੀਆਂ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋਵੇ।

ਫੁੱਲ ਦੇ ਅਰਥ ਵਜੋਂ ਗੁੱਲ ਨਾਲ ਲਗ ਕੇ ਬਣਦੇ ਕੁਝ ਸੰਯੁਕਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਚਰਚਾ ਕਰ ਲਈਏ। ਅਨਾਰ ਦੇ ਫੁੱਲ ਨੂੰ ਗੁਲਾਨਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਫੁੱਲ ਦਾ ਅਰਗਵਾਨੀ ਰੰਗ ਗੁਲਨਾਰੀ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ, ‘ਲੈ ਦੇ ਰੋਸ਼ਮੀ ਦੁਪੱਟਾ ਨਾਲੇ ਸੂਟ ਸਵਾਦੇ ਗੁਲਨਾਰੀ।’ ਗੁਲਚੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫੁੱਲ ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ, ਇਸ ਦਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਅਰਥ ਹੈ, ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ। ਗੁਲਦਾਉਦੀ ਚਿੱਟੇ ਤੇ ਹੋਰ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਇਕ ਫੁੱਲ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਗੁਲਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫੁੱਲ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਨਕਾਸ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਅਜਿਹੀ ਕਲਾ ਦਾ ਨਾਂ ਗੁਲਕਾਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਨਕਲ ‘ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫੁਲਕਾਰੀ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ। ਯਾਦ ਰਹੇ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਫੁਲਕਾਰੀ ਕਲਾ ਇਰਾਨ ਤੋਂ ਆਈ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ: ਗੁਲਦਸਤਾ, ਗੁਲਜ਼ਾਰ, ਗੁਲਸ਼ਨ, ਗੁਲਬਦਨ, ਗੁਲਫਾਮ।

ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਗੁਲਾਬੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਾ ਅਰਥ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਗੁਲਾਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੀ। ਨਾਂਵ ਵਜੋਂ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲ ਜਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਸੁਰਾਹੀ ਨੂੰ ਗੁਲਾਬੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਹਿ ਲਵੋ ਫੁੱਲਦਾਨ। ਮੈਨੂੰ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹੇ ਨਜ਼ਦੀ ਲਈ ਗੁਲਾਬੀ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਸੁਰਖ ਰੰਗ ਲਈ ਗੁਲਾਲ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, “ਲਾਲੂ ਗੁਲਾਲੁ ਗੁਲਬਰਾ ਸਚਾ ਰੰਗ॥” (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ) ਅਤੇ ‘ਪ੍ਰੀਤਮ ਭਾਨੀ ਤਾ ਰੰਗਿ ਗੁਲਾਲੁ॥’ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ)।

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਇੱਕ ਕਹਾਵਤ ਹੈ, ਨਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਸਮਾਨੰਤਰ ਸ਼ੇਕਸਪੀਅਰ ਦਾ ਵਾਕ ‘ਰੋਜ਼ ਦਾ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾਂ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਓਨੀ ਹੀ ਮਧੁਰ ਹੋਵੇਗੀ’ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਕ ਬਾਰੇ ਸ਼ਾਇਦ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਧਾਰਨ ਤੇ ਸਵੈ-ਸਿੰਧ ਜਿਹਾ ਕਥਨ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚਲੀ ਸੱਚਾਈ ਕੋਸ਼ਕਾਰੀ ਦੀ ਚੂਲ ਹੈ। ਖੁਦ ਹੀ ਪਰਖ ਲਓ: ਹੱਥ ਵਿਚ ਗੁਲਾਬ ਫੜ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚੀ ਦੇ ਕੇ ‘ਗੋਰਾ’ ਕਹੋ ਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁੰਘੋ, ਪਿਆ ਕੋਈ ਫਰਕ ਇਸ ਦੀ ਮਹਿਕ ਤੇ ਟਹਿਕ ਵਿਚ? ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਗੁਲਾਬ ਲਈ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਦੀ ਆਭਾ ਘਟਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗ ਕੇ ਗੁਲਾਬ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਖਰੀ ਧੁਨੀ ਵਾਲਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਰੋਜ਼ ਵਰਤ ਲਈਏ ਪਰ ਨਿਰੁਕਤਕਾਰਾਂ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਇਕ ਹੀ ਲੱਭੀ ਹੈ। ਚਲੋ, ਇਹ ਜੜ੍ਹ ਫਰੋਲੀਏ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਰੋਜ਼ ਸ਼ਬਦ ਲਾਤੀਨੀ ਰੋਸਾ ਤੋਂ ਵਿਉਤਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਯੂਰਪੀ ਆਰੀਆਈ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ

ਸ਼ਬਦ
ਝਰੋਖਾ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-259-9353

ਫਰਾਂਸੀਸੀ, ਇਤਾਲਵੀ, ਸਪੈਨਿਸ਼, ਡੱਚ, ਜਰਮਨ, ਸਵੀਡਿਸ਼, ਸਰਬੋ-ਕਰੋਸ਼ੀਅਨ, ਰੂਸੀ, ਲਿਥੂਏਨੀਅਨ, ਆਇਰਿਸ਼, ਵੈਲਸ਼ ਆਦਿ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ ਨਾਲ ਰਲਦੀ-ਮਿਲਦੀ ਧੁਨੀ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਲਾਤੀਨੀ ਤੋਂ ਗਰੀਕ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਰੂਪ ‘ਰਹੋਦੋਨ’ ਤੋਂ ਇਤਾਲਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਪੁੱਜਾ। ਇਸ ਦਾ ਅੰਤਮ ਸ਼੍ਰੋਤ ਪੁਰਾਣੀ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਧਾਤੂ ‘ਵਰਦਾ’ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੋਸ਼ਕਾਰ ਬੀਕਸ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਪੂਰਬ ਤੋਂ ਉਧਾਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਰਮੀਨੀਅਨ ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਵਰਦ ਜੋ ਪੁਰਾਣੀ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਵਰਦਾ ਤੋਂ ਹੀ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਵਿਚ ਗੁਲਾਬ ਮਕਦੂਨੀਅਨ, ਥਰੇਸ਼ੀਅਨ ਅਤੇ ਫਾਰਸੀ ਬੋਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਉਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਲਾਤੀਨੀ-ਗਰੀਕ ਵਿਚ ਪੁੱਜਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਰਮਾਇਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਗੁਲਾਬ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸ਼ਬਦ ਫਾਰਸੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਜਾਤੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਗੁਲ ਸ਼ਬਦ ਇਸੇ ਵਰਦ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਹੀ ਵਿਕਸਿਤ ਰੂਪ ਹੈ। ਮੁੱਕਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਢਲੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਦ ਵਿਚੋਂ ‘ਦ’ ਧੁਨੀ ਅਲੋਪ ਹੋਣ ਨਾਲ ‘ਵਰ’ ਹਥਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਧੁਨੀ ਵਿਕਾਸ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ‘ਵਰ’ ਦੀ ‘ਵ’ ਧੁਨੀ ‘ਗ’ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ‘ਰ’ ਧੁਨੀ ‘ਲ’ ਵਿਚ ਅਤੇ ਹਾਸਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗਲ ਜਾਂ ਗੁਲ ਜਿਹਾ ਸ਼ਬਦ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਯੂਰਪ ਵੱਲ ਜਾਂਦਿਆਂ ‘ਵਰਦ’ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ‘ਵ’ ਧੁਨੀ ਅਲੋਪ ਹੋਣ ਨਾਲ ਰਦ ਸ਼ਬਦ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰਦ ਦੀ ‘ਦ’ ਧੁਨੀ ‘ਸ’ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਲਾਤੀਨੀ ਰੋਸ ਜਿਹਾ ਸ਼ਬਦ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ‘ਚ ਆ ਕੇ ਰੋਜ਼ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਪਾਠਕ ਇਸ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਉਹ ਗੁਲਕੰਦ ਖਾ ਲੈਣ, ਨਿਰੁਕਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਇਹੋ ਰਾਇ ਹੈ।

...ਸੋ ਹੁਣ ਰੋਜ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਲਾਬੋ ਕਹਿਣ ‘ਤੇ ਨੱਕ-ਬੁੱਲ੍ਹ ਅਟੇਰਨ ਵਾਲੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਇੱਕੋ ਹੈ।

ਜੱਟ ਬੋਲਿਆ, “ਸਹੁਰੀ ਦਿਆ, ਜੇ ਇਹੀ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਮੇਰੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਹੀ ਆਖ ਦਿੰਦਾ, ਨਾ ਤੈਨੂੰ ਤੇ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਐਨੀ ਦੌੜ ਲਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ।”

—ਵਾਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪਰਹਾਰ
ਫੋਨ: 206-434-1155

ਕਾਵਿ-ਵਿਅੰਗ ਟੇਕ

ਚੈਕਿੰਗ ਟੀਮ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਨੇ ਨੁਕਸ ਅਨੇਕ ਮਾਸਟਰ। ਤੇਰਾ ਔਕੜਾ ਕੋਈ ਨਾ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ, ਗਲਤ ਮਲਤ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਹਰੇਕ ਮਾਸਟਰ। ਕੀਤੀ ਰਪਟ ਜੇ ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ, ਲੱਗੂ ਨੌਕਰੀ ਤੇਰੀ ਨੂੰ ਸੇਕ ਮਾਸਟਰ। ਫਸਿਆ ਵਿਚ ਕੁਤਿਕੀ ਦੇ ਜਦੋਂ ‘ਚੋਹਲਾ’, ਲੈਂਦਾ ਤਰਲਿਆਂ ਦੀ ਹੈ ਟੇਕ ਮਾਸਟਰ।

ਬੁਢਾਪੇ ਦੀ ਦਾਲ

ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿਚ ਬਾਪੂ, ਦੱਸਦਾ ਪਿਆ ਸੀ ਇਕ ਦਿਨ ਹਾਲ ਮੀਆਂ। ਦੋ ਧੀਆਂ ਤੇ ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਚਾਰ ਪੁੱਤਰ, ਕਰਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਪਰ ਸੰਭਾਲ ਮੀਆਂ। ਤੇਜੇ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰ ਗਈ ਸਾਥ ਮੇਰਾ, ਨਿੱਭ ਉਹ ਵੀ ਸਕੀ ਨਾ ਨਾਲ ਮੀਆਂ। ਹੋਵੇ ਬੋਮੁੱਖ ਜੇ ਔਲਾਦ ‘ਚੋਹਲਾ’, ਗਲਦੀ ਨਹੀਂ ਬੁਢਾਪੇ ਦੀ ਦਾਲ ਮੀਆਂ।

—ਰਮੇਸ਼ ਬੱਗਾ ਚੋਹਲਾ
ਫੋਨ: 91-94631-32719

ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਫਾਇਦੇ

ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਹਿਕ ਕਿਸ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਗੁਲਾਬ ਜਲ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕੁਤੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਸਿਹਤ ਸਬੰਧੀ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲਾਭ ਹਨ। ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਹੋਰ ਫਾਇਦਿਆਂ ਬਾਰੇ:

*ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਉਂਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਿਰ ਦੇ ਕੋਲ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲ ਰੱਖ ਕੇ ਸੌਂ ਜਾਓ। ਉਨੀਂਦਰੇ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੂਰ ਹੋਵੇਗੀ।

*ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਖਾ ਕੇ ਮਸੂਤੇ ਅਤੇ ਦੰਦ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੂੰਹ ਦੀ ਬਦਬੂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਇਰੀਆ ਵਰਗੇ ਰੋਗ ਤੋਂ ਵੀ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

*ਗੁਲਾਬ ‘ਚ ਵਿਟਾਮਿਨ-ਸੀ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਗੁਲਕੰਦ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਖਾਣ ਨਾਲ ਹੱਡੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਇਕ ਗੁਲਾਬ ਖਾਣ ਨਾਲ ਟੀ. ਬੀ. ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਵੀ ਰਾਹਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

*ਗੁਲਾਬ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗਲਿਸਰੀਨ ‘ਚ ਪਾ ਕੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਲਾਓ। ਇਸ ਨਾਲ ਬੁੱਲ੍ਹ ਗੁਲਾਬੀ ਅਤੇ ਨਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

*ਗੁਲਾਬ ਤੋਂ ਬਣੇ ਗੁਲਕੰਦ ‘ਚ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਅਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਠੰਡਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਕੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਰੇ-ਤਾਜ਼ਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪੇਟ ਨੂੰ ਠੰਡਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਲਕੰਦ ਇਕ ਚੁਸਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਟਾਨਿਕ ਹੈ,

ਜੋ ਬਕਾਵਟ, ਆਲਸ, ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਦਰਦ ਤੇ ਜਲਨ ਜਿਹੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ।

*ਅਰਜੁਨ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦੀ ਛਿੱਲ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਗੁਲਾਬ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ‘ਚ ਉਬਾਲ ਲਓ। ਇਹ

ਕਾੜ੍ਹਾ ਪੀਣ ਨਾਲ ਦਿਲ ਸਬੰਧੀ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

*ਗੁਲਕੰਦ ‘ਚ ਵਿਟਾਮਿਨ-ਸੀ, ਈ ਅਤੇ ਬੀ ਭਰਪੂਰ ਮਾਤਰਾ ‘ਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਭੋਜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਲਕੰਦ ਖਾਣ ਨਾਲ ਪਾਚਨ ਸਬੰਧੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਲਕੰਦ ‘ਚ ਮੌਜੂਦ ਐਂਟੀਆਕਸੀਡੈਂਟ ਸਰੀਰ ਦੀ ਰੋਗ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧਕ ਸਮਰੱਥਾ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਚਮੜੀ ਲਈ ਵੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੈ।

*ਬੱਚਿਆਂ ‘ਚ ਅਕਸਰ ਪੇਟ ਦੇ ਕੀੜਿਆਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ‘ਚ ਬਾਈਵਿੰਡਿਗ ਦਾ ਚੂਰਨ ਗੁਲਕੰਦ ‘ਚ ਮਿਲਾ ਕੇ

ਇਕ-ਇਕ ਚਮਚ ਸਵੇਰੇ-ਸ਼ਾਮ 15 ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਦਿਓ। ਪੇਟ ਦੇ ਕੀੜੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

*ਗਰਮੀ ਕਾਰਨ ਅੱਖਾਂ ‘ਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਜਲਨ, ਧੂੜ-ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ‘ਚ ਹੋਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਗੁਲਾਬ ਜਲ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਧੋਣ ਨਾਲ ਅਰਾਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਲਾਬ ਜਲ ਅੰਧਰਾਤਾ ਦੂਰ ਕਰਨ ‘ਚ ਵੀ ਸਹਾਇਕ ਹੈ।

*ਗੁਲਾਬ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਕਾ ਕੇ ਚੂਰਨ ਬਣਾ ਲਓ। ਚੇਚਕ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ ‘ਤੇ ਇਹ ਚੂਰਨ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਠੰਡਕ ਅਤੇ ਅਰਾਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

*ਗੁਲਾਬ ਪੀਸ ਕੇ ਲੇਪ ਬਣਾ ਕੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਸਿਰਦਰਦ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

*ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਪਾਨ ‘ਚ ਗੁਲਕੰਦ ਪਾ ਕੇ ਖਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਹ ਦੀ ਦੁਰਗੰਧ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਣਾ ਵੀ ਛੇਤੀ ਹਜ਼ਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਫੁੱਲ ਤੋੜਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ

ਡਾਲੀ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਆਸਾਂ ਹੱਟ ‘ਮਹਿਕ’ ਦੀ ਲਾਈ! ਲੱਖ ਗਾਹਕ ਜੋ ਸੁੰਘੇ ਆ ਕੇ ਖਾਲੀ ਇਕ ਨਾ ਜਾਈ। ਤੂੰ ਜੇ ਇਕ ਤੋੜ ਕੇ ਲੈ ਗਿਓਂ ਇਕ ਜੋਗਾ ਰਹਿ ਜਾਸਾਂ, ਉਹ ਭੀ ਪਲਕ ਝਲਕ ਦਾ ਮੇਲਾ ਰੂਪ ਮਹਿਕ ਨਸ ਜਾਈ।
—ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਤਾਨਸੈਨ: ਸੁਰ ਤੇ ਸਾਧਨਾ

ਤਾਨਸੈਨ ਨੂੰ ਜਹਾਨੋਂ ਕੂਚ ਕੀਤੀਆਂ 436 ਸਾਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਪਰ ਅੱਜ ਵੀ ਕਿਸੇ ਗਾਇਕ ਦਾ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਮਾਪਣ ਦਾ ਪੈਮਾਨਾ ਤਾਨਸੈਨ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਨਸੈਨ ਵਰਗਾ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਧੁਨੰਤਰ ਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ 1503 ਨੂੰ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਸਾਧਾਰਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦਾ ਬਚਪਨ ਦਾ ਨਾਮ ਰਾਮਤਾਨੁ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਮੁਕੰਦ ਪਾਂਡੇ ਖੁਦ ਕਵੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਕੁਝ ਦੇਰ ਵਾਰਾਨਸੀ ਕਿਸੇ ਮੰਦਰ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਵੀ ਰਿਹਾ। ਤਾਨਸੈਨ ਨੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਗਵਾਲੀਅਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਆਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ

ਬਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ

ਸਿੰਘ ਤੋਮਰ (1486-1516, ਰਾਜਾ ਰਾਮਚੰਦਰ ਦਾ ਪਿਤਾ) ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਛਤਰ ਛਾਇਆ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਤਾਨਸੈਨ (ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਸਮਰਾਟ) ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬੋਲਚਾਲ ਦੀਆਂ ਆਮ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ ਆਦਿ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਵਾਮੀ ਹਰੀਦਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਤਾਨਸੈਨ ਵੀ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ 'ਚ ਸੰਗੀਤ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਜਨਮਾਣਸ 'ਚ ਬੇਹਦ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਤਾਨਸੈਨ ਦੇ ਸੰਗੀਤ 'ਤੇ ਸਵਾਮੀ ਹਰੀਦਾਸ, ਸ਼ੇਖ ਮੁਹੰਮਦ ਗੌਸਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਕਈ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ।

ਅਕਬਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਮਹਾਨ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਵੇਖ ਕੇ ਅਕਬਰ ਨੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਨੌਂ ਰਤਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਮੀਆਂ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਮੀਆਂ ਤਾਨਸੈਨ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਤਾਨਸੈਨ ਦੀਆਂ ਸੰਗੀਤ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਧਰੁਪਦ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਸ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਹਿੰਦੂ ਗ੍ਰੰਥ ਪੁਰਾਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸੀ ਤੇ ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਗਣੇਸ਼, ਸਰਸਵਤੀ, ਸੂਰਜ, ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੀ ਉਸਤਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਅਕਬਰ

ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਅਕਬਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤਾਨਸੈਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਿੱਧ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੇਘ ਮਲਹਾਰ ਗਾ ਕੇ ਬਰਸਾਤ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਸੀ ਤੇ ਰਾਗ ਦੀਪਕ ਗਾ ਕੇ ਦੀਵੇ ਬਾਲ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਮੀਂਹ ਪੁਆ ਸਕਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਅਕਬਰ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਮੀ ਦੇ ਦੁੱਖੋਂ ਰੀਝਾਂ ਨਾਲ ਵਸਾਇਆ ਫਤਹਿਪੁਰ ਸੀਕਰੀ ਸ਼ਹਿਰ ਨਾ ਛੱਡਣਾ ਪੈਂਦਾ।

ਤਾਨਸੈਨ ਦੀ ਮੌਤ 26 ਅਪਰੈਲ 1589 ਨੂੰ 96 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੋਈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਉਸ ਦਾ ਇੰਨਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦਰਬਾਰੀ ਸ਼ਾਹੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਤੋਂ ਉਲਟ ਪੈਦਲ ਉਸ ਦੇ ਜਨਾਜੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਗਵਾਲੀਅਰ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖ ਮੁਹੰਮਦ ਗੌਸਾ ਦੇ ਮਕਬਰੇ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਦਫ਼ਨਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਤੇ ਯਾਦਗਾਰ ਉਸਾਰੀ ਗਈ। ਗਵਾਲੀਅਰ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਤਾਨਸੈਨ ਸਮਾਰੋਹ ਕਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮਹਾਰਥੀ ਨੂੰ ਤਾਨਸੈਨ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਅਤੇ ਲੜੀਵਾਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਨਿਖਾਰਨ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਗੀਤ ਘਰਾਣੇ ਆਪਣਾ ਪਿਛੋਕੜ ਉਸ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਿਚ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਤਾਨਸੈਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਬੈਜੂ ਬਾਵਰਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਧੂਰੀ ਹੈ। ਬੈਜੂ ਬਾਵਰਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਿੱਸੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਤੋਮਰ ਦਾ ਦਰਬਾਰੀ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਅਤੇ ਤਾਨਸੈਨ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਬਚਪਨ ਦਾ ਨਾਮ ਬੈਜਨਾਥ ਮਿਸ਼ਰਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਚੰਪਨੋਰ (ਗੁਜਰਾਤ) ਦੇ ਗਰੀਬ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਤ ਮਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਦਵਾਨ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਸਵਾਮੀ ਹਰੀਦਾਸ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਚੰਦੇਰੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਵਾਲੀਅਰ

ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਇਆ ਤਾਨਸੈਨ ਦਾ ਚਿੱਤਰ

ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਦੀ ਬਜਾਏ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਰਾਜਾ ਰਾਮਚੰਦਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਬਿਤਾਈ। ਇਥੇ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਫੈਲੀ।

1563 ਵਿਚ 60 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਵੱਲੋਂ ਮੁਗਲ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਦਰਅਸਲ, ਤਾਨਸੈਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਸਾਰੇ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਫੈਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਅਕਬਰ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੂਤ ਨੂੰ ਕੀਮਤੀ ਤੋਹਫ਼ੇ ਦੇ ਕੇ ਰਾਮਚੰਦਰ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਤਾਨਸੈਨ ਨੂੰ ਮੁਗਲ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪਧਾਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਹ ਗਵਾਲੀਅਰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੁਗਲ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਸੋ ਉਸ ਨੇ ਸਭ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸੁੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ, ਪਰ ਰਾਜਾ ਰਾਮਚੰਦਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਕੇ ਅਕਬਰ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਤਾਨਸੈਨ ਦੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬਾਰੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ। ਹਿੰਦੂ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਸ ਨੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕਵੀ ਤੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਸੰਤ, ਸਵਾਮੀ ਹਰੀਦਾਸ ਤੋਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਸਮਕਾਲੀ ਮੁਸਲਿਮ ਲਿਖਾਰੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਸੁਫੀ ਸੰਤ ਸ਼ੇਖ ਮੁਹੰਮਦ ਗੌਸਾ ਤੋਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਪਰ ਸਵਾਮੀ ਹਰੀਦਾਸ ਵਾਲਾ ਪੱਖ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ੇਖ ਮੁਹੰਮਦ ਗੌਸਾ ਖੁਦ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਂਜ, ਤਾਨਸੈਨ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਬੰਦੇ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਸ ਦੀ ਕਲਾ ਉਤੇ ਗੌਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਨੇ ਛੇ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਧਰੁਪਦ ਦਾ ਮਾਹਿਰ ਸੀ। ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਮਾਨ

ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ, ਤਾਨਸੈਨ ਅਤੇ ਹਰੀਦਾਸ ਦਾ ਇਕ ਚਿੱਤਰ

ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਵਿਚ ਵੀ ਕਈ ਰਚਨਾਵਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਤਨਰਸ ਖਾਨ, ਬਿਲਾਸ ਖਾਨ, ਹਮੀਰ ਸੇਨ, ਸੂਰਤ ਸੇਨ ਅਤੇ ਸਰਸਵਤੀ ਦੇਵੀ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਾਹਿਰ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਸਨ। ਅਕਬਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਫਤਹਿਪੁਰ ਸੀਕਰੀ ਵਸਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਕਬਰ ਦੇ ਮਹਿਲ ਨੇੜੇ ਤਲਾਬ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਤਾਨਸੈਨ ਲਈ ਖਾਸ ਟਾਪੂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਿਰਫ਼ ਤਾਨਸੈਨ ਹੀ ਸੰਗੀਤ ਅਲਾਪ

ਦਾ ਰਾਜਾ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਤੋਮਰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਸਫਲਤਾ ਦੀਆਂ ਉਚਾਈਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਮਸਤ ਮਲੰਗ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਬੈਜਨਾਥ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬੈਜੂ ਬਾਵਰਾ (ਕਮਲਾ) ਪੈ ਗਿਆ। ਕਿੱਸੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਤਾਨਸੈਨ ਨਾਲ ਸੰਗੀਤ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੋ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 8 ਅਪਰੈਲ 2018 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-319

ਤੁਸੀਂ ਸਿਆਣੇ ਆਖ ਗਏ ਨੇ, ਤਿੰਨੇ ਈ ਗੱਲਾਂ ਵੱਖਰੀਆਂ।
ਕੁੜੀਆਂ, ਚਿੜੀਆਂ, ਬੱਕਰੀਆਂ-ਤਿੰਨੇ ਹੀ ਨੇ ਅੱਥਰੀਆਂ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-317

ਕੈਮਰੇ ਵਿਚ ਦੇਖ ਦੇਖ ਕੇ
ਬਾਂਦਰ ਬਾਬਾ ਹੋਇਆ ਦੰਗ।
ਅੱਖ ਨਾ ਝਪਕੇ, ਪੈ ਗਿਆ ਸੋਚੀਂ
ਸਮਝ ਨਾ ਆਵੇ ਕੀ ਰੰਗ ਢੰਗ।
ਉਹ ਕੀ ਜਾਣੇ, ਸੰਤਾਨ ਉਸ ਦੀ ਨੇ
ਦੁਨੀਆਂ ਕਰ ਲਈ ਡੱਬੀ 'ਚ ਬੰਦ।
-ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਹੈ ਸੀ ਤੂੰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ
ਹੁਣ ਤੂੰ ਫੰਨੇ ਖਾਂ ਕਹਾਵੇਂ।
ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਿਖਾ ਤਸਵੀਰਾਂ
ਮਿੰਨ੍ਹਾ ਮਿੰਨ੍ਹਾ ਤੂੰ ਮੁਸਕਾਵੇਂ।
ਮੰਨਿਆ ਅੱਗੇ ਨਿੱਕਲ ਗਿਆ ਤੂੰ
ਪਰ ਮੇਰਾ ਕਾਹਨੂੰ ਮਥੇਲ ਉਡਾਵੇਂ।
-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧਰ
ਪਿੰਡ ਕਲਾਹੜ, ਲੁਧਿਆਣਾ।
ਫੋਨ: 91-98783-37222

ਬਾਂਦਰ ਬੜਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ
ਜਦੋਂ ਝਾਕਿਆ ਕੈਮਰੇ ਅੰਦਰ।
ਸੋਚੇ ਸ਼ਕਲ ਹੈ ਮੇਰੇ ਵਰਗੀ
ਨਹੀਂ ਹੈ ਮੁਲੋਂ ਕੋਈ ਅੰਤਰ।
ਦੁੱਖ ਹੈ ਬੰਦਾ ਸੋਚਣੋਂ ਆਰੀ
ਤਕਨੀਕ ਦਾ ਆਦੀ ਹੋਇਆ।
ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਮੇਰਾ ਪੜਪੋਤਾ ਸੀ
ਹੁਣ 'ਬਾਬੂ' ਬਣ ਖਲੋਇਆ।
-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ, ਬੰਗਾ
ਫੋਨ: 91-98786-91079

ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਸੈਲਫੀਆਂ ਖਿੱਚ ਖਿੱਚ

ਬਾਂਦਰ ਨੂੰ ਅਕਲ ਸਿਖਾਵੇ।
ਕਰੋੜਾਂ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਨਾ ਸਿੱਖਿਆ
ਸਾਡਾ ਪੂਰਵਜ ਕਿਵੇਂ ਕਹਾਵੇ?
ਠੀਕ ਹੈ! ਸਾਰੇ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ
ਹੈ ਹਮਦਰਦੀ ਦੀ ਲੋੜ,
ਭਿੰਨਤਾ ਭਰਿਆ ਰੰਗਲਾ ਸੰਸਾਰ
ਕਿਤੇ ਅਲੋਪ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ।
-ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ
ਫੋਨ: 91-98784-69639

ਬੂਝਤ ਬੰਦੇ ਦਾ ਬੂਝਤ ਪੂਰਵਜ
ਬਹੁਤ ਅਕਲਮੰਦ ਕਹਾਵੇ।
ਵਿਹਲਾ ਮਨ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦਾ ਚਰਖਾ
ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਉਸ ਨੂੰ ਰੁਝਾਵੇ।
ਮੀਡੀਆਤਰ ਦੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਦੇਖ
ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਵੀ ਲਲਚਾਵੇ।
ਸਭ ਜੀਵ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਭਾਲਦੇ
ਪਰ ਬੰਦਾ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰੀ ਜਾਵੇ।
-ਜਗਜੀਤ ਕੌਰ ਤੂਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਸ਼ਕਲ ਬਦਲ ਲੰਗੂਰ ਦੀ
ਇਨਸਾਨ ਨਾਲ ਮਿਲੇ
ਤਾਹੀਓਂ ਸਿਧਾਂਤ ਨੇ ਲੰਗੂਰ ਨੂੰ
ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਵਡੇਰਾ ਮੰਨਿਆ।
ਸਿਧਾਂਤ ਨੇਸ਼ ਹਕੀਕਤਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਦਾ।
ਡਾਰਵਿਨ ਦਾ ਕਥਨ,
'ਮਨੁੱਖ ਪਸ਼ੂ ਤੋਂ ਵੀ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ
ਉਤੋਂ ਤੁਰ ਕੇ ਇੱਥੇ ਪੁੱਜਾ।'
ਵਿਰੋਧ ਨੇ ਵੀ ਹੱਦ ਕੀਤੀ
ਸਿਧਾਂਤ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਜਦ
ਕੋਣ ਮੁਨਕਰ ਹੁੰਦਾ।
-ਦਰਸ਼ਨਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਸਲ ਬਦਲੀ।
ਲੋੜਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਅਕਲ ਬਦਲੀ।
ਅਕਲਾਂ ਨੇ ਐਟਮ ਬੰਬ ਬਣਾਏ।
ਦੁਨੀਆਂ ਮੁਕਾਉਣ ਦੇ ਸੰਦ ਬਣਾਏ।
ਕਰੀਏ ਹੁਣ ਕੋਈ ਹੀਲਾ
ਕਿ ਵੰਸ ਬਚਾ ਲਈਏ।
ਵਡੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਔਤਿਆ ਹੱਲ
ਕਿ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਈਏ।
-ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਿਪਾਲੀ, ਬਠਿੰਡਾ
ਫੋਨ: 91-94176-49275

ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਰੀਗਨ ਦੀ ਬਾਗੀ ਧੀ-ਪੈਟੀ ਡੇਵਿਸ

ਵਿਕੋਲਿਤਰੀਆਂ

ਸਭਿਅਕ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੰਗੇ ਨਾਮੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਵੀ ਵਧੀਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸਣ ਵੀ ਚੰਗੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਚ ਦਰਜੇ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ-ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਾਪੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਤਰਾਸ਼ ਕੇ ਚੰਗੇ ਤੇ ਸਫਲ ਰਸਤੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਤੋਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਲੋਕ ਅਮੀਰ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਚ ਪੱਧਰ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਰੋਨਾਲਡ ਰੀਗਨ ਦੀ ਧੀ ਪੈਟੀ ਡੇਵਿਸ ਵੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚਰਚਾ

ਪਰਦੀਪ ਸੈਨ ਰੋਜੇ

ਵਿਚ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਵਜ੍ਹਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੈਟੀ ਰੀਗਨ ਦੀ ਥਾਂ ਪੈਟੀ ਡੇਵਿਸ ਲਿਖਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਅਲੱਗ ਆਜ਼ਾਦ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਰੀਗਨ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਡੇਵਿਸ, ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੈਂਸੀ ਰੀਗਨ ਦਾ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਨਾਂ ਸੀ।

ਪੈਟੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਬਾਗੀ ਸੁਰ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਝਗੜਾ, ਡਰੱਗ ਲੈਣਾ, ਪਿਓ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸੋਲਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰੋਮਾਂਸ ਵਾਲੇ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿਚ ਪੈਣਾ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਪੈਟੀ ਨੇ ਸੱਚੇ ਆਮ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦਾ ਪਿਓ ਰੀਗਨ ਅੱਠ ਸਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਰਿਹਾ ਪਰ ਪੈਟੀ ਸਿਰਫ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਵਾਰ ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ ਗਈ। ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'The Way I See It' ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਰੀਗਨ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਰੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਪੈਟੀ ਦਾ ਜਨਮ 21 ਅਕਤੂਬਰ 1952 ਨੂੰ ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ ਵਿਚ ਰੋਨਾਲਡ ਅਤੇ ਨੈਂਸੀ ਰੀਗਨ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦਾ ਬਚਪਨ ਦਾ ਨਾਂ ਪੈਟਰੀਸ਼ੀਆ ਐਨ. ਰੀਗਨ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਟੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਰ ਪੈਟੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਸ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਰਭਵਤੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਇਕ ਕ੍ਰਿਸਚੀਅਨ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਸ਼ਰਮ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ। ਨੈਂਸੀ ਰੀਗਨ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪੈਟੀ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਰੌਨ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਪਰ ਪੈਟੀ ਕਦੀ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਪਸੰਦ ਨਾ ਬਣ ਸਕੀ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਨਿੱਕੀ-ਨਿੱਕੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ

ਪੈਟੀ ਡੇਵਿਸ

ਪੈਦਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਸੜਕ ਉਪਰ ਕਾਰ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਕੇ ਪੈਟੀ ਨੂੰ ਕੁਟਿਆ ਵੀ ਗਿਆ।

ਨੈਂਸੀ ਅਤੇ ਰੀਗਨ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪੈਟੀ ਦੇ ਦੱਸਣ 'ਤੇ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਪਿਓ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਯਕੀਨ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਪੈਟੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਦੀ ਸੀ। ਪੈਟੀ ਅਨੁਸਾਰ ਘਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਨੌਕਰ ਛੇਤੀ ਕੰਮ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਨੈਂਸੀ ਅਤੇ ਰੀਗਨ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪੈਟੀ ਦੇ ਬਚਪਨ ਸਮੇਂ ਰੀਗਨ ਜਨਰਲ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਨਾਂ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਘਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਠੀਕ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਰੀਗਨ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਚੋਟੀ ਦਾ ਲੀਡਰ ਸੀ। ਜਦ ਨਿਕਸਨ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਦੀ ਚੋਣ ਕੈਨੇਡੀ ਨੂੰ ਹਾਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਰੀਗਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਕੈਨੇਡੀ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ ਤੇ ਮਾਰਟਨ ਲੂਥਰ ਕਿੰਗ ਦਾ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਨੋ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਮਝਦਾ ਸੀ।

ਪਰ ਪੈਟੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਸਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਕੈਨੇਡੀ

ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਕਿੰਗ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਗੋਲਡਵਾਟਰ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਰੀਗਨ ਉਸ ਦਾ ਸਪੋਕਸਮੈਨ ਬਣਿਆ। ਗੋਲਡਵਾਟਰ ਤਾਂ ਹਾਰ ਗਿਆ ਪਰ ਰੀਗਨ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ।

ਹੁਣ ਰੀਗਨ ਵਧੇਰੇ ਸਮਾਂ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਅਤੇ ਕਦੀ ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ ਵੀ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ। ਫਿਰ ਅੱਠਵੀਂ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਪੈਟੀ ਐਰੀਜ਼ੋਨਾ ਪੜ੍ਹਨ ਚਲੀ ਗਈ। ਹੈਲ ਹੋਸਟਲ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਉਹ ਡਰੱਗ ਲੈਣ ਲੱਗੀ। ਇਹ ਸਕੂਲ ਸਿਰਫ ਕੁੜੀਆਂ ਲਈ ਸੀ ਪਰ ਪੈਟੀ ਸੋਲਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਇੱਕ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਇਸ਼ਕ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਉਸ ਨੇ ਅਠਾਰਾਂ

ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਟੀਚਰ ਅਤੇ ਟੈਨਿਸ ਕੋਚ ਨਾਲ ਰੋਮਾਂਸ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੀ।

ਸਕੂਲ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਪੈਟੀ ਨਾਰਥ ਵੈਸਟਰਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਥੇ ਵੀ ਉਹ ਡਰੱਗ ਲੈਂਦੀ ਰਹੀ। ਪੈਟੀ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਐਕਟਰੈਸ ਬਣਨ ਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਚਲੀ ਗਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਹੋਸਟਲ ਵਿਚ ਰਹੀ, ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਮਾਂ-ਪਿਓ ਦੇ ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ ਵਾਲੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗੀ। ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਹੋਸਟਲ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਂ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਝਗੜਾ ਹੱਥੋਪਾਈ ਤਕ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੈਟੀ ਨੂੰ ਘਰ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ। ਆਪਣੇ ਖਰਚ-ਪਾਈ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਫਿਰ ਵੀ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਡਰੱਗ ਵੇਚਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਪੈਟੀ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਬੈਂਡ ਈਗਲ ਦੇ ਬਰਨੀ ਲਿਓਡਨ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਪੈਟੀ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਹੁਣ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿਣ ਲੱਗੀ। ਪੈਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਨੂੰ

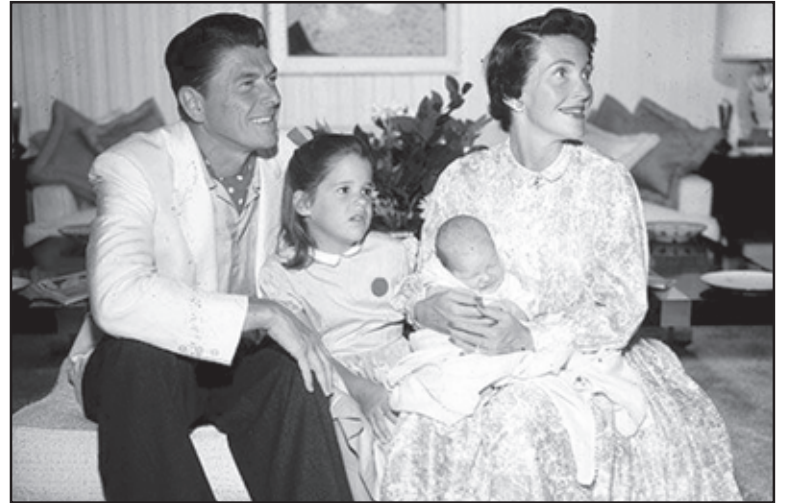
ਬਰਨੀ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਲਈ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੈਟੀ ਨੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਬਰਨੀ ਦੇ ਗਰੁਪ ਨਾਲ ਯੂਰਪ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਪੈਟੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਰੀਗਨ ਤੋਂ ਬਦਲ ਕੇ ਡੇਵਿਸ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਦੀ ਵੀ ਮਾਂ ਨਾ ਬਣਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਰਜਰੀ ਕਰਵਾ ਲਈ। ਆਪਣੇ ਮਰਦਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਪੈਟੀ ਈਮਾਨਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬਰਨੀ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਫਿਰ ਉਹ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗੀ। ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਘਰ ਵਿਚ ਭੰਗ ਬੀਜ ਕੇ ਵੇਚਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ।

1980 ਵਿਚ ਰੀਗਨ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਪੈਟੀ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੋਈ। ਉਹ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੀ

ਬਰਫ 'ਚ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਕਈ ਪ੍ਰੈਸ ਵਾਲੇ ਉਸ ਨਾਲ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਮਾਤੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੀ।

ਰੀਗਨ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਤਾਂ ਬਣ ਗਿਆ ਪਰ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਬਦਲ ਸਕਿਆ। ਪੈਟੀ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੀ। ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਂਟੀ ਨਿਊਕਲਰ ਰੈਲੀਆਂ ਦੀ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਬੋਲਦੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਬਾਗੀ ਧੀ ਦੀ ਸੂਰ ਸੀ। 1983 ਵਿਚ ਪੈਟੀ ਨੇ ਪੌਲ ਗਰੀਸੇ ਨਾਂ ਦੇ ਯੋਗਾ ਟੀਚਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ 1990 ਵਿਚ ਤਲਾਕ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪੈਟੀ ਦੀ ਆਰਥਕ ਹਾਲਤ ਸਦਾ ਮਾਤੀ ਰਹੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਤੋਂ

ਨੈਂਸੀ ਤੇ ਰੋਨਾਲਡ ਰੀਗਨ ਆਪਣੀ ਧੀ ਪੈਟੀ ਡੇਵਿਸ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਰੌਨ ਰੀਗਨ ਨਾਲ

ਸੀ। ਉਸ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨਵੀਂ ਮੁਸੀਬਤ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਦੀ ਧੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸੀਕਰੇਟ ਸਰਵਿਸ ਵਾਲੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ। ਨਸ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਪੈਟੀ ਲਈ ਇਹ ਇੱਕ ਸਜ਼ਾ ਵਾਂਗ ਸੀ। ਉਹ ਕਈ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਕੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ।

ਇੱਕ ਵਾਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਦੇ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਗਈ ਤਾਂ ਸੀਕਰੇਟ ਸਰਵਿਸ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ

5,000 ਡਾਲਰ ਉਧਾਰ ਮੰਗੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਕੀਲ ਕੋਲ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਪੱਚੀ ਡਾਲਰ ਦਾ ਚੈਕ ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਕਰੇਗੀ। ਪੈਟੀ ਨੇ ਦੋ ਨਾਵਲ 'Home Front' ਅਤੇ 'Dead Fall' ਲਿਖੇ। 1994 ਵਿਚ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਪਲੇਅ ਬੁਆਏ' ਦੇ ਕਵਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਫੋਟੋ ਛਪੀ। ਆਪਣੇ ਮਾਂ-ਪਿਓ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਨਾਮੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਲਈ ਲਿਖਦੀ ਹੈ।

###

ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ ਰੇਲਵੇ ਪੁਲ ਭਾਰਤ 'ਚ

ਸਾਇੰਸ ਨੇ ਤਰੱਕੀ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਦਾ ਕਿਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਅਦਭੁੱਤ ਕਾਰਨਾਮਾ ਕਰ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਖ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਅੱਡੀਆਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁਣ ਕੇ ਹੋਸ਼ ਉਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੁਬਈ 'ਚ ਸਿਵਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਾਂ ਨੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦਾ ਇੱਕ ਨਮੂਨਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੀਆਂ ਅੰਬਰ ਛੂਹਦੀ ਅੰਬਰ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਅਚੰਭੇ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਸਗੋਂ ਮੂੰਹ ਵਿਚ

ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮੱਟੂ
ਫੋਨ: 91-97797-08257

ਉਂਗਲਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ ਰੇਲਵੇ ਪੁਲ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਜਿਲ੍ਹਾ ਰਿਆਸੀ ਵਿਚ ਚਨਾਬ ਦਰਿਆ ਅਤੇ ਊਧਮਪੁਰ-ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ-ਬਾਰਾਮੂਲਾ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਬਕਾਲ ਤੇ ਕੌੜੀ ਵਿਚਕਾਰ ਇਹ ਪੁਲ ਉਸਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2004 ਵਿਚ ਬਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਇਸ ਰੇਲਵੇ ਪੁਲ 'ਤੇ 512 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਆਉਣ

ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਸੀ। ਸਟੀਲ ਅਬਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਭਿਲਾਈ ਪਲਾਂਟ 'ਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਸਟੀਲ ਅਤੇ ਕੰਕਰੀਟ ਨਾਲ ਬਣੇ ਇਸ ਪੁਲ ਦੀ ਉਚਾਈ 359 ਮੀਟਰ ਜਾਂ 1178 ਫੁੱਟ ਹੈ ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੇ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਆਈਫਲ ਟਾਵਰ ਤੋਂ ਵੀ 30 ਮੀਟਰ ਵੱਧ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਲ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕੁਤਬ ਮੀਨਾਰ ਤੋਂ ਪੰਜ ਗੁਣਾ ਉਚਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਟਾਵਰ ਨਦੀ 'ਤੇ ਬਣੇ ਰੇਲਵੇ ਦੇ 340 ਮੀਟਰ ਉਚਾਈ ਵਾਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੇ ਪੁਲ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਵੀ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਬਾਰਾਮੂਲਾ ਨੂੰ ਰੇਲਵੇ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਹਿਸਿਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਹੁਣ 1250 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਇਹ ਪੁਲ ਮਈ 2019 ਵਿਚ ਬਣ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਿਵਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਇਹ ਨਮੂਨਾ ਕਿਸੇ ਕ੍ਰਿਸਮੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਰੇਲ ਗੱਡੀ 90 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਨਦੀ ਦੇ ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਤਲ ਤੋਂ 1178 ਫੁੱਟ ਦੀ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਲੰਘੇਗੀ। ਦਿਲ ਦੇ ਮਰੀਜ ਇਸ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਡੁੰਘਾਈ ਤਕ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਪਾ ਸਕਣਗੇ ਅਤੇ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਆਸਮਾਨ ਵਿਚ ਉਡਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗੀ। ਇਹ ਨਜ਼ਾਰਾ ਕਿਸੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਸਫਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਗੱਡੀ ਦੀ ਸਪੀਡ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਪੁਲ ਵਿਚ ਫਿੱਟ ਕੀਤੇ ਨਵੀਂ ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਉਪਕਰਣ ਨਾਲ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੀ ਬੱਤੀ ਜਗੇਗੀ ਅਤੇ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਰੁਕ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਸ ਰੇਲਵੇ ਪੁਲ ਦੀ ਕੁੱਲ ਲੰਬਾਈ 1375

ਮੀਟਰ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਲ ਦਾ 476 ਮੀਟਰ ਹਿੱਸਾ ਦਰਿਆ ਚਨਾਬ ਉਪਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਲ ਨੂੰ ਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ 300 ਸਿਵਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਅਤੇ 1300 ਅਨੁਭਵੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਤੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੇ ਆਪਰੇਟਰ

ਦਿਨ-ਰਾਤ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੁਲ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਊਲੋਜੀਕਲ ਅਤੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇਸ ਥਾਂ ਅਤੇ ਮੌਸਮ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਟੈਸਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਲਈ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਸਾਇੰਸ, ਜਿਊਲੋਜੀਕਲ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਮਾਹਰਾਂ ਦੀ

ਮਦਦ ਲਈ ਗਈ। ਇਸ ਪੁਲ ਤੋਂ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਦੇ ਲੰਘਣ ਸਮੇਂ ਇਸ 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਵਾ ਦੇ ਦਬਾਅ ਤੋਂ ਬਚਾਓ ਲਈ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਸਮੇਂ ਆਈ. ਟੀ. ਰੁਤਕੀ ਅਤੇ ਆਈ. ਟੀ. ਕਾਨੁਪੁਰ ਦੇ ਮਾਹਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਚੰਭੇ

ਵਿਚ ਪੁਲ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹਿੱਸੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕ ਦੀਆਂ ਸਪੈਸ਼ਲ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨਾਲ ਪੁਲ ਦੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਲ ਦੀ ਹਰ ਗਤੀਵਿਧੀ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕ ਵਾਲੇ ਕਰੀਬ 100 ਸੀ. ਸੀ. ਟੀ. ਵੀ. ਕੈਮਰੇ ਲਾਏ ਜਾਣੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਕੱਲੇ ਭਾਰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨੈਟਵਰਕ ਰਾਹੀਂ ਪੁਲ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ।

ਇਸ ਪੁਲ ਨੂੰ 8.0 ਰਿਐਕਟਰ ਪੈਮਾਨੇ ਦਾ ਭੁਚਾਲ ਵੀ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕੇਗਾ। ਪੁਲ ਵਿਚ ਫਿੱਟ ਕੀਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਕਰਣ ਨਾਲ ਭੁਚਾਲ ਆਉਣ 'ਤੇ ਅਲਾਰਮ ਵੱਜੇਗਾ, ਜੋ ਬਚਾਅ ਲਈ ਅਗਾਊਂ ਸੂਚਨਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਾਰਡਰ ਤੋਂ ਮਹਿਜ਼ 50 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਬਣੇ ਇਸ ਪੁਲ 'ਤੇ ਬੰਬ ਬਲਾਸਟ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪੁਲ ਦੇ ਬਣਨ ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਚਾਲੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਜੰਮੂ ਤੋਂ ਬਾਰਾਮੂਲਾ ਤਕ ਦਾ 13 ਘੰਟੇ ਦਾ ਸਫਰ ਮਹਿਜ਼ ਸਾਢੇ ਛੇ ਘੰਟੇ ਦਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਬਰਫ ਪੈਣ 'ਤੇ ਜੰਮੂ-ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਸੜਕ ਦਾ ਰਸਤਾ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਰੇਲਵੇ ਸਫਰ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਉਥੇ ਸਿਰਤੀ ਹੋ ਕੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜੋ ਜ਼ੀਰੋ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਡਿਗਰੀ ਤਾਪਮਾਨ ਵਿਚ ਤਕਲੀਫ਼-ਔਕੜਾਂ ਨੂੰ ਝੱਲਦਿਆਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਜੂਝਦਿਆਂ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਵੇਖੋ)

ਜਪੁ ਇਕ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਅਰਥ ਹੈ, 'ਵਾਰ ਵਾਰ ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲਣਾ' ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਇਬਾਰਤ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ। ਕਈ ਲੋਕ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਗੁਣ-ਗੁਣਾ ਕੇ ਜਾਂ ਖਾਮੋਸ਼ ਰਹਿ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੀ ਸਿਮਰਨ/ਯਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਵੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਪੰਡਿਤ ਲੋਕ ਵੇਦ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੇ ਮੰਤਰਾਂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਗਿਣ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਣਕਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਫੇਰਦੇ ਹਨ। ਜਾਪ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸੇ ਮੰਤਵ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੰਤਵ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਵੀ

ਡਾ. ਗੋਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾਓ
ਫੋਨ: 408-634-2310

ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਯੋਗ, ਹਵਨ ਤੇ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਪੂਰ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦਾ ਵੀ। ਇਸ ਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਮੱਤ ਵਾਲੇ ਹੀ ਜਾਣਨ।

ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਪਿੱਛੋਂ 'ਜਪੁ' ਲਿਖਿਆ ਵੇਖ ਕੇ ਕਈ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਮੰਤਰਾਂ ਵਾਂਗ ਜਪਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਹਿਸਾਬ ਵੀ ਲਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਜਪ ਭਾਵ ਜਾਪ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਈ ਕੱਟੜ-ਪੰਥੀ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਜਪੁ ਨੂੰ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਾ ਭਾਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਚਿੰਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਪੁ ਨੂੰ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਮਝ ਕੇ ਕਿਤੇ ਸਿੱਖ ਇਸ ਦਾ ਮੰਤਰਾਂ ਵਾਂਗ ਜਾਪ ਹੀ ਨਾ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਪੁ ਨੂੰ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਤੋਂ ਨਿਖੇੜ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਾ ਭਾਗ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਜਪੁ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਸਿਰਲੇਖ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਪਰਲੇ ਭਾਗ ਦਾ ਨਾਂ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ। ਇਹ ਸੰਗਿਆ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਮੰਤਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜਪੁ ਨੂੰ ਜਾਪ ਸਮਝਣ ਵੇਲੇ ਸੰਗਏ ਕਿਉਂ ਹਨ? ਮੰਤਰ ਤਾਂ ਜਪਿਆ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋਣਾ ਤਰਕਹੀਣ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਫਿਰ ਵਿਦਵਾਨ ਆਪ ਮੁਹਾਰੀ ਸੋਚ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਲ ਬੋਝਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਤਾਂ ਕਦੇ ਅਜਿਹੇ ਧਰਮ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਨਾ ਫਸਣ।

ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਦੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਿਰਲੇਖ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਜੋ ਸਿਰਲੇਖ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਰਾਗਾਂ, ਛੰਦਾਂ ਤੇ ਮਹੱਲਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਹਨ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਸੰਪਾਦਨਾ ਵੇਲੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਕੋਈ ਸਿਰਲੇਖ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਜਰੂਰ ਦਰਜ ਕਰਦੇ। ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿਚ ਜਪੁ ਨੂੰ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦੂਜੇ, ਜੇ ਇੰਦਾਂ ਮੰਨ ਵੀ ਲਈਏ ਤਾਂ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਬਣ ਕੇ ਵੀ ਜਪੁ ਸ਼ਬਦ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹੇਗਾ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਉਹੀ ਰਹਿਣਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨ ਖਿਸਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਫਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰ ਇਹ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦੀ ਥਾਂ ਜਪੁਜੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ। ਦਰਅਸਲ ਇਸ ਦੇ ਇੱਥੇ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਅਰਥ ਤੇ ਮੰਤਵ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਹਨ, ਜੋ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਸ਼ਬਦ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਇਕ ਵਾਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ 'ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਸਾਇਣੁ' ਲਿਖ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਮ ਸਤਿ ਦੇ ਅਸਲ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸਾਇਣ ਭਾਵ ਅੰਦਰੂਨੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਵਿਧੀ-ਸਾਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਕਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ-ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ੴ ਦਾ ਸੂਤਰ ਹੀ ਇਸ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਮੁਦਰਾ ਵਾਲੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਉਤਰਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਉਹ ਗੁਣ ਹਨ ਜੋ ੴ ਦੇ 'ਗੁਰ' ਮੁਤਾਬਕ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਪਰ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਦਵਾਨ ਅੱਜ ਕੱਲ ੴ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ

ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਰੱਬ

ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੰਮੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਗੋਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾਓ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੱਚ ਉਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਈ ਥਾਂ ਆਮ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੋਚ ਤੋਂ ਵਿਪਰੀਤ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕੁਝ ਪਾਠਕ ਸਹਿਮਤ ਨਾ ਵੀ ਹੋਣ ਪਰ ਡਾ. ਸਮਰਾਓ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰਕ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਹੈ, ਲੇਖ ਦੀ ਅਗਲੀ ਕਿਸ਼ਤ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੀਕ ਦੀ ਸਾਰੀ ਇਬਾਰਤ ਨੂੰ ਹੀ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਹਥਲੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਵੀ ਇਵੇਂ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਤੇ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਾਪ ਜਾਂ ਜਪਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਰਕ-ਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਰਜ ਜਪਣ ਜਾਂ ਸੋਚਣ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਗੋਂ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਯੋਗ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਯੋਗ ਕੰਮ ਨੂੰ 'ਕਰਮ' ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਹ ਸਬੂਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਚਲ ਕੇ ਬਿਆਨਿਆ ਵੀ ਹੈ, 'ਜੇਤੀ ਸਿਰਠਿ ਉਪਾਈ ਵੇਖਾ ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ ਕਿ ਮਿਲੈ ਲਈ॥' ਅਰਥਾਤ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਗਾਹ ਕੇ ਵੇਖ ਲਵੇ, ਯੋਗ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਕੁਝ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਸਗੋਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਘੁੰਮ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ-ਪਰਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬੇ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ 'ਜਪੁ' ਦੇ ਅਰਥ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਰਟਨ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹਨ। ਜਪੁ ਦੇ ਇਹ ਅਰਥ ਮਨ ਵਿਚ ਬਿਠਾਉਣੇ ਤੇ ਸਮਝਾਉਣੇ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਸਮਝ ਕੇ ਕੰਨੀ ਕਤਰਾਉਣੀ।

ਇੱਥੇ 'ਜਪੁ' ਦੇ ਕੀ ਅਰਥ ਹਨ? ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ ਤੇ ਗਿਆਨ ਮਾਰਗ ਦੇ ਉਦੇਸ਼, ਦਿਸ਼ਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ-ਸ਼ੈਲੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹਨ। ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਰਾਹੀਂ ਕੋਈ ਸਵਾਰਥ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਮੋਕਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ, ਕਰਮਾਤ ਦਿਖਾਉਣ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਮਕਸਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਮਾਰਗ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਗਿਆਨ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਾਹੀਂ ਭਾਣੇ ਦੇ ਹੁਕਮ ਭਾਵ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਭਾਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਯੋਗ ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ੴ ਦੀ ਗਣਿਤੀ ਵਿਧੀ ਭਾਵ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਧੀ-ਵਿਧਾਨ ਰਾਹੀਂ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਗਿਆਨ ਮਾਰਗੀ ਸਨ। ਸ਼ਬਦ 'ਜਪੁ' ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਗੁਣ ਗੁਣਾ ਕੇ ਰਟਨ ਵਾਲਾ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਤਰਕ, ਵਿਵੇਕ ਤੇ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਹੀਂ ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਨੁਭਵ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਪਰਾਲਾ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਹੀ ਅਰਥ ਸਮਝਣੇ ਹੋਣ, ਉਹ ਆਈਜ਼ਾਕ ਐਸੀਮੋਵ (Isaac Asimov) ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਵਰਲਡਜ਼ ਵਿਦਇਨ ਵਰਲਡਜ਼' (Worlds within Worlds) ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਤਰਕ ਤੇ ਅਨੁਭਵ ਸਹਾਰੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਪੁਲਾਘਾਂ ਭਰ ਕੇ ਕਿੱਥੇ ਤੋਂ ਕਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਰਵਾਇਤੀ ਜਾਪ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ-ਜਨ ਪੂਜਾ-ਪਾਠ ਤੇ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਧਰਮ ਸਥਾਨ ਬਣਾਉਣ 'ਚ ਹੀ ਉਲਝੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ 'ਜਪੁ' ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਨਿਰਾਰਥਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਮੰਤਵ ਲਈ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ? ਇਹ ਜਾਣਨ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਲ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖ ਮੱਤ ਦਾ ਰਾਹ ਦੱਸ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਉਹ ਲੋਕ ਸਨ ਜੋ

ਕਿਸੇ ਖਲਾਅ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਆਏ ਸਗੋਂ ਪੁਰਾਤਨ ਰੂਤੀਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਸਨ। ਪੂਜਾ-ਪਾਠੀ ਬਿਰਤੀਆਂ ਤੇ ਰੂਤੀਵਾਦੀ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਉਹ ਜਪੁ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪੱਕੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਹੀ ਬਦਲਵੇਂ ਵੱਡੇ ਅਰਥ ਦੱਸ ਕੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਰਾਹ ਮੋਤਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਨਵਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦੱਸਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੁਰਾਹੇਪਣ ਦਾ ਉਨਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਣਾ, ਜਿੰਨਾ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਅਰਥ ਪਾ ਕੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਨਵਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੋਧਿਕਤਾ ਵਿਚ ਤਰੇਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਗੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਵਿਵੇਕਪੂਰਨ ਅਰਥ ਭਰ ਕੇ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਬੁੱਧੀ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡੀ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਲੀਹ ਤੋਂ ਲਾਹ ਕੇ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਅਨੁਭਵ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਲੀਹ 'ਤੇ

ਜੋ ਲੋਕ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਪਰਸਪਰ ਵਿਰੋਧੀ ਮੰਨ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਲਈ ਹਊਆ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦੋਵੇਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਲੀਹਾਂ 'ਤੇ ਚਲਦੀਆਂ ਇਕੋ ਭਾਵ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਹਨ। ਬੱਸ ਫਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਵਿਗਿਆਨ ਤੋਂ ਸੋਧ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਰਾਤਨ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਮਿਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਭਾਵ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਭੋਜ ਦੇ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਵਾਂਗੂੰ ਢੁਹਾਇਆ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਤਰਕ ਨਾਲ ਨਵਿਆਇਆ ਹੈ।

ਰਵਾਇਤੀ ਜਪੁ ਨੂੰ ਸਹੀ ਜਪੁ ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੁਰਾਤਨ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਰਹ-ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਕਸੌਟੀ 'ਤੇ ਪਰਖਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਜਪੁ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਹੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪੁੱਠ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾ-ਪੰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਸੂਝਾਅ ਸਿੱਖ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਉਂਜ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨਵੀਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਜਾਂ ਨਾ, ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ, ਪਰ ਗਲਤੀ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਦੇ ਗਹਿਰੇ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਪਾਸੇ ਜੁੜਨਾ ਲਗਭਗ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੁਰਾਣੇ ਤੇ ਨਵੇਂ ਜਪੁ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, "ਦੇਖੋ ਭਾਈ! ਉਹ ਕੀ 'ਜਪੁ' ਹੈ, ਅਸਲ ਜਪੁ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ!" ਇੰਦਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਧਾਰਨਾ ਤੇ ਨਵੀਂ ਵਿਧੀ ਪਰੋਸ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੋਵੇ, 'ਉਹ ਜਾਪ ਤਾਂ ਕਰੋ ਜੇ ਜਪੁ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਉਸ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਤੋਤੇ-ਰੱਟ ਕਿਹਦੇ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹੋ?'

ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਸਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰਨ ਤੇ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਕੋਤਕੀ ਢੰਗ ਸੀ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਦੋਂ ਵਰਤਿਆ, ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਤੇ ਵਾਯੂ-ਮੰਡਲੀ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਦੀਵੀ ਆਰਤੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਵਲੋਂ ਮੰਦਿਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਆਰਤੀ ਨੂੰ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਦੱਸਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਖੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਖਵਾਉਣ ਨੂੰ ਸੱਚਾ-ਸੌਂਦਾ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਦੇ ਘਰ ਕੰਧਰੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਦੇ ਖਾਣੇ ਵਿਚ ਖੂਨ ਦਰਸਾ ਕੇ ਸੱਚੀ ਕਿਰਤ ਦਾ ਸਿਰ ਉਚਾ

ਕੀਤਾ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਹਰਿਦੁਆਰ ਵਿਚ ਗੰਗਾ ਤੋਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਲ ਪਾਣੀ ਸੁੱਟ ਕੇ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਚੰਗੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਜੜ ਜਾਣ ਤੇ ਮੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਸੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਭਾਖਾ ਬੋਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੀ ਮਨ ਝੰਜੋੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕੋਤਕੀ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਹਰ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਨਵੇਂ ਅਰਥ ਪਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਰਕ ਤੇ ਵਿਵੇਕ ਵਲ ਮੁੜਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਪੁਰਾਣੇ ਰਿਵਾਜਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਕਹਿਣ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਅਰਥ ਪਾਏ ਸਨ ਜੋ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਢੰਗ ਵਰਤ ਕੇ ਗਿਆਨ ਹਿਤ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਧ ਦੇਣ।

ਜੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਸ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਣ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਹਿਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਵੇਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, "ੴ ਸੂਤਰ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤਰਕ ਵਾਲੀ ਗਣਿਤੀ ਵਿਧੀ ਵਰਤਦਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਪਰਮ ਸਤਿ ਦੇ ਕੁਝ ਮੁੱਖ ਗੁਣ ਅਰਥਾਤ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਇਹ ਗੁਰ (ਵਿਧੀ) ਵਰਤ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ ਖੋਜਣ ਵਿਚ ਮਨ ਲਾਓ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਸਲ ਨਾਮ ਦਾ ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਹੀ ਅਸਲ ਜਪੁ ਹੈ।"

ਇਸ ਦੇ ਜੋ ਅਰਥ ਅਜੋਕੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਹਨ, "ੴ ਸਰਬਉਚ ਸਰਬ-ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੱਚਾ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਉਹ ਕਰਤਾ-ਪੁਰਖ ਕਿਸੇ ਦੇ ਭੈ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮਨੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਉਚਾ ਤੇ ਭਿੰਨ ਹੈ। ਉਹ ਜੀਵਾਂ ਵਾਂਗ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਆਵਾਗਵਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਆਪੇ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਪਤਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਪਰਮਪਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਪ ਕਰੋ ਭਾਵ ਹਰ ਸਾਹ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਮੂੰਹੋਂ ਉਚਾਰਦੇ ਰਹੋ।" ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਅਤੇ ਜਪੁ ਦੇ ਭਾਵ-ਅਰਥ ਗਿਆਨਮੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਮੁਤਾਬਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਅਹਿਮ ਫਰਕ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕੁਤਾਹੀ ਕਾਰਨ ਆਮ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪਖੰਡ-ਕਰਮੀ ਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾਵਾਦੀ ਮਨੋ-ਬਿਰਤੀਆਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਜਿਵੇਂ ਉਪਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅੱਜ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਤੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਸੱਚ ਦੀ ਸੋਧ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਕ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਵਾਂਗ ਕਾਰਜ-ਸਿਧੀ ਲਈ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦਿਨ ਦੇ ਸਭ ਕੰਮ ਆਸਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਜੂਨੀ-ਭ੍ਰਮਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਤ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਕੋਈ ਸੱਜਣ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪੂਰੇ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਪੰਜ ਪੌਤੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਪੰਜ ਵਾਰ ਕਰ ਲਵੋ, ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਫਲ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਕੋਈ ਸਾਧ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, 360 ਜਪੁਜੀ ਪਾਠਾਂ ਨਾਲ ਪੁੱਤਰ-ਦਾਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਭਾਈ ਪ੍ਰਚਾਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਪੰਜ ਪਉਤੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਾ ਹੀ 108 ਵਾਰ ਕਰ ਲਵੋ, ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਕਈ ਦੁਖ-ਦਲਿੰਦਰ ਤੇ ਡਰ-ਭੈ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਲਗਦੇ ਗੁਰਮੁਖ ਚਿਹਰੇ-ਮੁਹਰੇ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਜਪੁਜੀ ਪਾਠ ਨਾਲ ਦਿਲ, ਦਿਮਾਗ ਤੇ ਗੁਰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੰਭੀਰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਖਾਤਰ ਬਾਕਾਇਦਾ ਕੈਪ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਕੈਪ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ

ਵਿਚ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਮਾਇਆ 60-70 ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਕੰਮ, ਉਨੇ ਵੱਧ ਪਾਠ। ਕੀ ਪੁਰਸ਼, ਕੀ ਬੀਬੀਆਂ, ਕੀ ਸਾਬਤ-ਸਰੂਪ ਤੇ ਕੀ ਸਹਿਜਧਾਰੀ, ਸਵੇਰੇ ਉਠਦਿਆਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ-ਸਿਧੀ ਨਮਿੱਤ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਜਾਂ ਜਪੁਜੀ ਪਾਠ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਾਲਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਠ ਗਿਣ ਕੇ ਕਰਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਸੰਤ ਮਹੰਤ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਨ-ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਤੇ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਛੱਡ ਸਿੱਧਾ 'ਨਾਮ' ਹੀ ਵੇਚਦੇ ਹਨ। ਗੱਲ ਕੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਗਿਆਨ ਤੇ ਵਿਵੇਕ ਦਾ 'ਮੂਲ ਮੰਤਰ' ਅੱਜ ਧਰਮ ਤੇ ਸਵਾਰਥ ਦੀ ਆਤ ਵਿਚ ਇਕ ਤਾਂਤਰਿਕ ਵਸਤੂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ।

ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਿੱਖਣ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕੇ ਸਹੀ ਅਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕੁਰਾਹੇ ਪੈ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਪੁਰਾਣਕ ਮੰਤਰਾਂ ਵਾਂਗ ਬਿਨਾ ਸਮਝੇ-ਬੁੱਝੇ ਰੱਟੇ ਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਪੰਡਿਤਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਰੱਟੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਪੁਰਾਤਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਕਾਗਜ਼, ਕਲਮ, ਦਵਾਤ ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਮੂੰਹ ਜੁਬਾਨੀ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁਟਕਿਆਂ, ਗ੍ਰੰਥਾਂ, ਸੀਡੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਕੋਈ ਸੌਖ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ-ਸੁਣ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਅਜੋਕੇ ਸਿੱਖ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਸਮਝਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮੁਹਾਰਨੀ ਵਾਂਗ ਮਕਾਨਕੀ ਰਟਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਹੀ ਰੁਝਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਅੱਜ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਤੋਂ ਅੱਲਗ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਨਕਲ ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਲੈ ਲਈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀਂ ਲਏ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਰਾਤਨ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਕਸੌਟੀ 'ਤੇ ਪਰਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਸਿੱਖੀ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਪਰਖੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪਾਲਦੇ ਹਨ, ਬਾਹਰ ਇਸ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦਵੰਧ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਤੇ ਸਹੀ ਸਿੱਖੀ ਸੋਚ ਧਾਰਨ ਕਰਨ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਜਪੁਜੀ ਨੂੰ ਉਹ ਦੂਜੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਵਾਂਗ ਇਕ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਦਾ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਉਚੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਗਿਆਨ ਹੈ ਜੋ ਪਰਮ-ਸਤਿ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਦੀਵੀ ਹੈ। ਅਸੰਖ ਵਾਰ ਦੁਨੀਆਂ ਮਿਟੇ ਤੇ ਅਸੰਖ ਵਾਰ ਮਿਟ ਕੇ ਫਿਰ ਬਣੇ, ਤਦ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਆਂਚ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਇੰਨਾ ਸਥਿਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਵਾਦ ਤਾਂ ਕੀ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵੀ ਖਰੋਚ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਹਿੰਦੂਵਾਦ ਇੰਨਾ ਨਵਾਂ-ਨਰੋਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਪੈਦਾ ਹੀ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨ ਤੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮੁਹਾਰ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਤੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖ ਕਹੇ-ਸੁਣੇ ਸ਼ੰਕਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਲੋਕ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਰੋਧੀ ਮੰਨ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਲਈ ਹਊਆ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦੋਵੇਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਲੀਹਾਂ 'ਤੇ ਚਲਦੀਆਂ ਇਕੋ ਭਾਵ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਹਨ। ਫਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਵਿਗਿਆਨ ਤੋਂ ਸੋਧ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਥਨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰੋਮਨ ਚਿੰਤਕ ਥਾਮਸ ਐਕੁਆਨਸ (Thomas Aquinas) ਵਾਂਗ ਧਰਮ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਸਿਰ ਆਸਤਿਕਤਾ ਦੀ ਟੋਪੀ ਪਹਿਨਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਨਿਰਪੇਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਰਖਿਆ ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੱਥ ਹੈ। ਕੋਈ ਮੰਨੇ ਜਾਂ ਨਾ, ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਸਮਝ, ਪਰ ਇਕ ਉਚਾਈ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆਂ ਇਹ ਇਕ ਨਿਰ-ਵਿਵਾਦ ਸੱਚਾਈ ਹੈ।

(ਚਲਦਾ)

ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਰਚਿਤ 'ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼' ਅਨੁਸਾਰ ਜੇਠ ਦੇ ਦੋ ਅਰਥ ਹਨ: ਇਕ ਹੈ, ਯਮਰਾਜ ('ਜੇਠ ਦੇ ਨਾਮ ਡਰਿਉ') ਅਤੇ ਦੂਜਾ 'ਜੇਸਟ' ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ, ਵੱਡਾ ਬਜ਼ੁਰਗ, ਕਰਤਾਰ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਸੋ ਜੇਠ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਵੱਡਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਬ ਵੀ ਯਾਦ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:

ਹਰਿ ਜੇਠ ਜੁਤੰਦਾ ਲੋਤੀਐ
ਜਿਸੁ ਅਗੈ ਸਭਿ ਨਿਵੰਨਿ॥
ਹਰਿ ਸਜਣ ਦਾਵਣਿ ਲਗਿਆ
ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਈ ਬੰਨਿ॥

ਜੇਠ ਹਾਤੁ ਦੀ ਗਰਮੀ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਸਭ ਨੂੰ ਨਿਵਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇਠ ਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਤੱਕ ਦਿਨ ਪੂਰੇ ਭਖਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਤਾਂ ਵੀ ਪੂਰੀਆਂ ਗਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜੇਠ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਤਾਪਮਾਨ 44-45 ਸੈਂਟੀਗਰੇਡ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਡਾਢਾ ਮੁਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਿਨ ਲੰਬੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਦੁਪਹਿਰਾ ਹੋਰ ਵੀ ਲੰਬੇਰਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਮੁੱਕਣ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਣ

ਫੋਨ: 91-98152-53245

ਆਉਂਦਾ। ਸ਼ਾਮ ਜਿਹੀ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਢਲਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਗਰਮੀ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਘਟਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਵੱਧ ਤਾਪਮਾਨ ਹਨੇਰੀਆਂ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਨੇਰੀ ਆਉਣ ਨਾਲ ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰਾਹਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਉਂਜ ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਹੌਲ ਡਰਾਉਣਾ ਅਤੇ ਅਣਸੁਖਾਵਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹਨੇਰਾ ਜਿਹਾ ਪਸਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਹਨੇਰੀਆਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਘੱਟੋ-ਮਿੱਟੀ ਦੇ 'ਤੇਰਫੇ' ਸੁੱਟ ਕੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਸੁਆਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵਖਤ ਪਾ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿੰਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਬੂਟੇ ਬਾਰੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲਓ, ਬਾਰੀਕ ਘੱਟਾ ਧਰ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਇਕ ਚੀਜ਼ 'ਤੇ ਪਸਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਪ੍ਰਝਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬਣਾਂ ਲਈ ਜੇਠ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਖਾਸਾ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਭਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਗਰਮੀ ਵਿਚ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਅੱਗ ਬਾਲਣੀ ਅਤੇ ਦਾਲ-ਸਬਜ਼ੀ ਵਗੈਰਾ ਬਣਾਉਣੀ ਡਾਢਾ ਔਖਾ ਕਾਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਮੌਜਾਂ ਸਨ। ਬਹੁਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਘਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੱਛੇ-ਬੁਨੈਣ ਵਿਚ ਹੀ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ। ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਲਈ ਟੂਟੀ ਬੱਲੇ, ਬੰਬੀ ਅੱਗੇ, ਚੁਬੱਚੇ ਵਿਚ, ਲਾਗੇ ਵਗਦੀ ਨਦੀ-ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਨਹਾਇਆ-ਧੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਪੰਜਾਬਣਾਂ ਵੱਟਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸਲਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਲੰਬੀਆਂ ਕਮੀਜ਼ਾਂ ਪਾਈ ਪਸੀਨੇ-ਪਸੀਨੀ ਹੋਈ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ, ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਫਰਿਜ਼ ਆ ਗਏ ਹਨ, ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਮੋਟਰਾਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਬਰੂਮ ਬਣ ਗਏ ਹਨ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕਪੜਿਆਂ ਸਮੇਤ ਹੀ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਬਾਲਟੀਆਂ ਉਤੇ ਸੁੱਟ ਲੈਂਦੀਆਂ ਜਾਂ ਨਲਕੇ ਲਾਗੇ ਮੰਜੀ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਕੇ ਕਾਹਲੀ ਕਾਹਲੀ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦੋ-ਚਾਰ ਮੱਗੇ ਉਤੇ ਪਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਜਾਂ ਫਿਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਨਹਾਉਣ ਲਈ ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਉਡੀਕਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਜੇਠ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਨੂੰ ਤੰਦੂਰ, ਅੱਗ, ਲਾਟਾਂ, ਆਤਸ਼ ਆਦਿ ਨਾਲ ਤਸਬੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ: ਜੇਠ ਜੈਸੀ ਮੁਝ ਅਗਨ ਹੈ ਜਬ ਕੇ ਬਿਛਰੇ ਮੀਤ।

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਜੇਠ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਦੇ ਤਲਖ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ:

ਚੜ੍ਹ ਪਿਆ ਜੇਠ ਵੇ ਕੰਤਾ
ਤਪੀਆਂ ਭੋਆਂ ਤੇ 'ਵਾਵਾਂ'।

ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਵੀ ਧੁੱਪਾਂ ਨੂੰ ਡਾਢੀਆਂ ਬਲਾਵਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾਉਂਦੀ ਹੈ:

ਜੇਠ ਘੋੜਾ ਹੇਠ

ਧੁੱਪਾਂ ਪੈਣ ਬਲਾਈਂ।

ਵੇ ਲਾਲ ਦਮਾਂ ਦਿਆ ਲੋਭੀਆ
ਪਰਦੇਸ ਨਾ ਜਾਈਂ।

ਮੈਂ ਕੱਤਾਂਗੀ ਨਿੱਕਤਾ ਤੂੰ ਬੈਠਾ ਖਾਈਂ।

ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਮੌਸਮ, ਰੁੱਤ

ਜੇਠ: ਜਿਸੁ ਅਗੈ ਸਭਿ ਨਿਵੰਨਿ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜੇਠ-ਹਾਤੁ ਦੀ ਗਰਮੀ ਬੰਦੇ ਦਾ ਜਿਉਣਾ ਦੁੱਭਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਇਕ ਨਿਆਮਤ ਹੈ। ਇਸ ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਂਜ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਇਸ ਗਰਮੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਕੁਝ ਬੰਦੇ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਨਿਆਮਤਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਸਭ ਕੁਝ ਦਾ ਵਿਖਿਆਨ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਤੇ ਦਿਨ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਹਨ, ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਅਗਾਊਂ ਯਤਨ ਜੁਟਲਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਵੇ ਤਾਂ ਹਰ ਮਹੀਨਾ ਹੀ ਭਲਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਇਸ ਗਰਮ ਮਹੀਨੇ ਨੂੰ ਵੀ ਭਲਾ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:

ਮਾਹੁ ਜੇਠੁ ਭਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਕਿਉ ਬਿਸਰੈ॥

ਬਲ ਤਾਪਹਿ ਸਰ ਭਾਰ

ਸਾ ਧਨ ਬਿਨਉ ਕਰੈ॥

ਧਨ ਬਿਨਉ ਕਰੋਦੀ ਗੁਣ ਸਾਰੋਦੀ

ਗੁਣ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵਾ॥

ਸਾਚੈ ਮਹਲਿ ਰਹੈ ਬੈਰਾਗੀ

ਆਵਨ ਦੇਹਿ ਤ ਆਵਾ॥

ਨਿਮਾਣੀ ਨਿਤਾਣੀ ਹਰਿ ਬਿਨ

ਕਿਉ ਪਾਵੈ ਸੁਖ ਮਹਿਲੀ॥

ਨਾਨਕ ਜੇਠਿ ਜਾਣੈ ਤਿਸੁ ਜੈਸੀ

ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਗੁਣ ਗਹਿਲੀ॥

ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਮਹਾਂ-ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਗੱਲ ਘੱਟ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਹੀਨਾ ਤਪਸ ਦਾ ਹੈ। ਤਪਸ ਦੇ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਸੌ ਸੁੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਮਹਿਲ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਂਜ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸੁੱਖ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਤਾਂ ਹੀ ਮਾਣੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਨਾਰ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਦੀਆਂ ਨਿਗਾਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਣਵੰਤੀ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੇ ਗੁਣ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਵੀ ਜੀਵਨ ਵਿਅਰਥ ਅਤੇ ਜੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਗੁਮਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਜੀਵਨ ਬੇਅਰਥ। ਜੇਠ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸੁਖਾਵੇਂ ਮਾਹੌਲ ਵਾਲਾ ਮਹੀਨਾ ਨਹੀਂ। ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਸੌ ਨੁਕਸ ਕੱਢੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਸਲੀਅਤ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਹੀਨਾ ਸਾਡਾ ਸਬਰ-ਸੰਤੋਖ ਪਰਖਦਾ ਹੈ।

ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਪੱਖ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਕੁਦਰਤ ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਦੇ ਕਈ ਤਰੀਕੇ ਆਪਣੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਕੁਦਰਤ ਰੁੱਖ-ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਗਰਮ ਮੌਸਮ ਲਈ ਅਗਾਊਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸੋਚਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਗਰਮੀ ਦੇ ਫਲ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਖਰਬੂਜ਼ਾ, ਤਰਬੂਜ਼, ਅੰਬ, ਲੀਚੀ ਆਦਿ ਸਭ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਫਲ ਹਨ।

ਤਰ, ਖੀਰਾ, ਟਮਾਟਰ ਆਦਿ ਵੀ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਤਰੇ-ਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਧਨੀ ਰਾਮ ਚਾੜ੍ਹਕ ਜੇਠ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀਆਂ ਖੇਤੀ ਸੌਗਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਆ ਖੂਬ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:

ਖੀਰੇ, ਖਰਬੂਜੇ, ਹਦਵਾਣੇ

ਖੂਹੀਂ ਪੱਕਦੀ ਤਰ ਤਰਕਾਰੀ।

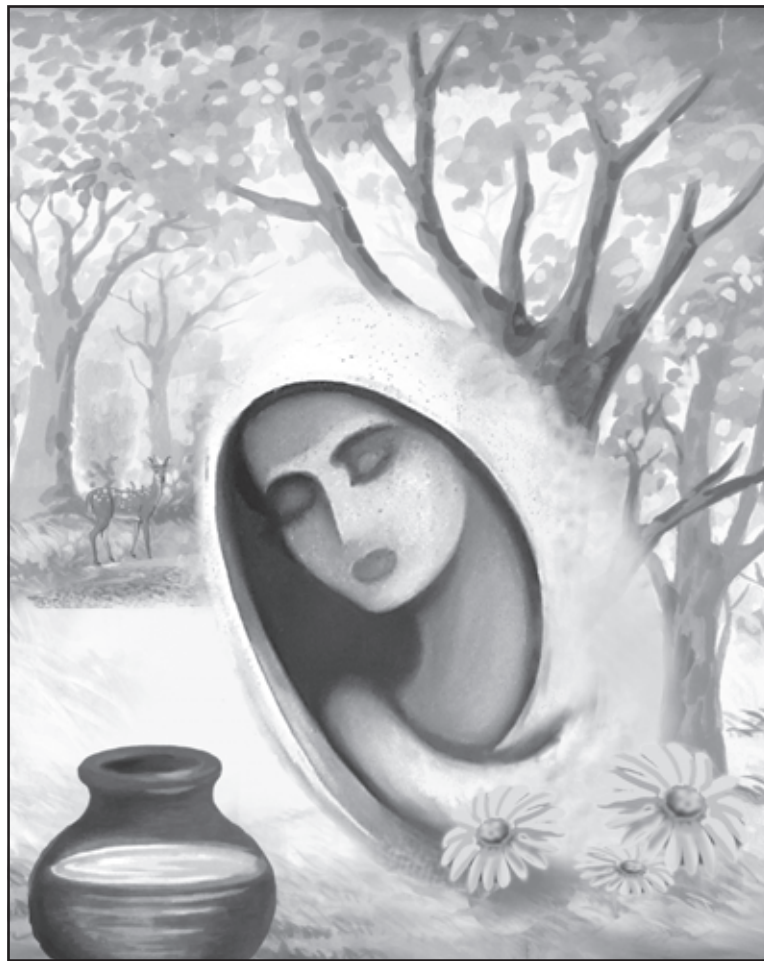
ਆਤੂ ਸਖਤ, ਫਾਲਸੇ ਖੱਟੇ

ਜਾਮਨ ਕੱਚੇ, ਅੰਬ ਅਚਾਰੀ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜੇਠ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਫਸਲ ਸਾਂਭ ਲੈਣ ਪਿਛੋਂ ਕਾਫੀ ਵਿਹਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਗਲੀ ਫਸਲ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਚੋਖੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਬਰਸਾਤ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਸੱਥਾਂ ਅਤੇ ਬਾਗਾਂ ਵਿਚ ਰੋਣਕਾਂ ਵਧ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਬਾਗ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਹੀ ਬਹਾਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਥੇ ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਬਚਪਨ, ਜੁਆਨੀ ਤੇ ਬੁਢਾਪਾ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ। ਨਿਆਣੇ ਆਪਣੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਦੇ, ਨੱਚਦੇ-ਟੱਪਦੇ, ਰੁੱਖਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ-ਲਹਿੰਦੇ। ਜੁਆਨ ਤਾਸ਼, ਸ਼ਤਰੰਜ, ਬਾਰਾਂ ਟਾਹਣੀ ਵਗੈਰਾ ਖੇਡਣ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਬੈਠੇ ਉੱਘੀ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂ ਜੁਆਨੀ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣੀ-ਸੁਣਾਈ ਜਾਂਦੇ। ਜੇ ਬਾਗ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕੁੜੀਆਂ-ਚਿਤੀਆਂ-ਬੁੜੀਆਂ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਸੰਸਾਰ ਬੱਝ ਜਾਂਦਾ। ਵਿਚੇ ਗਾਣੇ-ਵਜਾਣੇ, ਵਿਚੇ ਗਿੱਧੇ ਤੇ ਵਿਚੇ

ਮਸਖਰੀਆਂ।

ਪੁਰਾਤਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਗਰਮੀ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ-ਵਸਤਾਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਪੀਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਚੀਜ਼ ਸੀ-ਲੱਸੀ, ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕੋਕਾ-ਕੋਲਾ ਇਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲਵੇਰਾ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਤੋਂ ਲੈ ਲੈਂਦੇ। ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਕੱਢਿਆ ਗੁੜ, ਸ਼ੱਕਰ ਅਤੇ ਕੱਕੇ ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਸ਼ਰਬਤ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦੇ। ਜੌਆਂ ਦੇ ਸੱਤੂ ਸ਼ਰਬਤ

ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਪੀਣ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਠੰਢਾ ਸੀਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ੇ ਚੌਏ ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਬਣਾਈ ਕੱਚੀ ਲੱਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਚ ਜਾਵੇ, ਬੜੀ ਗੁਣਕਾਰੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ। ਪਿੰਡ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਮਿਲਦੇ ਬੱਤੋ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਰਲਾ ਕੇ ਪੀਣ ਦਾ ਵੀ ਆਪਣਾ ਹੀ ਲੁਤਫ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਜਾਂ ਮੁੱਲ ਦੇ ਨਿੱਬੂਆਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕੰਜਵੀ ਵੀ ਗਰਮੀ ਦਾ ਤੋਹਫਾ ਹੀ ਹੈ।

ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਰਮੀ ਦੀ ਇਸ ਰੁੱਤੇ ਵੀ ਕੁਝ ਰੁੱਖਾਂ-ਬੂਟਿਆਂ ਉਤੇ ਫੁੱਲ ਖਿਤਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਮਲਤਾਸ ਦੇ ਪੀਲੇ ਫੁੱਲ ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਵੀ ਖੂਬ ਖਿਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਲਮੋਹਰ ਅਤੇ ਅਨਾਰ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਲ ਸੂਰੇ ਫੁੱਲ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿਚ ਖਿਤੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਆਰੀਆਂ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਫੋਟੋਲੀਕਾ ਅਤੇ ਜੀਨੀਆ ਦੇ ਫੁੱਲ ਤਾਂ ਧੁੱਪ ਦੇ ਆਤੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਠ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੀ ਫਸਲ ਭਰ ਜੋਬਨ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਫੁੱਲ ਕਣਕ ਦੇ ਵੱਢਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ-ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਕਮਾਲ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜੇਠ ਮਹੀਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਪੀਲੇ ਅਤੇ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਵਧੀਆ ਸੁਮੇਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਹਰੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਅਤੇ ਪੌਦਿਆਂ ਉਤੇ ਪੀਲੇ ਫੁੱਲ ਖਿਤ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਪੀਲੇ

ਰੰਗ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਪੱਕੇ ਹੋਣਾ। ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਵਿਕਦੇ ਕੋਲੇ, ਪਪੀਤੇ, ਅੰਬ, ਸੋਬ ਆਦਿ ਪੀਲੀ ਭਾਅ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਖਰਬੂਜੇ ਵੀ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਹੀ ਵਧੀਆ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਬਾਰਹ-ਮਾਂਹ ਉਪਲਬਧ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਵੇਰਵਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਚਿਤਰਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ-ਬਿੰਦੂ ਨਹੀਂ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵ ਵਿਯੋਗ-ਭਾਵ ਜਾਂ ਇਸਤਰੀ ਸਿੰਗਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਸ਼ਕ-ਮਾਸੂਕ ਦੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਖਿਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਸਲ ਮੌਕੇ ਕੁਦਰਤ ਸੁਹਾਵਣੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਛੋੜੇ ਵਿਚ ਹਰ ਰੁੱਤ ਹੀ ਦੁਖੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਕਾਲੀਦਾਸ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਚਿਤਰਨ ਦਾ ਨਿਪੁੰਨ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਾਲੀਦਾਸ ਵੀ ਝਟ ਹੀ ਔਰਤ ਚਿਤਰਨ ਵੱਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਗਰਮ ਰੁੱਤ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਾਲੀਦਾਸ ਜੰਗਲ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦਾ ਬਹੁਤ ਖੂਬ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ:

“ਤੇਜ ਧੁੱਪਾਂ ਕਰ ਕੇ, ਸਤੇ-ਸੁੱਕੇ ਟੋਭਿਆਂ

ਬਾਰਹਮਾਹ

ਨਹਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਚਲਦੀਆਂ ਮੋਟਰਾਂ ਅਤੇ ਬੰਬੀਆਂ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ-ਫੁੱਲੇ ਪਾਣੀ ਬੱਲੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਨਹਾਉਣਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਸਰੋਵਰ ਹੋਵੇ, ਤਲਾਬ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਹਿਰ ਵਗਦੀ ਹੋਵੇ, ਨੌਜੁਆਨ ਦੁਪਹਿਰੇ ਅਕਸਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕੀਂ ਕਿੰਨੀ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਸ਼ਾਵਰਾਂ ਬੱਲੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜਿਥੇ ਸਰਦੀਆਂ ਦੀ ਰੁਤ ਨੇੜੇ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਜੇਠ-ਹਾਤੁ ਦੀ ਰੁੱਤ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਹੈ। ਸਰੀਰਾਂ ਦੀ ਛੋਹ ਗਰਮੀ ਹੋਰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਅਤੇ ਪਸੀਨੇ ਵਗਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਂਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੌਸਮ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਅੰਦਰ ਕਈ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਹਰ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੰਢਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਰੁੱਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਨੁਕੂਲ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਹੀਲੇ-ਵਸੀਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਠੰਢੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਅਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿੱਘ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਗਰ ਸਾਧਨ ਲੱਭ ਲਏ ਹਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਰਮ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਅਤਿ ਗਰਮੀ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਿਜਲੀ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਉਪਕਰਣ ਬਣਾ ਲਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਰਮੀ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਸੌਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਅਜੇ ਵੀ ਕੁਦਰਤੀ ਗਰਮੀ ਅਤੇ ਲੁਅ ਵਗੈਰਾ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ, ਪਰ ਖੇਤੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸੁਖਾਲਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਕਈ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਗਰਮੀ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਕੱਟਣੇ ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗਰਮੀ ਵਧਣ ਨਾਲ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਕੱਟ ਲੰਬੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਏ. ਸੀ. ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਡੀ ਮੁਸੀਬਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਆਦਤ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਜੈਨਰੇਟਰਾਂ ਤੇ ਇਨਵਰਟਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਕੇ ਗਰਮੀ ਕੱਟਣ ਦੀ ਨਸੀਹਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਹਰ ਗਰਮ ਹਵਾਵਾਂ ਵਗ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਹਿਲੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਕੋਠੇ ਕੱਚੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਅੱਜ ਦੇ ਮਕਾਨਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਘਟ ਤਪਦੇ ਸਨ:

ਜੇਠ-ਹਾਤੁ ਕੁੱਖੀਂ

ਸਾਉਣ-ਭਾਦੋਂ ਰੁੱਖੀਂ।

ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਜੁਗਾਂ ਜੁਗਾਤਰਾਂ ਤੋਂ ਟਕਰਾਅ ਚਲਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਵੱਲੋਂ ਬਖਸ਼ੇ ਦਿਮਾਗ ਸਦਕਾ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਜੁਗਾਤ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਮਨੁੱਖ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਦੋਸ਼ ਇਹ ਵੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਇਸ ਕਦਰ ਛੇੜ-ਛਾੜ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਗੁਆ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਘੇ ਸ਼ਾਇਰ ਅਲਾਮਾ ਇਕਬਾਲ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਬੜੀ ਪਿਆਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਆਪਸੀ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨਸਾਨ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:

ਤੁਨੇ ਐ ਮੇਰੇ ਮਾਲਕ, ਰਾਤ ਬਨਾਈ,

ਮੈਨੇ ਦੀਏ ਜਲਾਏ।

ਤੁਨੇ ਮਿੱਟੀ ਉਤਪੰਨ ਕੀ,

ਮੈਨੇ ਉਸ ਸੇ ਪਿਆਲੇ ਬਨਾਏ।

ਤੁਨੇ ਧਰਤੀ ਕੇ ਵਨ, ਪਰਬਤ

ਅੱਰ ਮਾਰੂਸਥਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਏ

ਮੈਨੇ ਉਨ ਮੇਂ ਰੰਗੀਨ ਫੂਲ ਖਿਲਾਏ,

ਹੰਸਤੀ ਹੁਈ ਵਾਟਕਾਏਂ ਸਜਾਈ।

ਮੈਂ ਵਿਸ਼ ਸੇ ਤਿਰਆਕ ਬਨਾਤਾ ਹੂੰ

ਅੱਰ ਪੱਥਰ ਸੇ ਆਈਨਾ

ਐ ਮਾਲਿਕ! ਸਚ ਸਚ ਬਤਾ!

ਤੂ ਬਤਾ ਹੈ ਯਾ ਮੈਂ?

ਪਰ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਇਕਬਾਲ ਵੀ ਕਾਦਰ ਨੂੰ ਹੀ 'ਮਾਲਕ' ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਅਲਾਮਾ ਇਕਬਾਲ ਦੀ ਰਚਨਾ ਇਹ ਵੀ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਸਾਡੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਰਹੱਸਮਈ ਹੈ, ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹੋਰ ਚੰਗੇਰਾ ਅਤੇ ਸੁਖਾਲਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕਰੋਪੀ ਪੱਖ ਨਾਲ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਟਾਕਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਮਾਣਮੱਤੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ

ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ

ਜਿਸ ਸਾਲ (1718) ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਦੋਵਨੇਤ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਡੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸਿਰਜੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਅਜੇ ਤੁਰਨਾ ਹੈ। ਵਿਸਾਖੀ 1699 ਨੂੰ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹਜ਼ੂਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਥ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਦਾ ਅਵਸਰ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ, ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਕੌਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਿਰਾਂ ਨਾਲ ਸਰਦਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਸਫਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੇ ਦੋ ਕੰਢਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਖਾਲਸਾ ਵਹਾਅ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਗੁਰੂ

ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਫ ਐਮੀਨੈਂਸ
ਫੋਨ: 91-93163-01328

ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਸ਼ਬਦ-ਗੁਰੂ ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਪੰਥਕ-ਯਾਤਰਾ ਵਾਂਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਇਹੀ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਧਰਮ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਅਜਿਹਾ ਵਾਪਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਬੰਦੇ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੰਥਕ ਪ੍ਰਚੰਡਤਾ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣਾ ਵੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਕਰਮਕ-ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਨਾ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ ਨਾ ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਧਰਮ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਅਧਿਆਤਮਕ ਸੁਰ ਵਿਚ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਅਮਲ ਦੀ ਇਕਸੁਰਤਾ ਦੀ ਨੀਂਹ ਬੇਸ਼ੱਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਰੱਖੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ-ਜੋਤਿ ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਜੁਗਤਿ ਰਾਹੀਂ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਕੌਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਦੋਈਂ ਨਦੀ ਪਰਵੇਸ਼ (1499) ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ 17ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਧੀਕੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਲੋਕ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੂਰਮੇ, ਕਲਾਕਾਰ ਅਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਨਾਬਰੀ-ਮੁਹਿੰਮ ਵਾਂਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੇਲੇ ਸਿਖਰ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ।

ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਰਾਣਾ ਤੁਲਸੀ ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੋਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਥੇ ਉਸ ਦਾ ਰਾਜਪੂਤ ਭਾਈਚਾਰਾ ਹੁਕਮਰਾਨ ਮੁਗਲ ਹਾਕਮਾਂ ਨਾਲ ਰੋਟੀ ਬੋਟੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾ ਕੇ ਗੋਡੇ ਟੇਕਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦੇ ਪੁਰਖੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਲੱਖੀ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਤਰਨਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਗੋਰਖ ਚੱਕ ਆ ਵੱਸੇ। ਇਸੇ ਖਾਨਦਾਨ ਵਿਚੋਂ ਦੁੱਲਾ ਭੱਟੀ ਦੀਆਂ ਨਾਬਰੀ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿਚ ਵੱਸੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ (ਵਿਸਥਾਰ ਵਾਸਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਤਕਨਾਮਾ ਦਾ ਨਾਵਲ 'ਢਾਹਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕਿੰਗਰੇ' ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ)।

ਮਾਝੇ ਦਾ ਤਰਨਤਾਰਨ ਵਾਲਾ ਇਲਾਕਾ ਸਦਾ ਹੀ ਕਿਸਾਨੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦੇ ਪੁਰਖੇ ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਪਿਛੋਕੜ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਇਸੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਭਾਈ ਸੈਨਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹਜ਼ੂਰ ਦੀ ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਹਿਜਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ

ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਗੋਰਖ ਚੱਕ ਤੋਂ ਗੁੱਜਰ ਚੱਕ ਆ ਵੱਸੇ। ਇਸ ਖਾਨਦਾਨ ਨੇ ਭਾਈ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸੁਤੰਤਰ ਸਰਦਾਰੀ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਈ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹੇ। ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਹਾਕਮ ਦਿਲਾਵਰ ਖਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਖਾਨਦਾਨ ਬਹੁਤ ਰਤਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਕੇ ਸ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਹਲੂ ਪਿੰਡ ਦੀ ਮਾਫੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਹੀ ਉਸ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਖਾਨਦਾਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਉਸ ਦੇ ਨਾਨਕੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਕਲਾਲਾਂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਖਾਨਦਾਨ ਨਾਲ ਕਲਾਲ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਜੁੜ ਗਿਆ। ਕਲਾਲ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਮੰਗ 'ਤੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਕਲਾਲਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਹਲੂਆਂ ਦੇ ਪੁਰਖੇ ਦੇ ਇਸ ਬਚਨ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਲਗਾਤਾਰ ਹੁੰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਬਦਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਦੇ ਨਾਲ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ ਛਕਿਆ ਸੀ। ਬਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਸ. ਬਾਘ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭੈਣ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਇਹ ਬੀਬੀ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੰਘਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਹਿਜ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਕਰਕੇ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੇ 1718 ਈ. ਵਿਚ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਇਹ ਅਸੀਸ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਕਿ “ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰੋ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰੋ, ਗੁਰੂ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲਾਲ ਹੋਵੇਗਾ।”

ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਸਿਖਰ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ (1716) ਸੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਦਕ ਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦਾ ਵੀ ਇਹੀ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਇਹੀ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਾਦਾ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਮਿਸਲਾਂ ਦੇ ਬਾਨੀ ਜਨਮ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਪੰਥਕ ਫੁਲਵਾੜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਹੂ ਨਾਲ ਸਿੰਜਣ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਪਿਰਤਾਂ ਪਾਈਆਂ। ਇਹੀ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਬਾਲਕ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਅਜੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਬਦਰ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ।

ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ੁਲਮ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਮਾਂ-ਪੁੱਤ ਨੇ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਅਜੇ ਪੰਜ ਸਾਲ (1723) ਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਾਂ-ਪੁੱਤ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਅਤੇ ਉਥੇ ਸੱਤ ਕੁ ਸਾਲ ਰਹੇ। ਮਾਂ, ਬਹੁਤ ਸੁਰੀਲਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਲਕ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦਾ। ਇਥੇ ਹੀ ਬਾਲਕ ਨੇ ਮਕਤਬ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਫਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਦੇ ਗਏ। ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਮੇ ਬਾਘ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੋਈ ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਾਣਜੇ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਵਾਰਸ ਮੰਨਣ ਲੱਗੇ।

ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਕੁਝ ਸੁਧਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਮਾਮੇ ਨੇ ਭਾਣਜੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਥ ਦੀ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵੀ ਮਾਣੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਨੇ ਮਾਂ-ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਿਦਾਇਗੀ ਵਜੋਂ ਇਕ ਤਲਵਾਰ, ਇਕ ਗੁਰਜ, ਢਾਲ, ਕਮਾਨ, ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਭੱਥਾ, ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਅਤੇ ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਚੋਬ ਅਰਥਾਤ ਅਸਾ ਆਸਾ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਅਸੀਸ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, “ਤੇਰੇ ਔਰ ਤੇਰੀ ਸੰਤਾਨ ਆਗੇ ਆਸਿਆਂ ਵਾਲੇ (ਚੋਬਦਾਰ) ਚਲਿਆ

ਕਟਨਗੇ।”² ਅਸੀਸਾਂ ਦੇ ਮੀਂਹ ਵਿਚ ਭਿੱਜਿਆ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਨਾਨਕੇ ਪੁਰਤ ਆਇਆ।

ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਦੀ ਮੁਹੱਬਤੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸ. ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਮਤਿਹਾਨੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨਾਲ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੰਥਕ ਹੋਣੀ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਉਘੜਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਸ. ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੀ ਜੂਹ ਵਿਚ ਟਿਕੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਅਤੇ ਮਦਦ ਲਈ ਮਿਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਥ ਭਜਨੀਕ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਦਲੇਰ ਆਗੂ ਅਤੇ ਸੂਰਬੀਰ ਜੋਧੇ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

ਬਾਲਕ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੇ ਮਾਮੇ ਨਾਲ ਇਕ ਗੁਰਪੁਰਬ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਉਥੇ ਸਵੇਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸਜੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਪਿਆ ਕਿ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ

‘ਤੇ ਮਾਂ-ਪੁੱਤ ਮਹੀਨਾ ਭਰ ਉਥੇ ਹੀ ਟਿਕੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਇਹੀ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਜਵਾਨ ਹੁੰਦੇ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਿਲ ‘ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਅਸਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਲਕ ਦੇ ਮਾਂ ਅਤੇ ਮਾਮੇ ਤੋਂ ਪੰਥਕ ਸੇਵਾ ਵਾਸਤੇ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਲਈ। ਇਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਧਰਮ-ਪੁੱਤਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਖੁਦ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ। ਨਵਾਬੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਜੋ ਸੇਵਾ ਪੰਥ ਤੋਂ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੰਗ ਕੇ ਲਈ ਸੀ, ਓਹੀ ਸੇਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਅਸੀਸ ਦਿੱਤੀ, “ਭੁਭੰਗੀਆ, ਨਿਹਾਲ। ਇਤਨੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵੀ ਤੂੰ ਇਤਨਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਅਤੇ ਆਗਿਆਕਾਰ ਹੈ। ਨਿਹਾਲ।”³

ਇਹੀ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਦਮਨ ਨਾਲ ਜੂਝਣ ਦੇ ਪੰਥਕ ਪੈਂਤੜੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਜੰਗਲ ਬੋਲੇ ਲੁਕ ਛਿਪ ਕੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਗੱਭਰੂਆਂ ਦੇ ਜੁਝਾਰੂ ਜਥੇ ਨੂੰ ‘ਰਾਠ ਸਿੰਘ’ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਸੀ ਅਤੇ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਦਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂਕਿਆਂ ਨੂੰ ‘ਗੁਰਮੁਖ’ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਭਾਣਾ ਮੰਨ ਕੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਮਿਸਾਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਜੂਝਣ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵਿਧੀਆਂ ਬੁੱਢਾ

ਦਲ ਅਤੇ ਤਰੁਣਾ ਦਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈਆਂ। ਬੁੱਢਾ ਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਸੀ ਅਤੇ ਤਰੁਣਾ ਦਲੀਏ ਪੰਜ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਗਏ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਉਮਰ ਕੇਵਲ 12 ਸਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਨਵਾਬੀ ਮਿਲਣ ਵੇਲੇ ਉਹ 16 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਸ. ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਥਕ ਅਗਵਾਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਸ਼ਸਤਰ ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦੇ ਸਕਣ ਦਾ ਵੀ ਇਹੀ ਸਮਾਂ ਸੀ ਅਤੇ ਸ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਖੂਬ ਲਾਹਾ ਲਿਆ।

ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਮੁਹਿੰਮ ਮੁਕਤ ਸਮਾਂ ਕਦੇ ਆਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ 17 ਸਾਲ ਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਪੰਥ ਨੂੰ ਨਵਾਬੀ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਜਗੀਰ ਤਤਕਾਲੀ ਮੁਗਲੀਆ ਹਾਕਮ ਜ਼ਕਰੀਆ ਖਾਨ ਨੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ‘ਤੇ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ

ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, “ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ਼ ਪੰਥ ਨੇ ਨਵਾਬ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ, ਕੀ ਪਤਾ, ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਬਖਸ਼ ਦੇਣ।”⁴ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗੁਣ, ਪੰਥਕ ਸੁਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਨਿਖਾਰਦੇ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਅੱਗੇ ਲੜਨ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ “ਸੁਲਤਾਨੁਲ ਕੌਮ” ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਘੱਲੂਘਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਰਹੀ। ਪੱਤਾ ਪੱਤਾ ਅਤੇ ਵੱਟਾ ਵੱਟਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਸਿੱਖ ਚੜ੍ਹਤ ਦਾ ਵਹਾਅ ਨਿਰੰਤਰ ਵਹੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਉਮਰ ਵੱਧ ਰਹੀ ਸੀ ਤਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਪੰਥਕ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਵੀ ਵਧਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਵਾਂਗ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਭਾਰਤ ‘ਤੇ ਹਮਲੇ 1748 ਈ. ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਉਸ ਵੇਲੇ 56 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ। ਕਮਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਜੂਝ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ‘ਤੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ 1747 ਈ. ਵਿਚ ਛੁਡਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਦੇਰ ਪਿੱਛੋਂ ਵੈਸਾਖੀ ਪੰਥਕ ਸੁਰ ‘ਚ ਮਨਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਹੀ ਕਿਲਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਰਾਮ ਰਾਉਣੀ ਦਾ ਕਿਲਾ ਬਣਿਆ। ਭਾਈ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼’ ਵਿਚ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਥ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਉਸਾਰਿਆ ਸੀ:

ਹੁਤੀ ਖੂਹੀ ਤਹ ਗੁਰੂ ਲਵਾਈ।

ਤਿਹ ਥਾਂ ਲੀਨੀ ਨੀਂਹ ਧਰਾਈ।

ਆਪੇ ਰਾਜ ਆਪ ਮਜ਼ੂਰ।

ਬਡੇ ਭੁਜੰਗੀ ਦਿਲ ਕੇ ਸੁਰ।

ਕਿਲੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਪਿੱਛੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵੇਲੇ ‘ਬੁੱਢੇ ਤੇ ਗੁਰਦਾਸ ਬਨਾਇਓ’ ਵਾਲੀ ਭਾਵਨਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਿੱਖੀ ‘ਤੇ ਹਮਲੇ, ਸਿੱਖ ਪਛਾਣ ‘ਤੇ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਹਮਲੇ ਲਗਾਤਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਤੇ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕੂਟਨੀਤਕ ਚਲਾਕੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਹੀ ਜਵਾਬ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਰਾਜ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੇਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਵਲ ਦੀਵਾਨ ਕੌੜਾ ਮੱਲ ‘ਤੇ ਹੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਸਦਕਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਤੁਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ।

ਡਾ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਵੱਲ ਦੀਵਾਨ ਕੌੜਾ ਮੱਲ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: “ਦੀਵਾਨ ਕੌੜਾ ਮੱਲ ਇਸ ਸਫਰ ਵਿਚ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਬਾਣੇ ਲੈ ਕੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਵਾਂਗੂ ਰਹਿਰਾਸ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣਦਾ। ਹੁੱਕਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕੌੜਾ ਮੱਲ ਨੂੰ ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਰੋਜ਼ ਤਨਖਾਹ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦੇ ਕਹਿਣ ਪਰ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਾਲ ਲੀਲਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਕੌੜਾ ਮੱਲ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਿੰਠੀਆਂ ਸਰਦਾਈਆਂ ਦੇ ਖੂਬ ਗਹਿਰੇ ਗੱਢੇ ਛਕਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਸਿੱਠਾ ਮੱਲ’ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਬੁਲਾਉਂਦੇ।”⁵

ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਤਰਾਵਾਂ ਚੜ੍ਹਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰਲੱਥ ਪੰਥਕ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਪੰਥਕ ਫਸਲ ਵਿਚੋਂ 1753 ਈ. ਵਿਚ ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ। ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ, ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਰਸ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਪੰਥ ਨੇ ਇਸੇ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਿਆਂ 1754 ਈ. ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ‘ਤੇ ਹੋਏ ਪੰਥਕ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਾ ਕਰਕੇ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਰਾਜਸੀ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਥਾਪਿਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਥ ਵਲੋਂ ‘ਨਵਾਬ’ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ।⁶

ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ‘ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ‘ਤੇ)

ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਏ ਸਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਬਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਵਿਧੀ ਵਿਚ ਢਾਲਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਖਾਲਸੇ ਦੀਆਂ ਮਿਸਲਾਂ ਅਤੇ ਮਿਸਲਾਂ ਦਾ ਰਾਖੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਦੇਣ ਸੀ। ਮਿਸਲਦਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਗੁਣ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਿਸਲਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਖੂਬ ਵਰਤਿਆ। ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਦਾਰੀਆਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪੰਜ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਬੇਲੋੜੀ ਸ਼ਰੀਕੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਣੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਦਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਗੀਰਦਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਢਾਲ ਕੇ ਗਿਣਤੀ ਬਾਰਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ ਗਈ। ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਿਸਲ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦੇ ਮੋਢੀ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਇਸ ਜਗੀਰਦਾਰੀ ਵਿਚ ਜਲੰਧਰੋਂ ਉਤਰ ਲਹਿੰਦੇ, ਲਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਲਹਿੰਦੇ ਵੱਲ ਬਿਆਸਾ ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਸੰਗਮ ਤੱਕ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਕੁਝ ਪਿੰਡ ਪਾਰ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਭੀ ਸਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਉਤਰ ਲਹਿੰਦੇ ਨੂੰ ਭੁੰਗੇ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ। ਕੁਝ ਪਿੰਡ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਤਰਨਤਾਰਨ ਦੇ ਲਾਗੇ ਵੀ ਸਨ।⁷

ਮਿਸਲਦਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਫਰਦਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਮਿਸਲਦਾਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਬੇਲੋੜੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਰਹਿੰਦਾ। ਰਾਖੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਇਸੇ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰ ਸਾਲ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਜਗੀਰਦਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਸਿੱਖ ਰੰਗ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਜਗੀਰਦਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਸਲ-ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਵਜੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿਤ ਵਾਂਗ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲਣ ਲੱਗੀ। ਵਡੀਆਂ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਮੁਹਿੰਮ ਸਮਝ ਕੇ ਸਾਰੇ ਮਿਸਲਦਾਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿਸਲਦਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕੀ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਥੋਂ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ 'ਖਾਧਾ ਪੀਤਾ ਲਾਹੇ ਦਾ, ਬਾਕੀ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹੇ ਦਾ' ਵਾਲਾ ਮੁਹਾਵਰਾ ਬਦਲ ਕੇ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਨੂੰ 'ਪੰਜਾਬ ਸਾਰਾ ਜੀਂਦਾ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ' ਵਾਲੇ ਰਾਹ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਸ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਸੀ।

ਇਸਲਾਮੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਨੂੰ ਆਮ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੇ ਵਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਵਧੀਕੀਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਜੰਗੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਰੰਗ ਵਿਚ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ ਕਦਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਸੂਰਮਿਆਂ ਵਾਂਗ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੀ ਵੀ ਕਦਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਾਲ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਆਮ ਬੰਦੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਤਸੱਦਦ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਲਾਹੌਰ ਦੀਆਂ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਹਾਕਮ ਮੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ ਤੋਂ 1760 ਈ. ਵਿਚ ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਨਜ਼ਰਾਨਾ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਰਕਮ ਨੂੰ 'ਕਤਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ' ਵਾਸਤੇ ਭੇਟਾ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਕਦਮ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਕਦਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਗਿਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਬਦਾਲੀ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚੋਂ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਛੁਡਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਾਈ ਸੌ ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਹ ਦੇਵਨੇਤ ਹੀ ਸਮਝੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਉਂ ਮਦਦ ਨਾ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਿਤਾਂ ਵਾਂਗ ਪੰਥਕ ਪੁਰਖਿਆਂ ਕੋਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਜਿਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ ਰੂਪ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਬੰਧਕ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਛੁਡਾ ਕੇ ਘਰੋਂ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿਚ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਚਰਚੇ 'ਬੰਦੀ ਛੋੜ' ਪੰਥਕ ਆਗੂ ਵਜੋਂ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਏ।

(ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਕਨ੍ਹਈਆਂ ਲਾਲ ਕਪੂਰ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਤਾਰੀਖਿ ਪੰਜਾਬ' ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਖਾਲਸਾ' ਵੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ)।

ਇਹੋ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪੰਥ ਨੇ ਸ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਨੂੰ 'ਸੁਲਤਾਨੁਲ ਕੌਮ' ਦੀ ਪਦਵੀ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸਿੱਕਾ (ਦੇਗ ਓ ਤੇਗ ਓ ਫਤਹਿ ਓ ਨੁਸਰਤ ਬੇਦਰੰਗ। ਯਾਫਤ ਅਜ਼ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ) ਫਿਰ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਹਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਅਬਦਾਲੀ ਤੋਂ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਰਾਜ ਖੋਹ ਲੈਣ ਦੀ ਗੱਲ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿੱਕੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ (ਸਿੱਕਾ ਜ਼ਦ ਦਰ ਜਹਾਂ ਬਾ ਫਜ਼ਲਿ ਅਕਾਲ। ਮੁਲਕਿ ਅਹਿਮਦ ਗ੍ਰਿਫਤ ਜੱਸਾ ਕਲਾਲ)।⁸

ਇਹੀ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੁਗਲ ਹਾਕਮ ਕਿਲਿਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਸ਼ਾਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਕਿੰਨਾ ਬਿਖਮ ਸੀ, ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਵੱਡੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਤੋਂ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਦੀ 'ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਟੁਕ ਨਾਲ ਇਸ ਪਾਸੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਖਾਏ ਬਾਈ ਘਾਇ।

ਤੇ ਭੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੜਤੇ ਜਾਇ।

ਪੰਥਕ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਥ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ ਹਰ ਮੈਦਾਨ ਫਤਿਹ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਜਜ਼ਬੇ ਤਹਿਤ ਅਬਦਾਲੀ ਦੀ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਹੀ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਸਰਹਿੰਦ ਜਿੱਤ (1764) ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਘੱਲੂਘਾਰਿਆਂ ਦਾ ਬਦਲਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਹਿੰਦ ਫਤਿਹ ਕਰਕੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਬਦਲਾ ਸਰਹਿੰਦ ਫਤਿਹ ਕਰਕੇ ਲਿਆ ਸੀ। ਸਰਹਿੰਦ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨਾਲ ਹੱਥ ਆਈ ਆਰਥਿਕ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਵਜੋਂ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨੌਂ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸਭ ਮਿਸਲਦਾਰਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੁੜ ਉਸਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਾਇਆ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਚਾਦਰ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ। ਪਹਿਲੀ, ਪੰਥਕਤਾ ਵਿਚ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਪ੍ਰਾਣ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਦੂਜੀ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਪੰਥਕਤਾ ਵਿਚ ਸਦਾ ਪਹਿਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਦੂਜੀ ਮਿਸਾਲ ਵੀ ਸ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਾਜ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੁੜ ਉਸਾਰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਈ ਦੇਸ ਰਾਜ ਬਿਧੀਚੰਦੀਏ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਪੱਕੇ ਤਾਂ ਸਨ, ਪਰ ਕੱਟੜ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਜਿਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਾਤੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿੱਖ, ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਰਲ ਬੈਠਣ ਦਾ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰੋਕਦੇ, ਪਰ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਵੇਲੇ ਪੰਥਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਓਹਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ।

ਕਾਜ਼ੀ ਨੂਰ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਵਿਚਲੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਨੁਮਾ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਝੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਜ਼ੀ ਨੂਰ ਮੁਹੰਮਦ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਜੇ ਭਾਜੜ ਵੀ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਜੜ ਨਾ ਸਮਝੋ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਇਕ ਦਾਉ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚੋ, ਡਰੋ ਅਤੇ ਦੋਬਾਰਾ ਡਰੋ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਤੋਂ ਇਹੀ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੰਗੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਵਿਰੋਧੀਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਜਮਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਆਮ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਹਾਕਮ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਨੇਕ ਬੰਦੇ ਹਨ। ਜਿੱਤ ਕੇ ਵੀ ਇਹ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਿਚ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਆਖਰੀ ਹਮਲੇ (1766-67) ਵੇਲੇ ਅਬਦਾਲੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਮੁਖੀਏ ਉਸ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ। ਪਰ

ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਅਬਦਾਲੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਈਨ ਕਿਉਂ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇ? ਅਬਦਾਲੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਸਾਹਮਣੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਮੁੜਨਾ ਪਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮਿਸਲਦਾਰੀਆਂ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਮੁਗਲ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦੇ ਗਏ, ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਪੰਥ ਤਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਮਜਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹ ਆਲਮ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਬਿਨਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖਤ ਨੂੰ ਸੁਰਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਸ. ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਰਾਖੀਨੁਮਾ ਸਹਿਯੋਗ ਮੰਗ ਲਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਹੀ ਤਤਕਾਲੀ ਹਾਕਮ ਜ਼ਾਬਿਤਾ ਖਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਹੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਥਕ ਸਾਥ ਕਰਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸੋਹ ਦਾ ਤੱਕਲਾਂ ਗੱਡਣ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੁੰਦੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਕਬੂਲੀਅਤ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਰਥਿਕ ਸਾਧਨ ਜੁਟਾਉਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲੁੱਟਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਧਣ ਵਾਸਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਤਾਕਤ ਦੀ ਧੁਰੋਹਰ ਬੇਸ਼ਕ ਸ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਹੀ ਸਨ, ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲ ਵਧਣ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਸ. ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਯੁੱਧ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਹੀ ਘੜਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਜਿਸ ਮਿਸਲਦਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਦਾ, ਉਹੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ।

ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮਰਾਨੀ ਭਰਮ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਖਾਲਸਾ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਮਜਬੂਤ ਕਰਦਾ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਦੇ ਸਿੱਖ ਜਜ਼ਬੇ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਮੰਨਵਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਲੜਾਈ ਦੇ ਗੁਰੀਲੇ ਪੈਂਤੜੇ ਵਿਉਂਤਣ ਅਤੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਪੱਖੋਂ ਸਿੱਖ ਸਭ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਗਏ ਸਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕੂਟਨੀਤਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਲੜਿਆਂ ਜੰਗ ਜਿੱਤਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਸੰਤੋਖੀ ਸਿੱਖ ਦੇ ਪੰਥਕ ਬਿੰਬ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਚੁਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਵਿਚ ਅਜਿੱਤ ਸੂਰਮੇ ਵਜੋਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ, ਹਾਕਮਾਂ ਵਾਂਗ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਚੁਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਉਗਰਾਹੁਣ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਅਗਵਾਈ ਬੇਸ਼ਕ ਸ. ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਡਾ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਹੈ, "ਕੁਝ ਇਉਂ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਦੇਸੀ ਅਤਿਆਚਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਬਿਦੇਸੀ ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਅਤੇ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਕੰਮ ਨਵੇਂ ਨੌਜਵਾਨ ਸਰਦਾਰਾਂ ਪਰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਕੇ ਕੰਮ ਚਲਾ ਸਕਣ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਂਜ ਸੁਭਾਵਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੀ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਨਿਰਲੇਪ ਤੇ ਸੰਤੋਖੀ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਚਾਰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ

ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਬੁੰਗਿਆਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ, ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਲਾਏ ਅਤੇ ਅਣਸਰਦੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਮੁਹਿੰਮ ਉੱਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਗਏ।"⁹

ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣਾ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਪੰਥ ਤੋਂ ਭਟਕ ਗਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਥਕ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਪੰਥਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਾਂਗ ਹੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਕਰਕੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰੀਏ ਪੀਰਮੱਲੀਏ ਵੀ ਪੰਥ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੋਢੀ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣਾਇਆ। ਫੂਲਕਿਆਂ ਦੇ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਟਿੱਕਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਇੱਛਾ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਉਹ ਸਵਰਗ ਸਿਧਾਰ ਗਏ। ਇਸ ਨਾਲ ਨਾਨੂ ਮੱਲ ਦਾ ਦਖਲ ਪਟਿਆਲਾ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤਤਕਾਲੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਪੰਥਕਤਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। (ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ 'ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਦੀ ਵਾਰ' ਵੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ)।

ਇਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਵੀ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਰਾਏ ਜੰਗ ਜਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਲਈ ਜਦੋਂ ਜੰਜ ਕਪੂਰਥਲੇ ਪੁੱਜੀ ਤਾਂ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਰਨਤਾਰਨ ਵਿਖੇ ਛਕਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੰਜ ਤਰਨਤਾਰਨ ਪੁੱਜੀ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਪੰਜਵਤ ਵਿਖੇ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਤੋਂ ਇਕ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਥਕ ਸਾਥ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਬਪੱਖੀ ਪੰਥਕ ਭੂਮਿਕਾ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਨਿਭਾਈ, ਉਸ ਨਾਲ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਏ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਅਧਿਆਤਮਕਤਾ, ਪੰਥਕਤਾ, ਸਮਾਜਿਕਤਾ, ਸੂਰਮਗਤੀ ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਵਾਂਗ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹੇ, ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਥਕ ਛਵੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਵਾਂਗ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਵੇਰਵੇ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਟੋਹ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੀਵਾਲੀ ਅਤੇ ਵੈਸਾਖੀ ਨੂੰ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦਾ ਨੇਮ ਲਗਾਤਾਰ ਪਾਲਦੇ ਰਹੇ। ਮਿਸਲਦਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਸੁਲਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੌਕਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਥਕਤਾ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤਦੇ। ਬੇਸ਼ਕ ਮਿਸਲਾਂ ਨਾਲ ਜਗੀਰਦਾਰੀ ਸਿਆਸਤ ਭਾਰੂ ਹੋਈ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ, ਪਰ ਸ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਸਦਾ ਹੀ ਸਿੱਖ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਸੰਗਤੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਾ-ਵਿਧੀ ਵਿਚ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੇ ਮੁੱਦਈ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਥਕ ਚੜ੍ਹਤਲ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਬੋਲਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

1783 ਦੀ ਦੀਵਾਲੀ 25 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸੀ ਅਤੇ ਸ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦੀਵਾਲੀ ਮਨਾਉਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤਰਬੂਜ ਖਾਧਾ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਬਹੁਤਾ ਰੁਕੇ ਚੱਲਦੇ ਰਹੇ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੇਟ

ਵਿਚ ਦਰਦ ਹੋਣ ਲੱਗਾ, ਪਰ ਉਹ ਬਿਨਾ ਰੁਕੇ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਵਕ ਸਿਰਤ ਕਰਕੇ ਚੱਲਦੇ ਰਹੇ। 20 ਅਕਤੂਬਰ 1783 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਬੀਅਤ ਬਹੁਤੀ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਖਰੀ ਫਤਿਹ ਬੁਲਾ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਮੁਤਾਬਕ ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਥਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਸਾਰੇ ਪੰਥਕ ਗੁਣ ਇਕ ਵਾਰ ਦਫਨ ਹੋ ਗਏ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਚੰਡਿਤ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਸਲਦਾਰੀਆਂ ਦਾ ਜਗੀਰਦਾਰੀ ਰੰਗ ਪੰਥਕਤਾ ਉੱਤੇ ਭਾਰੀ ਪੈਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਸ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਘੋੜੇ ਦੀ ਕਾਠੀ ਤੋਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਉਹ ਮਿਸਲਦਾਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਮਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਕਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਰਖਿਅਤ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਵੀ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਜੋ ਆਪਸੀ-ਇਤਫਾਕ ਸ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਿਸਲਦਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਇਕੱਠੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸਮਾਨੰਤਰਤਾ ਵਿਚ ਤੁਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਧਰਮ ਉੱਤੇ ਸਿਆਸਤ ਭਾਰੂ ਪੈਣ ਲੱਗ ਪਈ।

ਬੇਸ਼ਕ ਸ. ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਆਈ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਪੰਥਕਤਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਮਿਸਲਦਾਰੀ ਦੀ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਰਾਜਸੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਨਾ ਸਕੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਲੱਗਾ, ਜੋ ਪੰਥਕ ਘੱਟ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਵੱਧ ਸੀ। ਨਾਸ਼-ਮਾਡਲ (ਧਰਮ-ਨਾਸ਼, ਕੁਲ-ਨਾਸ਼ ਅਤੇ ਕਿਰਤ-ਨਾਸ਼) ਦਾ ਮੁੱਦਈ ਪੰਥ, ਮਿਸਲਦਾਰਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਂ ਜਾਤਾਂ ਗੋਤਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਣ (Sikh Empowerment) ਅਕਾਲੀ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਸੁਲਤਾਨੁਲ-ਕੌਮ ਵਾਲੇ ਤਤਪ-ਮਾਡਲ ਦੀ ਥਾਂ ਸਰਕਾਰ-ਏ-ਖਾਲਸਾ ਵਾਲਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ-ਮਾਡਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਇਹ ਕਿ "ਰਾਜ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਧਰਮ ਚਲਹਿ ਹੈ" ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਨਾਲ "ਧਰਮ ਬਿਨਾ ਸਭ ਦਲਹਿ ਮਲਹਿ ਹੈ" ਵਾਲੀ ਸਿੱਖ ਤਤਪ ਇਤਿਹਾਸ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਇਸ ਰਾਹ ਸਿਆਸੀ ਸੂਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਲਗਾਤਾਰ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦਮ ਰੋਕ ਕੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸੋਚਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਵਾਂਗ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਸਿਆਸੀ ਸੂਰ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਨਹੀਂ।

ਹਵਾਲੇ:

- ਡਾ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਪਟਿਆਲਾ, 2011, ਪੰਨਾ 6-7
- ਉਹੀ, ਪੰਨਾ 8
- ਉਹੀ, ਪੰਨਾ 11
- ਉਹੀ, ਪੰਨਾ 31
- ਉਹੀ, ਪੰਨਾ 62
- ਉਹੀ, ਪੰਨਾ 75
- ਉਹੀ, ਪੰਨਾ 82
- ਉਹੀ, ਪੰਨਾ 109
- ਉਹੀ, ਪੰਨਾ 207

####

ਜੰਗ

ਇਨਸਾਨ ਤੜਫ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੰਗ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੈ। ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਜੰਗਬਾਜ਼, ਨਾ ਅਜੇ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੈ।

ਨਿੱਤ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚੱਲਦੀਆਂ, ਅੰਬਰਾਂ ਤੋਂ ਬੰਬ ਵਰਸਦੇ। ਪਿਆਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ, ਭਰ ਨੈਣ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛਲਕਦੇ।

ਪਰਲੋ ਜਿਹੀ ਆ ਗਈ, ਹੋਈਆਂ ਥਾਂਵਾਂ ਵੀਰਾਨ ਨੇ। ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ,

ਮਿਟਿਆ ਨਾਮੋ ਨਿਸ਼ਾਨ ਏ।

ਅਪਾਹਜ ਕੋਈ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਤਿਆ ਹੈ ਧੜ ਕਿਸੇ ਦਾ। ਬਾਰੂਦ ਦੇ ਧਮਾਕਿਆਂ ਨੇ, ਪੁੱਟਿਆ ਹੈ ਜੜ੍ਹ ਕਿਸੇ ਦਾ।

ਮਹਿਲ ਢੇਰੀ ਹੋ ਰਹੇ, ਮੱਚ ਗਿਆ ਕੋਹਰਾਮ ਹੈ। ਅਫਗਾਨ, ਇਰਾਕ, ਸੀਰੀਆ 'ਚ, ਹੋਇਆ ਜੀਣਾ ਹਰਾਮ ਹੈ।

ਬੱਚੇ ਅਨਾਥ ਹੋ ਰਹੇ, ਨਾ ਪੁੱਛਦਾ ਕੋਈ ਹਾਲ ਹੈ।

ਕਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਤਰਸ ਨਹੀਂ, ਸਮੇਂ ਨੇ ਬਦਲੀ ਚਾਲ ਹੈ।

ਨਾ ਹੈ ਕੋਈ ਦਰਦਮੰਦ, ਨਾ ਸਿਸਕੀਆਂ ਸੁਣਦਾ ਕੋਈ। ਹੋ ਰਿਹਾ ਘਾਣ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ, ਜਾਪਦੈ ਅਧਮੋਈ ਹੋਈ।

ਅੱਜ ਦੀ ਹੈ ਬਾਬਰਵਾਣੀ ਹੈ, ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਕਰਤਾਰ। ਆਸ ਦੀ ਕਿਰਨ ਜਗਾਈ ਹੈ, ਵਿਚ ਸੀਰੀਆ ਦੇ ਸਰਦਾਰ।

ਲੈ ਸੁਨੇਹਾ 'ਘਨੱਈਆ' ਵਾਲਾ,

ਨਿੱਤਰਿਆ ਹੈ ਅੱਜ ਖਾਲਸਾ। ਸੀਵੇ ਜ਼ਖਮ ਤੇ ਲਾਵੇ ਮੱਲੂਮ, ਰਵੀ ਸਿੰਘ ਦਾ 'ਏਡ ਖਾਲਸਾ'।

ਦੁਜਿਆਂ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਣਾ, ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਰੀਤ ਚਲਾਈ। ਤਿਆਗ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸੁੱਖ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਧਰਮ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਈ।

ਸ਼ਾਲਾ ਲੰਬੀਆਂ ਹੋਵਣ ਉਮਰਾਂ, ਸਦਾ ਨੱਸੇ ਦੂਰ ਬਲਾ। ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦਾ ਬਣੇ ਮਸੀਹਾ, ਰਹੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ!

-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ, ਬੰਗਾ।

ਕੌਨ ਜੀਤਾ ਹੈ ਤੇਰੀ ਜੁਲਫ਼ ਕੇ ਸਰ ਹੋਨੇ ਤੱਕ...

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਦੇਖੋ)

ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਵੀ ਮੁੜ ਮਸਲਾ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਹੈ; ਚਾਹਤ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਇੰਤਹਾ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਫਿਰ ਗਜ਼ਲ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਗਹਿਰਾਈ ਤੇ ਕਰਤਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਮਲਿਕਾ ਪੁਖਰਾਜ ਦੇ ਗਾਇਨ ਨੇ।

ਇਕ ਵਾਰ ਉਸਤਾਦ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਬਾਹਰੀ ਸ਼ਕਲ ਸੂਰਤ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਚੱਕਰ ਸਾਈਂ ਅਖਤਰ ਜਾਂ ਸਾਈਂ ਜ਼ਹੂਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਿਹਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਅਲਾਪ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਭਾ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨੁਰਾਨੀ ਰੰਗ ਭਰਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿੰਗਦਿਆਂ ਲਗਦਾ ਇਉਂ ਸੀ,

ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਆ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦਹਾੜਨਾ ਭੁੱਲ ਕੇ ਕੋਈ ਦਰਦ ਭਰਿਆ ਮਿੱਠਾ ਰਾਗ ਅਲਾਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ
ਫੋਨ: 647-982-6091

ਹੋਵੇ...। ਤੇ ਉਸ ਸ਼ਾਮ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਟੈਗੋਰ ਥੀਏਟਰ ਵਿਚ ਮਲਿਕਾ ਪੁਖਰਾਜ ਨੂੰ ਇਕ ਸ਼ਬਦ 'ਤੇ ਰੁਕ ਰੁਕ ਕੇ (ਤੇਰੇ ਇਸ਼ਕ ਕੀ ਇੰਤਹਾ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ) ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਐਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਮਲਿਕਾ ਪੁਖਰਾਜ ਅਤੇ ਤਾਹਿਰਾ ਸੱਈਅਦ ਦੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕਿਆਮ ਦੌਰਾਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਦੇ ਫੋਟੋਗਰਾਫਰ ਯੋਗ ਜੁਆਏ ਨੇ ਮਾਂ-ਧੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਜੋ ਲੈ ਲਈ ਸੀ, ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਘਰ ਡਰਾਇੰਗ ਰੂਮ ਵਿਚ ਸਜੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਲੇ ਵਕਤਾਂ 'ਚ ਉਸ ਤਸਵੀਰ ਅੱਗੇ ਕਲੀਆਂ ਵੀ ਧਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਮਲਿਕਾ ਨੇ ਪਹਾੜੀ ਅਤੇ ਡੋਗਰੀ ਗੀਤ ਬੇਮਿਸਾਲ ਮਿਠਾਸ ਭਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਗਾਏ। ਉਸ ਦਾ ਤਾਹਿਰਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਗਾਇਆ 'ਕੁੰਜਾਂ ਆਏ ਪਈਆਂ ਪਪਰੋਲੇ' ਲੋਕ ਗੀਤ ਅੱਜ ਵੀ ਸੁਣਿਆਂ ਦਿਲ ਵਿਚ ਧੂਹ ਪਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਹਿਰਾ ਨੇ 'ਤੂੰ ਚੁੰਨੀ ਲੈ ਸੁਰਮਈ ਕੁੜੇ, ਤੂੰ ਦਿੱਸੇਂ ਬੱਦਲੀ ਜਿਹੀ ਕੁੜੇ', 'ਧਰਤੀ ਕਲੀ ਕਰਾ ਦੇ, ਨੱਚਾਂ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਰਾਤ', ਤੇ 'ਲੰਘ ਆ ਜਾ ਪੱਤਣ ਝਨਾਂ ਦਾ ਯਾਰ' ਵਰਗੇ ਅਨੇਕਾਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤ ਗਾਏ। ਉਂਜ, ਮਲਿਕਾ ਪੁਖਰਾਜ ਗਜ਼ਲ ਗਾਇਨ ਦੀਆਂ ਜੋ ਸਿਖਰਾਂ ਦਾਗ ਦੇਹਲਵੀ ਦੀ ਗਜ਼ਲ:

ਜਾਹਿਦ ਨਾ ਕਹਿ ਬੁਰੀ
ਕਿ ਯੇ ਮਸਤਾਨੇ ਆਦਮੀ ਹੈਂ,
ਤੁਮ ਕੋ ਲਿਪਟ ਪੜੇਗੇ
ਦੀਵਾਨੇ ਆਦਮੀ ਹੈਂ
ਦੇ ਗਾਇਨ ਦੌਰਾਨ ਛੁੱਹਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪਾਰਾਵਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਘੇਰ! ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਆਰਿਫ਼ ਲੋਹਾਰ ਅਤੇ ਮੀਸ਼ਾ ਸ਼ਫੀ ਦੇ 'ਜੁਗਨੀ' ਗਾਇਨ ਦੇ ਜਲਵੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸੱਚਾਈ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ 'ਜੁਗਨੀ' ਗਾਇਨ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਜੀਅ 'ਚ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਹਜ਼ਾਰਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੀਸ਼ਾ ਸ਼ਫੀ ਦਾ 'ਇਸ਼ਕ ਆਪ ਵੀ ਅਵੱਲਾ, ਇਹਦੇ ਕੰਮ ਵੀ ਅਵੱਲੇ' ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਗੀਤ ਮੈਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਪਿਆਰੇ ਹਨ। ਤਾਹਿਰਾ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਅਲੱਗ, ਪਰ ਕਹਿਰਾਂ ਦਾ ਸੁਹੱਪਣ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਹਸਤੀ ਅਤੇ ਗਾਇਨ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਿਚ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਰਿਫ਼ ਲੋਹਾਰ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਬਾਪ ਆਲਮ ਲੋਹਾਰ ਨੇ 70ਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਲੰਡਨ ਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ 'ਬੋਲ ਮਿੱਟੀ ਦਿਆ ਬਾਵਿਆ' ਗੀਤ ਨਾਲ ਚਿਮਟਾ ਖੜਕਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਕਰਵਾ ਦਿਤੀ ਸੀ ਪਰ ਆਰਿਫ਼ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਲੰਮੀ ਉਡਾਣ ਭਰ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮੇ ਦੀ ਸਿਖਰ ਜੇ ਦੇਖਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸੱਜਣ ਉਸ ਨੂੰ ਗੀਤ:

‘ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸੰਗਤ’ ਦੀ ਤੀਜੀ ਕੜੀ ਵਿਚ ਵੀ ਸੀਨੀਅਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਨੇ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਛਹਿਬਰ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਦੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦਿਲਚਸਪ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਹਨ, ਪਾਠਕ ਅੰਦਰ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਤਰਬਾਂ ਵੀ ਛੇੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲੇਖ ਲੜੀ ਵਿਚ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪਿੱਪਲਾਂ-ਬੋਹੜਾਂ ਹੇਠ ਛਿੜਦੀਆਂ ਸੰਗੀਤ-ਸੁਰਾਂ ਵਾਲਾ ਰੰਗ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਰਤਾਂਤ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਪਾਠਕ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੜ੍ਹਾ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਇਸ ਲੇਖ-ਲੜੀ ਦੀ ਤੀਜੀ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਕੜੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਇਕ ਫੁੱਲ ਮੋਤੀਏ ਦਾ
ਮਾਰ ਕੇ ਜਗਾ ਸੋਹਣੀਏ...
ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਕੋਦੀਆਂ ਛੁਰੀਆਂ
ਇਸ਼ਕੇ ਦੀਆਂ ਚੋਭਾਂ ਬੁਰੀਆਂ
ਇਕ ਫੁੱਲ ਮੋਤੀਏ ਦਾ...

ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਤੋਂ ਸਦਕੇ ਜਾਵਾਂ
ਤੇਰੇ ਨਾਂ ਇਹ ਜਿੰਦਗੀ ਲਾਵਾਂ
ਇਕ ਫੁੱਲ ਮੋਤੀਏ ਦਾ...

ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਕੋਦੀ ਆਰੀ
ਤੇਰੇ ਮੁਖੜੇ ਤੋਂ ਜਿੰਦਗੀ ਵਾਰੀ
ਨੀ ਇਕ ਫੁੱਲ ਮੋਤੀਏ ਦਾ...

ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਕੋਦੇ ਪਾਵੇ
ਰੱਬ ਸੱਜਣਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਵੇ
ਤੇ ਇਕ ਫੁੱਲ ਮੋਤੀਏ ਦਾ
ਮਾਰ ਕੇ ਜਗਾ ਸੋਹਣੀਏ!
ਗਾਉਂਦਿਆਂ ਜ਼ਰਾ ਸੁਣੋ! ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਬੋੜ੍ਹਾ

ਖਦਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ 'ਜੁਗਨੀ' ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੇ ਜਲਵੇ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਮੀਸ਼ਾ ਸ਼ਫੀ ਦੇ ਅਚੰਭੇ ਦੀ ਹੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ 'ਇਕ ਫੁੱਲ ਮੋਤੀਏ ਦਾ' ਵਾਲੇ ਗਾਇਨ ਨਾਲ ਉਹ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਫੈਲਦਾ ਹੈ, ਫੈਲਦਾ ਹੀ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਜ਼ਿਕਰ ਪਿਛੋਂ ਤਾਹਿਰਾ ਸੱਈਅਦ ਵਰਗੀ ਕਰਤਾਰੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਵਾਲੇ ਦੇ ਹੋਰ ਮਹਾਨ ਉਸਤਾਦਾਂ ਕੇ. ਐਲ. ਸਹਿਗਲ ਅਤੇ ਮਹਿਦੀ ਹਸਨ ਦੇ ਗਾਇਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀਆਂ ਬਿਨਾ ਸਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮਹਿਦੀ ਹਸਨ ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ 70ਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ:

ਯੇਹ ਧੁੰਆਂ ਸਾ ਕਹਾਂ ਸੇ ਉਠਤਾ ਹੈ
ਦੇਖ ਤੂੰ ਚਲ ਕੇ ਜਾਂ ਸੇ ਉਠਤਾ ਹੈ।

ਬੇਹੱਦ ਸੋਜ਼ਪੂਰਨ ਅੰਦਾਜ਼ 'ਚ ਗਾ ਕੇ ਸਨਸਨੀ ਹੀ ਤਾਂ ਫੈਲਾ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਗਜ਼ਲ ਗਾਇਕੀ ਵਿਚ ਮਾਨੋ ਨਵਾਂ ਇਨਕਲਾਬ ਬਰਪਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ

ਬੇਗਮ ਅਖਤਰ

ਉਹਨੇ 'ਕੂ-ਬ-ਕੂ ਫੈਲ ਗਈ ਬਾਤ ਸਨਾਸਾਈ ਕੀ' ਗਜ਼ਲ ਹੋਰ ਵੀ ਗਹਿਰੀ, ਰਹੱਸਮਈ ਤੇ ਪੁਰਜੋਸ਼ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਗਾਈ ਤਾਂ ਮਾਹੌਲ ਅੰਦਰ ਸੰਨਾਟਾ ਹੋਰ ਗਾੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਗਜ਼ਲ ਗਾਇਨ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੇ. ਐਲ. ਸਹਿਗਲ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕੀ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਮਹਿਦੀ ਹਸਨ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਕਿਧਰੇ ਆਸ ਪਾਸ ਹੀ ਆਪਣੀ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਸਿਗਨੇਚਰ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸਹਿਗਲ ਬਾਬੇ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨੁਮਰੀ ਜਾਂ ਗਜ਼ਲ ਗਾਇਨ ਸਿਖਰ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗਾਲਿਬ ਨੂੰ ਬੇਗਮ ਅਖਤਰ ਨੇ ਵੀ ਗਾਇਆ ਪਰ:

ਆਹ ਕੋ ਚਾਹੀਏ ਇਕ ਉਮਰ
ਅਸਰ ਹੋਨੇ ਤੱਕ
ਕੌਨ ਜੀਤਾ ਹੈ ਤੇਰੀ ਜੁਲਫ਼ ਕੇ
ਸਰ ਹੋਨੇ ਤੱਕ।

ਸਮੇਤ ਅਨੇਕਾਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਦੇ ਗਾਇਨ ਦੌਰਾਨ ਜਿਸ ਸਿਖਰ ਨੂੰ ਸਹਿਗਲ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਛੂਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਚੰਭਾਜਨਕ ਹੈ; ਉਂਜ ਉਸ ਦੀ ਗਜ਼ਲ:

ਅਬ ਕਿਆ ਬਤਾਉਂ ਕਿ
ਤੇਰੇ ਮਿਲਨੇ ਸੇ ਕਿਆ ਮਿਲਾ
ਮੰਜ਼ਿਲ ਮਿਲੀ ਮੁਰਾਦ ਮਿਲੀ
ਮੁਦਾਅ ਮਿਲਾ
ਸਭ ਕੁਝ ਮੁਝੇ ਮਿਲਾ
ਜੋ ਤੇਰਾ ਨਕਸ਼ੇ ਪਾ ਮਿਲਾ।
ਸਦਾ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਸ਼ਿਸ਼ ਭਰਪੂਰ ਲਗਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਹ ਗੱਲ 1971 ਦੀ ਹੈ। ਸਿਆਲਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਸਨ। ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਦੇ ਡੀ. ਏ. ਵੀ. ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਮੇਰੀ ਯਾਰੀ ਮਾਨਸਾ ਵਾਲੇ ਦਰਵੇਸ਼ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਨਾਲ ਨਵੀਂ ਨਵੀਂ ਪਈ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਕਾਲਜ ਵਾਲੇ ਏਰੀਏ 'ਚ ਹਰ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਕਰਨਪੁਰ ਮਹੱਲੇ ਦੀ ਸੁੰਨਸਾਨ

ਆਰਿਫ਼ ਲੋਹਾਰ ਅਤੇ ਮੀਸ਼ਾ ਸ਼ਫੀ 'ਜੁਗਨੀ' ਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ

ਜਿਹੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਚਾਹ ਦੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਦੁਕਾਨ ਉਪਰ ਮਹਿਜ਼ ਸਹਿਗਲ ਬਾਬੇ ਅਤੇ ਹਬੀਬ ਵਲੀ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀ ਗਜ਼ਲ:

ਲਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੀਅ
ਮੇਰਾ ਉਜੜੇ ਦਿਆਰ ਮੇਂ
ਜਿਨਕੀ ਬਨੀ ਹੈ ਆਲਮੇ
ਨਾ ਪਾਇਦਾਰ ਮੇਂ।

ਸੁਣਨ ਜਾਂਦੇ ਸਾਂ। ਹਬੀਬ ਵੀ ਵਿਲੱਖਣ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਾਲਾ ਗਜ਼ਲ ਗਾਇਕ ਸੀ। ਕਮਲਾ ਝਰੀਆ ਗਾਇਨ ਜਗਤ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਸਿਖਰ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਗਾਇਆ ਗੀਤ:

ਨਾ ਤੁਮ ਮੇਰੇ ਨਾ ਦਿਲ ਮੇਰਾ,
ਨਾ ਜਾਨੇ ਨਾ ਤਵਾਂ ਮੇਰੀ
ਤਸੱਵਰ ਮੇਂ ਭੀ ਆ ਸਕਤੀ
ਨਹੀਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਮੇਰੀ।
ਵੀ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੁਕਾਨ ਉਪਰ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਗਜ਼ਲ ਮੇਰੀ ਪਸੰਦ ਸੀ ਪਰ ਭੰਗੂ ਨੂੰ:
ਮਸਤੋਂ ਕੋ ਜੋ ਅਸੂਲ ਹੈ
ਉਨ ਕੋ ਨਿਭਾ ਕੇ ਪੀ
ਇਕ ਬੂੰਦ ਭੀ ਨਾ ਕੱਲ ਕੇ ਲੀਏ
ਤੂੰ ਬਚਾ ਕੇ ਪੀ
ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਹਾ ਹੈ

ਕਾਲੀ ਘਟਾਓਂ ਕਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ
ਉਨ ਕੀ ਸਿਆਹ ਜੁਲਫੋਂ ਪੇ
ਨਜ਼ਰੋਂ ਜਮਾ ਕੇ ਪੀ...।

ਗਜ਼ਲ ਵਧੇਰੇ ਧੂ ਪਾਉਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਦੁਕਾਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਵੀ ਬੜਾ ਦਿਲਚਸਪ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਗਾਹਕ ਉਥੇ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਟਾਵਾਂ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਹੱਸਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਘੱਟ ਹੀ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਦੁਕਾਨ ਵੱਲ ਆਉਂਦਿਆ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਨਿੱਮੀ ਜਿਹੀ ਮੁਸਕਾਨ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਮਾਸਟਰ ਮਦਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਸਾਗਰ ਨਿਜ਼ਾਮੀ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਚਰਚਿਤ ਗਜ਼ਲਾਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਉਸ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਹੀ ਸੁਣੀਆਂ ਸਨ। ਮਦਨ ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨੇ 8 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰੇ ਗਾਇਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 12 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਤਕ ਪੁੱਜਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀ ਕਲਾਤਮਕ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਖਾਰ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਕਲਾ ਪਾਰਖੂਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਖਿਤਾਬ ਨਾਲ

ਨਿਵਾਜ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਜ਼ਲਾਂ ਦਾ ਹੀ ਪਤਾ ਸੀ! ਪਰ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤ:

ਬਾਗਾਂ ਵਿਚ ਪੀਘਾਂ ਪਈਆਂ
ਸਭ ਸਈਆਂ ਟੁਰ ਗਈਆਂ...।

ਸਮੇਤ ਉਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਏ ਬਚੇ ਰਹਿ ਗਏ ਸੱਤੇ-ਅੱਠੇ ਗੀਤ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਨੈਟ ਉਪਰ ਸੁਣੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸਹਿਗਲ, ਮਹਿਦੀ ਹਸਨ, ਮਾਸਟਰ ਮਦਨ ਅਤੇ ਕਮਲਾ ਝਰੀਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੀ ਸਿਮਰਤੀ ਵਿਚ ਪੰਡਿਤ ਹਰੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਚੌਰਸੀਆ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਤੀ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਬੰਸਰੀ ਵਾਦਨ ਦੀ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਪਹਿਲਗਾਮ ਦੀ ਵਾਦੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਸਵਰਗ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ,

ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨੀਂ ਵਾਦੀ 'ਚ ਕੋਈ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਸਵੇਰ ਦੀ ਸੈਰ ਦੌਰਾਨ ਉਥੇ ਵਗਦੀ ਸੁਗੰਧ ਸਮੀਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੇ, ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦਾ ਬੰਸਰੀ ਵਾਦਨ ਸੁਣਦਿਆਂ ਮਨ 'ਤੇ ਐਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਲਮ ਤਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਮੀਆਂ ਬੜੇ ਗੁਲਾਮ ਅਲੀ ਖਾਨ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਖਿਆਲ ਗਾਇਕੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬੜੇ ਗੁਲਾਮ ਅਲੀ ਦੀਆਂ ਨੁਮਰੀਆਂ:

ਮੋਰ, ਪਪਈਆ, ਕੋਇਲ ਬੋਲੇ
ਮੁੜ ਬਿਰਹਨ ਕਾ ਜੀਆ ਡੋਲੇ

ਕਾ ਕਰੂੰ ਸਾਜਨ ਆਏ ਨਾ ਬਾਲਮ
ਤਤਪਤ ਬੀਤੀ ਮੇਰੀ ਉਨ ਬਿਨ ਰਤੀਆਂ

ਨੈਣ ਮੇਰੇ ਤਰਸ ਗਏ
ਆ ਜਾ ਬਾਲਮ ਪਰਦੇਸੀ।

ਕਮਾਲ ਹਨ ਪਰ ਸਾਡੀ ਸਿਮਰਤੀ ਅੰਦਰ ਮਹਾਂ ਗਾਇਕ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਮੁਗਲ-ਏ-ਆਜ਼ਮ' ਲਈ ਗਾਈ ਨੁਮਰੀ 'ਪ੍ਰੇਮ ਜੋਗਨ ਬਨ ਕੇ' ਦੇ ਗਾਇਨ ਦਾ ਜਲਵਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਾੜ੍ਹਾ ਰੰਗ 'ਚ ਅੰਕਿਤ ਹੋਇਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਗਾਇਨ ਦੇ ਨਿਰਮਲ ਭਾਵ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਉਠਾਨ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਫਿਲਮਾਂਕਨ, ਅਰਥਾਤ ਕੇ. ਆਸਿਫ਼ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਅਤੇ ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਮਧੂਬਾਲਾ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦਾ ਜੋੜ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਪਵਿਤਰ ਜਜ਼ਬੇ ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਦੀ ਸੂਖਮ ਕੋਮਲਤਾ, ਅਜਿਹੀ ਸਿਖਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੋਰ ਕਿਧਰੇ ਕਦੀ ਘੱਟ ਹੀ ਦੇਖੀ ਹੈ। ਕੇ. ਆਸਿਫ਼ ਦੀ ਵੀ ਦਾਦ ਦੇਣੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਹਿਤ ਪਿੰਨ ਭੂਮੀ ਗਾਇਕ ਵਜੋਂ ਬੜੇ ਗੁਲਾਮ ਅਲੀ ਖਾਂ ਵਰਗੇ ਦਿਗੰਬਰ ਗਾਇਕ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ।

ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਆਈ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਲਤਾ ਮੰਗੇਸ਼ਕਰ ਦੀ ਯਾਦ ਨਾ ਆਵੇ। ਲਤਾ ਦੇ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਸੁੰਦਰ ਗੀਤ ਹਨ ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਚੇਤੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਫਿਲਮ 'ਆਹ' ਲਈ ਮੁੱਦਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਾਇਆ ਉਸ ਦਾ ਗੀਤ:

ਰਾਜਾ ਕੀ ਆਏਗੀ ਬਰਾਤ

ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸੰਗਤ

3

ਰੰਗੀਲੀ ਹੋ ਗੀ ਰਾਤ

ਮਗਨ ਮੈਂ ਨਾਚੁੰਗੀ...

ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਦੀ ਨਿਰਮਲਤਾ ਜਿਸ ਮਸੂਮੀਅਤ ਨਾਲ ਇਸ ਗੀਤ 'ਤੇ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਨਰਗਿਸ ਨੇ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਬੜੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਸਿਖਰ ਛੋਹੀ ਹੈ! ਔਰਤ ਦੇ ਹੁਸਨ ਦੀ ਸ਼ਾਨਮੱਤੀ ਪਵਿਤਰਤਾ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਆਯਾਮ ਫਿਲਮ 'ਨਾਗਿਨ' ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੇਮੰਤ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਗੀਤ 'ਤੇਰੇ ਦੁਆਰ ਖੜ੍ਹਾ ਇੱਕ ਜੋਗੀ' ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪੂਰੇ 20 ਵਰ੍ਹੇ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਮੁਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਗੀਤ:

ਤੇਰੇ ਮਨ ਕੀ ਗੰਗਾ

ਔਰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕੀ ਜਮਨਾ ਕਾ

ਬੋਲ ਰਾਧਾ ਬੋਲ

ਸੰਗਮ ਹੋਗਾ ਕਿ ਨਹੀਂ...।

ਵਿਚ ਵਿਜੈਤੀ ਮਾਲਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਹਿਬੂਬ ਸਾਥੀ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਨਾਲ ਮੋਹ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਪਲਾਂ ਦੇ ਫਿਲਮਾਂਕਣ ਦੌਰਾਨ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਦੇਵਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨੂਠੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਿਜੈਤੀ ਮਾਲਾ ਤਲਾਬ ਅੰਦਰ ਤੈਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਮਾਨੋ ਸ਼ਾਇਰੀ, ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਕੁੱਲ ਸੁਹੱਪਣ ਉਸ ਦੇ ਵਜੂਦ ਅੰਦਰ ਇਕ ਜਾਨ ਹੋਏ ਪਏ ਹਨ।... ਤੇ ਵਿਜੈਤੀ ਮਾਲਾ ਦੇ ਉਮਰ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਤੇ ਇਲਾਹੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਜਲ ਪਰੀ ਦੇ ਹਾਰ ਤੈਰਨ ਦੇ ਨਜ਼ਾਰੇ ਤੱਕ ਕੇ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਸੱਜਣ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਜਿਹਨ ਅੰਦਰ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਮਹਾਂ ਕਵੀ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਹ ਬੰਦ ਉਭਰ ਜਾਵੇ:

ਵੈਰੀ ਨਾਗ ਤੇਰਾ ਇਕ ਝਲਕਾਰਾ

ਜਦ ਅੱਖੀਆਂ ਵਿਚ ਵੱਜਦਾ

ਕਾਦਰ ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਜਲਵਾ

ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਇਕ ਸਜਦਾ...।

ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗਾਇਕਾਂ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਮੁਢਲੇ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਮਨ ਨੂੰ ਧੂਹ ਪਾਈ, ਉਹ ਢਾਡੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੌਂਕੀ ਦੇ 'ਸਾਹਿਬਾਂ ਵਾਜਾਂ ਮਾਰਦੀ' ਅਤੇ 'ਆ ਜਾ ਭਾਬੀ ਝੂਟ ਲੈ ਪੀਘ ਹੁਲਾਰੇ ਲੈਂਦੀ' ਵਰਗੇ ਪੁਰਾਣੇ ਗੀਤ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਮਰਜੀਤ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ ਬਹੁਤ ਬੁਲੰਦ ਗਾਇਕ ਸੀ। ਐਸ. ਐਸ. ਮੀਸ਼ਾ ਦੇ ਉਦਮ ਨਾਲ 26 ਜਨਵਰੀ 1964 ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਲਜ, ਸਠਿਆਲਾ 'ਚ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣਿਆ। ਸਕੂਲੇ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਾਥੀ ਦੇ ਦੱਸਣ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਗਏ ਸਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗੀਤ:

ਚਿੱਟੀ ਚਿੱਟੀ ਪਗੜੀ ਘੁੱਟ ਘੁੱਟ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ
ਵਿਚ ਵੇ ਗੁਲਾਬੀ ਫੁੱਲ ਟੰਗਿਆ ਕਰ

ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ

ਭਲਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਸਹੁੰ ਈ...
ਵਿਚ ਵੇ ਗੁਲਾਬੀ...।

ਨੀਵੀਂ ਪਾਈ ਰੱਖਦਾ ਏਂ

ਨਿੱਤ ਸ਼ਰਮਾਕਲਾ ਵੇ

ਭਲਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਸਹੁੰ ਈ...

ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਬਨੇਰੇ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ ਕਰ।

ਦੀ ਪਾਕ ਪਵਿਤਰ ਲਰਜਿਸ਼ ਵੀ ਸਦਾ ਲਈ ਸਿਮਰਤੀ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਸਾਡੇ ਵਕਤਾਂ ਦੇ ਬਬੇਰੇ ਲੋਕ 50ਵਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਮਨ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿਚ 'ਬਾਬਾ' ਤੇਰਾ ਸਿੰਘ ਚੰਨ ਦੇ ਲਿਖੇ 'ਕਾਗ ਸਮੇਂ' ਦਾ ਬੋਲਿਆ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

“ਇਕ ਘੁੱਟ ਤੱਤਾ ਪਾਣੀ ਦੇਈ ਧੀਏ, ਐ ਗੋਲੀ ਹੇਠਾਂ ਲਾਹ ਲਵਾਂ ਸੰਘ ਤੋਂ।” ਬਿਸ਼ਨੀ ਐਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤੋਰਾਂ-ਚੌਦਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਪੋਤੀ ਮੁੰਨੀ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ।

“ਐਮਾ ਜੀ ਮੈਂ ਕਵਿਤਾ ਯਾਦ ਕਰ ਰਹੀ ਆਂ।”

“ਕੀ ਕਵਿਤਾ ਏ ਕੁਝੇ ਪੁੱਤ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਾ। ਕਵਿਤਾ-ਪਾਠ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗਦੈ।”

ਐਮਾ ਜੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਨੂੰ ਸਮਝ ਪੈਣੀ।” ਤੱਤੋ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਐਮਾ ਮੂਰ੍ਹੇ ਕਰਦੀ ਮੁੰਨੀ ਬੋਲੀ ਸੀ। ਤੇ ਏਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇ ਗੋਲੀਆਂ ਤੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਕੈਪਸੂਲ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਐਮਾ ਦੀ ਹਥੇਲੀ ਉਤੇ ਧਰ ਦਿੱਤਾ।

ਬਿਸ਼ਨੀ ਐਮਾ ਹੁਣ ਰਜਾਈ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੀ ਪਿਛਲੀ ਖਲੋਪੜ ਲੱਥੀ ਕੰਧ ਨੂੰ ਢਾਸਣਾ

ਬਚਿਤ ਕੌਰ

ਲਾ ਕੇ ਮੰਜੇ ਉਤੇ ਉਠ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈ। ਉਸ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਸੁੱਕ ਕੇ ਪੇਪੜੀ ਬਣੇ ਪਏ ਸਨ। ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਹਿੰਦਾ ਨੀਰ ਉਸ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਆਪੇ ਨੂੰ ਠਾਰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਹਥੇਲੀ ਉਤੇ ਰੱਖੀਆਂ ਤਿੰਨੋਂ ਕੋੜੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਐਮਾ ਨੇ ਹੁਣ ਕੋਸੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਘੁੱਟ ਨਾਲ ਸੰਘੋਂ ਹੇਠ ਉਤਾਰ ਲਈਆਂ ਸਨ ਤੇ ਫੇਰ ਜਿਗਰਾ ਕੈਤਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਮੁੰਨੀ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

“ਐਮਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਖਹਿਤੋ ਹੀ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਕਵੀ ਵੇਨ ਜੌਨਸਨ ਦੀ ਪੋਇਮ ਹੈ ‘ਲਿੱਲੀ ਫਲਾਵਰ’ ਬੋਨੂੰ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆਉਣੀ।”

“ਲਿੱਲੀ ਫਲਾਵਰ! ਪੁੱਤ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਏਸ ਦਾ ਭਾਵ ਤਾਂ ਸਮਝਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਨਾ? ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ੌਕ ਸੀ ਪੁੱਤ ਪਰ।”

ਪਰ ਐਮਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਕਵਿਤਾ ਤੋਂ। ਸੌ ਜਾਓ ਦੇ ਘੜੀ ਆਰਾਮ ਨਾਲ। ਤੁਹਾਡੀ ਖਾਂਸੀ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਆ ਜਾਉ ਸੌ ਕੇ।”

“ਧੀਏ ਨੀਂਦ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਦਿਨ ‘ਚ ਭਲਾ ਕਿਵੇਂ ਆਉਂਦੀ। ਤੂੰ ਸੁਣਾ ਮੇਰੀ ਧੀ ਕੁਛ ਮੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ।” ਬਿਸ਼ਨੀ ਐਮਾ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਕਵਿਤਾ ਪਾਠ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾ ਸੁਣਨ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਅੱਛਾ ਸੁਣੋ, ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਾਵੇਂ ਛੋਟੀ ਹੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਮੰਤਵ ਮਹਾਨ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਫੁੱਲ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ‘ਲਿੱਲੀ’ ਹੈ ਸਵੇਰੇ ਖਿੜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਾਮੀਂ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਖਿੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਬੂਆਂ ਵੰਡਦਾ ਹੈ।”

“ਇਹ ਤਾਂ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ ਪੁੱਤ।” ਆਪਣੀਆਂ ਬੁਝੀਆਂ-ਬੁਝੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੱਜੀ ਹਥੇਲੀ ਨਾਲ ਮਲ੍ਹਦਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਢੁੰਡਣਾ ਚਾਹਿਆ। ਅਚਾਨਕ ਸਾਹਮਣੀ ਪੱਕੀ ਕੰਧ ਉਤੇ ਆਈ ਸਿਲ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਇਕ ਚੱਟਾਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਣ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਘੜ ਆਇਆ ਸੀ।

ਪੂਰੇ ਇਕ ਘੰਟਾ ਅੱਸੀਆਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ

ਰੇਸ਼ਮੀ ਰੁਮਾਲ

ਉਮਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੁਆਲੇ ਰੁੱਤਾਂ ਦੇ ਅਣ-ਗਿਣਤ ਗੋਤ ਉਸ ਨੂੰ ਛੂਹ-ਛੂਹ ਕੇ ਲੰਘ ਗਏ ਸਨ। ਬਿਸ਼ਨੀ ਐਮਾ ਅਜੇ ਵੀ ਅਣ-ਬੁਝੀ ਬੱਤੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਲ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਤੇਲ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕੀ ਵੱਡਾ ਕਰਮ ਕਮਾਇਆ ਸੀ ਉਸ ਨੇ, ਬਿਨਾਂ ਤੇਲ ਦੀ ਬੱਤੀ ਵਾਂਗ ਜਲ੍ਹ ਕੇ? ਬਿਸ਼ਨੀ ਐਮਾ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਆਪਣੇ ਆਪੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗੀ।

ਸਾਹਮਣੇ ਕੰਧ ਉਤਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੁਣ ਜਿਵੇਂ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਰ ਗੂੜਾ ਹੋ ਕੇ ਉਘੜ ਆਇਆ ਸੀ।

ਯਾਦਾਂ ਦੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਦੀ ਉਧੇੜ-ਬੁਣ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਤਰੇ ਫਰੋਲੇ, ਚੜ੍ਹਦੀ

ਰਾਮ ਲਾਲ ਦਾ ਹਰ ਕੰਮ ਉਹ ਤਨ-ਮਨ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਦੇ ਮੰਜ਼ਲੀ ਹਵੇਲੀ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਨਿੱਕੇ ਮੋਟੇ ਕੰਮ ਸੁਆਰਦਾ ਉਹ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਜਿਵੇਂ ਬੱਕਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਪਲ ਭਰ ਵੀ ਨਸੀਬ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਰਦਾ। ਨਸੀਬ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਓਧਰ ਰਾਮ ਲਾਲ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਉਤੇ ਵੀ ਔਖ ਹੁੰਦੀ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਰ ਜੁਆਨ, ਬਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਦੇ ਦਿਲ ਉਤੇ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਰਾਜ ਹੀ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਬਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸੋਚਦੀ, ‘ਮੈਂ ਰਾਧਾ ਹਾਂ ਜਾਂ ਰੁਕਮਣੀ?’

ਸੁਬਾ-ਸਵੇਰੇ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਜਦ ਉਹ ਮੱਝਾਂ-ਗਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪੱਠੇ ਪਾਉਣ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ

ਜਵਾਨੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਿਰਧ-ਅਵਸਥਾ ਤਕ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਤਾਂ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਭਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਅੰਤਰ-ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦੇ ਸਕੇ। ਜਿਸ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਦ ਨੂੰ ਵੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਕੇ-ਸਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਣ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ।

ਰਜਾਈ ਦਾ ਪੱਲਾ ਪਰ੍ਹਾਂ ਹਟਾਉਂਦੀ ਬਿਸ਼ਨੀ ਐਮਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਡਰਾਉਣੇ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦੀ ਹੋਈ ਧੁਰ ਅੰਦਰੋਂ ਕੰਥ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ। ਫੇਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਤੰਦ ਪਿੱਛੇ, ਕਿਧਰੇ ਦੂਰ ਬੀਤੇ ਸਮਿਆਂ ਨਾਲ ਜਾ ਜੁੜੀ।

ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਲਾਲ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸਰਪੰਚ...ਲਾਗਲੇ ਦਸਾਂ ਹੋਰ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਮੰਨਿਆ-ਧਨਿਆ ਮੋਢੀ ਬੰਦਾ...ਤਿੰਨ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਘੋ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ...ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਕਾਮੇ। ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਮਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਇਕ ਖੁਸ਼ੀ ਰਾਮ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਨਸੀਬ...ਭਰ ਜੁਆਨ-ਬਾਕਾ ਗੱਭਰੂ...ਪੂਰੀਆਂ ਪੰਜ ਜਮਾਤਾਂ ਪਾਸ...ਖੇਤਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹਵੇਲੀ ਤਕ,

ਦੂਰ ਖੜ੍ਹੀ ਬਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਉਸ ਨੂੰ ਓਹਲੇ ਹੋ ਹੋ ਨਿਹਾਰਦੀ ਨਾ ਬੱਕਦੀ। ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲਗਦਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਨਸੀਬ ਦੀ ਰਾਧਾ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਰੁਕਮਣੀ ਵੀ।

ਜੇ ਵੀ ਸੀ, ਉਹ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰਪੰਚ ਰਾਮ ਲਾਲ ਦਾ ਕਾਮਾ, ਖੁਸ਼ੀ ਰਾਮ ਦਾ ਪੁੱਤ ਨਸੀਬ ਹੀ ਨਾ। ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਟੱਬਰ ਦਾ ਅੰਗ ਤਾਂ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਾ ਬਣ ਸਕਦਾ।

ਭਰ ਜੁਆਨ ਬਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਨੂੰ ਹੁਣ ਨਸੀਬ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭਾਉਂਦਾ। ਦਿਨ ਰਾਤ, ਘੜੀ-ਪਲ ਉਸ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨਸੀਬ ਦੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਘੁੰਮਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਉਹ ਨਸੀਬ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਤਨ-ਮਨ ਦੇਵੇਂ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਬਿਹਬਲ ਹੋ ਉਠੀ ਸੀ। ਤੇ ਇਉਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਖੁਦ ਨੂੰ ਇਕੋ ਇਕ ਮਿਲੀ ਪ੍ਰੀਤ-ਘੜੀ ਵਿਚ ਨਸੀਬ ਹੱਥ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਨਸੀਬ ਨੇ ਵੀ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਨੂੰ ਰੁਕਮਣੀ ਦਾ ਸਥਾਨ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਨਸੀਬ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਨਾਲ ਬਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਦਾ ਲੂੰ-ਲੂੰ

ਮਹਿਕ ਉਠਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਚਿੱਟੀ ਪੱਗ ਉਤੇ ਕਾਲਾ ਸਿਆਹ ਦਾਗ ਸੀ। ਬਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸਾਰਾ ਸ਼ਰੀਕਾ ਭਾਈਚਾਰਾ, ਗਲੀ ਮੁਹੱਲੇ ਵਾਲੇ ਸਰਪੰਚ ਤੇ ਬਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਰਪੰਚ ਰਾਮ ਲਾਲ ਨੂੰ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਦਾਚਿਤ ਵੀ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਵੇਲੀ ਦੀ ਹਰ ਕੰਧ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ। ਹਵਾ ਵਿਚ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬੂਝ ਫੈਲਣ ਲੱਗੀ।

ਇਕ ਰਾਤ ਜੋਬਨਮੱਤੀ ਬਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਨੇ ਹਵੇਲੀ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਫਰਕਦੇ ਆਪਣੀ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖੇ ਵੀ ਤੇ ਕੰਨੀ ਸੁਣੇ ਵੀ।

ਸਾਲ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਟੰਗਾਂ ਭੰਨ ਸੁੱਟੇ ਤੇ ਖੂਹ ਟੋਭਾ ਗੰਦਾ ਕਰੇ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੁਣ। ਇਹ ਬਿਸ਼ਨੀ ਦੇ ਬਾਪੂ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਬੋਲ ਸਨ।

“ਤੇ ਕੁੜੀ ਦਾ ਕੀ ਕਰਨੈ? ਰਾਤ ਦੇ ਨੂੰਰੇ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਮਰਦਾਵੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਉਭਰੀ-ਸਾਲ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਭੂਆ ਕੋਲ ਬੰਬਈ ਭੇਜ ਦੇ। ਓਹ ਓਥੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਨਰਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ।”

ਅਚਾਨਕ ਕੰਧ ਨਾਲ ਲੱਗੀ ਬੈਠੀ ਬਿਸ਼ਨੀ ਐਮਾ ਦੀ ਇਕ ਭਿਆਨਕ ਚੀਕ ਅੰਦਰ ਬੈਠੀ ਮੁੰਨੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਭੱਜੀ-ਭੱਜੀ ਬਾਹਰ ਵਰਾਂਡੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਐਮਾ ਕੋਲ ਆਈ।

“ਕੀ ਹੋਇਆ ਐਮਾ?”

“ਕੁਝ ਨੀ ਪੁੱਤ ਐਵੇਂ ਸਿਰ ਘੁੰਮ ਗਿਆ ਸੀ ਮੇਰਾ। ਤੂੰ ਜਾ ਪੜ੍ਹ ਜਾ ਕੇ ਅੰਦਰ।”

ਮੁੰਨੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਬਿਸ਼ਨੀ ਐਮਾ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੱਲੋਮੱਲੀ ਹੰਝੂਆਂ ਦੀ ਇਕ ਧਾਰ ਵਹਿ ਤੁਰੀ ਸੀ।

ਹੰਝੂਆਂ ਦੇ ਧੁੰਦਲੇਪਣ ਵਿਚੋਂ ਸਾਹਮਣੀ ਕੰਧ ਉਤਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੁਣ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਸੀਬ ਦਾ ਚੇਹਰਾ ਬਣ ਕੇ ਆ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਉਹ ਕਿੱਥੇ! ਉਸ ਦੀ ਤਾਂ ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਉਘ-ਸੁੱਘ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ।

ਪਿੱਛੋਂ ਗਈ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੀ ਮਾਸਟਰਾਣੀ ਹੱਥ ਨਸੀਬ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਇਕ ਰੁੱਕਾ ਬਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ।

“ਬਿਸ਼ਨ ਕੁਰੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਮੇਰੀ ਗਰੀਬ ਦੀ ਪਿਆਰ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਏਸ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਕੇ ਪਾਲੀ-ਪੋਸੀ। ਪਿਆਰ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹਰੀ ਰੱਖੀ।” ਤੱਤੀ ਹਵਾ ਦਾ ਇਕ ਤੇਜ਼ ਬੁੱਲ੍ਹਾ ਹੁਣ ਬਿਸ਼ਨੀ ਐਮਾ ਦੇ ਲੂੰ-ਲੂੰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬਸ ਉਸੇ ਘੜੀ ਬਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਨੇ ਭੈਣ-ਭਾਈ, ਮਾਂ-ਪਿਓ, ਸਾਕ-ਸਬੰਧੀ, ਘਰ-ਬਾਰ ਤੇ ਪਿੰਡ, ਸਭ ਕੁਝ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੀ ਸ਼ੇਰਨੀ ਬਣ ਇਕੱਲੀ ਨੇ ਹੀ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜੂਹ ਪਾਰ ਕਰ ਲਈ। ਤੇ ਆਪਣੀ ਹਮਦਰਦ ਮਾਸਟਰਾਣੀ ਦੀ ਦੂਰ ਕਲਕੱਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਇਕ ਸਹੇਲੀ ਕੋਲ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ।

ਜੇ ਹੁਣ ਏਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਪਰ ਬਿਸ਼ਨੀ ਐਮਾ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਜਿਉਂਦੀ ਹੈ।

ਤੱਤੀ ਹਵਾ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਬੁੱਲ੍ਹਾ ਨਾ ਜਾਣੀਏ ਕਿਧਰੇ ਆ ਕੇ ਹੁਣ ਫੇਰ ਬਿਸ਼ਨੀ ਐਮਾ ਦਾ ਅੰਗ-

ਅੰਗ ਵਲੰਧਰ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬਾਹਰ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਖੇਡਦੇ ਗੋਭਲੇ ਗੋਭਲੇ ਢਾਈ-ਤਿੰਨ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਬਿਸ਼ਨੀ ਐਮਾ ਦੇ ਪੋਤੇ, ਟੋਨੀ ਦਾ ਪਜ਼ਾਮੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ੁਸ਼ੂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਝੁੰਝਲਾਹਟ ਜਿਹੀ ਵਿਚ ਤੁਰਦਾ ਹੋਇਆ ਐਮਾ ਦੇ ਮੰਜੇ ਕੋਲ ਆ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ।

ਸਾਹਮਣੀ ਕੰਧ ਉਤੇ ਬਣੇ ਸਵਾਲੀਆ ਚਿੰਨ੍ਹ ਉਤੇ ਤਾਕੀ ਵਿਚੋਂ ਆਉਂਦਾ ਧੁੱਪ ਦਾ ਇਕ ਨਿੱਘਾ ਨਿੱਘਾ ਟੋਪਾ ਹੁਣ ਬਿਸ਼ਨੀ ਦੇ ਸੱਜੇ ਮੋਢੇ ਨੂੰ ਨਿੱਘ ਦੇਣ ਲੱਗਿਆ।

ਬਿਸ਼ਨੀ ਐਮਾ ਨੇ ਕੰਬਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਮੁੰਨੀ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ। ਤੇ ਉਹ ਆ ਕੇ ਟੋਨੀ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਬਦਲਣ ਵਿਚ ਰੁਝ ਗਈ।

ਟੋਨੀ ਰਾਮ ਸਿਓ ਨਸੀਬੂ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਖੁਸ਼ੀ ਰਾਮ। ਅੱਜ ਇਹ ਹਰਿਆ-ਭਰਿਆ ਵਿਹੜਾ ਖੁਸ਼ੀ ਰਾਮ ਦਾ ਹੀ ਤਾਂ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੀ ਮਾਸਟਰਾਣੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕਲਕੱਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਸਹੇਲੀ ਰੂਪੋ ਤੇ ਮਾਸਟਰਾਣੀ ਹੱਥ ਭੋਜਿਆ ਨਸੀਬੂ ਦਾ ਆਖਰੀ ਰੁਕਾ।

ਸਾਹਮਣੀ ਕੰਧ ਉਤੇ ਟਿਕਿਆ ਧੁੱਪ ਦਾ ਟੋਪਾ ਜਿਵੇਂ ਥਾਉਂ ਦਾ ਥਾਉਂ ਆ ਅਟਕਿਆ ਸੀ। ਬਿਸ਼ਨੀ ਐਮਾ ਨੇ ਕੰਬਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੁੰਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਲੋਹੇ ਦੇ ਟਰੰਕ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਲਾਲ ਮਖਮਲੀ ਗੰਢ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਮੁੰਨੀ ਦਾ ਪਿਤਾ, ਰਾਮ ਸਿਓ ਅਣ-ਵਿਆਹੀ ਮਾਂ ਬਿਸ਼ਨ ਕੁਰ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਪੁੱਤ। ਇਹ ਨਸੀਬੂ ਦੀ ਪਾਕ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸੀ। ਉਸ ਪਿਆਰ ਦੀ ਜੋ ਪੂਰ ਨਾ ਚੜ੍ਹ ਸਕਿਆ। ਜਿਸ ਪਿਆਰ ਦਾ ਗਲਾ ਬਿਸ਼ਨੀ ਐਮਾ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਘੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਤੇ ਵਿਚਾਰਾ ਨਸੀਬੂ!

ਬਿਸ਼ਨੀ ਐਮਾ ਦਾ ਪਿਓ, ਮਾਮਾ ਤੇ ਚਾਚਾ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਵੈਰੀ ਨਿਕਲੇ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਪਿਆਰ ਨਿਸ਼ਾਨੀ, ਰਾਮ ਸਿਓ ਨੂੰ ਬਿਸ਼ਨੀ ਐਮਾ ਨੇ ਕਿਨ੍ਹੀ ਹਾਲੀ ਪਾਲ-ਪੋਸ ਕੇ ਵੱਡਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਵਿਆਹਿਆ-ਵਰ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਫਲਸਰੂਪ ਅੱਜ ਉਸ ਦੇ ਪੋਤੇ ਪੋਤੀਆਂ ਹੁਣ ਬਿਸ਼ਨੀ ਐਮਾ ਦੇ ਬੋਲ ਭੁੰਜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਡਿੱਗਣ ਦਿੰਦੇ। ਪਰ ਜੇ ਕਿਤੇ ਅੱਜ ਰਾਮ ਸਿਓ ਦਾ ਪਿਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਖੁਸ਼ੀ ਵਸਦੇ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਜਿਵੇਂ ਫੁਲਿਆ ਨਾ ਸਮਾਉਂਦਾ। ਪਰ...। ਪਰ ਭੁੱਬੀ ਤਾਂ ਹੀ ਜੇ ਸਾਹ ਨਾ ਆਇਆ। ਚਾਣਚਕ, ਬਿਸ਼ਨੀ ਐਮਾ ਦੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰੋਂ ਇਕ ਠੰਢਾ ਸੀਤ ਹਉਕਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਦਾ ਇਕ ਹੋਣਹਾਰ ਕਾਮਾ। ਪੂਰੀਆਂ ਪੰਜ ਜਮਾਤਾਂ ਪਾਸ। ਪਰ ਸੀ ਤਾਂ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰ ਦਾ ਕਾਮਾ ਹੀ ਨਾ।

ਸਰੀਕਾਂ ਦੇ ਬੋਲ। ਭਾਈਚਾਰੇ ‘ਚ ਪੱਗ ਦੀ ਲਾਜ਼।

ਬਸ ਏਸੇ ਲਾਜ਼ ਖਾਤਰ ਸਰਪੰਚ ਨੇ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਆਪਣੇ ਏਸ ਗੱਭਰੂ ਜੁਆਨ ਕਾਮੇ, ਨਸੀਬੂ ਦੇ ਟੋਟੇ ਟੋਟੇ ਕਰਵਾ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜੂਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਅੰਨ੍ਹੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਸੁਟਵਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੰਨੇ-ਕੰਨ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ। ਦੋ ਚਾਰ ਦਿਨ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਘੁਸਰ ਮੁਸਰ ਹੋਈ ਫੇਰ ਜਿਵੇਂ ਨਸੀਬੂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਦੇ ਨਾਉਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆ। ਤੇ ਸੁਖ ਰਾਮ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ, ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਪਿੰਡ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੂਰੇ ਜ਼ਿਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਬਾਹਰ ਖਦੇੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਤੇ ਉਤੋਂ ਡਾਗਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਉਸ ਦੇ ਗਰੀਬ ਮਾਂ ਪਿਓ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਕਰਾ ਛੱਡਿਆ ਸੀ।

ਬਿਸ਼ਨੀ ਐਮਾ ਨੇ ਮਖਮਲ ਦੇ ਰੁਮਾਲ ਦੀ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਗੰਢ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਚੁੰਨੀ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਇਉਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਗਰੰਥ ਦੇ ਪੱਤਰੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲੱਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਕਾਗਜ਼ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਪੀਲਾ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਖਸਤਾ ਟੋਟਾ, ਬਿਸ਼ਨੀ ਐਮਾ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਥਰ ਥਰ ਕੰਬਣ ਲੱਗਿਆ। ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਓਸ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲਾ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਨਮਸਕਾਰਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਮਖਮਲੀ ਰੁਮਾਲ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਸੀਬੂ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਲਿਖਿਆ ‘ਰੁੱਕਾ’ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਕਸਤੂਰੀ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਐਮਾ ਕੀ ਹੈ ਇਹ? ਮੁੰਨੀ ਨੇ ਐਮਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਇਹ ਮੇਰਾ ਬੀਤਿਆ ਕੱਲ੍ਹ ਹੈ ਮੁੰਨੀ। “ਮੇਰਾ ਲਿੱਲੀ ਫਲਾਵਰ” ਇਹੀ ਹੈ ਪੁੱਤ।

ਕੌਨ ਜੀਤਾ ਹੈ ਤੇਰੀ ਜ਼ੁਲਫ ਕੇ ਸਰ ਹੋਨੇ ਤੱਕ...

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਅਮਨਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਗੀਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਮਾਸਟਰ-ਪੀਸ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਨਮੋਹਕ ‘ਭਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਸਹੁੰ’ ਵਾਲਾ ਗੀਤ ਹੀ ਲੱਗਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੀਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਉਹਨੇ ਕਈ ਬਾਈ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਮੈਂ ਆਪ 1964 ਵਾਲੇ ਜਲਵੇ ਤੋਂ 25-30 ਵਰ੍ਹੇ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਪਿੰਡ, ਉਸ ਦੇ ਘਰੇ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਰਾਤ ਦੌਰਾਨ ਗੱਲਬਾਤ ਸਮੇਂ ਖੁਦ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਸੀ।

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ ਦੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ, ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਦਿਨੀਂ ਬੱਸ ‘ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਕਿਤਿਓਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਉਸ ਦਾ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ ਵਿਖੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਸਕੂਲ ਮਾਸਟਰ ਸਹੇਲੀ ਦੇ ਘਰੇ ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਣ ਗਿਆ। ਸਹੇਲੀ ਦਾ ਰਾਅ ਮਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬੈਠਿਆਂ ਬੈਠਿਆਂ ਉਹਨੇ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੀਰ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਬੜਾ ਸੁਹਣਾ ਗਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਅੱਜ ਜ਼ਰਾ ਮੇਰਾ ਗੀਤ ਵੀ ਸੁਣ ਕੇ ਵੇਖੋ...। ਤੇ ਸਹੇਲੀ ਨੇ ਇਹ ਗੀਤ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ।

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਇਹ ਸੁਣਦਿਆਂ

ਮੇਰੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਉਸ ‘ਕੁੜੀ’ ਦਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਜਾਣਨ ਦੀ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਜਾਗੀ, ਪਰ ਝਿਜਕ ਹੀ ਬਣੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੈਟ ਉਪਰ ਨਿੰਦਰ ਘੁੰਗਿਆਣਵੀ ਨਾਲ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੋਂ ਹੋਰ 20-25 ਵਰ੍ਹੇ ਬਾਅਦ ਉਹੋਂ ਕਹਾਣੀ ਮੁੜ ਸੁਣਾਈ, ਤੇ ਇਹ ਸੁਣਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਮੁੜ ਅਫਸੋਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਥੋਂ ਉਦੋਂ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ ਕੋਲੋਂ ਉਸ ਕੁੜੀ ਦਾ ਪਤਾ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿਉਂ ਨਾ ਗਿਆ। ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਤਸੱਵਰ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚਲੀ ਮਸੂਮੀਅਤ ਹਾਂਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਤੀਬਰ ਲੋਚਾ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦਰਵੇਸ਼ ਗਾਇਕ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰ ਕੇ ‘ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ’ ਲਈ ਜੋ ਫੀਚਰ ਲਿਖਿਆ, ਉਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਵੀ ਇਸ ਚਾਹਤ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਸਪੇਸ ਦੀ ਸਦੀਵੀ ਘਾਟ ਦੀਆਂ ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਕਾਰਨ ਐਡਿਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਹਵਾਲਾ ਛਾਂਗਿਆ ਗਿਆ ਜੋ ਮੇਰੀ ਜਾਚੇ ਉਸ ਫੀਚਰ ਦੀ ਜਾਨ ਸੀ!

ਆਪਣੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਇਹ ਦੱਸੇ ਬਿਨਾਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ

ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਦੀ ਖੁਦ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਉਪਕਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ:

ਕੋਈ ਡਾਲੀਆਂ ‘ਚੋਂ ਲੰਘਿਆ

ਹਵਾ ਬਣ ਕੇ...।

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਮੋਗਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਸੁਖਮਿੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ:

ਤੇਰੇ ਪਰਾਂ ‘ਚ ਰਹਿਣੀ

ਜਦ ਤੱਕ ਉਡਾਣ ਬਾਕੀ

ਰਹਿਣੇ ਨੇ ਉਦੋਂ ਤੀਕਰ

ਇਹ ਇਮਤਿਹਾਨ ਬਾਕੀ

ਦੇਖੀ ਤੂੰ ਕਿੱਥੇ ਹਾਲੇ

ਮੇਰੇ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਬੁਲੰਦੀ

ਆਕਾਸ਼ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਏ,

ਹਾਲੇ ਉਡਾਣ ਬਾਕੀ।

ਤੇ ਇਥੇ ਟੋਰਾਂਟੋ ਦੇ ਗਾਇਕ ਕੁਲਦੀਪ ਦੀਪਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ:

ਇਕ ਸਾਹ ਸੱਜਣਾਂ ਦਾ

ਇਕ ਸਾਹ ਮੇਰਾ

ਕਿਹੜੀ ਰੁੱਤੇ ਅਸੀਂ ਬੀਜੀਏ ਨੀ ਮਾਂ

ਗਹਿਣੇ ਤਾਂ ਪਈ ਸਾਡੇ

ਦਿਲ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਦਾ ਅਜ਼ੀਮ ਹੀਰੋ-ਸਰਦਾਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ

23 ਮਾਰਚ 1931 ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਇਨਕਲਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਸ਼ਹੀਦ-ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਸਾਥੀਆਂ-ਰਾਜਗੁਰੂ (ਸ਼ਿਵਰਾਮ ਰਾਜਗੁਰੂ, ਉਮਰ 22 ਸਾਲ, ਰਾਜਪੂਤ ਨਗਰ, ਪੁਣੇ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਜਨਮ 24 ਅਗਸਤ 1908) ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ (ਸੁਖਦੇਵ ਬਾਪਰ, ਜਨਮ 15 ਮਈ 1907, ਉਮਰ 23 ਸਾਲ, ਲੁਧਿਆਣਾ) ਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਫਾਂਸੀ ਲਈ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਲੈਨਿਨ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ

ਪ੍ਰੋ. ਅਰਚਨਾ*

Email: angel7media@gmail.com

ਸਨ।

ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਖਬਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਰੁਕੋ! ਇੱਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੇ ਫਿਰ ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਦੇ ਬਾਅਦ ਕਿਤਾਬ ਵਗਾਹ ਕੇ ਛੱਤ ਵੱਲ ਮਾਰੀ ਤੇ ਗੁਣਗੁਣਾਉਣ ਲੱਗੇ:

ਦਿਲੋਂ ਨਿਕਲੇਗੀ ਨਹੀਂ ਮਰ ਕੇ ਵੀ

ਵਤਨ ਕੀ ਉਲਫਤ,

ਮੇਰੀ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਵੀ

ਖੁਸਬੂ-ਦੇ-ਵਤਨ ਆਏਗੀ।

ਫਾਂਸੀ ਤੋਂ ਫੌਰੀ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਰਫਿਊ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਬੜੀ ਘਿਨੌਣੀ ਹਰਕਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਕਰਕੇ ਬੋਰੀਆਂ ਵਿਚ ਭਰ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵੱਲ ਲੈ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ ਪਾ ਕੇ ਜਲਾਇਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਕੋਲ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਅੱਗ ਵੇਖੀ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਤੇ ਅੱਧ ਜਲੇ ਟੁਕੜੇ ਸਤਲੁਜ ਨਦੀ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ। ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਅਮਰ ਹੋ ਗਏ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੋਹਨ ਦਾਸ ਕਰਮ ਚੰਦ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਜਦੋਂ ਗਾਂਧੀ ਕਰਾਚੀ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਾਲੇ ਝੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਬਰਤਾਨਵੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਖਿਲਾਫ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵਡੇਰੇ ਪਿੰਡ ਨਾਰਲੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਨ। ਮੁਗਲ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਖਟਕਤ ਕਲਾਂ ਆ ਗਏ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਾਦਾ ਸ. ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ 1898 ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਨਹਿਰੀ ਆਬਾਦੀ ਲਾਇਲਪੁਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਚੱਕ ਬੰਗਾ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਦੀ 25 ਏਕੜ ਜਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈ, ਜਦਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ 1917 ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਬਾਹਰ-ਵਾਰ ਪਿੰਡ ਖਵਾਸਰੀਆਂ ਵਿਚ ਜਮੀਨ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ।

ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਦਾਲਤੀ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਮਕਾਨ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦਾ ਗਵਾਹ (ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਨੰਬਰ 401) ਵੀ ਪਿੰਡ ਚਮਰੂਪੁਰ ਦਾ ਦਿਲ ਮੁਹੰਮਦ ਲੰਬਤਦਾਰ ਸੀ।

ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਮਾਤਾ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵਿਦਿਆਵਤੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਇੱਕ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ, “ਬੇਬੇ ਜੀ ਮੇਰੀ ਫਾਂਸੀ ਪਿੱਛੋਂ ਤੁਸੀਂ ਬੰਬ ਚਲੇ ਜਾਇਓ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਏਥੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵਸਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ।” ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਜਮੀਨ ਸ. ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ 1947 ਵੇਲੇ ਦੇ ਬਦਲਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਉਹਦਾ ਪਿੰਡ ਖੁਆਸਰੀਆਂ, ਲਾਹੌਰ ਹੀ ਦਰਜ ਹੈ।

ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਮੁਹਿੰਮ: ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਸੋਸਲਿਸਟ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵਿਆਹ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਪਾਏ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚਲਾ ਘਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਲਜ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸੰਗਠਨ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ। 1927 ਵਿਚ ਕਕੋਰੀ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਡਾਕੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਦੁਸ਼ਹਿਰਾ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਭਾਰੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੇਵਾ, ਤਿਆਗ ਤੇ ਪੀੜ ਸਹਿ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਨੌਜਵਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ ਸੀ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਧੀ। ਰਾਜਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੀ. ਪੀ. ਸਾਂਡਰਸ ਨੂੰ 17 ਦਸੰਬਰ 1928 ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਸਮੇਂ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਆਜ਼ਾਦ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸਾਥੀ ਬਟੁਕੇਸ਼ਵਰ ਦੱਤ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸੈਂਟਰਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਹਾਲ ਵਿਚ 8 ਅਪਰੈਲ 1928 ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਲਈ ਬੰਬ ਤੇ ਪਰਚੇ ਸੁੱਟੇ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ।

1907 ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹਿਰੀ ਕਾਲੋਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਨੇ ਵੀ 22 ਮਾਰਚ ਤੇ 6 ਅਪਰੈਲ 1907 ਨੂੰ ਬੜੀਆਂ ਭੜਕਾਊ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਬਿੱਲ ਨਾ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਬਰੈਡਲਾ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਇੱਕ ਰੋਹ ਭਰੀ ਤਕਰੀਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵਾਇਸਰਾਏ ਅਤੇ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਇੰਡੀਆ

ਆਫਿਸ ਨੂੰ ਲਿਖ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬੜੀ ਫਿਕਰਮੰਦ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਅਤੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਨਜ਼ਰਬੰਦ

ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ

ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਨੂੰ 9 ਮਈ ਤੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 3 ਜੂਨ 1907 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਮਾਂਡਲੇ, ਬਰਮਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਨਕਲਾਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਜੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦਾ ਵਾਕਿਆ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸਿਰਫ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ। ਖਬਰ ਮਿਲਦੇ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਪੈਦਲ ਚੱਲ ਕੇ ਜੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਲਿਖਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਇਹ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਰਸਤਾ ਠੀਕ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ! ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਨਾਮਿਲਵਰਤਣ ਅੰਦੋਲਨ ਛਿੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਅਹਿੰਸਕ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹਿੰਸਕ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਰਸਤਾ ਚੁਣ ਲਿਆ।

ਇਸ ਇਨਕਲਾਬ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਹਿੱਸਾ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣਾ ਅਣਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲੈ ਕੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਘੋਲ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲਾ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਲੈ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਆਜ਼ਾਦ, ਸੁਖਦੇਵ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਤੇ ਭਗਵਤੀ ਚਰਨ ਵੇਹਰਾ ਸਨ।

ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਅਖਬਾਰੀ ਬਿਆਨ ਹਨ, ਜੋ ਕਦੀ ਵੀ ਮੀਡੀਏ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣੇ। ਇੱਕ ਯੂਰਪੀਅਨ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ, “ਕੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਾਂਸੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਸ਼ਿਵ ਵਰਮਾ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਹੇ ਸਨ: ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਕਦਮ ਵਧਾਇਆ, ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਵਾਰ ਕੇ ਇਨਕਲਾਬ ਜਿੰਦਾਬਾਦ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਫੈਲਾ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਾਂਗਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਫਾਂਸੀ ਦੀ

ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹ ਕੋਠੀ ਦੀਆਂ ਸਲਾਖਾਂ ਪਿੱਛੇ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਰਜਵੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਨਾਅਰੇ ਸੁਣ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੀ ਕੀਮਤ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ।”

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਰਦੂ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਬੰਗਲਾ ਤੇ ਸਿੰਧੀ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੀ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨਾਲ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਜਨਤਾ ਹੋਰ ਬੇਚੈਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਹੋ ਸਕੇ। ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਮੁਆਫੀਨਾਮਾ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਉਡਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ। ਫਾਂਸੀ ਤੋਂ ਵੀਹ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ 3 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਕੁਲਤਾਰ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ:

ਉਸੇ ਯੋਗ ਫਿਕਰ ਹੈ ਹਰਦਮ

ਤਰਜੇ ਜਫਾ ਕਿਆ ਹੈ

ਹਮੋਂ ਯੋਗ ਸ਼ੌਂਕ ਹੈ

ਦੇਖੋਂ ਸਿਤਮ ਕੀ ਇੰਤਹਾ ਕਿਆ ਹੈ।

ਦਹਿਰ (ਦੁਨੀਆਂ) ਸੇ ਕਿਉਂ ਖਫਾ ਰਹੇ

ਚਰਖ (ਅਸਮਾਨ) ਸੇ ਕਿਉਂ ਗਿਲਾ ਕਰੋ।

ਸਾਰਾ ਜਹਾਂ ਅਦੂ (ਦੁਸ਼ਮਣ) ਸਹੀ

ਆਦਿ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੋ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੂਰਮਗਤੀ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਾਈਨਾਂ ਤੋਂ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਖਬਰ ਨਿਉ ਯਾਰਕ ਦੇ ਅਖਬਾਰ ‘ਡੇਲੀ ਵਰਕਰ’ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਛਪਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖਬਾਰ ‘ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ’ ਨੇ ਛਪਾਏ। ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਪੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਲੇਖ ਛਪੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੈਠ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਫਾਂਸੀ: ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਸਬੰਧੀ ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਤੇ ਚਿੰਤਕ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਬਾਰੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ‘ਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ। ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤ ਜੋ ‘ਲੰਡਨ ਟਾਈਮਜ਼’ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪਿਆ, ਉਹ ਸੀ, ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਨੂੰ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਤੋਂ ਰੋਕ ਸਕਦੇ ਸਗੋਂ ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਵਾਹ ਲਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੇਤਾ ਵਜੋਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਲਈ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਚਾਹੁੰਦੇ।

ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਲਾਉਣਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਚਾਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਤੀਰ ਨਾਲ ਦੋ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਲਾ ਦਿੱਤੇ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਜ਼ਹੀਨ ਆਗੂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ

ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਗੁੰਮਰਾਹ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਸੌਖਾ ਹੀ ਸੀ। ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਅੱਜ ਤੱਕ ਗੁੰਮਰਾਹ ਹੁੰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਨੁਕਤਾ ਸੱਚਾ ਜਾਂ ਝੂਠਾ ਲੋਕ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਘਰ ਕਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਜਨਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੁਆਨੀ ਸਹਿਤ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਖੱਪਿਆਂ ਨੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੰਬ ਨੂੰ ਉਤਰੇਵੇਂ ਦੀ ਪੁੱਠ ਨਾਲ ਮੁੜ ਸਾਜਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਾਮਿਸਾਲ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਨੌਜਵਾਨ ਬੜੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਨੋਟ ਬੁੱਕ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਨਪਸੰਦ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਪਸੰਦ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਜੈਕ ਲੰਦਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਮਰ ਖਿਆਮ ਤੱਕ-ਸਭ ਉਸ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਭੋਰਾ ਵੀ ਜੋਰ ਨਾ ਲਾਇਆ। ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ‘ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਆਪਣਾ ਖੂਨ ਵਹਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਲੈ ਲਿਆ। ਜੇਲ੍ਹ ‘ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੜੇ ਖਤ ਲਿਖੇ ਜੋ ਅੱਜ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਦਰਪਣ ਹਨ।

ਭਾਰਤੀ ਪੁੰਜੀਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਵੈਰੀ ਦੱਸਿਆ। ਮੈਂ ਨਾਸਤਿਕ ਕਿਉਂ ਹਾਂ, 64 ਦਿਨ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕੀਤੀ। 5 ਜੁਲਾਈ 1929 ਨੂੰ ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ, “ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦੱਤ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਦਾ ਸਮਾਚਾਰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਵੀਹ ਜਾਂ ਜਿਆਦਾ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੂਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਵਾਰਥ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਇਹ ਕਦਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਆਖਰ ਉਹ ਵਕਤ ਆ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਸਾਂਡਰਸ ਦੇ ਕਤਲ ਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਦੇ ਕੇਸ ਚੱਲੇ। 7 ਅਕਤੂਬਰ 1930 ਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਕਮਲ ਨਾਥ ਤਿਵਾੜੀ, ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ ਸਿਨਹਾ, ਜੈ ਦੇਵ ਕਪੂਰ, ਸ਼ਿਵ ਵਰਮਾ, ਗੋਯਾ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਲਾਲ ਤੇ ਮਹਾਵੀਰ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ, ਕੁੰਦਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੱਤ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਕੈਦ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਬਟੁਕੇਸ਼ਵਰ ਦੱਤ ਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਸੈਂਬਲੀ ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਲਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਸ਼ਾਨੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

***ਐਸੋਸੀਏਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ (ਇਤਿਹਾਸ) ਐਲ. ਬੀ. ਐਸ. ਕਾਲਜ, ਬਰਨਾਲਾ।**

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ ਸੁਣੋ ਸਾਰੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾ ਚੱਲੇ। ਰੱਸਾ ਚੁੰਮ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਫਾਂਸੀਆਂ ਦਾ ਸਿਰ ਧੜ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਂ ਲਾ ਚੱਲੇ। ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੋਵੋ ਅਸੀਂ ਗੀਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਗਾ ਚੱਲੇ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਥਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਖੂਨ ਜਿਗਰ ਦਾ ਪਾ ਚੱਲੇ।

ਅਸੀਂ ਚੁੰਮਿਆ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਰੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਲ ਕਦੇ ਜਮੀਰ ਦਾ ਵੱਟਿਆ ਨਹੀਂ। ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਬਦਲੇ ਮੋਹ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ। ਬੜੇ ਦਿੱਤੇ ਸੀ ਲਾਲਚ ਹਕੂਮਤਾਂ ਨੇ ਕੌੜਾ ਛੱਡ ਕੇ ਮਿੱਠੇ ਨੂੰ ਚੱਖਿਆ ਨਹੀਂ। ਅਸਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਸੋਚ ਆਜ਼ਾਦ ਰੱਖੀ ਇਹਨੂੰ ਵਿਚ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਧੱਕਿਆ ਨਹੀਂ।

ਤੁਸੀਂ ਸਦਾ ਸੱਚਾਈ ‘ਤੇ ਚੱਲਣਾ ਹੈ ਰਲ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਏ ਸਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਂਗ। ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਸਦਾ ਹੀ ਵਾਅਦਿਆਂ ਨੂੰ ਰਹਿਣਾ ਬਦਲਦੇ ਨਾ ਸਰਕਾਰ ਵਾਂਗ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਢੇਰੀ ਨਾ ਕਦੇ ਢਾਹੁਣੀ ਰਹਿਣਾ ਸਦਾ ਹੀ ਤਿੱਖੀ ਤਲਵਾਰ ਵਾਂਗ। ਮਹਿਕਾਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵੰਡਦੇ ਰਹੋ ਰਹਿਣਾ ਖਿੜੇ ਹੀ ਖਿੜੀ ਬਹਾਰ ਵਾਂਗ।

ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਹੈ ਮਗਰ ਤੁਰਨਾ ਇਸੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਈ ਜਾਣਾ। ਸੰਗਲ ਲਾਹ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੀਤ ਗਾਇਆ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਸੀਂ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਗੀਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਈ ਜਾਣਾ। ‘ਗੁਲਾਮੀ ਵਾਲਾ’ ਕਹੋ ਚੱਲਣਾ ਸੋਚ ਉਤੇ ਐਵੇਂ ਬੁੱਤਾਂ ‘ਤੇ ਹਾਰ ਨਾ ਪਾਈ ਜਾਣਾ।

-ਬੂਟਾ ਗੁਲਾਮੀ ਵਾਲਾ, ਮੋਗਾ ਫੋਨ: 91-94171-97395

ਸ਼ਹੀਦੀ

ਸ਼ਹੀਦੀ ਕੋਈ ਸਾਧਾਰਨ ਮੌਤ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਉਣੀ ਕੋਈ ਸੌਖੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਪਦਵੀ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਹੁੰਦੀ ਏ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਅਣਖ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ, ਇੱਜਤ, ਇਨਸਾਫ, ਜਜ਼ਬਾਤ, ਅਹਿਸਾਸ, ਸੱਚ ਤੇ ਜਿਉਂਦੀ ਜਾਗਦੀ ਜਮੀਰ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਏ ਸ਼ਹੀਦੀ ਕੋਈ ਸਾਧਾਰਨ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਸ਼ਹੀਦ ਹੱਕ, ਸੱਚ ਤੇ ਇਨਸਾਫ ਲਈ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਤਾਂ ਪੀ ਸਕਦਾ ਏ ਪਰ ਉਹ ਅਨਿਆਂ, ਅਤਿਆਚਾਰ ਤੇ ਝੂਠ ਅੱਗੇ ਝੁਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸ਼ਹੀਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਰਬਾਨ ਤਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਏ ਪਰ ਆਪਣੇ ਆਦਰਸ਼ ਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟ ਸਕਦਾ। ਸ਼ਹੀਦ ਮਰ ਕੇ ਵੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਜਾਂਦਾ ਦੁਨੀਆਂ ‘ਚ ਨਾਂ ਰੌਸ਼ਨ ਤੇ ਅਮਰ ਕਰ ਜਾਂਦਾ

ਸ਼ਹੀਦ ਕੌਮ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ ਹੁੰਦੇ ਕੌਮਾਂ ਸਦਾ ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਉਹ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਜੋ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਕੌਮਾਂ ਸਦਾ ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ‘ਤੇ। ਕੌਮਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਪੈਸੇ ਤੇ ਸੋਨੇ ਨਾਲ ਕੌਮਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਸਦਾ ਮਹਾਨ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ। ਉਹ ਕੌਮਾਂ ਪਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਖਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦੇ। ਕਾਨੀ ਸਦਾ ਹੀ ਰਹੀ ਲਿਖਦੀ ਖੂਨੀ ਪੱਤਰੇ ਸਮਾਂ ਸੂਲ ਦੀਆਂ ਛੁਰੀਆਂ ਉਸਾਰਦਾ ਰਿਹਾ।

-ਮਾਸਟਰ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਲਾਲੀ ਫੋਨ: 530-777-0955

ਭੁੱਲੇ ਬੇਰ

ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਬਦਲਿਆ ਨਾ ਦੁਬਿਧਾ ਵਿਚ ਹੈ ਪਿਆ ਪੰਜਾਬ ਸਾਰਾ।

ਟੇਢੇ ਜਿਹੇ ਚੋਰਾਹੇ ‘ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ ਮੰਗੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹੱਕ ਪੰਜਾਬ ਸਾਰਾ।

ਨਾਲ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੇ ਰਾਹਾਂ ਗੁਆਚ ਗਈਆਂ ਸੁੱਤਾ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਤੁਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਾਰਾ। ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਬਾਗ ਦੇ ਮਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਤੋੜਦਾ ਹੱਥੀ ਗੁਲਾਬ ਸਾਰਾ। ਬਣ ਕੇ ‘ਯੋਧੇ’ ਨਿਹੱਥੇ ਮਾਸੂਮ ਮਾਰੇ ਅੱਗੇ ਪਿਆ ਹੈ ਅਜੇ ਹਿਸਾਬ ਸਾਰਾ। ਵੱਖਰੀ ਸ਼ਾਨ ਹੈ ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਰੋ ਕੇ ਸਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂ ਅਜਾਬ ਸਾਰਾ।

ਤੀਲੇ ਜੋੜ ਕੇ ਘਰ ਉਸਾਰਦੇ ਨੇ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮਾਲ ਅਸਬਾਬ ਸਾਰਾ। ਭੁੱਲੇ ਬੇਰਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਵਿਗਤਿਆ ਨਾ ਕਰ ਲਏ ਕੋੜਮਾ ‘ਕੋਠਾ ਜਨਾਬ ਸਾਰਾ।

-ਹਰਜਿੰਦਰ ਗੁੱਲਪੁਰ ਫੋਨ: 91-98722-38981

ਦਰਿਆ, ਜੀਵਨ-ਨੈਅ, ਆਬ-ਏ-ਹਯਾਤ, ਪਿਆਸ-ਪੂਰਨਤਾ, ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਦਾ ਪੀਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਫਤ ਦਾ ਬਿੰਬ। ਦਰਿਆ, ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਕਤਰਿਆਂ ਦਾ ਮਿਲ-ਬੈਠਣ ਦਾ ਸਬੰਧ, ਨਿੱਕੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਸੁਗਮ-ਸੰਗੀਤ, ਪੌਣਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸੰਗ ਗੀਤ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਪੌਣ ਦੀ ਯੁਗਾਂ ਜੋੜੀ ਪ੍ਰੀਤ।

ਦਰਿਆ, ਟੀਸੀਆਂ 'ਤੇ ਖੁਰ ਰਹੀ ਬਰਫ ਦਾ ਤਰਲ ਆਕਾਰ, ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਵਹਿਣਾਂ ਦੀ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਅਤੇ ਜਲ ਧਾਰਾ ਦੀ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਵੱਧ ਰਹੀ ਰਫਤਾਰ।

ਦਰਿਆ, ਛੋਟੀਆਂ ਜਲ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਝਰਨਿਆਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਕੇ ਨਦੀਆਂ-ਨਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵੱਡ-ਆਕਾਰ ਧਾਰਨਾ। ਅਖੀਰ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਰੂਪੀ ਆਕਾਰ ਨਾਲ ਯੁੱਗ ਜਿਉਣ ਦਾ ਵਰਦਾਨ, ਜੀਵ ਅਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਦੀ ਤਲੀ 'ਤੇ ਧਰਨਾ।

ਪਾਣੀ ਦਾ ਕੋਈ ਆਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਮਿਲ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਦਾ ਆਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁਢਲਾ ਅਤੇ ਕਦੀਮੀ ਸੰਤਤ।

ਦਰਿਆ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਸਭਿਅਤਾਵਾਂ, ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਸਲਤਨਤਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਭਿਅਤਾਵਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕੰਢਿਆਂ 'ਤੇ ਮੌਲੀਆਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਗਵਾਹ ਬਣੀਆਂ।

ਦਰਿਆ, ਅਕੀਦਤ-ਯੋਗ, ਰਹਿਬਰਾਂ ਦੀ ਠਾਹਰ, ਧਾਰਮਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਤਮ ਟਿਕਾਣਾ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਇਬਾਦਤਯੋਗ ਥਾਂਵਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕੰਢਿਆਂ 'ਤੇ, ਬਾਹਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰੀਵੀ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਦੀ ਇਕਮਿਕਤਾ ਦਾ ਸੰਗਮ।

ਦਰਿਆ ਦੀ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲ ਅਜ਼ਲਾਂ ਤੋਂ ਸਾਂਝ। ਇਸ ਨੇੜਤਾ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵਸੀਲੇ, ਵਾਤਾਵਰਣ, ਸੁਯੋਗ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨੀ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ। ਦਰਿਆ ਵਰਗਾ ਬਣਨਾ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਲੋਚਾ। ਪਿਆਸੇ ਦੀ ਤਲੀ 'ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਪਾਣੀ-ਘੁੱਟਾਂ, ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਵਰਗੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਲੀ ਤੰਦ ਅਤੇ ਜੀਵਨੀ ਸਮੁੱਚਤਾ ਦਾ ਸੰਧੂਰੀ ਰੰਗ।

ਕੌਣ ਪਾ ਸਕਦਾ ਏ ਦਰਿਆ ਵਰਗੀ ਦਰਿਆ-ਦਿਲੀ, ਜੀਵਨ-ਸਾਹ ਵੰਡਣ ਦੀ ਤੌਫੀਕ ਅਤੇ ਖੁਦ ਵਿਚੋਂ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਨ ਦੀ ਤਹਿਜ਼ੀਬ?

ਦਰਿਆ, ਖੁਦ ਦਾ ਖੁਦ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ, ਖੁਦ ਵਿਚੋਂ ਖੁਦ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਅਤੇ ਖੁਦ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਉਘੜਵੀਂ ਆਬਸ਼ਾਰ।

ਦਰਿਆ ਵਰਗੀ ਗੁਫਤਾਰ, ਰਫਤਾਰ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੀਵਨ-ਜੁਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪਰ ਲੱਗਦੇ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਉਥੇ ਅੰਬਰੀ ਉਡਾਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਧਰਤ-ਮੋਹ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਮਨੋਂ ਨਾ ਵਿਸਾਰਦਾ।

ਦਰਿਆ ਵਰਗੀ ਤਾਸੀਰ ਨੂੰ ਸਿਰਜਣ ਲਈ ਧਰਤ 'ਤੇ ਫੈਲਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਕੰਢਿਆਂ ਵਿਚ ਬੱਝ ਕੇ ਨਿਸਚਿਤ ਆਕਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਸੋਧ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸੁਪਨ-ਨਗਰੀ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ ਕਰਮ-ਸਾਧਨਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ। ਤਹਿਜ਼ੀਬਾਂ, ਤਹਿਰੀਕਾਂ ਅਤੇ ਤਹਿਕੀਕਾਤ ਸਿਰਫ ਦਰਿਆ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਏ।

ਦਰਿਆ, ਜਲ-ਜੀਵਾਂ ਲਈ ਸੁਖਨ-ਸੰਸਾਰ, ਪੰਥੇਰੂਆਂ ਲਈ ਆਹਾਰ ਅਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਦਾ ਮੂਲ-ਆਧਾਰ। ਦਰਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਦੀ ਹਿੱਕ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਹੀ ਉਗਦੇ।

ਦਰਿਆ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਜੋ ਪੰਜ ਆਬ ਬਣ ਕੇ ਕਿਸੇ ਰਹਿਤਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਮਕਰਣ ਦਿੰਦੇ, ਗੰਗਾ ਬਣ ਕੇ ਪਵਿੱਤਰ-ਧਾਰਾ ਦਾ ਲਕਬ ਮਿਲਦਾ, ਕਦੇ ਸੰਗਮ ਅਤੇ ਕਦੇ ਤ੍ਰਿਵੇਣੀਆਂ ਬਣ ਧਾਰਮਕ, ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ ਆਰਥਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ।

ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕੰਢਾ, ਨਾਨਕ ਛੋਹ ਅਤੇ ਅਗੰਮੀ ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਾਣਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਵੇਈਂ ਦਾ ਸੁੱਚਾ ਨਾਮ ਬਣ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਕੰਡਿਆਂ 'ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਰਬਾਬ ਅਤੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਬੋਲ ਨਾਦ ਬਣ ਕੇ ਫਿਜ਼ਾ ਨੂੰ ਤਰੰਗਤ ਤੇ ਅਨੰਦਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਹਿੱਕ ਵਿਚ ਉਗੇ ਬਰੇਤੇ, ਮਨੁੱਖੀ ਨਾਦਾਨੀਆਂ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ। ਬਰੇਤਾ ਬਣ ਗਏ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਹੂਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਨਾਦਾਨੀਆਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕਈ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਭੁਗਤਣਗੀਆਂ।

ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਨਿਰਮਲਤਾ ਜਦ ਜ਼ਹਿਰ ਬਣ ਕੇ ਮੌਤ ਦਾ ਵਣਜ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਕੰਢਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਵੰਡਲੀ ਵਿਚੋਂ ਮਰਸੀਏ ਦੀ ਲੰਮੇਰੀ ਹੂਕ ਚੌਗਿਰਦੇ ਦੇ ਨਾਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕਹਿਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਦਾ। ਅਸੀਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀਆਂ ਝਲਾਰਾਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ

ਦਰਿਆ ਦੀ ਦਰਿਆ-ਦਿਲੀ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਦ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਜ਼ਿਕਸ ਜਿਹੇ ਖੁਸ਼ਕ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾ ਜਿਹੀ ਰਵਾਨਗੀ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਜੁਗਤ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਠਕ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਆ ਬਾਤ ਹੈ! ਇਸ ਲੇਖ ਲੜੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਨਿਆਮਤਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣਤਾ ਉਤੇ ਅਫਸੋਸ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰਸ਼ ਦੀਆਂ ਨਿਆਮਤਾਂ ਦੇ ਖਿਆਨਤਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਾਵਾਇਆ ਸੀ, “ਬਾਰਸ਼ ਵਿਚ ਭਿੱਜੋ ਤਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਨਾਹ ਧੋਤੇ ਜਾਣ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕੁਤਾਹੀਆਂ ਦੇ ਦਾਗ ਮਿੱਟ ਜਾਣ, ਅਣਜਾਣੇ ਹੀ ਦੁਖਾਏ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਚੀਸ ਕੁਝ ਘੱਟ ਜਾਵੇ।” ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਦਰਿਆ ਦੀ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲ ਅਜ਼ਲਾਂ ਤੋਂ ਸਾਂਝ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ, “ਇਸ ਨੇੜਤਾ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵਸੀਲੇ, ਵਾਤਾਵਰਣ, ਸੁਯੋਗ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨੀ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਵਾਰਥ ਖਾਤਰ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਵਾਰਥ ਖਾਤਰ ਪਲੀਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਬਰੇਤਾ ਬਣ ਗਏ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਹੂਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਨਾਦਾਨੀਆਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕਈ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਭੁਗਤਣਗੀਆਂ...ਮਨੁੱਖੀ ਫਿਤਰਤ ਇਹ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਕਿ ਜੇ ਦਰਿਆ ਪਲੀਤ ਹੋ ਗਏ, ਬਿਰਖ ਨਾ ਰਹੇ, ਪਰਿੰਦੇ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਗਏ ਤਾਂ ਬਨਸਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਰਵੀ ਧਰਤ ‘ਤੇ ਕੀ ਨੋਟ ਖਾ ਕੇ ਜੀਵਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਏ? -ਸੰਪਾਦਕ

ਏ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਜੀ ਮੁਢਾਦ ਲਈ ਮਿਲਾਏ ਹੋਏ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਤੱਤਾਂ ਤੇ ਰਸਾਇਣਾਂ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖੀ ਕਮੀਨਤਾ ਰਸਾਤਲ ਤੱਕ ਗਿਰ ਗਈ ਏ।

ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਉਗੀਆਂ ਸਿਸਕੀਆਂ ਬੋਲੇ ਕੰਨ ਕਿੰਜ ਸੁਣਨ, ਲਿਲਕਤੀਆਂ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਕੌਣ ਭਰੇ ਅਤੇ ਕੌਣ ਇਸ ਦੀ ਪੀੜਾ ਹਰੇ, ਜਦ ਇਸ ਦੇ ਟੁੱਟਦੇ ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਡੋਰ ਨਿਸ ਦਿਨ ਟੁੱਟਣ ਟੁੱਟਣ ਕਰੇ।

ਦਰਿਆ, ਕੰਢਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਹੇ ਤਾਂ ਜੀਵਨ

ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਮੁਲਕ ਵੰਡੇ, ਸਰਹੱਦਾਂ ਤੇ ਹੱਦਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਪਰ ਕੌਣ ਵੰਡੇਗਾ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਮਤੀ-ਸਰੂਪ ਦਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰਮ-ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ, ਧਰਮ-ਬੰਦਗੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਜੀਵਨੀ ਅਕੀਦਤ ਨੂੰ। ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਸਬਰ-ਸਬੂਰੀ, ਸੰਜਮ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਦਾ ਮਨੁੱਖੀ ਸੋਚ ਕਿਵੇਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੇਗੀ?

ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਇਕਮਿਕ ਹੋਏ ਬਾਣੀ ਦੇ ਬੋਲ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ ਅਜ਼ਾਨ ਅਤੇ ਟੱਲੀਆਂ ਦੀਆਂ

ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਆਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ ਆਦਿ ਮਨੁੱਖ, ਅਜੋਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਸਿਆਣਾ ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਵੱਧ ਨੇੜੇ ਸੀ, ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਮਤਾਂ-ਹਵਾ, ਪਾਣੀ, ਧਰਤੀ, ਅਗਨੀ ਤੇ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚੋਂ ਖੁਦ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਕਿਆਸਦਾ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਖੁਦ ਵਿਚੋਂ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਮਨਫੀ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਗਵਾ ਚੁਕੇ ਹਾਂ।

ਦਰਿਆ, ਇਕ ਮੌਲਾ ਮਸਤ ਫਕੀਰ। ਇਸ ਦੀ ਨਿਭਦੀ ਕੰਢਿਆਂ ਸੰਗ ਸੀਰ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਰਹਿਮਤਾਂ, ਜੀਵਨ-ਨਾਦ। ਇਸ ਦੀ ਬਰਕਤੀਂ ਜਿੰਦ ਦਾ ਸਾਜ਼। ਲਹਿਰੀਂ ਵੱਸਦਾ ਸੁਗਮ ਸੰਗੀਤ। ਕੰਢੀਂ ਉਗੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਗੀਤ। ਦਰਿਆ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਨਾ ਮਜਹਬਾਂ ਦਾ ਰੰਗ। ਪਾਣੀ ਵਸੋਦੀ ਜੀਵਨ-ਉਮੰਗ।

ਇਕ ਦਰਿਆ ਸੋਚ ਦਾ ਜੋ ਅੰਦਰ ਵਗਦਾ। ਕਤਰਾ ਕਤਰਾ ਬਣ ਕਰਮ-ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਜਦਾ। ਇਕ ਦਰਿਆ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਸੂਰਜ ਬਾਲ ਰਿਹਾ, ਤੇ ਹਨੇਰੀਆਂ ਜੂਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਨਣ ਸੰਗ ਹੰਗਾਲ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਦਰਿਆ ਜੋ ਸਾਡੇ ਹਰਫਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਰਕੀਂ ਫੈਲ ਰਿਹਾ। ਹੱਕ-ਸੱਚ ਦਾ ਹੋਕਾ ਬਣ ਜਿੰਦ-ਫਸੀਲ 'ਤੇ ਟਹਿਲ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਦਰਿਆ ਜੋ ਕਰਮਾਂ ਰੱਤਾ ਲਿਬਾਸ ਹੰਢਾ ਰਿਹਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨੀ ਰੰਗਤ ਦਾ ਸੁੱਚਮ ਝੋਲੀ ਪਿਆ।

ਦਰਿਆ ਲੰਮੇ ਪੈਂਡਿਆਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ। ਜੀਵਨ-ਫਲਸਫਾ, ਆਦਿ ਤੋਂ ਅੰਤ ਦਾ ਸਫਰਨਾਮਾ। ਬੂੰਦ-ਸਿਰਜਣਾ ਤੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਸਮਾਉਣ ਤੀਕ ਦੀ ਗਾਥਾ। ਖੁਦ ਨੂੰ ਅਭੇਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁੱਚਾ ਕਰਮ। ਅਭੇਦਤਾ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪੁਨਰ ਸਿਰਜਣਾ ਤੇ ਪੂਰਨਤਾ ਕਮਾਉਣਾ ਅਤੇ ਖੁਦ ਦੀ ਸਿਰਜਣ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਧਰਮ ਨਿਭਾਉਣਾ।

ਦਰਿਆ ਵਗਦਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਜੀਵਨ-ਜੋਤ। ਸਿਸਕਣ ਲੱਗ ਪਵੇ ਤਾਂ ਟੁੱਟਦੇ ਸਾਹਾਂ ਦਾ ਸਾਜ਼। ਸਾਹਸੱਤ ਹੀਣ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਦਰਿਆ ਦਾ ਨਾਮ ਦੇਵੇਗੇ? ਇਸ ਦੀ ਹਿੱਕ ਵਿਚ ਉਗੇ ਬਰੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਸੋਗ ਨੂੰ ਕਿੰਜ ਪੁਣੇਗੇ? ਬਰੇਤਾਂ ਦਾ ਉਗਣਾ ਹੀ ਦਰਿਆ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਪੈਗਾਮ। ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਲੋਕ ਹੀ ਇਸ ਦਰਦ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਦਰਿਆ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਲਈ ਸੁਯੋਗ ਯਤਨਾਂ ਜੁਟਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ।

ਦਰਿਆ ਰਹੇਗਾ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਰਹੇਗਾ, ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਕਾਰ ਜਿੰਦਾ ਰਹਿਣਗੇ, ਮਨੁੱਖੀ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਸਦੀਵਤਾ ਰਹੇਗੀ। ਦਰਿਆ ਵਗਦਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਪਾਣੀ-ਲਹਿਰਾਂ ਮਧੂਰ-ਸੰਗੀਤ ਉਪਜਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਪੱਤਣਾਂ 'ਤੇ ਲੁੱਡਣ ਮਲਾਹ ਮੇਲੇ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਕੁੜੀਆਂ-ਚਿਤੀਆਂ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰ ਆਵਾਗਵਣ ਬਣਿਆ ਰਹੇਗਾ। ਕੰਢਿਆਂ 'ਤੇ ਉਗੇ ਬਿਰਖ ਮੌਲਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਚੌਗਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬਨਸਪਤੀ ਨੂੰ ਮੌਲਣ ਲਈ ਮੌਫੀਕ ਮੌਸਮ, ਆਬੋ-ਹਵਾ ਅਤੇ ਨਮੀ ਮਿਲਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਰੱਕਤਾਂ ਦੇ ਮਾਤਮ ਨਾਲੋਂ ਪੀਰਾਂ ਵਰਗੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ, ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਪਰਮ-ਅਰਾਧਨਾ ਕਈ ਦਰਜੇ ਉਚਤਮ।

‘ਤੂ ਦਰਿਆਉ ਸਭ ਤੁਝ ਹੀ ਮਾਹਿ’ ਦੀ ਸਮਝ ਜਦ ਮਨੁੱਖੀ ਸੋਚ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਹਉਮੈ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਔਕਾਤ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੋ ਸੁਖਦ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦਰਿਆ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮੁੱਢ ਕਦੀਮ ਦਾ ਸਾਥੀ ਅਤੇ ਓਤਕ ਤੱਕ ਸਾਥ ਨਿਭਾਉਂਦਾ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ

ਨਿਆਮਤਾਂ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਫੁੱਲ ਵੀ ਵਗਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਪਰਿਵਾਰ ਅੰਤਿਮ ਰਸਮਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਦਾ। ਆਖਰ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਜੀਅ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ। ਮਨੁੱਖੀ ਫਿਤਰਤ ਇਹ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਕਿ ਜੇ ਦਰਿਆ ਪਲੀਤ ਹੋ ਗਏ, ਬਿਰਖ ਨਾ ਰਹੇ, ਪਰਿੰਦੇ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਗਏ ਤਾਂ ਬਨਸਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਰਵੀ ਧਰਤ 'ਤੇ ਕੀ ਨੋਟ ਖਾ ਕੇ ਜੀਵਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਏ?

ਦਰਿਆ ਉਨਾ ਚਿਰ ਹੀ ਵਗਦਾ ਜਦ ਤੱਕ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਮੂਲ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਦਾ ਚੇਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੂਲ-ਸਰੋਤ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਖੁਦ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਕਿਆਸਣਾ ਅਕਾਰਥ ਏ। ਕੀ ਮਨੁੱਖ ਅਜਿਹਾ ਸੋਚਦਾ ਏ?

ਅੰਤਰੀਵ ਵਿਚ ਵਗਦੇ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਕਦੇ ਗੰਧਲਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੁੱਕਣ ਨਾ ਦਿਓ। ਇਸ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਲਈ ਸੁਹਜ, ਸਿਆਣਪ, ਸੱਚ ਅਤੇ ਸਿਦਕ ਦਾ ਮੀਂਹ ਬਰਸਾਉਂਦੇ ਰਹੋ।

ਦਰਿਆ ਕਦੇ ਰੁਕਦਾ ਨਹੀਂ। ਵਹਿਣ ਵਿਚ

ਦਰਿਆ, ਰਾਜਿਆਂ, ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਅਤੇ ਸਲਤਨਤਾਂ ਲਈ ਧੌਂਸ ਜਮਾਉਣ ਲਈ ਜੰਗ-ਧਰਾਤਲ। ਪੋਰਸ-ਸਿਕੰਦਰ ਲਈ ਬਿਆਸ ਦਾ ਕੰਢਾ ਹੋਵੇ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅਟਕ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਸਮੇਤ ਸਿੱਖ ਯੋਧਿਆਂ ਦਾ ਸਰਸਾ ਨਦੀ ਦੀ ਉਛਲਦੀ ਹਿੱਕ ਨੂੰ ਚੀਰ ਕੇ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਜੇਰਾ ਹੋਵੇ।

ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਆਉਣ 'ਤੇ ਰਸਤਾ ਬਦਲ ਨਵਾਂ ਰਸਤਾ ਬਣਾਉਂਦਾ, ਤੌਰ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਾ। ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਕਾਹਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਸਮਾਉਣ ਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਨਾ ਇਕ ਦਿਨ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਸਮਾਉਣਾ ਏ। ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਦਾ ਨਾਮਕਰਨ ਜਰੂਰ ਦੇਣਾ।

ਵਗਦੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪਾਣੀ, ਤਾਜ਼ਗੀ ਦਾ ਸੁੱਚਾ ਨਾਮ ਜਦ ਕਿ ਖੜ੍ਹੇ ਪਾਣੀ ਬੁੱਝ ਜਾਂਦੇ। ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਉਂਦੇ, ਬੁੱਝੇ ਪਾਣੀ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ।

‘ਤਿਨਾ ਦਰਿਆਵਾ ਸਿਉ ਦੋਸਤੀ ਮਨਿ ਮੁਖਿ ਸਚਾ ਨਾਉ’ ਅਨੁਸਾਰ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਰਗੇ ਲੋਕ ਹੀ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਰਗੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾ ਨਵੇਂ ਮੁਕਾਮ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ।

ਦਰਿਆ ਦੀ ਰਵਾਨੀ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਗਤੀ। ਕੇਰਾਂ ਲੰਘ ਗਏ ਪਾਣੀ, ਸਮੇਂ ਵਾਂਗ ਕਦੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਪਰਤਦੇ।

ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਦਰਿਆ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗਹਿਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਅਸ਼ਾਂਤ ਦਰਿਆ ਕੰਢਿਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜਦੇ, ਅਸ਼ਾਂਤ ਪਲਾਂ ਦੀ ਵਹਿੰਗੀ ਵੇਂਦਿਆਂ ਹੀ ਜੀਵਨ ਪੈਂਡਾ ਖੋਟਾ ਕਰ ਜਾਂਦੇ।

ਦਰਿਆ ਦੇ ਨਿੱਤਰੇ ਪਾਣੀ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਜਦਕਿ ਗੰਧਲੇ ਪਾਣੀ ਮਲੀਨਤਾ ਦੀ ਗਵਾਹੀ। ਨਿੱਤਰੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਰਗੀ ਫਿਤਰਤ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹਾਣੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੀਵਨ-ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਦਿਵਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ।

ਦਰਿਆ ਵਰਗੀ ਦਰਿਆ-ਦਿਲੀ ਤੇ ਰਵਾਨੀ ਅਤੇ ਅਪਣਤ ਤੇ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹੀ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਧਰਾਤਲ ਦਾ ਨਾਮਕਰਣ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਜੀਵਨ-ਜੋਤ ਨੂੰ ਯੁੱਗ ਜਿਉਣ ਦਾ ਵਰਦਾਨ ਮਿਲੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿੰਜ ਸੋਚਦੇ ਹੋ? ਦੱਸਣਾ ਜਰੂਰ।

ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਨਿਰਮਲਤਾ ਜਦ ਜ਼ਹਿਰ ਬਣ ਕੇ ਮੌਤ ਦਾ ਵਣਜ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਕੰਢਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਵੰਡਲੀ ਵਿਚੋਂ ਮਰਸੀਏ ਦੀ ਲੰਮੇਰੀ ਹੂਕ ਚੌਗਿਰਦੇ ਦੇ ਨਾਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕਹਿਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਦਾ। ਅਸੀਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀਆਂ ਝਲਾਰਾਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਏ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਜੀ ਮੁਢਾਦ ਲਈ ਮਿਲਾਏ ਹੋਏ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਤੱਤਾਂ ਤੇ ਰਸਾਇਣਾਂ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖੀ ਕਮੀਨਤਾ ਰਸਾਤਲ ਤੱਕ ਗਿਰ ਗਈ ਏ।

ਦਾ ਸੂਤਰਧਾਰ ਅਤੇ ਜਦ ਕੰਢਿਆਂ ਤੋਂ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਰਬਾਦੀ ਦਾ ਵਹਿਸੀ-ਆਕਾਰ। ਸਮਤੋਲ ਚਲੇ ਤਾਂ ਰਵਾਨੀ ਦਾ ਨਾਂ, ਸੂਕਣ ਲੱਗ ਪਵੇ ਤਾਂ ਕਿਆਮਤ ਦਾ ਕੁਨਾਂ। ਪਾਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੰਗੀ, ਪਲੀਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਬੇਵੰਗੀ। ਪੈਰ ਪਲੇਸੇ ਤਾਂ ਮਮਤਾਈ ਲੋਰ, ਕੰਢਿਆਂ ਨੂੰ ਖੋਰੇ ਤਾਂ ਮੌਤ ਦਾ ਸੋਹ। ਸਹਿਜ 'ਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੋਤੀ ਲਈ ਤਲ, ਖਰੂਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਬਰ-ਸਥਲ। ਲੱਕ ਲੱਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੋਮਲ ਛੂਹ, ਡੁੰਘਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਾਲ ਦਾ ਖੂਹ। ਮਟਕੀਲਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਗੀਤ, ਛੋਹਲਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੱਛਰੀ ਨੀਤ।

ਦਰਿਆ ਹਰ ਰੰਗ ਨੂੰ ਜੀਦਾ, ਬੀਦਾ ਤੇ ਪੀਦਾ ਅਤੇ ਹਰ ਰੰਗ ਵਿਚੋਂ ਜੀਵਨੀ ਆਬਸ਼ਾਰ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਤਾਜ਼ਗੀ ਤੇ ਤੌਰ ਬਖਸ਼ਦਾ।

ਦਰਿਆ ਕਦੇ ਮਰਦੇ ਨਹੀਂ। ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਡੈਮ, ਬੰਨ, ਮੁਹਾਣਾਂ ਨੂੰ ਮੋੜਨ ਦੀਆਂ ਬੇਕਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ, ਮੌਕਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਖੁਦ ਬਣਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਹਿੱਕ 'ਤੇ ਨਕਸ਼ ਸਿਰਜਦੇ।

ਦਰਿਆ, ਰਾਜਿਆਂ, ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਅਤੇ ਸਲਤਨਤਾਂ ਲਈ ਧੌਂਸ ਜਮਾਉਣ ਲਈ ਜੰਗ-ਧਰਾਤਲ। ਪੋਰਸ-ਸਿਕੰਦਰ ਲਈ ਬਿਆਸ ਦਾ ਕੰਢਾ ਹੋਵੇ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅਟਕ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਸਮੇਤ ਸਿੱਖ ਯੋਧਿਆਂ ਦਾ ਸਰਸਾ ਨਦੀ ਦੀ ਉਛਲਦੀ ਹਿੱਕ ਨੂੰ ਚੀਰ ਕੇ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਜੇਰਾ।

ਆਵਾਜ਼ਾਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਦੀਵਤਾ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਬਖਸ਼ਦੇ। ਤਾਹੀਉਂ ਤਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਦੇ, ਸਦੀਵਤਾ ਦੀ ਦੁਆ ਮੰਗਦੇ ਸਨ। ਖਿਜਰ ਖਵਾਜੇ ਨੂੰ ਦਲੀਆ ਵਗੇਰਾ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ, ਬੀਤੇ

ਦਿਲ ਦਰਿਆ

ਦਾਲ-ਦਿਲ ਦਰਿਆ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਡੂੰਘੇ, ਕੌਣ ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਣੇ ਹੂ। ਵਿਚੇ ਬੇਤੇ ਵਿਚੇ ਝੇਤੇ, ਵਿਚੇ ਵੰਝ ਮੁਹਾਣੇ ਹੂ। ਚੌਦਾਂ ਤਬਕ ਦਿਲੇ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਤੰਬੂ ਵਾਂਗੂੰ ਤਾਣੇ ਹੂ। ਦਿਲ ਦਾ ਮਹਿਰਮ ਹੋਵੇ ਬਾਹੂ, ਸੋਈ ਰੱਬ ਪਛਾਣੇ ਹੂ।

ਦਾਲ-ਦਿਲੇ ਵਿਚ ਦਿਲ ਜੋ ਆਖੇ, ਸੋ ਦਿਲ ਦੂਰ ਦਲੀਲੋਂ ਹੂ। ਦਿਲ ਦਾ ਦੂਰ ਅਗੋਰਾਂ ਕੀਚੇ, ਕਸਰਤ ਕਰਨੋਂ ਕਲੀਲੋਂ ਹੂ। ਕਲਬ ਕਮਾਲ ਜਮਾਲੋਂ ਜਿਸਮੋਂ, ਜੌਹਰ ਜਾਹ ਜਲੀਲੋਂ ਹੂ। ਕਿਬਲਾ ਕਲਬ ਮੁਨੱਵਰ ਬਾਹੂ, ਖਲਵਤ ਖਾਸ ਖਲੀਲੋਂ ਹੂ।

-ਸੁਲਤਾਨ ਬਾਹੂ

ਪੁਰਾਣਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਨਵੇਂ ਗੀਤਕਾਰ

ਉਘੇ ਸ਼ਾਇਰ ਜਾਵੇਦ ਅਖ਼ਤਰ ਨੇ ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ “ਮੈਂ ਇਸ ਤਰਕ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਗੀਤਕਾਰੀ ਦਾ ਮਿਆਰ ਘੱਟ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਸਤੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸੱਚਾਈ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਹੁਣ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਚੁਣ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਗੀਤ ਲਿਖਣਾ ਕਿਸੇ ਚੁਣੌਤੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਾਦ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਠਿਨ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤਕ ਰੰਗ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।” ਜਾਵੇਦ ਅਖ਼ਤਰ ਨੇ ਇਸ ਅਵਸਰ ‘ਤੇ ਕੁਝ ਗਿਣੇ-ਚੁਣੇ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਪਲਬਧੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦਿੱਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਸੂਨ ਜੋਸ਼ੀ ਦਾ ਨਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਸੂਨ ਜੋਸ਼ੀ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਉਤਰਾਖੰਡ ਨਾਲ ਹੈ। ਫਿਲਮਾਂ ‘ਚ ਉਹ ਇਸਤਿਹਾਰ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਸਤਿਹਾਰ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ

ਅਮਿਤਾਭ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ

ਵਿਚ ਵੀ ਜੋਸ਼ੀ ਨੇ ਕਈ ਨਵੇਂ ਤਜਰਬੇ ਕੀਤੇ ਸਨ ਪਰ ਉਸ ਵਿਚਲੇ ਗੀਤਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਤਾਂ ਆਮਿਰ ਖਾਨ ਨੇ ਹੀ ਪਛਾਣਿਆ ਸੀ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ, ਆਮਿਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ‘ਤਾਰੇ ਜ਼ਮੀਂ ਪਰ’ ਦਾ ਟਾਈਟਲ ਗੀਤ ਲਿਖਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇਸ ਗੀਤਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਲੱਖਣ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਾਵੇਦ ਅਖ਼ਤਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, “ਹਿੰਦੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ‘ਚ ਸ਼ੈਲੇਂਦਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਸੂਨ ਜੋਸ਼ੀ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਗੀਤਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਠਿਨ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਵੀ ਆਸਾਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ‘ਚ ਗੀਤ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।”

ਮਾਲੇਰਕੋਟਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸ਼ਾਇਰ ਇਰਸ਼ਾਦ ਕਾਮਿਲ ਦਾ ਵੀ ਜਾਵੇਦ ਅਖ਼ਤਰ ਨੇ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ। ਇਰਸ਼ਾਦ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਪੂਰੀ ਪਕੜ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ, ਪਰ ਹਿੰਦੀ ‘ਚ ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਰਦੂ ਭਾਸ਼ਾ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਸਲਿਮ ਵਿਰਸੇ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਫਲਸਰੂਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਉਸ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਵੀ ਭਰਪੂਰ ਅਸਰ ਦੇਖਿਆ

ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ‘ਲਵ ਆਜ ਕਲ’ ਵਿਚਲਾ ਗੀਤ ‘ਅੱਜ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤੇਰੇ ਰੰਗ ਵਰਗਾ’ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ‘ਸੁਲਤਾਨ’ ਦਾ ਗੀਤ ‘ਜਗ ਘੁੰਮਿਆ, ਬਾਰੇ ਜੈਸਾ ਨਾ ਕੋਈ’ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਬਹੁ-ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪਕੜ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਸੀ। ਵੈਸੇ ਇਥੇ ਦੱਸਣਾ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਰਸ਼ਾਦ ਨੂੰ ਇਹ ਬਹੁ-ਰੰਗੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਆਪਣੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ‘ਦੈਨਿਕ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ’ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਅਨੁਵਾਦਕ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਹਰਿਆਣਵੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ‘ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਹੀਂ ਆਈ ਸੀ ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵਿਚਲੇ ਕਵੀ ਨੂੰ ਨਿਖਾਰਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ- “ਜਿਹੜਾ ਸਮਾਂ ਮੈਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰਹਿ ਕੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ

ਪ੍ਰਸੂਨ ਜੋਸ਼ੀ

‘ਚ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਅਚੇਤਨ ਮਨ ‘ਤੇ ਬੜਾ ਅਸਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।”

‘ਸੁਲਤਾਨ’ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ‘ਦੰਗਲ’ ਫਿਲਮ ਦਾ ਗੀਤਕਾਰ ਅਮਿਤਾਭ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਯੋਗਾਤਮਿਕ ਸ਼ੈਲੀ ਕਰ ਕੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ‘ਦੰਗਲ’ ਦੇ ਹੀ ਕੁਝ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਬੋਲ (‘ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਬਾਪੂ’, ‘ਐਸੀ ਧਾਕੜ ਹੈ’) ਪੜ੍ਹਨ ਜਾਂ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਕਾਵਿ-ਰਸ ਦਾ ਵਧੀਆ ਨਮੂਨਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੇ, ਪਰ ਫਿਲਮ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਜੀਵ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਮਿਤਾਭ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਗੀਤ (‘ਬਦਰਤੀਲ ਦਿਲ’, ‘ਮੈਂ ਕਰੂੰ ਤੋਂ ਸਾਲਾ ਕਰੈਕਟਰ ਢੀਲਾ ਹੈ’) ਸਰੋਤਿਆਂ/ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਨੱਚਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਨਵੇਂ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਮਿਥੁਨ ਦਾ ਨਾਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉੱਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਿਥੁਨ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਕੁਝ ਗੀਤ (ਤੇਰੀ ਗਲੀਆਂ, ਬੰਜਾਰਾ, ਸਨਮ ਰੇ) ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਸੰਗੀਤਕ ਵਰਦਾਨ ਸਿੱਧ ਹੋਏ ਹਨ। ਫਿਲਮ ‘ਆਸ਼ਿਕੀ 2’ ਦਾ ਉਸ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਗੀਤ ‘ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਮ ਹੀ ਹੋ’ ਅੱਜ ਵੀ ਸਦਾਬਹਾਰ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਨੂੰ ਮਿਥੁਨ ਇੰਜ ਦੱਸਦਾ ਹੈ- “ਮੈਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਯੁਵਾ ਧੜਕਣਾਂ

ਦਾ ਗੀਤਕਾਰ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਰੁਮਾਂਸ ਦੇ ਕੋਮਲ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਕਲਮਬੰਦ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਹਿਜ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ।” ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕਰੋੜੀਮਲ ਕਾਲਜ ‘ਚੋਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਜਸ਼ੇਖਰ ਨੇ ਵੀ ਗੀਤਕਾਰੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀਪੂਰਨ ਧੰਦੇ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਹੈ। ‘ਪੀਆ ਮੂਵ ਆਨ’ ਅਤੇ ‘ਰੰਗਰੇਜ ਮੇਰੇ’ ਵਰਗੇ ਗੀਤ ਰਚਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਗੀਤਕਾਰ ਦਾ ਟ੍ਰਿਸਟੀਕੋਣ ਵੀ ਬੜਾ ਅਲੱਗ ਹੈ। ਰਾਜਸ਼ੇਖਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, “ਫਿਲਮਾਂ ‘ਚ ਗੀਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਕੇ ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਈ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।”

ਸਾਲ 2015 ਵਿਚ ‘ਮੋਹ ਮੋਹ ਕੇ ਧਾਗੇ’ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯਾ ਗੀਤ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਸੀ। ‘ਦਮ ਲਗਾ ਕੇ ਹਈਸ਼’ ਵਰਗੀ ਛੋਟੇ ਬਜਟ ਦੀ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਹੋਰਨੀਜਨਕ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਸ ਗੀਤ ਦੇ ਰਚਨਾਹਾਰੇ ਵਰੁਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਇਰਸ਼ਾਦ ਕਾਮਿਲ

ਯੋਗਦਾਨ ਸੀ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ‘ਫੇਨ’ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਉਸ ਦਾ ਗੀਤ ‘ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਫੈਨ ਹੋ ਗਿਆ’ ਵੀ ਕਾਫੀ ਚਰਚਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ‘ਮਸਾਨ’ ਫਿਲਮ ਲਈ ਗੀਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਨੇ ਪਟਕਥਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ‘ਚ ਵੀ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਦੇ ਜੋਹਰ ਦਿਖਾਏ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ‘ਉਤਤਾ ਪੰਜਾਬ’, ‘ਬਾਬੇ ਵੈਲਵੇਟ’ ਅਤੇ ‘ਰਮਨ ਰਾਘਵ’ ਲਈ ਵੀ ਗੈਰ-ਪਰੰਪਰਾਵਾਦੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ।

ਸਿਰਫ ਪੁਰਸ਼ ਗੀਤਕਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕੁਝ ਮਹਿਲਾ ਗੀਤਕਾਰ ਵੀ ਹੁਣ ਇਸ ਖੇਤਰ ‘ਚ ਨਵੇਂ ਕੀਰਤੀਮਾਨ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਟ੍ਰਿਸਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਅਵਿੱਤਾ ਦੱਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਗੀਤਾਂ ਨੇ ਕਈਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਬਾਕਸ-ਆਫਿਸ ‘ਤੇ ਕਿਸਮਤ ਚਮਕਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ‘ਸ਼ਾਨਦਾਰ’, ‘ਕੁਈਨ’, ‘ਬੈਂਗ ਬੈਂਗ’, ‘ਨੀਲ ਐਂਡ ਨਿੱਕੀ’, ‘ਦੋਸਤਾਨਾ’, ‘ਬਦਮਾਸ਼ ਕੰਪਨੀ’, ‘ਸਟੂਡੈਂਟ ਆਫ ਦਿ ਯੀਅਰ’ ਅਤੇ ‘ਅਨਜਾਨਾ ਅਨਜਾਨੀ’ ਆਦਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਸਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਵਿੱਤਾ ਦੱਤਾ ਦੇ ਗੈਰ-ਪਰੰਪਰਾਵਾਦੀ ਗੀਤਾਂ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਚਰਚਿਤ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

—ਸੁਰਿੰਦਰ ਮੱਲੀ

ਮਾਡਲਿੰਗ ਤੋਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦਿਸ਼ਾ ਪਟਾਨੀ

ਫਿਲਮ ‘ਐਮ.ਐਸ. ਧੋਨੀ: ਅਨਟੋਲਡ ਸਟੋਰੀ’ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਭਿਨੇਤਰੀ ਦਿਸ਼ਾ ਪਟਾਨੀ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ‘ਕੁੰਗ ਫੂ ਯੋਗਾ’ ਵਰਗੀ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਵੀ ਦਿਖੀ। ਫਿਰ ‘ਲਖਨਊ ਸੇਂਟਰਲ ਵੀ ਆਈ ਪਰ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਚੱਲਿਆ। ਹੁਣ 30 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਫਿਲਮ ‘ਬਾਗੀ-2’ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਹੀਰੋ ਟਾਈਗਰ ਸਰਾਫ ਹੈ। ਦਿਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਲੋੜੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਰਮੀਲਾ ਸੁਭਾਅ ਉਸ ਦੇ ਕਰੀਅਰ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਉਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਸ਼ਰਮੀਲੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਚਕਾਚੌਂਧ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਦੀ ਹੋਣ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਲੱਗਿਆ ਹੈ।

ਦਿਸ਼ਾ ਪਟਾਨੀ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਮਾਡਲਿੰਗ ਅਤੇ ਫੈਸ਼ਨ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਸਰਗਰਮ ਹੈ। ਫਿਲਮ ‘ਐਮ.ਐਸ. ਧੋਨੀ’ ਵਿਚ ਉਹ ਸਾਢੇ ਰੁਪ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਈ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪਰਹੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਆਖਿਰਕਾਰ ਉਸ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਹੀ ਉਸ ਲਈ ਮਾਅਨੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਕ ਉਸ ਨੇ ਜੋ ਵੀ ਫਿਲਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਸਾਢੇ ਅਵਤਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਆਈ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਰਦਾਰ ਲਈ ਗੰਜਾ ਵੀ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ।

ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਡਾਂਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਡਾਂਸ ਦੀ ਬੇਹੱਦ ਸ਼ੌਕੀਨ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰ ‘ਤੇ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਹਵਾ ਦਿੱਕਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਲੰਘਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਡਾਂਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿੱਕ ਬੋਕਸਿੰਗ, ਜਿਮ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਵੇਖਣਾ ਪਸੰਦ ਹੈ।

ਦਿਸ਼ਾ ਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ। ਉਹ ਨੌਇਡਾ ਤੋਂ ਬੀ. ਟੈਕ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਡਲਿੰਗ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਆਉਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦਾ ਮੁੰਬਈ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਨੋਟਿਸ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਮਾਡਲਿੰਗ ਕਰੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਮਾਡਲਿੰਗ ਨੂੰ ਹੀ ਚੁਣਿਆ ਅਤੇ ਮੁੰਬਈ ਆ ਗਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸਤਿਹਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਅਦਾਕਾਰੀ ਵਿਚ ਹੱਥ ਅਜਮਾਇਆ। ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡ ਕੇ ਮਾਡਲਿੰਗ ਅਤੇ ਅਦਾਕਾਰੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ‘ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਬੁਰਾ ਲੱਗਿਆ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ।

ਛੋਟੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਰੋਲੀ ਤੋਂ ਮੁੰਬਈ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪਲੇਟ ਵਿਚ ਸਜਾ ਕੇ ਫਿਲਮਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸਗੋਂ ਮਾਡਲਿੰਗ ਅਤੇ ਫੈਸ਼ਨ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਕਮਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਮਿਲਿਆ। ਧੋਨੀ ਦੀ ਬਾਇਓਪਿਕ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਫਾਇਦਾ ਮਿਲਿਆ। ਆਪਣੇ ਹੁਣ ਤਕ ਦੇ ਫਿਲਮੀ ਸਫਰ ਦਾ ਉਹ ਖੂਬ ਆਨੰਦ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਕਿਸਮਤ ਵਾਲੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਕੁੰਗ ਫੂ ਯੋਗਾ’ ਵਿਚ ਜੈਕੀ ਚੇਨ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਦਰਅਸਲ, ਉਹ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਜੈਕੀ ਚੇਨ ਨੂੰ ਦੇਖਦੀ ਆਈ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸੁਫਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ‘ਬਾਗੀ 2’ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਗੋਵਾਰੀਕਰ ਦੀ ਫਿਲਮ ‘ਹਨੀਮੂਨ’ ਵਿਚ ਫਰਹਾਨ ਅਖ਼ਤਰ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗੀ। ‘ਜੇਧਾ ਅਕਬਰ’ ਅਤੇ ‘ਮੋਹਨ ਜੋਦਾਰੋ’ ਵਰਗੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਹੁਣ ਐਕਸ਼ਨ ਭਰਪੂਰ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਕਾਮੇਡੀ ਫਿਲਮ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ‘ਸਟੂਡੈਂਟ ਆਫ ਦਿ ਈਯਰ-2’ ਫਿਲਮ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਆਉਣੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਸਿਨੇਮਾ ‘ਚ ਉਚਾ ਸਥਾਨ ਰੱਖਦੀ ਮਧੂਬਾਲਾ ਨੂੰ ਲੋਕ ਦੇਖਣ ਲਈ ਪਾਗਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ 14 ਫਰਵਰੀ 1933 ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਅਤਾਉਲਾ ਖਾਨ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਬਚਪਨ ‘ਚ ਹੀ ਮੁਮਤਾਜ ਜਹਾਂ ਬੇਗਮ ਦੇਹਲਵੀ ਉਰਦੂ ਮਧੂਬਾਲਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੰਜ ਭੈਣ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਦੁੱਖ ਝੱਲਣਾ ਪਿਆ। ਅਦਾਕਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ੌਕ, ਘਰ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਤੇ ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਲਈ 9 ਸਾਲ ਦੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਬਤੌਰ ਬਾਲ ਕਲਾਕਾਰ ਆਪਣੇ ਫਿਲਮੀ ਕਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। 1942 ਵਿਚ ਬਣੀ ‘ਬਸੰਤ’ ਫਿਲਮ ਮਧੂਬਾਲਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਸੀ। ਅਦਾਕਾਰ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਤੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਕੇਦਾਰ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ 1947 ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਫਿਲਮ ‘ਨੀਲ ਕਮਲ’ ਰਾਹੀਂ ਮਧੂਬਾਲਾ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਨਾਇਕਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਬੰਬੇ ਟਾਕੀਜ਼ ਦੀ ਮਾਲਕਣ ਤੇ ਅਦਾਕਾਰਾ ਦੇਵਿਕਾ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਬੇਬੀ ਮੁਮਤਾਜ ਤੋਂ ਬਦਲ ਕੇ ਮਧੂਬਾਲਾ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ।

1948 ਵਿਚ ਕਮਲ ਅਮਰੋਹੀ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਫਿਲਮ ‘ਮਹਿਲ’ ਜੋ ਸਸਪੈਂਸ ਤੇ ਰਹੱਸ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ, ਵਿਚ ਮਧੂਬਾਲਾ ਨੇ ਰਹੱਸਮਈ ਨਾਇਕਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹ ਲਿਆ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਇੰਨੀ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਾਇਕ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਵੀ ਭੁੱਲ ਗਏ

ਖੂਬਸੂਰਤ ਅਦਾਕਾਰਾ ਮਧੂਬਾਲਾ

ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਲਕੀ ਫੁਲਕੀ ਕਾਮੇਡੀ ਅਤੇ ਨਾਇਕ ਗੁਰੂ ਦੱਤ ਦੀ ਫਿਲਮ ‘ਮਿਸਟਰ ਐਂਡ ਮਿਸਿਜ਼ 55’ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅਦਾਵਾਂ ਨੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਮੰਤਰ ਮੁਗਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਫਿਲਮ ਤਰਾਨਾ ਦੇ ਸੈਂਟ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਮਧੂਬਾਲਾ ਤੇ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਮਧੂਬਾਲਾ ਦੇ ਸਖਤ ਮਿਜ਼ਾਜ ਵਾਲੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਂਹ ਕਰਨ ਕਰ ਕੇ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਨਾਲ ਫਿਲਮ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਹਮਸਫਰ ਲੱਭਦਿਆਂ ਮਧੂਬਾਲਾ ਨੇ 16 ਨਵੰਬਰ 1960 ਨੂੰ ਗਾਇਕ ਕਲਾਕਾਰ ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਨਾਲ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਜਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿਚ ਵੀ ਮਧੂਬਾਲਾ ਇੰਨੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ‘ਬਿਏਟਰ ਆਰਟ’ ਵਿਚ ‘ਦਿ ਬਿਗੈਸਟ ਸਟਾਰ ਇਨ ਦਿ ਵਰਲਡ’ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਉਸ ਦੀ ਪੂਰੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਛਾਪੀ ਗਈ ਸੀ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਮਰੀਕੀ ਫਿਲਮ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਫਰੈਂਕ ਕਾਪਰਾ ਤਾਂ ਮਧੂਬਾਲਾ ਨੂੰ ਸਾਈਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁੰਬਈ ਵੀ ਆਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਮਧੂਬਾਲਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਸਾਈਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਕੇ ਮਧੂਬਾਲਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਤਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

5 ਅਗਸਤ 1960 ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਸੁਪਰ ਹਿੱਟ ਫਿਲਮ ‘ਮੁਗਲ-ਏ-ਆਜ਼ਮ’ ਜੋ ਕਰੀਮਦੀਨ ਆਸਿਫ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਸਲੀਮ ਅਤੇ ਅਨਾਰਕਲੀ ਦੀ ਮੁਹੱਬਤ ਬਾਰੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ,

ਵਿਚ ਮਧੂਬਾਲਾ ਨੇ ਅਨਾਰਕਲੀ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਸਿਹਤ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਫਿਲਮੀ ਪਰਦੇ ‘ਤੇ ਜਿੰਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ‘ਮੁਗਲ-ਏ-ਆਜ਼ਮ’ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਰੰਗੀਨ ਬਣਾ ਕੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚਲੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗੀਤ ‘ਪਿਆਰ ਕੀਆ ਤੋਂ ਡਰਨਾ ਕਿਆ’ ਉੱਤੇ ਨੱਚਣ ਲਈ ਮਧੂਬਾਲਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪਈ ਸੀ। ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਮਧੂਬਾਲਾ

ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਪਿਆਰ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਖਰਾਬ ਸਿਹਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮਧੂਬਾਲਾ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰੇ।

ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀ ਇਸ ਦੇਵੀ ਨੇ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰੋਲ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਲੋਚਕਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਵੀ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮਧੂਬਾਲਾ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਫਾਗੂਨ, ਲਾਲ ਦੁਪੱਟਾ, ਕੱਲ੍ਹ ਹਮਾਰਾ, ਮਹਿਲ, ਅਪਰਾਧੀ, ਦੋਲਤ, ਨਾਦਾਨ, ਸਾਕੀ, ਤੀਰ ਅੰਦਾਜ਼, ਜਾਅਲੀ ਨੋਟ, ਮਿਸਟਰ ਐਂਡ ਮਿਸਿਜ਼ 55, ਬਾਦਲ, ਤਰਾਨਾ, ਸ਼ੀਰੀ ਫਰਹਾਦ, ਬਰਸਾਤ ਕੀ ਰਾਤ, ਚਲਤੀ ਕਾ ਨਾਮ ਗਾਤੀ, ਪਾਸਪੋਰਟ, ਝੂਮਰੂ, ਕਾਲਾ ਪਾਨੀ, ਹਾਵਤਾ ਬ੍ਰਿਜ, ਅਮਰ ਤੇ ਤੇ ਉਸਤਾਦ ਜਿਹੀਆਂ ਹਿੱਟ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮਧੂਬਾਲਾ ਨੇ ਬਤੌਰ ਨਿਰਮਾਤਾ ਕਈ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਤੇ ਬਿਮਾਰੀ ਨਾਲ ਲੜਦਿਆਂ ਬਤੌਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਵੀ ਫਿਲਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜੋ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ।

ਫਿਲਮੀ ਸਫਰ ਦੌਰਾਨ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੁਰਾਖ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਮਧੂਬਾਲਾ ਦੀ ਸਿਹਤ ਸਦਾ ਹੀ ਵਿਗੜੀ ਰਹੀ। ਮਦਰਾਸ ਵਿਖੇ ਫਿਲਮ ‘ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਹੁਏ’ ਦੇ ਸੈੱਟ ‘ਤੇ ਆਈ ਖੂਨ ਦੀ ਉਲਟੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਵਿਗੜਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਫਿਲਮੀ ਜਗਤ ‘ਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਦੀ ਸਿਹਤ ਵੱਧ ਖਰਾਬ ਰਹਿਣ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਲੰਡਨ ਵਿਖੇ ਇਲਾਜ ਦੌਰਾਨ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ

ਕਦੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੋਰ ਵਧਣ ਲੱਗੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਦੀ ਸਖਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ, ਪਰ ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮਧੂਬਾਲਾ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਉਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂਹ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਉਸਤੋਂ ਦੂਰੀ ਰੱਖਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਦੇ ਘਰ ਛੱਡ ਆਇਆ। ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅੰਤਿਮ 9 ਸਾਲ ਮਧੂਬਾਲਾ ਨੇ ਬੇਬਸੀ, ਲਾਚਾਰੀ ਤੇ ਇਕੱਲਤਾ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰੇ। 23 ਫਰਵਰੀ 1969 ਦੀ ਰਾਤ ਹਿੰਦੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦੀ ਇਹ ਖੂਬਸੂਰਤ ਅਦਾਕਾਰਾ ਲੰਬੀ ਬਿਮਾਰੀ ਕਾਰਨ 36 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਭੋਗ ਕੇ ਇਸ ਜਹਾਨ ਤੋਂ ਰੁਖਸਤ ਹੋ ਗਈ।

ਮਧੂਬਾਲਾ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਹਿੰਦੀ ਕਲਾਸੀਕਲ ਸਿਨੇਮਾ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਅਦਾਕਾਰਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਹਾਵ ਭਾਵ, ਖੂਬਸੂਰਤ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਵੱਲੋਂ ਬਖਸ਼ੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਕਰ ਕੇ ਫਿਲਮ ਨਗਰੀ ਦੇ ਕਈ ਨਾਇਕਾਂ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਸ ਗਈ ਸੀ। ਮਧੂਬਾਲਾ ਦਾ ਮੇਕਅੱਪ ਨਾ ਕਰਨਾ ਤੇ ਬਿਊਟੀ ਪਾਰਲਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਖੂਬਸੂਰਤ ਬਣਾਉਂਦਾ ਸੀ।

—ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਸੇਹੀ

PUNJABI STARLIVE EVENT MANAGEMENT PVT LTD.

PRESENTS

Nirmal Sidhu

Resham Anmol

Sara Gurpal

USA
TOUR
2018

MEDIA PARTNER

Bunty Bains

GUEST APPEARANCE

CONTACT FOR LIVE SHOW BOOKINGS ACROSS USA

+1 - 847-907-1074 | +1 - 224-410-8380

www.punjabistarlive.com

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

Gurdwara Shri Guru Har Gobind Sahib Ji
1050 S. Graham Road, Greenwood, IN 46143

ਖਾਲਸਾ ਸਾਜਨਾ ਦਿਵਸ ਸਮਾਗਮ *Khalsa Sajna Diwas Samagam*

20 ਅਪਰੈਲ ਤੋਂ 22 ਅਪਰੈਲ ਤੱਕ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ॥

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਖੇ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ ਖਾਲਸਾ ਸਾਜਨਾ ਦਿਵਸ ਸਮਾਗਮ 20 ਅਪਰੈਲ ਤੋਂ 22 ਅਪਰੈਲ ਤੱਕ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ।

ਭਾਈ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ
(ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ)

ਭਾਈ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ
(ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ)

ਗਿਆਨੀ ਸ਼੍ਰੀ
ਸਿੰਘ

ਭਾਈ ਮਹਿਲ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ
(ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜਥਾ)

ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ

ਗਿਆਨੀ ਭੁਪਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

20 ਅਪਰੈਲ 2018, ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ

ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਦੀਵਾਨ 6 ਵਜੇ ਤੋਂ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ

21 ਅਪਰੈਲ 2018, ਸਨਿਚਰਵਾਰ

ਸਵੇਰੇ 6:30 ਵਜੇ ਤੋਂ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ
ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਦੀਵਾਨ 6 ਵਜੇ ਤੋਂ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ

22 ਅਪਰੈਲ 2018, ਐਤਵਾਰ

ਸਵੇਰੇ 6:30 ਵਜੇ ਤੋਂ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ
ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਦੀਵਾਨ: ਸਵੇਰੇ 11:30 ਤੋਂ 3 ਵਜੇ ਤੱਕ

21 ਅਪਰੈਲ 2018
ਸਨਿਚਰਵਾਰ
ਸਵੇਰੇ 11 ਵਜੇ

April 20th, 2018 Friday

Evening Diwan 6PM to 9PM

April 21st, 2018 Saturday

Morning 6:30AM to 9AM Asa Dee Vaar
Evening Diwan: 6PM to 9PM

April 22nd, 2018 Sunday

Morning 6:30Am to 9AM Asa Dee Vaar
Afternoon Diwan: 11:30AM to 3PM

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

ਭਾਈ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 317-476-4038

ਭਾਈ ਜਸਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 317-560-0019

ਭਾਈ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 317-403-8344